

1	סימן קפג - אשה שרואה טיפת דם צריכה לישב ז' נקיים, ובו סעיף אחד:
3	ש"ע יורה דעה סימן קפד
10	סימן קפה - דין אשה שאמרה טמאה אני ואחר כך אמרה טהורה אני, ובו ד' סעיפים:
13	סימן קפו - דיני בדיקת אשה בין לפני תשמיש בין לאחר תשמיש, ובו ה' סעיפים:
15	סימן קפז - דיני אשה הרואה דם מחמת תשמיש, ובו י"ד סעיפים:
27	סימן קפח - דיני מראות הדם, ובו ו' סעיפים:
32	סימן קפט - דיני אשה שיש לה וסת קבוע ושאיין לה וסת קבוע, ובו ל"ד סעיפים:
49	סימן קצ - דיני כתמים ובדיקת האשה, ובו נ"ד סעיפים:
73	סימן קצא - דין אשה שמצאה דם בהשתנה, ובו סעיף אחד:
76	סימן קצב - דיני כלה הנכנסת לחופה, ובו ה' סעיפים:
80	סימן קצג - דין דם בתולים, ובו סעיף אחד:
82	סימן קצד - דיני יולדת ומפלת, ובו י"ד סעיפים:
86	סימן קצה - דברים האסורים בזמן נדוטה, ובו י"ז סעיפים:
96	סימן קצו - דיני לבישת הלבון ובדיקתה, ובו י"ג סעיפים:
110	סימן קצז - דין שלא תטבול האשה ביום, ובו ה' סעיפים:
115	סימן קצח - דיני טבילה וחציצה, ובו מ"ח סעיפים:
133	סימן קצט - שצריכה האשה לבדק בית הסתרים ודיני חפיפה בשבת ובחל, ובו י"ג סעיפים:
138	סימן ר - אימתי תעשה ברכת הטבילה, ובו סעיף אחד.

סימן קפג - אשה שרואה טיפת דם צריכה לישב ז' נקיים, ובו סעיף אחד:

א. "אשה שיצא דם ממקורה¹, כבין באונס בין ברצון, טמאה, וזהו שתרגיש ביציאתו. ומיהו משתרגיש בו שנעקר ממקומו ויצא, וטמאה אף על פי שלא יצא לחוץ. ואפילו לא ראתה אלא טיפת דם כחרדל, היושבת עליו שבעה נקיים. הגה: כלשך יתבאר לקמן סימן קל"ו. וזוין חילוק בין פנויה לנשואה לענין איסור נדה, כי כל הנזכר על הגדה חייב כרת:

א. באונס - פירוש ע"י קפיצה וכדומה² (ט"ז).

ב. ברצון - פירוש כפי טבע האשה מחמת עצמה (ט"ז).

ג. והוא שתרגיש - היינו מדאורייתא, אבל מדרבנן טמאה אף כשלא הרגישה, כדלקמן סימן ק"צ (סעיף א')³ (ש"ך).

ד. שתרגיש - ודע, דשלשה מיני הרגשות יש לענין שתהא טמאה מדאורייתא. א. שנודעזע גופה. ב. שנפתח מקורה⁴. ג. כשמרגשת שדבר לח זב ממנה בפנים (נוב"י, חו"ד פת"ש⁵). וי"א דזיבת

¹ המקור הוא הרחם שבו נוצר הולד.

ואשה שניטל כל הרחם שלה [ע"פ הוראת חכם], וראתה אח"כ דם, הרי זו טהורה, דכל דם שאינו בא מן המקור, דהיינו הרחם, אינו מטמא. אמנם אם לא הוציאו את כל הרחם, ונשארו חלקים ממנו בפנים, הדם שבא אח"כ הוא מן הרחם, וטמאה. ודע, דאם היתה טמאה נדה, והוציאו את כל רחמה, עדיין היא בטומאתה עד שתמנה ז' נקיים ותטבול ותטהר כדון, וחייבת גם לבדוק בז' נקיים, בפרט משום החשש שלפעמים משאירים חלקים מהרחם בפנים (חוט שני ס"ק ב אות א). אשה שיש לה פצע באותו מקום (עי' לקמן הערה 10 לגבי תואר "אותו מקום"), ויוצא ממנו דם, אין זה דם נדות (קפז ס"ה). ולענין אשה שיש לה מכה ברחם, המוציאה דם, ראה להלן סימן קפז ס"ה ס"ק ל.

² וה"ה אם ראתה מתוך פחד או התאמצות, חשיב דרך אונס, וכן אשה הלוקחת כדורים כדי לקבל את מחזור הדמים שלה, או כדי להקדים או לאחר את וסתה, הוי דם נדה וטמאה (חוט שני ס"ק ג אות ו). וה"ה אם ראתה דם ע"י מכשיר חיצוני שהגיע עד לפתח המקור טמאה (חוט שני ס"ק ג אות א), וראה גם להלן סי' קצד ס"ב ס"ק ח לענין דין 'פתיחת הקבר'. לענין אשה שהפילה ולדה, אם טמאה נדה, ראה להלן סי' קצד ס"ב.

³ ונפ"מ בזה לענין כשנמצא הדם על דבר שאינו מקבל טומאה או בגד צבעוני, כדלהלן סימן קצ ס"י. ולענין דם שבא בלא הרגשה והוא ודאי מגופה, ראה להלן סי' קצ ס"ה אות 22.

⁴ היא הרגשה הדומה להרגשה בשעה שאדם מתחיל להטיל מי רגלים (ערוה"ש סעיף ס', וז"כ בשו"ת חת"ס סי' קעא שהיא כהרגשת עקיצת מי רגלים). והרגשה זו היא רק בתחילת הוסת, ואח"כ כל הימים שרואה חשיב דם בהרגשה, כיון שהוסת התחיל בהרגשה (שו"ת חת"ס סי' קעז ד"ה ואומר). ובזמננו הרגשה זו אינה מצויה, דמתוך נשים רבות היו יחידות שהיתה להם באמת הרגשת פתיחת פי המקור (שיעורי שבה"ל סי' קצ ס"א ס"ק יא).

⁵ מיהו נחלקו הפוסקים באיזה מקום בגופה חשיבא הרגשה בזיבת דבר לח, ו"א דבכל אותו מקום חשיבא הרגשה (נוב"י, וכן שאר האחרונים לא חילקו בכך), ו"א דדוקא אם הרגישה את הזיבה בשעה

דבר לח לא חשיבא הרגשה (חת"ס בפת"ש)⁶. ומיהו אם מצאה דם בבדיקה בלא הרגשה, או אחר תשמיש בלא הרגשה, הרי זו טמאה מדאורייתא⁷, די"ל דהא דלא הרגשה משום דסברה שהוא העד או השמש⁸ (פלתי, סד"ט, חו"ד בפת"ש). וכן סמוך מיד אחרי הטלת מי רגלים הוא גם כן דאורייתא⁹, אבל קינוח שאינו מיד אחרי הטלת מי רגלים, והיה רק קינוח מבחוץ, אינו אלא דרבנן. וכן כל בדיקה שלא הכניסה העד בעומק אותו מקום¹⁰, אינו אלא מדרבנן כשלא הרגשה (חו"ד בפת"ש).

ה. שלא יצא לחוץ - רק בשעה שהדם יוצא מהרחם לאותו מקום, אז נטמאת נדה¹¹, ולא בשעה שיוצא מאותו מקום לחוץ לגוף, [ומ"מ כל זמן שמוצאת דם באותו מקום טמאה, דחיישינן שמא יצא הדם מהמקור] (ברית אברהם בפת"ש).
ו. כחדל - והוא הדין פחות¹² (ש"ך).

שזב מן המקור לאותו מקום (חו"ד). אמנם י"א שבמציאות אי אפשר להרגיש זיבה בתוך חלל הגוף רק כשסמוך לאויר העולם (הג' ברוך טעם על הנוב"י). וכן נשים המרגישות לחות ורטיבות סמוך לאותו מקום מבחוץ, או בין השפתיים של אותו מקום, לכ"ע לא הוי הרגשה, דהרגשה בעינן בתוך אותו מקום ולא מבחוץ (חוט שני ס"ק ד).

⁶ וכן עיקר (שו"ת שבה"ל ח"ב סי' פח וח"ה סי' קיג). בזמננו הנשים אומרות שאינן מרגישות הרגשות הללו, ומ"מ כתבו הפוסקים שיש להתייחס לראיותיהן כטומאה דאורייתא, מחמת כמה טעמים: א. דודאי שהן מרגישות אלא שאינן מבינות (ערוה"ש סע' סא), וכיון דחזינן שהנשים יודעות בדיוק מתי נעשו נידות, על כרחך ודאי שהן מרגישות (שו"ת אגרות משה ח"ד סי' יז אות יב, תשו"ש לר"ש איידער). והוא מחמת חוסר שימת לב ועצבים, וחושבות שאינן מרגישות, אבל אחר בירור מתגלה שהן כן מרגישות (שו"ת שבה"ל ח"ה סי' קיט ס"ק ט). ואם רואות דם כדרך הנשים יש להניח שהיתה בהרגשה ורק הן לא הבחינו בכך, שמחמת חולשת הזדורות חוזק ההרגשה נחלש, וגם נחלשו החושים, וה"ה אשה המשותקת בפלג גופה התחתון אם היה דם כדרך הנשים, יש להניח שהיה בהרגשה אף שאין לה יכולת להרגיש הרגשה זו (חוט שני ס"ק ד). ב. דההיתר של ראייה בלא הרגשה הוא משום דהויא ראייה שלא כדרך, אבל בזמננו שכל הנשים אינן מרגישות, אף אם ראתה בלא הרגשה הויא ראייה כדרך (בית מאיר בצלעות הבית סי' יג טז ע"א, הגר"ש אלישיב בקובץ תשובות ח"א סי' פד, וכע"ז בפרדס רימונים סוף פתחי נדה).

ולענין שאר ההרגשות שבגוף הרגילות לבא עם הוסת, ככאבי ראש או כאבי בטן וכדומה, יש מן הפוסקים הסוברים דחשיב הרגשה (פרדס רימונים סוף פתחי נדה ובסי' קפט על הט"ז ס"ק לח, סד"ט סי' קצ ס"ק א ד"ה אמנם ובסי' קפו ס"ק ד ד"ה והנה וע"ע מש"כ בסי' קפט ס"ק כז, שו"ת מהר"ם שיק סי' קפד, שו"ת אגרות משה ח"ד סי' יז אות יב וציץ אליעזר ח"ו סי' כא). ויש שהקלו דלא חשיב הרגשה (ערוה"ש סע' נט, הגר"ש אלישיב בקובץ תשובות ח"א סי' פד, חוט שני ס"ק ד אות א ואות ד, מראה כהן פ"א עמ' ג).

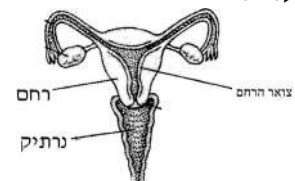
ולענין אשה שראתה טיפות דם בתוך ליחה לבנה מרובה, י"א דחשיב שראתה הדם שלא ע"י הרגשה, דתלינן ההרגשה בליחה המרובה (שב יעקב ובית יעקב בפת"ש סי' קצ סעיף א), ויש שהשיג על זה (סד"ט בפת"ש שם).

⁷ והוא הדין אשה הנבדקת אצל רופאה או אחות, אפילו לא הגיעו לפי המקור, ונמצא דם על המכשיר או הכפפות, אפילו כל שהוא, טמאה, ואין חילוק באיזה עובי המכשיר, דחיישינן שמא הרגישה וסברה שזו הרגשת המכשיר. אמנם אם לא נמצא דם אין צורך לבדוק את הכפפה אם יש בה דם, ורק מצד כ"ל המרבה לבדוק הרי זו משובחת' (חוט שני ס"ק ג אות ה וס"ק ד אות ב).

⁸ "שמש" הוא כינוי לאבר התשמיש של האיש.
ואף אם אומרת ברי לי שלא הרגשתי, טמאה מדאורייתא (בינ"א כלל קיג ס"ק ח).

⁹ וי"א דאם מצאה כתם אחרי הטלת מ"ר הוי דרבנן כשאר כתמים, וכן לענין שיעור "מיד" אחרי הטלת מי רגלים, ראה להלן סי' קצא אות 3.

¹⁰ מתוך צניעות הענין אנו מכנים הנרתיק בלשון "אותו מקום", ועי' ציור שאותו מקום כולל מחוץ לגוף עד צואר הרחם.

¹¹ דם הנדה אינו מטמא אלא כשיוצא דרך ערוותה. ואשה שעברה נתוח קיסרי, אם לא יצא דם דרך אותו מקום אלא רק דרך מקום הניתוח הרי זו טהורה (חוט שני ס"ק ב אות ד).
¹² ולענין טיפת דם זעירה שאינה נראית אלא ע"י זכוכית מגדלת, ראה להלן סי' קפח אות 1.

- א תורת כהנים מצורע פרשת זבים פרשה ד אות ב.
 ב נדה לו ע"ב.
 ג נדה נז ע"ז.
 ד מתני' נדה מ ע"א.
 ה נדה סו ע"א.
 ו שו"ת הריב"ש סי' תכה.

שו"ע יורה דעה סימן קפד

(א) ירוב הנשים יש להם וסתות (פירוש זמן קבוע אורח כנשים) לראות בזמן ידוע, כגון מעשרים לעשרים יום או כמל' לל' יום. וכל אשה שיש לה וסת קבוע, בא עליה שלא בשעת וסתה ואינה צריכה בדיקה לפני תשמיש. והנה גם אין לה להחמיר לצדוק עלמה לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש, שלא יהא לנו נוקפו ופוסק. האבל שלא בשעת תשמיש כל המרבה לבדוק הרי זו משובחת¹:

א. או מל' - סתם וסת הוא משלשים יום לשלשים יום, לפיכך אם לא קבעה וסת, מסתמא וסתה כל שלשים יום. ובתוך שלשים מיקרי שלא בשעת וסתה (ש"ך), וי"א שצריכה בדיקה לתשמיש אף תוך שלשים² (סד"ט, חור"ד בפת"ש).

ב. ואינה צריכה בדיקה לפני תשמיש - ואין להחמיר לבדוק, לא לפני תשמיש ולא אחריו³ (ש"ך).
 (ב) 'בשעת וסתה צריך לפרוש ממנה עונה אחת, ולא משאר קריבות אלא מתשמיש המטה בלבד, האם הוא ביום פורש ממנה אותו היום כולו⁴, אפי' אם הוסת בסופו, ומותר מיד בלילה שלאחריו, וכן אם הוא בתחילתו, פורש כל היום, ומותר כל הלילה שלפניו, וכן הדין אם הוא בלילה פורש כל הלילה ומותר ביום שלפניו ולאחריו, בין שקבעה וסת בג"פ או בפ"א: הנה וכל זה לא מיידי אלא צוסת התלוי בימים, אבל לא צוסת התלוי צקיני הגוף⁵, וע"ל סימן קפ"ט. י"ואספה שמשנית וסתה להקדים צ' או ג' ימים או לאחר, כשמגיע זמן וסתה כריך לפרוש ממנה צ' או ג' ימים קודם או אחריו, וע"ל סי' קפ"ט:

ג. צריך לפרוש - מדרבנן (ש"ך). וי"א דפרישה בעונת וסתה הוא מן התורה⁶ (נודע ביהודה, חת"ס בפת"ש).

ד. עונה אחת - ובימים או לילות קצרים יש לפרוש י"ב שעות⁷ (ש"ך). וי"א שאין לחוש לכך, אלא פורשים יום או לילה כפי מה שהוא (ט"ז ופת"ש).

¹ אמנם אם גורם שמשרטת עצמה, לא תבדוק. כמו כן אין לבדוק בנייר שמקנחות אחר צרכים והטלת מי רגלים, כיון שהנייר יש לו הרבה חסרונות בהלכה (שיעורי שבה"ל ס"ק יא). בזמן הזה שאין אנו בקיאים במראות, והרבה פעמים אוסרים מספק וחומרא, ודאי אין מעלה ברבוי בדיקות (תשובת הגר"מ פיינשטיין לר"ש איידער).

² דין אשה שאין לה וסת קבוע אם צריכה בדיקות לתשמיש, יבואר לקמן סי' קפו ס"ב.

³ אמנם אם הבעל ציוה לה שתבדוק עצמה, שרי לבדוק (כרתי ופילתי סי' קפו ס"ק א). וכל אדם רשאי להחמיר על עצמו לצוות לאשתו שתבדוק קודם תשמיש, אבל לא לאחר תשמיש (שו"ע הרב ס"ק ג). והנהגים שהאשה בודקת קודם תשמיש, נחשב כמו שציוה לה בעלה לבדוק, ומותרת לבדוק (שיעורי שבה"ל ס"ק ח).

⁴ אשה הנוסעת מאמריקה לא"י, והגיעה בתחילת הלילה, והיתה עונת הפרישה שלה ביום, וע"י הנסיעה נתקצר היום, נראה להחמיר שצריכה לפרוש גם בלילה שאחריו כשיעור הבדל השעות כדי להשלים עונה שלימה (שיעורי שבה"ל ס"ק ו).

⁵ היינו וסת הגוף שאינו בא לזמן ידוע, ומבואר דינו להלן סי' קפט סעיף כד וכה.

⁶ ואשה שרואה בהפלגות קצרות ולעולם חל ליל טבילתה בעונת וסתה, כתב בתפארת למשה שמותרת לשמש בעונת וסתה. ומ"מ עדיף שתפסיק בטהרה ביום ד' ותתחיל למנות מיום ה' לראייתה, אם יכולה, כדי שלא יחול ליל הטבילה בעונת וסתה (פת"ש).

⁷ ומצינו כמה אופנים לשער י"ב שעות אלו: א. שש שעות קודם חצות, ושש שעות אחר חצות (נקוה"כ). ב. בימי ניסן ותשרי מזריחה לשקיעה, ובימי תמוז וטבת מחצות לחצות (דרישה). ג. י"ב שעות למפרע משעת ראייתה (פילתי ס"ק ד ושו"ת חת"ס סי' קעט). ד. שש שעות קודם שעת וסתה, ושש שעות אחרי (ט"ז, ודחה דהא קתני דאסורה כל היום).

חומרא זו לא נתקבלה, נראה משום דגורם טעות בחשבון, מיהו כל המחמיר קדוש יאמר לו (שיעורי שבה"ל בש"ך ס"ק ז).

ה. אחת - ובאור זרוע כתב דצריך לפרוש עונה נוספת קודם עונת וסתה, שהם יחד כ"ד שעות. והירא את דבר ה' נוהג כהאור זרוע (ש"ך), וי"א שאין לחוש לזה⁸ (ט"ז).
 ו. ולא משאר קריבות - והמחמיר לפרוש מחבוק ונשוק⁹, תבא עליו ברכה¹⁰ (ש"ך). וי"א דחבוק ונשוק יש להחמיר בהם מדינא (ט"ז).
 ז. להקדים ב' או' ג' ימים - היינו שאין לה וסת קבוע, אך רגילה לראות וסתה בימים מסויימים בלבד, כגון שלעולם רואה בין יום כ"ט ליום ל"ב, דחוששת לכל ימים אלו, כדין עונת וסת קבוע¹¹ (נוב"י בפת"ש). וי"א דקאי באשה שיש לה וסת קבוע, אך פעמים מקדמת ופעמים מאחרת, שאסורה בכל הימים הללו, מחשש שמא קבעה את אותן ימים שהקדימה או אחרה בהן, דקשה לעמוד על חשבונות אלו¹² (חוו"ד בפת"ש).

⁸ וכן פסק הערוה"ש ס"כ והחז"א במכתב (בספר טהרת בת ישראל). וע"ע חוט שני (ס"ק ו) דדעת החז"א היתה דבני תורה יש להם להחמיר כהא"ז אא"כ הוא צורך גדול. וכ"כ בשו"ת אג"מ ח"ג סי' מח דראוי להחמיר אם לא במקום הצורך. ובשיעורי שבה"ל (בט"ז ס"ק ב) כתב שברוב המדינות נהגו כהא"ז, ואף בוסת שאינו קבוע. ולענין בדיקה בעונת או"ז, ראה להלן סעיף ט אות 31.
 ולענין אם לחוש לעונת או"ז בעונה בינונית כשוסתה בלילה, י"א דאין חוששים ביום כ"ט, כיון דחשש עונ"ב היא רק ביום ל' (הגר"ש אלישיב מובא בלבושי עוז סי' קפט ס"א תמצית הדברים אות י). וי"א לחוש לאו"ז כמו כל הוסתות (שו"ת שבה"ל ח"ח סי' קצח).
⁹ וה"ה שלא לישן עמה יחד במטה אחת (שו"ע הרב ס"ק ו).
¹⁰ ולמעשה טוב להחמיר, מפני שעי"י חבוק ונשוק שלא בשעת היתר ביאה עלולים לבא לידי איסור הוצאת זרע לבטלה (שיעורי שבה"ל בש"ך ס"ק ו), וה"ה אסור לעשות שום דבר הגורם לו להקשות את עצמו שלא במקום מצוה (עי' שו"ע אה"ע סי' כג ס"ג).
¹¹ והוא המכונה בזמננו 'ימי המבוכה'. ולענין מעשה החז"א (סי' פה ס"ק כג) כתב שאין להחמיר בזה, וכן היקל בשו"ת אג"מ (יר"ד ח"ב סי' סז) אך כתב שצריכה בדיקה קודם תשמיש בימים אלו, וכ"פ בשו"ת מנחת יצחק (ח"ה סי' קלה) היכא שיש לה רישום של ימי ראייתה. ומיהו אף שהחז"א היקל בספרו מ"מ לשואלים הורה לחוש לימי המבוכה, כמובא בשיעורי שבה"ל (ס"ק ט). ובחוט שני (ס"ק ח אות ו) כתב שהחז"א היקל רק כשיודעת את חשבון ראיותיה, ולפיכך נשי דידן שאינן יודעות חשבון הוסתות משנים שקודם הנישואין, צריכות לחוש. ומ"מ בליל טבילה או יוצא לדרך, אין להחמיר בזה (חכמ"א כלל קח ס"ו), וכן מעוברת או מינקת המסולקת דמים, אינה צריכה לחוש (מנחת יצחק ח"ג סי' פ), ונראה להקל אף בג' חודשים ראשונים של עיבורה, וכן באשה הרגילה להרגיש מיחוש בגוף לפני בא וסתה (מראה כהן עמ' קמג).
 ולא יזהר ימים לחוש, מסתבר לחוש רק ליום שראתה בו ג"פ לסירוגין, ומ"מ עיצה טובה שאם רואה שהוסת נע בין ימים מסויימים לחוש להם (שיעורי שבה"ל ס"ק ט ד"ה ובשיעור), ואם כל ראיותיה ביום, מותרת בלילות, וכן אם כל ראיותיה בלילה, מותרת ביום (חכמ"א כלל קח ס"ו, חוט שני ס"ק ח אות ט בשם החז"א). ואם ג' ראיות האחרונות היו מאוחריו, שוב אין לחוש לימים המוקדמים יותר (מנחת יצחק ח"ג סי' פ).
 ומספר הימים שיש לחוש להם, י"א רק עד ג' ימים ולא יותר (שיעורי שבה"ל ס"ק ט ד"ה אמנם, וכ"ד הגר"ש אויערבך מובא באוצרות הטהרה עמ' תתפד), וי"א כפי מספר דהימים שנמשכה ראייתה (חוט שני ס"ק ח אות ח). וי"א להחמיר עד ז' ימים (נוב"י, וכן הורה החז"א לשואלים כמובא בשיעורי שבה"ל ס"ק ט ד"ה ולפי"ז, וכ"ד הגר"ש אלישיב דראוי לבן תורה להחמיר, מובא במשמרת הטהרה פ"ז הע' 76, אמנם בלבושי עוז סעיף ב סוף ס"ק ט מביא מהגר"ש"א להחמיר רק לפי זמן משך ראייתה של האשה).
 היתה חוששת לימי המבוכה ונתעברה וילדה, ועברו עליה כ"ד חודש, הרי היא חוזרת לחוש לאותם ימים שחששה להם קודם שנתעברה, וה"ה מניקות בזמננו שחוזרות לראות דם וסתן בזמן מניקתן, חוזרת לחוש לימים אלו (חוט שני סי' קפט סי"ג ססק"א).
¹² ולענין המסופקת אימתי יום וסתה הקבוע, י"א שאסורה לשמש בכל עונה המסופקת שמא היא עונת וסתה, אך אינה צריכה לחוש לעונה שלפניה כלומר לחומרת האו"ז (שו"ת חת"ס סי' קסו, וכן מדויק בחז"א סי' פז ס"ק ג שהיקל בזה רק במינקת, חוט שני סי' קפט ס"ק א). וי"א שמותרת בכל הימים, אם אינה מרגשה את ההרגשות הרגילות לבא קודם וסתה, אך צריכה בדיקה קודם תשמיש, ואסורה ביום ל' (שו"ת יהודה יעלה סי' קצ, וכ"כ בפשיטות החו"ד ס"ק ד וע"ע ס"ק ו). ואם יודעת בערך כמה ימים שיש להסתפק עליהם - כגון שיודעת שראתה בין כ"ו לכ"ח, יש להחמיר בהם (שיעורי שבה"ל סיכום הלכות אות ח). ויש מחלקים שאם הספק בין שני ימים, שניהם אסורים, ואם הספק על יותר משני ימים מותרת בכולם (הגר"מ ברנדסדורפר, ראה קובץ אור ישראל נו' עמ' לד). ואם יודעת מתי היתה ראייתה האחרונה, אך אינה יודעת כלל מתי היו הראיות הקודמות, צריכה לחוש עתה רק לעונה בינונית, ולוּסַת החודש מהראיה האחרונה, וכשתראה שוב, תחוש גם לוּסַת ההפלגה (יסוד הטהרה פ"ט ס"ב בהערה).
 והמסופקת אימתי יום וסתה שאינו קבוע, י"א דדינו כוסת קבוע (סוגה בשושנים סי' ב ס"י סקכ"ז, וכן מדויק בחז"א סי' פז סק"ג שלא היקל אלא בצירוף), וי"א שמותרת בכל הימים המסופקים, אך ראוי שתבדוק באותן ימים קודם תשמיש (לבושי עוז ס"ד סק"א, וכו' מסתימת שאר הפוסקים). כלה שאינה

(ג) יבמה דברים אמורים בגדולה, אבל בקטנה שלא הגיעה לימי הנעורים, ולא הביאה סימנים, אין צריך לפרוש סמוך לוסתה¹³ כל זמן שלא קבעתו ג"פ¹⁴. והוא הדין לזקנה שנסתלקו דמיה¹⁵:
 ת. שלא הגיעה לימי הנעורים - היינו י"ב שנים ויום אחד (ש"ך).

ט. ולא הביאה סימנים - כלומר או לא הביאה סימנים (ש"ך וט"ז).

(ד) י"אם רגילה לראות בהנץ החמה¹⁶, ולא קים לן שפיר אי קודם הנץ החמה או אחריו, אינה אסורה אלא ביום:

י. אי קודם הנץ החמה - ואם רגילה לראות בין השמשות, ולא קים לה אי קודם או לאחר הלילה, אינה אסורה אלא בלילה (ש"ך). והיינו שמסופקת בין קודם שקיעה לאחר שקיעה, אבל אחר שקיעת החמה אפשר דחשיב כבר לילה לענין זה¹⁷ (חור"ד).

(ה) י"אם רגילה לראות ראייה מקודם הנץ החמה עד אחר הנץ החמה, אסורה בלילה וביום כשיעור הנמשך בו:

יא. אסורה בלילה - דבתר תחילת הוסת אזלינן, אלא שנמשך זמנו עוד במקצת היום (ש"ך וט"ז).

(ו) י"אם וסת נמשך ב' או ג' ימים ששופעת או מזלפת¹⁸, אינה צריכה לפרוש אלא עונה הראשונה של הוסת, וכיון שעברה עונה ולא ראתה, מותרת¹⁹:

יב. אלא עונה הראשונה - דכששופעת כמה ימים אינה רואה ראייה אחת רצופה, ועיקר הוסת הוא מה שרואה בתחילה, ומה שרואה אח"כ הוי דמים יתרים (ש"ך, ועיין מחצה"ש). ולפי"ז אם ראתה ב' פעמים בר"ח ונמשך ראייתה ב' או ג' ימים, ובפעם השלישית ראתה ב' או ג' בחודש, לא קבעה וסת לב' או לג' בחודש, דאזלינן בתר תחילת הראייה (פת"ש). ואם אינה שופעת אלא הדם נפסק, י"א שצריכה לחוש לכל יום בנפרד, דאולי ראיית ב' או ג' היא העיקר. והיינו דוקא כשהימים שבתחילת ראייתה לא נקבעו לוסת קבוע, והראיות שבתוך נדתה הוקבעו, אבל אם הימים שבתחילת ראייתה הוקבעו, כגון שראתה ג"פ בר"ח ונמשך עד ב' או ג' לחודש, אינה צריכה לחוש לראיות שבתוך נדתה²⁰ (חור"ד בפת"ש).

(ז) י"אם הגיע וסתה²¹ בימי עיבורה משהוכר עובריה²², י"או בימי מניקתה י"שהם כ"ד חדשים משנולד הולד, אפי' מת הולד²³, א"צ לפרוש סמוך לוסתה, ואפי' בתוך וסתה מותרת בלא בדיקה²⁴: הגה ועיין לקמן סוף סי' קפ"ט:

יודעת חשבון וסתותיה משנים עברו, אין אנו חוששים שמא נקבע לה בעבר איזו וסת ועדיין לא נעקר, אלא מחשבין ע"פ חשבון וסתותיה בתקופה שלפני נישואיה, וה"ה בנשים בעלות תשובה, אם אינן יודעות חשבונן, מחשבים רק לפי ראיותיה האחרונות (חוט שני סי' קפט ס"ק א אות ו).
¹³ היינו בעונת הוסת.

¹⁴ ואם ראתה ג"פ אך לא קבעה וסת, ראה לקמן סי' קפט סכ"ז.

¹⁵ דין פרישה בזקנה שנסתלקו דמיה יבואר להלן סי' קפט סכ"ח. ודין פרישה במעוברת ומניקה יבואר להלן סעיף ז.

¹⁶ עונת הוסת נקבעת לפי הנץ החמה ושקיעתה, משום דוסת האשה תלוי במהלך החמה, שהעדר השמש או הוייתה קובע וגורם הוסת (פתי ס"ק ד).

¹⁷ ודעת הערוה"ש סכ"ז להחמיר כשראתה אחר עלות השחר קודם הנץ, וכן כשראתה אחר שקיעה קודם צאת הכוכבים, לחוש גם ללילה וגם ליום.

¹⁸ עי' לקמן סימן קצ סעיף ג דהיינו טיף אחר טיף.

¹⁹ אמנם למעשה יש להזהר ביום שאחר יום הוסת, דמהנסיון נראה שלפעמים הוסת מאחר קצת, דנחלשו הטבעים ושכיח איחור (שיעורי שבה"ל).

²⁰ ומיהו למעשה אין חוששין לכך לשאול אשה אם הפסיקה בתוך ימי נדתה וחזרה וראתה (שיעורי שבה"ל סק"ג), וי"א שאם היה יום שלם נקי ושוב חזרה וראתה, צריכה לחוש גם לראייה השניה לענין וסתות אפילו שאינם קבועים (פרדס רמונים בש"ך ס"ק טז, בדה"ש ביאורים ד"ה וכיון, הגרי"ש אלישיב מובא במשמרת הטהרה ח"ב סי' קפד ס"ק לז). אמנם מן הסתם אין האשה צריכה לחוש שמא פסקה יום שלם, דמסתמא ראתה כדרך הנשים בלא הפסק יום שלם בינתיים, ורק אם היה יום שלם - לילה ויום - נקי בבירור [ע"י בדיקה], אז נחשבת הראייה שלמחרת כראייה באנפי נפשה להחמיר בחשש הוסתות (חוט שני סי' ק יג אות א, וכע"ז בבדה"ש שם).

²¹ היינו יום וסת שקבעה כבר קודם ימי עיבורה.

²² היינו אחר ג' חדשים לעיבורה (ש"ע סי' קפט סע' לג). אבל קודם ג' חדשים אינה נחשבת מסולקת, אף שאנו רואים בחוש שהמעוברת מסולקת דמים מיד בתחילת עיבורן (שו"ת רע"א סי' קכח). ואפילו יודעת בבירור ע"י בדיקות שהיא מעוברת (שיעורי שבה"ל ס"ק א).

- יג. שהם כ"ד חדשים - בלבד, אפילו אם מניקה ארבע או חמש שנים (רע"א).
- יד. כ"ד חדשים - ולענין חודש העיבור אם עולה למנין כ"ד חודש, הדבר תלוי במחלוקת הפוסקים באהע"ז סי' י"ג סי"א (ש"ך סקי"ח²⁵). וי"א שהעיקר שעולה למנין כ"ד חודש (פלתי בפת"ש).
- טו. לפרוש - ואם ראתה בימי עיבורה, חוששת לו כדין וסת שאינו קבוע (פת"ש).
- (ח) י"היתה נחבית במחבא מפני פחד²⁶, והגיע שעת וסתה, אינה חוששת לו²⁷: הגה קי"א לוקא לס עזר הוסת ולא זדקה ולא הרגישה, טהורה כלל זדקה, אבל לכתחלה לריכה זדקה:
- טז. עבר הוסת - אם ראתה במחבא, אינו מצטרף לקביעות וסת (חוו"ד בפת"ש).
- יז. צריכה בדיקה - כמו שאר נשים בסעיף ט' (חוו"ד). וה"ה שאסור לשמש אפילו בשעת חרדה, דשמא בעת התשמיש יצא הפחד מליבה (ט"ז).
- (ט) כ"א שאר נשים צריכות בדיקה כשיגיע הוסת²⁸, עבר הוסת ולא בדקה ולא הרגישה²⁹, טהורה בלא בדיקה, כ"כ"א שאסורה עד שתבדוק, אם יש לה וסת קבוע, או שהוא יום ל' אע"פ שאינו קבוע: (והכי נהוג וכן הוא לקמן סימן קפ"ט)³⁰:

²³ והוא הדין אפילו אם גמלה בנה, שכל כ"ד חודש אחר הלידה אבריה מתפרקים, ומחמת כן דמיה מסתלקים (ש"ע סי' קפט סע' לג). ואשה שילדה בנייתו קיסרי [ובלשון הפוסקים "יוצא דופן"], יש שכתבו שהדעת נוטה שאין דמיה מסתלקים (חוט שני ס"ק טו אות א), וי"א שדמיה מסתלקים מחמת השינויים העצומים שבגופה (ש"ת שבה"ל ח"ו סי' קכב). וכל זה אפילו אם האשה קבלה חומר מרדים (כגון אפידורל) ולא הרגישה צער לידה. וגם המפלת נפל דמיה מסתלקים (פלתי סי' קפט ס"ק לא). והיינו אם עברו ארבעים יום מתחילת עיבורה (שיעורי שבה"ל).

²⁴ בזמננו השתנו הטבעים, והמניקות רואות דם אחרי כמה חודשים, ואדרבה, הוסת אינו מסודר ויש לחוש טפי. ולפיכך אם אינה מניקה בפועל, בתקופה שאחרי הלידה צריכה לבדוק קודם תשמיש, וביום וסתה עליהם לפרוש לגמרי, וכ"ש שאין להקל במפלת, שממהרת לראות. אבל אם מניקה בפועל, הרי היא בחזקת מסולקת ואינה חוששת, וכשפוסקת מלהניק טוב לבדוק, ומינקת שראתה דם יש לחוש ולבדוק קודם תשמיש (שיעורי שבה"ל ס"ק ד), ויש נוהגים שלא לחייב בדיקה, אמנם יש לתת תשומת לב יתר לחשש כתמים.

מינקת שרואה רק טיפי דמים ולא וסת כשאר נשים, יש לה דין מסולקת, ואינה צריכה לחוש לעונת הוסת (משמרת הטהרה ח"ב סי' קפד ס"ק מד).

²⁵ עיין מהדר' מכת"י.

²⁶ דוקא היתה במחבא, אבל בשאר ענייני פחד, ראוי להחמיר (דרכ"ת ס"ק לה).

²⁷ ואשה הלוקחת כדורים המונעים את ביאת הוסת, אם נתחזקה ג"פ שהכדורים אכן מועילים לה לבטל הוסת, נחשבת מסולקת דמים כמו אשה שהיתה במחבא, ואפילו שהרמ"א נוקט שאינה מסולקת במחבא, כאן לכר"ע נחשבת מסולקת דמים אפילו לדעת הרמ"א, ואינה צריכה בדיקה ביום הוסת (ש"ת שבה"ל ח"ד סי' צט אות ט וחוט שני ס"ב ס"ק ה אות ה). ובוסת שאינו קבוע די בכך שהכדורים מנעו את ראייתה פעם אחת, [כגון אם ראתה בכ' חשון, ואח"כ התחילה ליקח כדורים, ובכסלו לא ראתה, אז בפעם הבאה שהיא רואה, אם הוא וסת שאינו קבוע, ואח"כ שוב החלה ליקח כדורים, אינה צריכה לחשוש לוסת זה כלל, מאחר שיודעת שכדורים אלו מונעים ממנה הוסת (הגר"ש אלישיב, מובא במראה כהן פ"ח הערה צז). ויש מחמירים שאינה נחשבת מסולקת דמים ע"י כדורים וכדומה (ש"ת מנחת יצחק ח"א סי' קכז וש"ת קנה בשם ח"ג סי' נח). ולענין כשפסיקה ליטול את הכדורים, אם צריכה לחוש לדם הרגיל לבא אחרי יום או יומיים, ראה להלן סי' קפט סעיף כג אות 68.

²⁸ אשה שיש לה פצע באותו מקום, ויש חשש שע"י הבדיקה בעונת הוסת תמצא דם מהפצע, י"א שיכולה לסמוך על מה שתמיד כשמגיע הוסת מגיע הדם בשפע, וכיון שעכשיו לא בא בשפע, וגם אין לה את ההרגשות שיש לה בשעת הוסת, סגי בקינוח בעלמא, ואף הקינוח אינו מעכב (הגר"ש אלישיב מובא בלבושי עוז ס"ק ה). ובזמננו אפשר שתלך להיבדק ביום הוסת ע"י אחות, והיא תוכל לבדקה בחורים וסדקים בלא שתיגע במכה (לבושי עוז שם), היינו בוסת קבוע, ובוסת שאינו קבוע הכל לפי הענין, ולשאול למורה הוראה.

²⁹ ראתה בעונת הוסת כתם פחות מכגריס, מעיקר הדין היא טהורה, אמנם היות ויתכן שזהו תחילת הוסת, לפיכך אם הוא ודאי דם נידות אין להקל אלא אם ברור בודאות שלא היתה הרגשת דם, או שיש צירוף נוסף להקל, ובעלי נפש מחמירים. ואם הוא יום וסת קבוע, עליה לבדוק, ואף בוסת שאינו קבוע מסתבר שעליה לבדוק (שיעורי שבה"ל סק"ה). וי"א שאינה צריכה בדיקה, [לאחר שבדקה את הבדיקות של עונת הוסת], אלא רק מצד "כל היד המרבה לבדוק משובחת" (חוט שני סי' קצ ס"א סק"ג אות ו). ולענין אם מצאה על בגד צבעוני או שאינו מקבל טומאה, בעונת וסתה, ראה להלן סי' קצ ס"י אות 46, עיי"ש גם לענין אם צריכה ללבוש לבנים בעונת הוסת.

³⁰ י"א דאחר שעבר יום הוסת ועונה בינונית ויום החודש, צריכה לבדוק קודם תשמיש [כמה שיותר סמוך לו] ואחר התשמיש [אפשר גם בבוקר שאחרי] (אג"מ יו"ד ח"ב סי' עה). וי"א דמעיקר הדין מותרת

יח. שאר נשים - דעלמא, שאינן מעוברות ומניקות או במחבא (ש"ך).
 יט. בדיקה - היינו בדיקת חורים וסדקים (חור"ד בפת"ש).
 כ. כשיגיע הוסת - י"א שבזמנו שאין האשה רואה בשעה קבועה בעונת הוסת, צריכה לשים מוך דחוק שיהא שם כל העונה. ואם מְשָׁנָה וסתה ב' או ג' ימים [כדלעיל סעיף ב'], צריך שיהא מוך דחוק שם כל הב' או ג' ימים³¹ (חור"ד בפת"ש).
 כא. ולא בדקה - אם ג' פעמים עבר יום וסתה ולא בדקה ולא הרגישה, לא נעקר וסתה. וכן אם ראתה ב"פ ביום וסתה, ואח"כ עבר יום וסתה ולא בדקה ולא הרגישה, ושוב ראתה פעם שלישית ביום וסתה, מצטרפים ג' הראיות לקביעת וסת (חור"ד בפת"ש). ואפשר דהיינו דוקא בוסת קבוע, אבל וסת שאינו קבוע, נעקר גם אם לא בדקה ביום וסתה (פת"ש³²).
 כב. ולא הרגישה - י"א שאם בדקה עצמה ונאבד העד, אסורה, דשמא הרגישה וסבורה שזו הרגשת העד (חור"ד). ולפי"ז ה"ה אם בשעת וסתה הטילה מים, ועבר וסתה ולא בדקה, דטמאה, דשמא הרגישה וסבורה שזו הרגשת מי רגלים, ואפילו אם בדקה עצמה אחר הוסת ולא מצאה דם, טמאה, וצ"ע³³ (פת"ש).
 כג. עד שתבדוק - ואפילו עבר זמן רב שלא בדקה, מהני שתבדוק (ט"ז וש"ך). ויש מחמירים שלא מועילה בדיקה אחר עונת הוסת, אא"כ בדקה עצמה מיד לאחר העונה תוך שיעור וסת³⁴ (ש"ך). והאחרונים כתבו שאין לחוש לחומרא זו³⁵ (פת"ש).
 כד. אם יש לה וסת קבוע - ובוסת שאינו קבוע, והוא פחות מעונה בינונית, ועבר וסתה ולא הרגישה בדם טהורה בלא בדיקה. והיינו דווקא באשה שיש לה וסת קבוע, אלא ששינתה לראות מוסתה הקבוע לכ"ה בחדש פעם אחת, ולא בדקה ביום כ"ה לחודש הבא אז מותרת ללא בדיקה, אבל אשה שאין לה וסת קבוע ועבר וסתה ולא בדקה, אסורה עד שתבדוק³⁶ (ט"ז).
 (י) ביהרועה לצאת לדרך³⁷, צריך לפקוד אשתו³⁸, אפילו סמוך לוסתה: הגה יואפילו נתשמט שרי, כ"ומ"מ המחמיר שלא לפקדה רק בדברי ראי תנא עליו זככה³⁹, וכבר נתבאר דכל מיני קורבה ולהכה שרי

בלא בדיקה, אך יש לה לבדוק קודם תשמיש, כדי שאם תראה אחר תשמיש לא תהא שוגגת אלא אנוסה (הגרי"ש אלישיב מובא במשמרת הטהרה פ"ז הערה 39).

³¹ וכל"כ בערוה"ש סע' לח. אמנם דברי החור"ד לא נתקבלו אצל בעלי ההוראה, אלא אם עונתה בלילה תבדוק פעם אחת בתחילת הלילה, ופעם שניה מיד כשקמה ממטתה בבוקר, ואם עונתה ביום, תבדוק פעם אחת בבוקר ופעם שניה בערב (בדה"ש ס"ק נד). וי"א שתבדוק גם באמצע העונה (שיעורי שבה"ל ס"ק ד). ויש מי שהורה לבדוק פעם נוספת אחרי העונה, משום שחשש לחור"ד (שו"ת קנה בשם ח"א סי' סב). ואשה שקשה לה לעשות בדיקות, סגי לה לבדוק בדיקה אחת בעונת וסתה (חוט שני ס"ק יז אות ד).

ולענין בדיקה בעונת או"ז, י"א שראוי שתבדוק פעם אחת (שיעורי שבה"ל ס"ק ד), וי"א שאין צורך לבדוק (הגרי"ש אלישיב, מובא במשמרת הטהרה ח"ב סי' קפד ס"ק טז וחוט שני ס"ב ס"ק ו אות ד).
³² ולמעשה נוקטים להקל.

³³ אמנם החזרו"א סי' פ ס"ק כב הוכיח דאף אם נאבד העד, או הטילה מי רגליים בעונת הוסת, יכולה לבדוק, ואם לא תמצא דם, טהורה.

³⁴ 'תוך שיעור וסת' הוא כחצי דקה או רבע דקה (שיעורי שבה"ל בש"ך ס"ק כג).

³⁵ וכן נוהגים להקל שאפילו אחרי כמה ימים בודקת ומותרת, ואי"צ ז' נקיים (שיעורי שבה"ל בש"ך ס"ק כג).

³⁶ ראה בענין זה להלן סי' קפט ס"ד. ואם יש לה וסת הגוף שאינו קבוע, ראה להלן סי' קפט סעיף כא.
³⁷ שיעור דרך לענין זה, כתב היעב"ץ (בהג' יבמות סב ע"ב) דתליא אם יחזור רק אחר שיעבור חיוב עונה דידיה, או אם נוסע ואינו ידוע מתי יבא. ונראה דכשנוסע למרחקים גדולים, אף אם יחזור קודם עונתו חשיב יוצא לדרך, משום דאיכא השתוקקות, וה"ה ביוצא לצבא שהולך למקום סכנה ולא ילון לילה אחד בביתו, חשיב יוצא לדרך (שיעורי שבה"ל ס"ק ג). אבל אם דעתו לחזור באותו יום, אין לו דין יוצא לדרך, אפילו נוסע למדינה אחרת (חוט שני ס"ק יט אות ח).

³⁸ ואם האשה יוצאת לדרך, אסור לפקוד בעונת הוסת (דרכ"ת ס"ק מו).
 והבא מן הדרך, לא התירו לו לפקוד את אשתו בעונת וסתה, אלא ימתינו עד למחרת (בינת אדם כלל קט אות ב, ועיין דרכ"ת ס"ק מו).

³⁹ ובוסת שאינו קבוע, יל"ע אם להחמיר שלא לפקוד בתשמיש, עיין בדה"ש סקע"א שנשאר בצ"ע, ובחוט שני (סקי"ט אות א) כתב להחמיר אף בוסת שאינו קבוע.

מלבד תשמיש. ואם הולך לדבר מצוה⁴⁰, א"ל לפקוד אשתו. כיו"א אם אדם רוצה לילך לדרך, ואשתו נדה ותטבול תוך עונה אחת, כריך להמתין:

- כה. צריך לפקוד אשתו – ולא יבעול ביום יציאה לדרך, או ביאה מן הדרך⁴¹ (ש"ך).
- כו. אפילו סמוך לוסתה – ולענין ליל טבילה שחל בעונת וסתה, יש מי שהיקל דמותרים אף בתשמיש (כנסת יחזקאל בפת"ש), אבל הפוסקים כבר חלקו עליו שאין להקל (סד"ט חור"ד שאילת יעב"ץ גבעת שאול נוב"י ואבן שוהם בפת"ש), ואפילו בעילת מצוה של כלה, אסור⁴² (נוב"י בפת"ש). וי"א דאפילו אם בעלה יוצא לדרך, והוא גם ליל טבילתה, מ"מ אסורים לשמש בעונת וסתה (חת"ס בפת"ש). ומ"מ אף שאסורים לשמש, מותרת לטבול בעונת וסתה, אפילו חל בליל שבת, כיון דכל מיני קורבא שרי, ושאר מיני קורבא נמי מצוה הן (גבעת שאול בפת"ש)⁴³.
- כז. המחמיר – והיכא דאפשר יש להחמיר ולמנוע עצמו מלילך בדרך סמוך לוסתה, כדי שלא יכניס עצמו בספק (תורת השלמים בפת"ש).
- כח. שלא לפקדה – וי"א דאסור לפקדה בתשמיש מדינא ולא רק חומרא, ואפילו אם יוצא לדרך וגם חל ליל טבילתה דאיכא תרתי למעליותא⁴⁴ (חת"ס בפת"ש).
- כט. בדברי ריצוי – היינו שחייב בכך (ט"ז).
- ל. קורבה ואהבה שרי – אפילו חיבוק ונשוק שרי, ואין להחמיר כלל⁴⁵ (ש"ך).
- לא. צריך להמתין – אמנם אם הולך לדבר מצוה, אין צריך להמתין. ואף לדבר הרשות, אם הולך לצורך גדול, נראה דאין צריך להמתין (ש"ך).
- (יא) כיו"א שיש לה וסת לימים לבד, והגיע שעת וסתה, אסור לבא עליה עד שישאלנה⁴⁶. כיו"א אין לה וסת, יום ל' לראייתה הוי כהגיע שעת וסתה. כיו"א שהתה אחר הוסת שיעור שתספור ותטבול, בא עליה ואין צריך לשאול⁴⁷:
- לב. והגיע שעת וסתה – אבל קודם שעת וסתה אין צריך לשואלה (ש"ך).
- לג. עד שישאלנה – ואפילו היא ערה ושוכבת אצלו, מכל מקום צריך דוקא שישאלנה ותוציא מפיה שהיא טהורה (חור"ד בפת"ש).
- לד. בא עליה – כתב הטור דבא עליה בין אם היא ערה ובין ישנה. והיינו לא לגמרי ישנה, דאסור לבא על הישנה, אלא אינה ערה כ"כ שיודעת להשיב שהיא טהורה (ש"ך).
- לה. ואין צריך לשאול – אפילו אשה צעירה דבושה לטבול מעצמה (ט"ז).
- לו. לשאול – היינו כשאינו יודע אם ראתה, אבל אם ודאי ראתה, אסורה עד שישאלנה אם טבלה (ט"ז).
- (יב) ליהיה לה וסת לימים ולוסת מוסתות הגוף, כגון קפיצה⁴⁸ וכיוצא בה, כיון שהוסת תלוי במעשה, אימור לא קפצה ולא ראתה, אבל חוששת לעונה בינונית שהיא ל' יום:
- לז. ולוסת מוסתות הגוף וכו' וכיו"ב – היינו דוקא וסת התלוי במעשה, כגון שאוכלת שום ורואה⁴⁹, דאימור לא אכלה ולא ראתה. אבל בוסת הגוף הבא מאליו כפיהוק ועיטוש⁵⁰, חיישינן שבא הוסת בזמנו⁵¹ (ש"ך בפת"ש).

⁴⁰ כגון שהולך ללמוד תורה, או לאסוף כסף לישיבה (חוט שני ס"ק יט אות י). אבל היוצא לצורך פרנסה, לא חשיב צורך מצוה (חוט שני שם ושיעורי שבה"ל ס"ק יא).

⁴¹ ושיעור דרך לענין זה הוא י"ב מיל (פת"ש). היינו דוקא כשהולך ברגליו, והכא מיירי כשנוסע, א"נ התם האיסור באותו יום, והכא מיירי בלילה קודם היציאה, ומסתבר דהלכה ככל התירוצים (עיין שיעורי שבה"ל בש"ך ס"ק כה).

⁴² וכן עיקר (לחם ושמלה סק"ט, פרדס רמונים בש"ך סק"ז, דרכ"ת סקמ"ז, שו"ת שבה"ל ח"ג סי' קיב וח"ד סי' צט אות יב, קנה בשם ח"ג סי' נח סוף אות א). וה"ה בעונה בינונית אין להקל. אמנם בעונת אור זרוע אפשר להקל, אך לא בלילה שלפני עונה בינונית (שיעורי שבה"ל סק"ב). ויש מקילים אף בלילה שלפני עונה בינונית (חוט שני סי' קצב סק"א אות ח). וראה עוד להלן סי' קצב ס"א אות 1.

⁴³ וי"א דאף לא תטבול, כי בוודאי לא ישלוט ביצרו ויעבור איסור (ערוה"ש סמ"ג).

⁴⁴ החת"ס לשיטתו דחייב פרישה סמוך לוסתה הוא מדאורייתא (כמובא לעיל סעיף ב ס"ק ג).

⁴⁵ זה תלוי בכל אחד לפי מה שהוא, דיש חשש שיבא לידי הו"ל, וגם שמא מתוך כך יבא לידי תשמיש גופא (שיעורי שבה"ל בש"ך ס"ק כז), ועי' לעיל הערה 10.

⁴⁶ ואם עבר וסת שאינו קבוע, מותרת בלא שאלה (חור"ד חידושים ס"ק לא).

⁴⁷ בזמנו שהמציאות שהרבה נשים לא טובלות כשאין הבעל בעיר, ואף אין מונים ז' נקיים, אין להן חזקת טהרה, ואסור להקל (ערוה"ש סע' נ, דרכ"ת סק"ד בשם באר מים חיים ושיעורי שבה"ל ס"ק ה).

⁴⁸ דין וסת הקפיצות נתבאר להלן סי' קפט סי"ז.

לח. ולא ראתה - ואין צריך לשואלה, אפילו לא שהתה שיעור שתספור ותטבול (ש"ך).
לט. אבל חוששת וכו' - ואסור לבא עליה אחר העונה בינונית עד שישאלנה, או ששהתה שיעור שתוכל לספור ולטבול⁵² (ש"ך).

- א טור.
ב רש"י נדה טז ע"א.
ג תוס נדה יב ע"א.
ד מרדכי שבועות ס"י תשלה.
ה רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ב ז ע"ב.
ו נדה סג ע"ב, ושבועות יח ע"ב.
ז רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ב ד ע"ב.
ח נדה סג ע"ב.
ט שם במתני'.
י ב"י בסוף הסימן בשם הראב"ד בבעה"נ שער תקון הוסתות ס"י א ה"ו.
יא הגמ"י פ"ח מאסורי ביאה אות א.
יב רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ג ח ע"ב.
יג ראב"ד בבעלי הנפש שער תקון הוסתות ס"י א ה"ד במהדו"ב.
יד ראב"ד שם ה"ה.
טו הרז"ה בהשגות לבעלי הנפש שם ס"י א אות יא.
טז רא"ש נדה פ"א ס"י ד.
יז רבינו ירוחם נתיב כו ח"ב דף רכ ע"ג.
יח נדה ט ע"א.
יט רשב"א בתוה"ב ב"ז ש"ג יב ע"ב.
כ טור.
כא רן שבועות ה ע"א לדעת הריף שם ד ע"ב והרמב"ם פ"ד מאיסו"ב ה"ט.
כב תוס נדה טז ע"א, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ג טו ע"ב.
כג יבמות סב ע"ב, ועירובין ק ע"ב.
כד רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ב ד ע"ב.
כה סמ"ג לאוין קיא לז ע"ב, לחוש לדעת רת ביבמות שם.
כו נימוקי יוסף יבמות יט ע"ב.
כז גמ נדה טו ע"א.
כח רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ג טו ע"א.
כט גמ שם ע"ב.
ל רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ג יד ע"ב.

⁴⁹ דין וסת אכילת שום וכדומה נתבאר להלן סי' קפט סכ"ג.

⁵⁰ דין וסת הפיהוקים וכו' נתבאר להלן סי' קפט ס"ט.

⁵¹ ויש אופן ששייך גם בוסת הגוף הבא מאליו, כגון אם פיהקה וראתה בג' ר"ח שלא כסדרן, היינו שראתה בר"ח כשפיהקה אבל לא בג' ראשי חדשים רצופים, שלא קבעה לפהק כל ר"ח, וא"כ אף שעבר ר"ח אימור לא פיהקה ולא ראתה (חור"ד בפת"ש).

⁵² אם היה וסתה לראות בקפיצה בהפלגות של כ"ה יום, יכול לחשב שיעור שתספור ותטבול מיום כ"ה, ואין צריך למנות מיום העונה בינונית (הג' רע"א).

סימן קפה - דין אשה שאמרה טמאה אני ואחר כך אמרה טהורה אני, וכו' סעיפים:
א. "האשה שהיא בחזקת טמאה, אסור לו לבא עליה¹ עד שתאמר לו טבלתי². הגה: ומאחר שעברו ימים שאפשר לה למנות ולטבול נאמנת. ואפילו רואה נגדים מלוכלכים כלס, נאמנת לומר נזקק טבחים עצרתי, או נתעסקתי כלפור וכלומה לזה:

- א. טבלתי - ואפילו שוכבת אצלו, לא מהני³, עד שתאמר לו בפירוש טבלתי⁴ (חור"ד בפת"ש).
ב. ומאחר שעברו ימים - לאפוקי אם יודע בודאי שלא עברו הימים. אבל כשאינו יודע, סומך עליה, דכתיב "וספרה לה" - לעצמה (ש"ך). ואפילו אם יש הוכחה צדדית שנראה ממנה שלא טבלה, עכ"ז כל זמן שאפשר שטבלה והיא אומרת שטבלה נאמנת בכך, וכגון אם בדרך כלל אינה מפסיקה מלדמם עד יום ו' מתחילת ראייתה, ואחרי חמישה ימים היא התחילה ז' נקיים, וטבלה, מאחר דשייך שהפסיקה לדמם אחרי חמישה ימים, הרי זו נאמנת (ט"ז).
ג. נאמנת - אשה שהכשילה את בעלה באיסור נדות, שוב אינה נאמנת בשעת וסתה לומר טהורה אני, עד שתעשה תשובה, אבל שלא בשעת וסתה נאמנת, וכן לומר שטבלה נאמנת, אם לא בימות החורף שהטבילה טירחא⁵ (חור"ד בפת"ש). וה"ה אם צריכה לשלם בבית הטבילה, אפשר דאינה נאמנת על הטבילה⁶ (פת"ש).
ב. ואם החזקה נדה בשכנותיה, שראוה לובשת בנגדים המיוחדים לימי נדותה⁷, חשיבה כודאי טמאה:

ד. כודאי טמאה - ואין לתלות שינוי הבגדים במידי אחרינא⁸ (ט"ז).
ג. דאמרה לבעלה טמאה אני⁹, ואחר כך אמרה טהורה אני, אינה נאמנת. האם הוא לאחר כלי לזכור¹⁰. ואם נתנה אמתלא לדבריה, וכגון שאומרת שלא אמרה לו כן תחלה אלא מפני שלא היה בה כח לסבול תשמיש, או טענה אחרת כיוצא בזה, נאמנת¹¹. הגה: זמנל מקום מי שרואה להחמיר על עלמו שלא להאמין לה, מדת חסידות הוא¹², "אצל מדינא נאמנת, אפילו נסתקה אחר כך, רק שהיא צאה ופוכבת

¹ וה"ה שאסור בחיבוק ונישוק, ואפילו בנגיעה עלמא, עד שתאמר לו טבלתי (חוט שני ס"ק א אות ו, בדה"ש).
² ואף אם אמרה לבעלה שהולכת לטבול, ושבה לביתה, לא אמרינן מסתמא טבלה, דיתכן שהיתה איזו סיבה שלא טבלה (חוט שני ס"ק א אות ב).
³ ויש מקילים בבאה ושוכבת אצלו, דכיון שהכינה עצמה לטבילה, סגי במה שמרמזת לו (לחם ושמלה, ערוה"ש ס"ד, שיעורי שבה"ל ס"ק ב, עיי"ש דהרוצה להחמיר רשאי). ואם סיכמו ביניהם על סימן, כגון שתשיט לו חפץ מידו לידה וכדומה, והוא מכיר שעושה כן בכוונה כדי להודיעו שהיא טהורה, מהני לכו"ע, וכ"ש אם שואל אותה אם טבלה ומהנהנת בראשה, אבל סימן שלילי כגון שלא להניח היכר ביניהם, לא מהני (חוט שני, ובדה"ש).
⁴ וה"ה אם אומרת 'טהורה אני' (דרכ"ת ס"ק ו). וכן אם מרמזת לו רמז שברור מתוכו שטבלה (חוט שני ס"ק א אות ג).
⁵ ובעל תשובה שאשתו עדיין לא חזרה בתשובה, אם בטוח הוא שאינה משקרת ונאמנת היא אצלו, יכול לסמוך על בדיקותיה וטבילתה (שיעורי שבה"ל ס"י קצו ס"ז ס"ק א).
⁶ ואם אומרת את שם האשה שעמדה אצלה בשעת טבילה, נאמנת (דרכ"ת ס"ק ה בשם חדרי דעה). ובזמנינו שתשולם המקוה מועט, וגם אפשר שלא מחייבים את האשה לשלם, אין סיבה לחוש.
⁷ כמבואר לקמן סי' קצה ס"ח שראוי לאשה שתייחד בגדים לימי נדותה. ואף בזמננו שרוב הנשים לא נהגו לייחד בגדים לימי נדותן, שייך שתתחזק שהיא טמאה בדרכים אחרים, וכגון אם אמרה לפני השכנות סיפורי דברים המוכיחים לפניהם שהיא טמאה, ונתחזק כן בליבן (תבואות שור סי' א ס"ק כט ובדה"ש ס"ק יב).
⁸ ולענין אם נותנת אמתלא לדבריה, ראה להלן סעיף ג.
⁹ מסתבר דה"ה כשאמרה שהיא בעונת וסתה, ואח"כ חזרה בה (חוט שני עמ' סה אות ג, בדה"ש ס"ק טז), נדצ"ל היינו באופן שהבעל אינו יודע.
¹⁰ היינו כשיעור זמן שיאמר "שלום עליכם רבי" (מ"א או"ח סי' רו סק"ד).
¹¹ אמנם אם היתה בחזקת טמאה, אינה נאמנת אף באמתלא, וכגון אם היתה בז' נקיים ואמרה לא טבלתי, ואח"כ אמרה טבלתי ונותנת אמתלא, אינה נאמנת, ויש מקילים (בדה"ש ס"ק כו, עיי"ש בביאורים).
¹² וא"כ צריכה ז' נקיים וטבילה, אך לא תברך על הטבילה (דרכ"ת בשם שו"ת פני לוי סי' א). וכתב בשו"ת כתב סופר סי' פז דהיכא שהאמתלא טובה, אין להחמיר אף ממדת חסידות.

אלל בעלה והוא יודע ומכיר שמה שאמרה תחלה טמאה אני, עשתה מחמת קטטה שהיה לו עמה, וכדומה לזה. "אבל אם ראוה לובשת בגדים המיוחדים לימי נדותה, ואחר כך אמרה טהורה אני, אף על פי שנתנה אמתלא לדבריה, אינה נאמנת. 'אמרה: פלוני חכם טהר לי כתם, והחכם אומר שהיא משקרת, החכם נאמן, וטמאה היא:

ה. טהורה אני - ודרך שחוק אמרתי לך תחילה, אינה נאמנת¹³ (ש"ך).
ו. אינה נאמנת - אפילו עברו עליה ימים שיכלה לספור ולטבול, אינה נאמנת בלא אמתלא (חוו"ד בפת"ש).

ז. כיוצא בזה - כגון שתבעה בעלה, ואחותו או אמו בחצר, ואמרה טמאה אני, ואח"כ חזרה ואמרה טהורה אני ולא אמרתי לך טמאה אני אלא מפני אחותך ואמך שלא יראו אותנו, הרי זו נאמנת, וכן כל כיוצא בזה. וה"ה אם אמרה סבורה הייתי שאני נדה, אבל עכשיו בדקתי עצמי ומצאתי שמחמת מכה או חבורה בא הדם וכיוצא בזה, נאמנת (ש"ך).

ח. נאמנת - ואם במשך שלושים יום אמרה שהיא טמאה, שוב לא מהני אמתלא, אא"כ האמתלא היא באופן שהיתה צריכה להאריך שלושים יום (פת"ש).

ט. אבל מדינא נאמנת - ואשה שאמרה לבעלה שביום ד' יהיה זמן טבילה, ואחר זמן אמרה שטעתה בחשבון וביום ג' יהיה זמן טבילתה, אם ביום ג' עצמו אמרה היום ליל טבילתי, בעל נפש יחוש להחמיר דלמא יצרה תקפה לבעילת הלילה, אבל אם הוא יום או יומיים קודם, אין לחושדה¹⁴ (חת"ס בפת"ש).

י. רק שהיא באה ושוכבת וכו' - ומיהו חייב לשאול אותה למה היא באה אצלו, הרי אמרה שטמאה, וצריכה להוציא האמתלא מפיה, אבל אין צריך לפרוש ממנה מיד עד שתאמר האמתלא (ש"ך).

יא. לובשת בגדים - והוא הדין אם אמרה בפני רבים שהיא טמאה, לא מהני אח"כ אמתלא (ט"ז). וי"א שאפילו אמרה בפני רבים נאמנת¹⁵ (תורת השלמים, פלתי בפת"ש).

יב. שנתנה אמתלא וכו' - אמנם אם גלתה האמתלא לבעלה קודם שהחזיקה עצמה לטמאה, נאמנת (ט"ז).

יג. אינה נאמנת - מיהו אם לא יכלה להגיע לתועלת הנצרכת אלא ע"י לבישת בגדי נדות, וכגון שרצתה שאחרים יחשבו שהיא נדה, נאמנת¹⁶ (ש"ך).

יד. החכם נאמן - דוקא החכם עצמו, אבל אם אין החכם לפנינו, ועד אחד מעיד שהחכם אסר לה, אינו נאמן (ט"ז).

טו. נאמן - דוקא לענין איסור, אבל לענין ממון להפסיד כתובתה, אין החכם נאמן יותר משאר עד אחד (ט"ז).

ד. "היה משמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי, ופירש מיד, חייב ברת, שיציאתו הנאה לו כביאתו. "כיצידי יעשה, נועץ צפרני רגליו בארץ, ושוהה בלא דישה¹⁷ עד שימות האבר, ופורש באבר מת. הגה: "יומלא פחד ורתת על העצירה שצאה לידו. ולא יסמוך עליה. רק יסמוך על רגליו וידיו, שלא יהנה ממנה. ואם פירש ממנה בקשוי ובצוגג, שלא ידע שאסור לפרוש ממנה, "יתענה מ' יום, ואינו צריכין להיות לרופים, רק כל שבוע שני ימים, כגון שני וחמישי, וכליל התענית אסור זיין ובזקר. ואם לא יוכל להתענות, יפדה כל יום צממון שיתן ללדקה, כפי ערך ממון שיש לו, כי עשיר יתן יותר קלת מעני, ויש להחמיר בתשובתו, וכל המרצה לשוב, זכות הוא לו, והאשה אינה צריכה כפרה. "ואם שמשה שלא נשעת

¹³ אמנם אם ניכר למורה ההוראה לפי הענין שאכן היה דרך שחוק והיתול, נאמנת, אך ראוי לענשה [ולכל הפחות להזהירה על חומרת הענין] (פרדס רמונים בש"ך ס"ק ב), או אם ניכר לבעלה נאמנת (ערוה"ש ס"י).

ולענין ברכת הטבילה, אם יודעת שבאמת היא טהורה, "א שתברך (ש"ת רב פעלים ח"א סי' לז), וי"א שלא תברך (חוט שני עמ' סה אות ב ובדה"ש ס"ק יח).

¹⁴ אמנם נראה שאם מוכיחה לו להדיא שהיתה כאן טעות, נאמנת (חוט שני ס"ק ד).

¹⁵ וכן פסק החכמ"א כלל קט ס"ג. ואם הניחה הפסק בינה לבינו לרמז שהיא טמאה, מהני אמתלא, כיון שהוא מעשה קטן. ויש להסתפק אם הרחיקה את מיטתה ממטת בעלה, האם נחשב מעשה גדול (חוט שני ס"ק ז).

¹⁶ וי"א דאף כשאי אפשר בענין אחר, אינה נאמנת (תורת השלמים ס"ק ו בשם ש"ת מהר"ק סי' פז, ועיין פת"ש ס"ק ג). וכן לדעת הט"ז הל' שחיטה סי' א ס"ק כב אמתלא מהני רק על דיבורים ולא על מעשים.

¹⁷ היינו הולכה וחזרה.

וסתה, ומנאלה אחר התקמיץ דם, אפילו נמאל על עד סלו, מקרי אונס, אפילו לא צדקה תחלה, ואונס צריכים כפרה לא הוא ולא היא:

טז. נטמאתי - דוקא כשמוצאת דם, או שאמרה שמרגשת בבירור שהוא דם, אבל אם אמרה מרגשת אני, אין צריך לפרוש באבר מת, דאימור הרגשת שמש הוא¹⁸. אם שימשו בעונת וסתה [קבוע] אפילו בשוגג, ונזכרו באמצע תשמיש, אף אם לא מרגשת דם צריך לפרוש באבר מת¹⁹ (חור"ד בפת"ש).

יז. ואם פירש - אמנם אם הרגישה באמצע תשמיש, ולא אמרה לבעלה כלום עד אחר הפרישה, הבעל ודאי אנוס גמור ופטור לגמרי, אך האשה אפשר שנחשבת מזידה בזה (חת"ס בפת"ש).

יח. יתענה - כל היכא שצריך כפרה, אין חילוק אם הגיע לגיל עשרים שנה או קודם (חת"ס בפת"ש).
יט. מ' יום - וג' ימים רצופים עם הלילות חשיב כארבעים יום, ומ"מ יותר טוב לצום מפוזרים (מג"א בפת"ש). ואם חטא במזיד יתענה ע"ב יום. ואם חטא ב' פעמים, בכניסה וכיציאה, יתענה ב' פעמים ככה. ואשה כשצריכה כפרה, יש להקל עליה בתעניתה, כיון שהנשים תשושי כח. ואף אם אחד מהם פטור, מ"מ יתענה ב' ימים או יפדה, והעיקר להתוודות²⁰ (חת"ס בפת"ש).

כ. ובליל התעניות וכו' - ראוי לנהוג כן גם בלילה שלפני התענית, וגם בלילה שלאחריו (מהרש"ל בפת"ש).

כא. והאשה אינה צריכה כפרה - דוקא כשאמרה לו נטמאתי, ולא אמרה לו לפרוש²¹. אבל אם אמרה לו לפרוש, גם היא חייבת כפרה, וכ"ש אם סייעה בפרישה, כגון שנשמטה מתחתיו (נוב"י בפת"ש).

כב. שלא בשעת וסתה - ואם שימשו בעונת וסת קבוע, ואפילו לא מצאה אח"כ דם על עד שלו, שניהם צריכים כפרה, אפילו בדקה לפני תשמיש²² (נוב"י בפת"ש).

כג. ומצאה דם אחר תשמיש - וה"ה אם פשטה חלוקה קודם תשמיש, ובבוקר כשבאה ללבשו מצאה בו כתם, חשיב אונס, ואין צריכים כפרה, שהרי אין חיוב לבדוק חלוקה שמא תמצא בו כתם (מאיר נתיבים בפת"ש).

כד. אפילו לא בדקה תחילה - היינו כשיש לה וסת קבוע, והיא שלא בשעת וסתה. אבל אם אין לה וסת, ולא בדקה, אין זה אונס (נוב"י בפת"ש).

כה. ואינם צריכים כפרה - וכן אם אירע לה פחד פתאום, ואח"כ בלילה שמשה, ולמחר מצאה דם באופן שהיה ודאי בשעת תשמיש, אין צריכים כפרה, דאף דפחד עלול להביא דם, היינו דם בשפע ובהרגשה רבה, אבל כשלא הרגישה לא חיישינן להצריכה בדיקה. אמנם אשה שקודם התשמיש הרגישה כובד באבריה כפי הרגילות בשעת ראייתה, אין זה אונס, ואם הודיעה כן לבעלה קודם התשמיש, צריך תשובה וכפרה על כל כח וכח. ואם לא הודיעה לו כלל, הוא אנוס ופטור, והיא קרובה למשמשו נדה, וצריך לאיים עליה הרבה שלא תבא להכשיל בעלה עוד. וכן אשה שמצאה כתם, והראתה למרשעת אחת ואמרה שאם הכתם חולף והולך ע"י רוק, שהיא טהורה, וסמכו הבעל והאשה על המקילה ושמשה עם בעלה, פשיטא דתרוייהו צריכים כפרה, ומכל שכן המרשעת הזאת (חת"ס בפת"ש).

^א נדה יב ע"א.

^ב רא"ש כתובות פ"ז סי' ט.

^ג קדושין פ ע"א, וכתובות עב ע"א.

¹⁸ שאר האחרונים חולקים על החור"ד, וסוברים דאף באמרה מרגשת אני, חייב לפרוש באבר מת (פלתי סי' קפג ס"ק א, שמלה סי' קפה ס"ק ו, ופרדס רמונים סוס"י קפה).

¹⁹ ויש חולקים וסוברים שיש לפרוש מיד, אא"כ יש חשש להוצ"ל דיש לדון שמותר להשאר עד שימות האבר (פרדס רמונים סוס"י קפה, ערוה"ש סע' לב, שיעורי שבה"ל ס"ק א, ועיין בדה"ש בביאורים ד"ה ואמרה לו, דהשהיה עצמה לא חשיבא ביאה. ואם הוא עונת וסת שאינו קבוע, אף החור"ד מודה שאין צריך לפרוש באבר מת, כדמוכח בחור"ד סי' קפט ס"ק כז).

²⁰ ועיין משנ"ב סי' שלד סקע"ח דתענית ארבעים יום יכול לדחותם לימי החורף שהימים קצרים. ובזמננו שאין כח כ"כ להתענות מחמת חולשת הדורות, ויש שאין ביכולתם לפדות התענית בממון, יעשה חיזוק גדול בעסק התורה (חוט שני ס"ק י).

²¹ היינו לפרוש מיד ובאבר חי.

²² לפי המ"ב אר"ח סוס"י שלד שאף בשוגג באיסור דרבנן צריך כפרה, א"כ אף בשימשו שלא בעונת וסת קבוע בעונת הפרישה צריך כפרה.

ל כתובות כב ע"א.

ה רבינו ירוחם נתיב כו ח"ד רכד ע"ב.

ו ירושלמי כתובות פ"ב ה"ה, רמב"ם איסורי ביאה פ"ד ה"י.

ז ב"י.

ח שו"ת מהרי וייל סי' כב.

ט טור בשם הרמב"ן, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ב ח ע"א.

י רן כתובות לב ע"ב.

יא משנה שבועות יד ע"ב.

יב שבועות יח ע"א.

יג ב"י בדעת הסמ"ג לאוין קיא לז ע"ג.

יד תרומת הדשן ח"ב סי' ס.

טו מרדכי שבועות סי' תשלא.

סימן קפו - דיני בדיקת אשה בין לפני תשמיש בין לאחר תשמיש, ובו ה' סעיפים

א. **אִשָּׁה שִׁישׁ לָהּ וּסְתָ קְבוּעָה¹, אֵינָה צְרִיכָה בְּדִיקָה כָּלֵל, לֹא לִפְנֵי תִשְׁמִישׁ וְלֹא לְאַחַר תִּשְׁמִישׁ. וְאִדְרַבָּה, אֵין לָהּ לְבַדּוֹק בְּפָנֶי בַעֲלָהּ בְּשַׁעַת תִּשְׁמִישׁ², כְּדֵי שְׁלֹא יִהְיֶה לָּבּוּ נּוֹקֶפּוּ. בְּהֶרְמַב"ם ז"ל מְצַרִּיךְ לְבַדּוֹק אַחַר תִּשְׁמִישׁ, הֵיא בַעַד אַחַד וְהוּא בַעַד אַחַד, וְלִרְאוֹת בָּהֶם שְׂמֵא רֵאתָה דָם בְּשַׁעַת תִּשְׁמִישׁ. וְלִדְעָתוֹ, הַצְּנוּעוֹת בּוֹדְקוֹת עֲצֻמָּן אִף קוֹדֵם תִּשְׁמִישׁ³. וְסַזְלָא הַרְאָקוֹנָה הֵיא עֵיקַר, וְכֵן נִהְגּוּ:**

א. **וּסְתָ קְבוּעָה - וְאִשָּׁה שְׁלֹא רֵאתָה מַעוֹלָם, אֵינָה צְרִיכָה בְּדִיקָה לְבַעֲלָהּ (בַּפְת"ש).**

ב. **יֵאֵם אֵין לָהּ וּסְתָ קְבוּעָה, שְׁלֵשָׁה פַעֲמִים הֶרְאָשׁוֹנִים צְרִיכִין לְבַדּוֹק קוֹדֵם תִּשְׁמִישׁ וְאַחַר תִּשְׁמִישׁ⁴, הוּא בַעַד שְׁלוֹ וְהֵיא בַעַד שְׁלָהּ, וְאֵם הוֹחֻזְקָה בְּאוֹתָם שְׁלֵשָׁה פַעֲמִים שְׂאֵינָה רּוֹאָה דָם מִחַמַּת תִּשְׁמִישׁ, שׁוֹב אֵינָה צְרִיכָה בְּדִיקָה כָּלֵל, לֹא לִפְנֵי תִשְׁמִישׁ וְלֹא לְאַחַר תִּשְׁמִישׁ. יוֹלְהֶרְמַב"ם וְהֶרְא"שׁ, כָּל זְמַן שְׂאֵין לָהּ וּסְתָ צְרִיכָה הֵיא בְּדִיקָה לְעוֹלָם, קוֹדֵם תִּשְׁמִישׁ וְאַחַר תִּשְׁמִישׁ, וְהֶרְמַב"ם מְצַרִּיךְ שְׂגָם הַבַּעַל יְבַדּוֹק עֲצֻמוֹ אַחַר תִּשְׁמִישׁ. הֵגָה: יוֹאִין כְּרִיכִין לְבַדּוֹק עַלְמָם אַחַר כָּל תִּשְׁמִישׁ וְתִשְׁמִישׁ שְׁעוֹסִין בְּלִילָה אַחַת, אֲלֹא מִקְנַחִין עַלְמָן כָּל הַלַּיְלָה בְּעַד, וְלִמְחַר כְּרִיכִין בְּדִיקָה, וְאֵם מִזְלָאוֹ דָם טְמֵאָה. קִנְחָה עַלְמָה בְּעַד, וְאֲבָל, לֹא תִשְׁמַטְט עַד שְׁתַּבְּדוֹק עַלְמָה, הוֹאִיל וְאֵין לָהּ וּסְתָ:**

ב. **שְׁלֵשׁ פַעֲמִים הֶרְאָשׁוֹנִים - י"א דְלִדְנֵא אֵין צְרִיכִין לְבַדּוֹק כָּלֵל, לֹא לִפְנֵי תִשְׁמִישׁ וְלֹא אַחֲרָיו, וְשַׁכֵּן עֲמָא דְבַר (ש"ך). וי"א דְבַמְקוֹם שְׁנֵהֲגוּ לְהַקֵּל אֵין לְהַחְמִיר, אֲבָל בְּלֹא הַכִּי אֵין לְהַקֵּל נֶגֶד פֶּסֶק הַמַּחְבֵּר וְהֶרְמ"א, וִישׁ לְהַצְרִיכָה בְּדִיקָה לְעוֹלָם⁵ (תוה"ש בַּפְת"ש). וי"א שְׂאֵף לְסוֹבְרִים שְׂאֵין**

¹ לענין אשה הנוטלת כדורים המשנים את הוסת, עי' לקמן סי' קפט סעיף כג אות 68.

² "שעת תשמיש" היינו לא לפני תשמיש ולא מיד אחרי (לעיל סי' קפד ס"א).

³ ולמעשה אף בני ספרד הנוהגים כמחבר אי"צ בדיקה, בין קודם תשמיש ובין אחריו (שיעורי שבה"ל סי' קפד ס"א ס"ק ו וטללי טוהר פי"ב). וראה עוד לעיל סי' קפד ס"א.

⁴ זמן הבדיקה קודם תשמיש הוא לכתחילה בחצי שעה הסמוכה לתשמיש, ומ"מ ודאי דכל שסמוך טפי עדיף, והבדיקה שאחר תשמיש תהא מיד אחר התשמיש, ובדיעבד מהני תוך חצי שעה (שיעורי שבה"ל ס"ק ה).

⁵ י"א שכן עיקר כדעת הרמב"ם והרא"ש (ט"ז לקמן סי' קפט סק"ה, ועי' שו"ע הרב סק"ז דראוי לבעל נפש להחמיר כן). אמנם למעשה יש להורות שבג"פ הראשונות יבדוק קודם ואחרי תשמיש, ואחרי ג"פ טוב שתבדוק קודם תשמיש בימים בהם רגילה לראות, ואם קשה לה תעשה עכ"פ קינוח, ואחרי תשמיש אין חיוב רק דרך חומרא ומדין כל היד המרבה לבדוק באשה משובחת (שיעורי שבה"ל בש"ך סק"א), וי"א דראוי להחמיר לבדוק ג"פ, וסגי בקינוח ולהשהות העד על גופה מעט, אך לא בשכיבה (אג"מ י"ד ח"ב סי' עה), וי"א דאין צריך לבדוק כלל קודם ואחרי תשמיש, אף באשה שאין לה וסת קבוע (הגרש"ז אויערבך הובא באוצרות הטהרה עמ' תתכז).

בדיקות אלו יש לעשותן דוקא בימים שעלולה לראות בהם, לפיכך אם יש ימים שלעולם אינה רואה בהם, כגון שלעולם אינה רואה קודם כ"ח יום וכדומה, לא מהניא בדיקה בימים אלו (הג' חת"ס, וראה גם להלן סעיף ג), ובדיעבד אם בדקה בימים אלו, י"א שלא מהני הבדיקות כלל (חוט שני ס"ק ג אות ח),

צריכה בדיקה, היינו בדיקת חורים וסדקים, אבל מכל מקום צריכה קינוח ולהשהות העד על גופה מעט, והקינוח יהא בשעה שאינה שוכבת (חוו"ד בפת"ש).
 ג. שוב אינה צריכה בדיקה - ואם ראתה פעם אחת בליל תשמיש, אפילו הרבה אחרי התשמיש, מחוייבת שוב בדיקה אחר תשמיש, אם היא אשה שאין לה וסת קבוע, צריכה בדיקה ג' פעמים, ואם יש לה וסת קבוע, צריכה בדיקה פעם אחת (חוו"ד בפת"ש).
 ד. ולמחר צריכין בדיקה - וצ"ע לענין הבדיקה שקודם תשמיש, אם צריכה לבדוק ולראותו לאלתר, או יכולה ג"כ להמתין מלראותו עד הבוקר⁶ (תשובה מאהבה בפת"ש).
 ה. ואין לה וסת - ומעוברת שמסולקת דמים אינה צריכה בדיקה, אפילו אין לה וסת⁷ (מהר"ם פדוא"ה בפת"ש), ונראה פשוט דה"ה למניקה⁸ (פת"ש).
 ג. ואשה שאינה רואה בפחות מי"ד ימים אחר טבילתה⁹, אבל לאחר י"ד ימים אין לה קבע, עד י"ד יום¹⁰ דינה כדין אשה שיש לה וסת:
 ד. ויש לאדם להניח את אשתו שתבדוק בעד שלו, מתוך שנאמנת על שלה, נאמנת על שלו:
 ה. האם ראתה דם מחמת תשמיש שלש פעמים רצופים, אסורה לשמש לעולם עם אותו בעל, ויתבאר בסימן שאחר זה:

א רשב"א בתורת הבית הקצר ב"ז ש"ב ו ע"א, ומגיד משנה פ"ד מאיסורי ביאה הטז בשם הראב"ד והרמב"ן.
 ב פ"ד מאיסורי ביאה הלכה יד וטז.
 ג ריף כתובות ס ע"ב.
 ד רמב"ם פ"ד מאיסורי ביאה הלכה טז, ורא"ש נדה פ"א סי' ה.
 ה רמב"ם שם הי"ז.
 ו תרומת הדשן סי' רמ"ז.
 ז רמב"ם פ"ד מאיסורי ביאה הי"ד.
 ח שו"ת הרשב"א מכת"י סי' פ"ז.

ו"א שבדיעבד מהני. אבל אם בדקה בזמן שמסולקת דמים, כגון מעוברת ומניקה, לא מהני. ומעוברת אף בג' חודשים ראשונים, בזמננו שמסולקות דמים, לא מהני אם בדקה. ומינקת שבדקה קודם שראתה וסת, לא מהני, ואף אחר שראתה וסת, אף שחוששים שמא תראה, מ"מ יש להחמיר דלא מהני אם בדקה (שיעורי שבה"ל ס"ק ד, וראה עוד להלן ס"ק ה). ג' בדיקות אלו אינן צריכות להיות רצופות, ומסתבר דמהני אפילו ג"פ בלילה אחד. אשה שלא בדקה עצמה, וכבר היו ביאות רבות שלא ראתה, ו"א דחשיב כבדקה עצמה שאינה רואה מחמת תשמיש (שיעורי שבה"ל ס"ק ג), ו"א שאף אם עברו שנים רבות, עליה לבדוק מיד כשנודעה לה הלכה זו (חוט שני ס"ק ג אות יג). אשה שנישאת שנית, אינה צריכה לעשות שוב ג' בדיקות בבעל שני (חוט שני שם אות ט).
 6 יש מקילים (חוו"ד), ו"א שצריכה לעיין בעד קודם התשמיש (לחם ושמלה, מקור מים חיים). ומיהו בליל שבת אם אין אור בביתו, ולא בדקה, אל יבטל מצות עונה משום זה, ומ"מ אם יודע מראש שלא תוכל לבדוק, כדאי לבדוק קודם הלילה (שיעורי שבה"ל ס"ק יא).
 7 ואפילו תוך ג' חדשים ראשונים של עיבורה אין להחמיר לבדוק, וסגי עכ"פ בקינוח (שיעורי שבה"ל ס"ק ב).
 8 ואם אינה מניקה בפועל, אף דמעיקר הדין נחשבת מסולקת דמים, מ"מ המציאות בזמננו שבשלב מסויים חוזרת לראות באופן לא מסודר, ולפיכך יש לדונה כאשה שאין לה וסת, וצריכה בדיקה קודם תשמיש. ובפרט אחרי הפלה מצוי שרואה אחרי זמן קצר באופן בלתי קבוע (שיעורי שבה"ל ס"ק ב).
 9 היינו שבמשך זמן ארוך לא ראתה בימים אלו, אבל לא סגי שלא ראתה בהם ג' פעמים. ומ"מ אפילו אם ראתה בימים אלו פעם או פעמיים אמרינן מקרה הוא, ועדיין חשיב ימים שאינה רואה בהם (חוט שני ס"ק ד אות ב). ו"א דסגי שלא ראתה בהם בג' פעמים האחרונות, ואם שוב ראתה פעם אחת פחות מי"ד יום, כגון שראתה אחר י"ב יום, אינה יכולה להקל אלא עד יום י"ב, עד שיעברו ג"פ שלא תראה פחות מי"ד יום (בדה"ש ס"ק כד).
 10 אמנם אם עברו גם הימים שרגילה לראות בהם, ולא ראתה, דינה כאשה שאין לה וסת קבוע, וצריכה בדיקות לתשמיש כדי להוציא מחשש רואה מחמת תשמיש כנ"ל בסעיף ב, ומ"מ בג' חודשים ראשונים של מעוברת, יש להקל בזה (שיעורי שבה"ל ס"ק ה).

סימן קפז - דיני אשה הרואה דם מחמת תשמיש, ובו י"ד סעיפים:

א. "אשה שראתה דם מחמת תשמיש, ימיד בכדי שתושיט ידה לתחת הכר או לתחת הכסת ותפול עד לבדוק בו, ותקנח עצמה, משמשת ג' פעמים. אם בכל ג' פעמים רצופים ראתה דם, יוכל שכן אם מלאה ג' פעמים דם על עד שלו, אסורה לשמש עם בעל זה, אלא תתגרש ותנשא לאחר. נשאת לאחר, וראתה דם מחמת תשמיש ג' פעמים רצופים, אסורה לשמש גם עם אותו בעל, אלא תתגרש ותנשא לשלישי. ואם גם עם השלישי ראתה דם מחמת תשמיש ג' פעמים רצופים, לא תנשא לאחר אלא אסורה לכל עד שתבדוק. הגה: ויט אומרים שאין לנו בקיאות איזה מקרי מחמת תשמיש, כי אין בקיאות בשיעור הנזכר, ולכן כל שרואה ג' פעמים סמוך לתשמיש מקרי לדין מחמת תשמיש, ונאסרה על בעלה. יואלו ג' פעמים כריכים להיות לרופים, אבל אם לא היו לרופים לא נאסרה על בעלה. ואין חילוק בין אם ראתה ג' פעמים מיד שנסאה, ובין נתקלקלה אחר כך וראתה ג' פעמים. וכל זה לא מייירי אלא בראתה סמוך לתשמיש, אבל אם לא ראתה סמוך לתשמיש, לא נאסרה על בעלה, ומותרת לו לאחר טהרתה תמיד ודינה כמו שאין לה וסת:

א. מיד בכדי שתושיט וכו' - אבל ראתה אחר שיעור זה, אינה בכלל רואה מחמת תשמיש. וכן מש"כ הרמ"א דכל סמוך לתשמיש מיקרי רואה מחמת תשמיש, דוקא שראתה ודאי בשיעור זה ולא שמצאה אח"כ, וכל שכן אם רק בבוקר מצאה ריבוי דם. ואפילו אירע כן ארבעים וחמשים פעמים. ואפילו אם תשמש שוב ותמצא פעמיים מיד בשעת תשמיש, אינה נחשבת רואה מחמת תשמיש. והיכא שבדקה מיד אחר התשמיש ולא מצאה כלום, ואח"כ ראתה, אפילו הוא עדיין תוך השיעור, לא מיקרי רואה מחמת תשמיש (ש"ך).

ב. משמשת ג' פעמים - עם הראשון, דהיינו עוד ב' פעמים (ש"ך וט"ז), וי"א עוד ג"פ מלבד בעילה הראשונה² (תורת השלמים בפת"ש).

ג. רצופים - כלומר שלא היה בינתיים תשמיש שבדקה אחריו ולא מצאה דם, כדלקמן בסעיף י' בהגה (ש"ך). ויש מחמירים שאפילו אם מצאה שתי פעמים סמוך לתשמיש, ואח"כ שמשה כמה פעמים בלא בדיקה כלל, ואח"כ שמשה ומצאה דם סמוך לתשמיש, הוי כשלוש פעמים רצופים³ (חור"ד בפת"ש).

ד. ראתה דם - והאשה נאמנת שראתה ג' פעמים אם אמרה לבעלה תיכף אחר התשמיש. אבל אם אמרה לו רק ביום שלאחר התשמיש יתכן שאינה נאמנת, ועכ"פ בפעם השלישית ודאי אינה נאמנת אלא רק אם אמרה מיד, שכן בידו של הבעל לבדוק את העד בשעת מעשה (שיבת ציון בפת"ש).

ה. על עד שלו - דבזה אפילו מצאה זמן מופלג אחר התשמיש מיקרי רואה מחמת תשמיש, כיון שהיה ודאי בשעת תשמיש (ש"ך). והיינו דוקא בעד שקנח בו אחר תשמיש, אבל אם נמצא בבגדו, הוי כשאר כתם על בגדי האיש שלא מטמא⁴ (פנים מאירות בפת"ש). ואפילו נמצא כתם גם בבגד האשה (סד"ט בפת"ש).

¹ נחלקו הפוסקים מהו שיעור 'סמוך לתשמיש', ו"א שהוא כחצי שעה (מקור חיים סי' קפד ס"ק יב), וי"א שהוא שיעור הילוך כ"ב אמה (פרי דעה על הש"ך ס"ק ז). ולמעשה אחרי עשר דקות אפשר להקל, ויעשו שאלת חכם (שיעורי שבה"ל ס"ק יא), וי"א להקל אחרי 2-3 דקות (חוט שני בקיצור שבסוף הספר פ"ט ה"א), ויש שמצדד להקל אחר כדי הילוך כ"ב אמה שהוא כרבע דקה (בדה"ש ס"ק כו).

² ולמעשה נקטו הפוסקים כדעה הראשונה (פלתי ס"ק ב, סד"ט ס"ק ב, וחכמ"א כלל קי ס"א). ואף אם לא בדקה קודם התשמיש, חשיב כראיה מחמת תשמיש (כן דעת רוב הפוסקים, עיין שיעורי שבה"ל בט"ז ס"ק א). ולענין אופן ההנהגה אחרי שראתה פעם אחת מחמת תשמיש, ראה להלן סעיף י'. ובזמננו שאפשר לערוך בדיקות רפואיות לברר סיבת הדבר, אם אירע לאשה שראתה מחמת תשמיש, עליה להתייעץ מיד עם מורה הרואה מובהק כדי שיורה לה כיצד לנהוג (חוט שני בקיצור שבסוף הספר פ"ט ה"א).

³ אמנם הרבה אחרונים חולקים וסוברים דלא חשיב רצופים, וכן עיקר (טהרת ישראל אות י', בדה"ש ביאורים ד"ה רצופים).

⁴ אך אם נמצא בבגדו מכוון כנגד האבר, הוי כקנוח (בית מאיר סי' קצ סע' לט).

- ו. אסורה לשמש - אשה שכשראתה מחמת תשמיש לא היה לה וסת קבוע, ואח"כ נקבע לה וסת, י"א שמוותרת לבעלה (נוב"י בפת"ש), וי"א שאסורה לבעלה (חוו"ד בפת"ש).
- ז. אסורה לשמש עם בעל זה - אמנם אם נתעברה, מותרת כל ימי עיבור והנקה, ואח"כ תחזור לאיסורה, אכן אם בימי עיבור והנקה תראה אפילו פעם אחת מחמת תשמיש, תחזור ותיאסר (נוב"י בפת"ש), וי"א דאסורה אפילו בימי עיבור והנקה, וכן אשה שראתה ג' פעמים מחמת תשמיש בימי עיבור והנקה, אסורה לעולם לבעל זה (חוו"ד בפת"ש). וי"א דאחרי שתלד ותטבול מותרת בימי טוהר שלה, ואם לא תראה בהם, הותרה לבעלה אף אח"כ (סד"ט בפת"ש). וה"ה אם ראתה ב' פעמים קודם שהוכר עוברת, ופעם שלישית אחר שהוכר עוברת, הוי רואה מחמת תשמיש (חת"ס בפת"ש). זקנה שפסקה מלראות זמן רב, והתחילה לראות מחמת תשמיש, ומרגשת צער וכאב, אינה נאסרת לבעלה. אמנם אשה שראתה ג' פעמים מחמת תשמיש, ואח"כ הזקינה, אסורה (שבות יעקב בפת"ש), ויש מצדדים להקל⁵ (סד"ט בפת"ש).
- ח. ותנשא לאחר - אמנם אם ראתה שפע דם, אין להתירה להנשא לאחר, ואולי אף אם רק בפעם השלישית ראתה בשפע⁶ (נוב"י בפת"ש).
- ט. עד שתבדוק - פירוש, בבדיקת שפופרת הנזכרת בסעיף ב' (ט"ז).
- י. ונאסרה על בעלה - היכא שהוחזקה כן בשלשה אנשים, צ"ע אי מחמירין מחמת שאין אנו בקיין לאסרה על כל העולם⁷ (ש"ך).
- יא. ומותרת לו - ומ"מ אם ראתה ג' פעמים בליל תשמיש מופלג מהתשמיש, אסורה מעתה לשמש שני תשמישים בלילה אחד, משום עונה הסמוכה לוסתה, עד שתעקר ג' פעמים, ע"י שתשמש ג"פ ולא תראה אח"כ⁸ (חוו"ד בפת"ש).
- ב. כיצד בודקת, נוטלת שפופרת (פירוש קנה חלול של עופרת) של אבר, ופיה רצוף לתוכה, ונותנת בתוכה מכחול ובראשו מוך, ומכנסת אותו באותו מקום⁹ עד מקום שהשמש דש, נמצא דם על ראשו בידוע שהוא מן המקור, ואסורה, ואם לאו, בידוע שהוא מן הצדדין,⁹ ומותרת. ואלף בזמן הזה יש לסמוך לצדיקה זו:
- יב. כיצד בודקת - בדיקת שפופרת צריכה להיות דוקא שלא בימי עיבור והנקה, ואם בדקה בימי עיבור והנקה, מהני להתירה בימי עיבור והנקה, אבל לא לשאר ימים¹⁰ (חוו"ד בפת"ש). ונראה שאם בדקה בימי עיבור, מהני אף לימי הנקה (פת"ש).
- יג. נוטלת שפופרת - יש לעשות השפופרת כשיעור אבר בינוני (משאת בנימין בפת"ש).
- יד. של אבר - הוא הדין שאר מיני מתכות, רק לא של עץ, וי"א דגם ברזל לא, שמסרט¹¹ (ש"ך). ובדיעבד אם בדקה בשל עץ ולא מצאה דם כלל, מהני, ומ"מ אם מצאה דם בצדי השפופרת, אין זה מוכיח שהדם שראתה עד עתה הוא מהצדדים, ואין מקילים בה את הקולות האמורות באשה שמצאה דם בצדי השפופרת, דחיישין שמא עתה נסרטה מהשפופרת, ולפיכך דינה כמי שלא מצאה דם כלל (פת"ש).
- טו. עד מקום שהשמש דש - אמנם אינה צריכה לדחוק את השפופרת והמכחול למקום צר ודחוק, אלא תכניס עד מקום שהיא יכולה ומשערת לפי אומד דעתה שהגיע עד מקום שהשמש דש, והאשה עצמה נאמנת על זה (ש"ך). ותחילה מכנסת השפופרת עד מקום שהיא יכולה, ואח"כ מכנסת המכחול בתוך השפופרת, ודוחקת אותו עד שתגיע סמוך לצואר הרחם (תורת השלמים בפת"ש). והוא הדין כשהיא מוציאה, תחלה מוציאה המכחול מתוך השפופרת (סד"ט בפת"ש).
- טז. ואסורה - אחר שמצאה בראש המכחול, שוב אין מועיל לה בדיקת שפופרת להתירה לבעלה, אפילו אם תמצא דם בצדי השפופרת, וצריכה להנשא לאחר, וכן לא תוכל לסמוך על רפואת

⁵ וגדר "זקנה" לענין זה, יתבאר בסי' קפט סעיף כח וכו'.

⁶ ובערוה"ש סע' לה כתב דדוקא אם התחזקה ג"פ לראות בשפע, דאם לא כן אולי מקרה הוא.

⁷ ובערוה"ש סט"ו החמיר בזה.

⁸ כמו כן אפילו ראתה רק פעם אחת בליל תשמיש מופלג מהתשמיש, צריכה מעתה בדיקה אחר תשמיש, כמבואר לעיל ס' קפו ס"ק ג. ואם ראתה בליל טבילה, עיין להלן סעיף י.

⁹ אמנם אם ראתה מחמת תשמיש דם בשפע [באופן שמוכח שאינו ממכה אלא מהמקור], יש לפקפק אם יש לה תקנה ע"י שפופרת (נוב"י בפת"ש לעיל ס"ק ו).

¹⁰ כל זה אם לא מצאה כלל, אבל אם מצאה דם בצדי השפופרת, מהני אף לשאר ימים (נוב"י בפת"ש לעיל ס"ק ח).

¹¹ בזמננו יש סוגי חומרים טובים יותר, כפלסטיק וכדומה, שהם חלקים ואינם סורטים (שיעורי שבה"ל ס"ק א).

- הרופאים, אא"כ תפיל חררת דם כדלהלן סעיף ט' (נוב"י בפת"ש). אמנם אם עברה ושמשה ג' פעמים ולא מצאה דם, הותרה (חור"ד בפת"ש).
- יז. ואם לאו וכו' - ואפילו לא נמצא דם בצידי השפופרת כלל, מותרת¹² (ש"ך). ואפילו חזרה וראתה מחמת תשמיש, מותרת, בין אם מצאה דם בצידי השפופרת, בין לא מצאה (חור"ד בפת"ש¹³). וי"א דהיינו דוקא כשמצאה דם בצידי השפופרת, אבל כשלא מצאה דם כלל, אם חזרה וראתה ג' פעמים מחמת תשמיש, אסורה (נוב"י בפת"ש). וי"א דהיכא שלא מצאה בשפופרת כלל, אפילו חזרה וראתה פעם אחת, צ"ע אם להקל (סד"ט בפת"ש).
- יח. בידוע שהוא מן הצדדים ומותרת - ולענין אם צריכה ז' נקיים היכא שמצאה דם בצידי השפופרת, או אח"כ כשראתה מחמת תשמיש, יש מסתפקים בזה (נוב"י בפת"ש), וי"א שצריכה ז' נקיים¹⁴ (חור"ד בפת"ש).
- יט. מן הצדדין ומותרת - ואפילו אם כבר נתגרשה מב' בעלים כיון שראתה מחמת תשמיש, מותרת על ידי בדיקה זו לבעלה השלישי (ש"ך).
- כ. ומותרת - אם עבר הבעל ובא עליה באיסור, ולא ראתה, עדיף טפי מבדיקת שפופרת, ומותרת, כמבואר ברמ"א להלן סעיף י' (ט"ז).
- כא. בזמן הזה - ואפשר תחילה לבדוק במוך ארוך ועבה כמדת אבר בינוני, בלא שפופרת, ואם תמצא דם בצידי בלבד, ולא בראשו, מותרת, ואם תמצא דם בראשו, עדיין תוכל לבדוק בשפופרת (אמונת שמואל, סד"ט, חת"ס בפת"ש).
- ג. י"אם רוצה לבדוק עצמה בעודה תחת הראשון אחר ששמשה שלש פעמים, הרשות בידה, ומותרת לו. ויש אומרים י"ש אסורה לראשון מתשמיש שלישי ואילך אפילו בבדיקה. הגה: ויש לסמוך אסנרל ראשונה להקל. י"אם הרגישה לער וכאז צנעת תשמיש, לכולי עלמא יש לסמוך אצדיקה צנעל הראשון:
- כב. הרשות בידה - מיהו אם בדקה לראשון ונמצא על המוך, שוב אינה יכולה להנשא כלל¹⁵ (ש"ך וט"ז). ואם אח"כ בדקה שוב ולא מצאה דם על ראשו, מותרת לינשא לבעל שני, ואסורה לראשון (חור"ד בפת"ש).
- כג. ומותרת לו - היינו אם תמצא דם בצידי השפופרת, אבל אם לא תמצא כלל, לכו"ע לא מהני הבדיקה לבעל ראשון¹⁶ (נוב"י בפת"ש).
- כד. ויש לסמוך אסנרל וכו' - ואין להורות בדיקה בבעל ראשון (ש"ך), וי"א שהעיקר להקל לבדוק אפילו לבעלה הראשון (פת"ש).
- ד. י"אם שמשה סמוך לוסתה, אנו תולין ראייתה משום וסתה, ולא חשבינן לה רואה מחמת תשמיש:
- כה. סמוך לוסתה - מיירי בעברה ושמשה סמוך לוסתה, או באופנים שמותרת לשמש בעונת הוסת, כגון ביוצא לדרך לדעת המתירים, או בקטנה באופנים שאינה צריכה לחוש לוסתה¹⁷ (ש"ך). וה"ה אם יש לה וסת הגוף לפיהוק וכדומה, והשתא נמי פיהוקה, דתולה בפיהוק, ולא בתשמיש, אא"כ תקבע לראות בפיהוק ותשמיש יחד (סד"ט בפת"ש).

¹² דעת הנוב"י סי' מג וסי' מו ובדגול מרבבה כאן, דהיכא שלא מצאה על השפופרת כלל, לא מהני בבעלה הראשון או השני. אמנם החזו"א (במכתבו שנדפס בראש ספר חדושים ובאורים נדה) הוכיח להקל גם כשלא מצאה כלל.

¹³ ומאז אין צורך לבדוק אחר תשמיש כלל לעולם.

¹⁴ וכ"כ בשו"ת רע"א סי' ס, וכן פסק החזו"א סי' פב ס"ק ו. וי"א שאם מצאה דם בצדדים, טהורה לגמרי ואינה צריכה ז' נקיים (לחם ושמלה ס"ק כו, שו"ע הרב ס"ק יג וערוה"ש סע' לג). ובזה"ז שאפשר לברר על ידי אחות, אם ראה האחות דם מהמכה אז לכו"ע אינה צריכה ז' נקיים.

¹⁵ ומלשון השו"ע משמע דתליא ברצונה אם רוצה לבדוק, אבל הבעל אינו יכול לכופה לבדוק (פת"ש לעיל ס"ק ג).

¹⁶ עי' לעיל סעיף ב' ס"ק יז.

¹⁷ כמו כן שייך שבשעה ששמשה לא היה זה עונת וסתה, ואח"כ ראתה עוד פעמיים בתאריך זה בלא תשמיש, דאגלאי מילתא למפרע שזהו יום וסתה (חור"ד ס"ק ג).

כו. לוסתה - ואם שמשה בעונה שקודם עונת וסתה [עונת אור זרוע], י"א שאין תולים לקולא שראתה מחמת וסתה (ש"ך). ויש מקילים לתלות שראתה מחמת וסתה¹⁸ (תורת השלמים, סד"ט בפת"ש¹⁹).

כז. אנו תולין - ואפילו אם אח"כ ראתה שתי פעמים מחמת תשמיש מופלג מוסתה, לא מצרפינן את הראיה הראשונה עמהם (סד"ט בפת"ש).

כח. ולא חשבינן לה וכו' - וה"ה אם רואה מחמת תשמיש רק בזמנים מסויימים, מותרת לשמש בלא בדיקה בין זמנים אלו²⁰ (ט"ז).

ה. י"אם יש לה מכה באותו מקום²¹, תולין בדם מכתה²². ואם דם מכתה משונה מדם ראייתה, אינן תולים בדם מכתה. הגה: וזכר זה באשה שיש לה וסת קבוע, ואז יכולים לתלות שלא נשעת וסתה במכתה, אף על פי שאינה יודעת צדלוי שמכתה מוליאה דם. וכן אם אין לה וסת קבוע, והוא ספק אם הדם נא מן המקור או מן הצדד, תלינן במכה מכח ספק ספיקא, ספק מן הצדד או מן המקור, ואם תמלא לומר מן המקור, שמה הוא מן המכה, אבל אם ידוע שצד מן המקור, אף על פי שיש לה מכה במקור, אינה תולה במכה, אם אין לה וסת קבוע, אלא אם כן יודעת צדלוי שמכתה מוליאה דם. וימלא מקום נשעת וסתה, או מל' יום לל' יום, אינה תולה במכתה²³, לאם לא כן לא תמלא לעולם. וכתמים, תולה בה בכל ענין:

כט. מכה באותו מקום - אם הדם שראתה מחמת התשמיש יצא מן המקור, צריך שתדע שיש לה מכה במקור, ואם אומרת סתם מכה יש לי, אין תולין הדם במכה (ש"ך). והיינו כשהרגישה שהדם בא ממקורה, אבל אם ראתה שלא בהרגשה, או שראתה בבדיקת עד, תולה אפילו במכה שבצדדים (חור"ד בפת"ש).

ל. באותו מקום - ואפילו המכה בתוך הרחם במקום שמשם נובע דם הנדה, טהורה היא, ותלינן בדם מכתה²⁴ (מהר"ם מלובלין בפת"ש). אמנם אם יש לה מכה בשאר איברים הפנימיים, והדם נבלע באיברים ואח"כ זב מן המקור, הרי זה דם נדה גמור (פנים מאירות בפת"ש).

¹⁸ ואם שמשה בעונה בינונית וראתה מחמת תשמיש, יש שהסתפקו אם להקל שאינה רואה מחמת תשמיש (פליתי ס"ק ד וחכמ"א כלל קי ס"ה), ויש מחמירים שלא לתלות בעונ"ב (שו"ת בית שלמה ח"ב סי' יט, שו"ת ברית אברהם סי' נ ס"ק ה, ובדה"ש ס"ק סג), ויש מקילים (פרדס רמונים בש"ך ס"ק טז, וערוה"ש סע' מב), אבל אם שמשה בעונת וסת שאינה קבוע, אינה תולה בו (נוב"י תניינא סי' צג, וכן מוכח בשו"ת מהרש"ם ח"ב סי' ריט ד"ה ועתה ובדה"ש ציונים ס"ק צא).

¹⁹ וכן עיקר (בדה"ש ס"ק סב).

²⁰ ועיין חור"ד ס"ק ג דלא מהני בדיקת שפופרת כדי להתירה אף בימים שרואה בהם. ולענין רואה מחמת תשמיש בהפלגות שוות, ראה להלן סעיף יא.

²¹ כאשר מדובר על מכה ברחם עצמו, אין אפשרות כל כך לבדוק זאת בבירור חוץ מעדותה כדלקמן סעיף ו, אמנם במכה שבאותו מקום, מאחר שאפשר לברר זאת ע"י אחות או רופא [דווקא יראי שמים], חייבים לברר זאת, ואין לסמוך על הרגשות של האשה, כפי שנתבאר לקמן אות 44.

ופשוט שאין לטהר עפ"י הבחנה במראה הדם בלבד, וכבר התריעו על כך רבות (ראה קובץ תשובות סי' פג, שו"ת שבה"ל ח"י סי' קמא וחוט שני מכתב בסוף הספר). וכן אין לסמוך על הוכחות שונות שמקור הדם ממכה, כגון שבכל הבדיקות נמצאת טיפת דם בדיוק באותו מקום [ובשונה מהמובא לקמן הערה 34 ששם ודאי יש מכה ורק ספק אם מוציאה דם], או אם נקודת הדם אינה במרכז העד אלא בצד, וה"ה אם יש על העד הפרשה לחה ונקודת הדם מחוץ להפרשה, אלא צריך ידיעה ודאית שיש מכה המוציאה דם (הגר"ש אלישיב, מובא בפתחי דעת פ"ז ס"ח). ואין לסמוך על בדיקה ע"י הנחת אצבע עם קצת אלכוהול ולהכניסה באותו מקום, כדי לברר אם יש מכה (שו"ת שבה"ל ח"י סי' קמ).

וכן כשרופא מכניס טבעת ברחם [עפ"י הוראת חכם], ואח"כ רואה דם, דם זה הוא מהרחם עצמו, ואין לסמוך על הרופאים שאומרים שזה דם מכה, כיון שהדבר אינו יכול להתברר בודאות (חוט שני סי' קפג ס"ק ג אות ב). ומלבד זאת בזמן הכנסת הטבעת לרחם היא טמאה אף אם לא ראתה דם, מחמת 'פתיחת הקבר' ראה להלן סי' קצד ס"ב.

²² והיינו בין אם ראתה מחמת תשמיש, ובין אם ראתה שלא מחמת תשמיש, לעולם תולה במכה וטהורה (חור"ד ס"ק ד).

²³ אמנם בוסת שאינה קבוע תולים (בדה"ש סק"ח). וממילא פשוט דה"ה מעוברת, מניקה או זקנה המסולקת דמים, תולה מאחר שכל וסת שלהם היא שאינה קבוע (לחם ושמלה ס"ק מ"ח).

²⁴ ואף שדם הנדות יוצא דרך המכה, טהורה, דכל שהעורק פצוע ומוכה אין דרך ראייה בכך (חזו"א סי' פא, ובמכתבו שהתפרסם ב'הפרדס' [שנה ל"ה חוברת ו], נדפס בשולחן שלמה ערכי רפואה ח"ג עמ' כה, וכן פסק הגר"ש אויערבך הובא בנשמת אברהם ח"ב סי' קפז ס"ק ב). ואמנם מצוי שיש דברים הגורמים לראיה ולא מחמת המכה, ופעמים רבות אין זה ברור שיש מכה, ואין להתיר בלא הוראת חכם.

- לא. תולין בדם מכתה - אפילו בדקה עצמה בשפופרת ומצאה דם על המוך, תולין במכה (ש"ך).
- לב. ואם דם מכתה משונה - היינו אם נתברר שהוא משונה, אבל בסתמא תולים שאינו משונה, ואין צריך להראות לחכם לברר אם הוא משונה (ש"ך וט"ז). אמנם אם שניהם לפניו, יש להשוותם (ט"ז). וי"א שבראיה שלא מחמת תשמיש, לעולם יש לברר אם הדם משונה מדם מכתה (חור"ד בפת"ש). ואף למקילים, אשה שראתה בימי טומאתה [שלא מחמת תשמיש], הדבר צריך תלמוד אם לתלות במכה בלא להשוות הדמים, כיון שהיא בחזקת טומאה (נוב"י ודגול מרכבה בפת"ש). ויש מקילים בימי טומאתה, דחשיבא בחזקת טהרה (ברית אברהם, מאיר נתיבים, וחת"ס בפת"ש).
- לג. משונה - היינו דוקא כשהדם יצא מעצמו, אבל אם דחקה באצבעה בכח והוציאה דם, אפילו הדם משונה, תולה בו (נוב"י בפת"ש).
- לד. באשה שיש לה וסת קבוע - וכ"ש זקנה שמסולקת דמים, יכולה לתלות במכה שספק אם מוציאה דם²⁵ (בית מאיר בפת"ש).
- לה. וסת קבוע - הוא הדין כשאין לה וסת קבוע, אך אינה רואה עד אחר י"ד יום מטבילה, עד י"ד יום דינה כאשה שיש לה וסת קבוע לענין זה (חור"ד בפת"ש).
- לו. יכולה לתלות שלא בשעת וסתה וכו' - במכה שספק אם מוציאה דם הקלו רק שלא להחזיקה ברואה מחמת תשמיש, אבל מכל מקום צריכה לישב ז' נקיים (ש"ך²⁶), ואפילו אינה יכולה ליטהר לבעלה לעולם, אינה טהורה בלא ז' נקיים (חור"ד בפת"ש²⁷). וי"א דראוי להחמיר גם לענין רואה מחמת תשמיש, ולא להתיר אלא בדרך שכתב השו"ע להלן סע' ז'²⁸ (ט"ז). ובאופן שהמכה במקור, והאשה מרגשת יציאת דם מהמקור בשעת תשמיש, ואינה יודעת אם הוא מהמכה או מהמקור עצמו, צריך הוא לפרוש באבר מת, וליחוש שמא ראתה (חת"ס בפת"ש).
- לז. שלא בשעת וסתה - עברה עונת וסתה ולא בדקה ולא הרגישה, ואח"כ בדקה עצמה ומצאה טמאה, יש להסתפק אם תולה במכה שספק מוציאה דם [היינו לסוברים דכאשר תולה במכה שספק מוציאה דם, טהורה לגמרי. אבל לדעת הש"ך שצריכה ז' נקיים, ה"נ צריכה ז'נ]. אבל אם יש לה מכה שודאי מוציאה דם, טהורה²⁹ (סד"ט בפת"ש).
- לח. במכתה - אבל אם רק כאב לה בשעת תשמיש, הסכמת האחרונים שאינה תולה, עד שיתברר בודאי שכאב זה בר דמים הוא³⁰ (פת"ש).
- לט. אעפ"י שאינה יודעת וכו' - פירוש, אפילו אינה יודעת כלל אם דרכה של המכה להוציא דם³¹ (ש"ך). אמנם אם הדם בא בשעת כאב, מוכח דהדם מן המכה, וחשיב כמכה שודאי מוציאה דם, ואף אם תמצא עוד דם לאחר שיפסוק הכאב, הוי מתמצית אותו הדם שהיה בשעת הכאב. וכן אם יש לה מכה שרגילין נשים אחרות לראות דם ממכה כזו, חשיבא כמכה שודאי מוציאה דם (ט"ז).
- מ. תלינן במכה מכח ספק ספיקא - וכן עיקר (נוב"י, שו"ת השיב רבי אליעזר וברית אברהם בפת"ש³²), ויש חולקים וסוברים דאין להקל מצד ס"ס, ואין תולין רק במכה שודאי מוציאה דם

אשה שיש לה בתוך הרחם התקן הגורם דימומים, אף שיתכן שההתקן גרם גירוי ברחם, יש להחמיר, ורק כשברור שיש לה ברחם פצע המוציא דם מקילים, ובשאלת חכם (שיעורי שבה"ל סוף ס"ה). ואף שרוב הרופאים קובעים שמה שרואה אחר הכנסת הטבעת הוא דם מכה, ודאי אינו כן, אלא הטבעת מושכת מאותם עורקים ומוציאה דם נדות כדרך הטבע (שיעורי טהרה סוף פ"א).

²⁵ וה"ה מינקת המסולקת דמים (לחם ושמלה ס"ק לז).

²⁶ ונקטו האחרונים להחמיר כדעת הש"ך נגד הרמ"א (חזו"א סי' פב ס"ק א).

²⁷ אמנם אשה שאינה יכולה להטהר ויש חשש עיגון, אפשר דיש להקל כרמ"א (עיין חכמ"א כלל קי ס"ו, והגר"ז ס"ק כג היקל עם עוד צירופים, וע"ע ערוה"ש סע' נה שמיקל דאינה צריכה ז' נקיים).

²⁸ ולענין ההלכה לבני ספרד, עיין מש"כ להלן סעי' י בדעת המחבר.

²⁹ וראה עוד להלן בהמשך הסעיף.

³⁰ ובערוה"ש סע' סב הכריע שאם מצאה מקום אחד בצדדים שכשנוגעים שם כואב לה מאד, וניכר להדיא שהכאב הוא בצדדים, אם אומר רופא מומחה או מילדת מומחית שע"י כאב כזה יכולה להיות שמוציא דם לפרקים, אפשר שיש לסמוך על זה, ותלוי בראיית עיני המורה. עי' לעיל הערה 21.

³¹ מכה שספק אם מוציאה דם, היינו שמתאסף בה דם, רק ספק אם הדם יוצא, אבל בספק שמא היא סוג מכה שלא מתאסף בה דם, אי"ז נחשב מכה שספק אם מוציאה דם (שו"ת חת"ס סי' קמד ד"ה הרשב"א, שו"ת מהר"ם שיק סי' קעז ס"ק י, ושו"ע הרב ס"ק כג).

³² וכן פסק החכמ"א כלל קי ס"ח. אבל הסד"ט ס"ק טו והחזו"א סי' פב סק"ב החמירו כהש"ך.

(ש"ך). ויש מחלקים, שאם ראתה דם בלא הרגשה [היינו כתם³³], תולה במכתה, ואם ראתה בבדיקת עד או בשעת תשמיש דאיכא ספק הרגשה, אינה תולה עד שתדע שהמכה מוציאה דם (חוו"ד בפת"ש). וכל זה כשהמכה ברחם, אבל אם המכה בצדדים, אינו ס"ס, ואינה תולה במכה שספק אם מוציאה דם (נוב"י בפת"ש).

מא. א"כ יודעת בודאי וכו' - היינו שיוודעת שהמכה ודאי מוציאה דם³⁴, אף שאינה יודעת שדם זה שראתה בא מהמכה. ובאופן זה טהורה ואינה צריכה לישב ז' נקיים, אפילו אין לה וסת קבוע (ש"ך). ואפילו היתה רגילה לראות בזמנים שונים בלא סדר, תולה במכתה (ברית אברהם בפת"ש). ואפילו כשהמכה בצדדים, אם אינה מרגשת שהדם בא מהמקור, טהורה, כיון שהמכה ודאי מוציאה דם (נוב"י בפת"ש). וי"א דדוקא בימי טהרה תולה במכה, אבל בז' נקיים אין תולים במכה אפילו ודאי מוציאה דם, א"כ יש לה וסת קבוע והיא שלא בשעת וסתה, או שהיא מינקת וכבר פסק דם לידתה זמן מה, דתולה אף בז' נקיים³⁵ (נוב"י בפת"ש).

מב. דם - ולענין נאמנות הרופאים לומר שאין זה דם אלא קליפות או שערות וכדומה, אם אומרים כן לגבי אשה מסוימת אין לסמוך עליהם, אבל אם אומרים שיש כזה טבע אצל נשים, הרי הם נאמנים, ואז אנו נבדוק אם כן הוא אצל אשה זו³⁶ (חת"ס בפת"ש). ולענין אשה שמוצאת נקודות קטנות אדומות ושחורות, ומצאו לה בעומק הפרוזדור נקב קטן כראש מחט, יש מי שהיקל, כיון שהוא פי וריד, ותולים שמשם באים, וטוב להחמיר (מעיל צדקה בפת"ש), ויש אוסרים בזה (חכם צבי בפת"ש). ולענין אשה הרואה דם מפי הטבעת, מחמת שחוששת בעורק הזהב³⁷, אם דם עורק הזהב בא לפרקים, אין תולים שראתה ממקורה מחמת עורק הזהב, אולם אם נסתם עורק הזהב, תולה לענין כתמים. ואם צריכה לבדוק עצמה, תקנח תחילה סביב אותו מקום ותזרקנו בלא לעיין, ואח"כ תכניס העד לחורים ולסדקים (חת"ס בפת"ש).

מג. ומ"מ בשעת וסתה וכו' אינה תולה במכתה - וטמאה נדה. ומיהו אם ראתה בשעת תשמיש בעונת וסתה, אינה נחשבת רואה מחמת תשמיש, כפי שנתבאר לעיל סעיף ד' דתולה בוסתה (ש"ך).

מד. בשעת וסתה - היינו כל עונת הוסת³⁸ (חוו"ד בפת"ש).

³³ עי' הערה 43.

³⁴ גדר מכה המוציאה דם, היינו שאם נוגעים במכה מתלכלך המוך בדם, ואף אם אינו מתלכלך בנגיעה קלה אלא א"כ דוחק קצת, זהו גם בכלל מכה שמוציאה דם, אבל אם המכה גלודה ובלחץ קל אינה מוציאה דם זהו בכלל מכה שאינה מוציאה דם. ולענין רואה מחמת תשמיש, העיקר לשער תנועת המכה ע"י אבר הבעל, אם יכול לגרום שיצא דם מן המכה (חזו"א סי' פב ס"ק א).

וידועה זו שייכת בכמה אופנים: א] כשרופא או אחות [יראי שמים] אומר שהמכה ודאי מוציאה דם (שו"ת כנסת יחזקאל סי' לד ופרדס רמונים בט"ז ססק"ב), וראה בהערה הבאה לענין נאמנות הרופאים. ב] שבודקת ומוצאת תמיד דם בצד אחד של העד ולא בשאר מקומות (לקמן סעיף ז). ג] כשהדם בא תמיד אחר כאב, ואפי' אח"כ יצא עוד דם בלא כאב, י"ל שהוא שאריות של הדם שיצא עם הכאב. (ט"ז ס"ק י). ד] כשיש לה מכה שנשים אחרות רגילות לראות ממנה דם (ט"ז ס"ק י וחכמ"א כלל קי ס"י). ה] כשיצא דם עם מוגלה (פרדס רמונים שם בשם שו"ת פני יהושע וסד"ט ס"ק יד).

ואף אם שופעת דם, אפשר לתלותו במכה, אם דרך מכה זו להוציא דמים מרובים (שו"ת חינוך בית יהודה סי' סז הוזכר בגליון מהרש"א ס"ק יט, וכן הוכיח החזו"א סי' פא ד"ה כתב).

³⁵ אמנם דעת הרבה אחרונים להקל אפילו בז' נקיים לתלות במכה שודאי מוציאה דם (שו"ת חת"ס סי' קמב ד"ה אלא, סד"ט סי' קצו ס"ק לד ד"ה ולהיתר, חוו"ד סי' קפז ס"ק ה, שו"ת רע"א סי' עח ד"ה ואולם, בינת אדם סי' קיג אות ז ס"ק י, ובפת"ש סי' קפז ס"ק כד בשם ברית אברהם ומאיר נתיבים).

³⁶ אופן הבדיקה אם הוא דם, הוא ע"י שריתו במים, כמבואר לקמן סי' קפח ס"ד. ולענין רופא שאמר שיש לה מכה, אם אומר כן עפ"י השערה, אין לסמוך על דבריו, אבל אם אומר שראה ע"י מראה או מישוש שיש מכה העלולה להוציא דם, הרי זה נאמן (שו"ת מהרש"ם ח"א סי' כד וח"ב סי' עב), וה"ה אם רואה ע"י צילום וכדומה ואומר שודאי יש מכה העלולה להוציא דם, סומכים על דבריו (שיעורי שבה"ל ס"ח ס"ק ג וחוט שני ס"ח ס"ק ו). ורופא גוי או ישראל שאינו שומר מצוות, י"א שנאמן (שו"ת אבני נזר יר"ד סי' רלה, שו"ת דברי חיים ח"ב סי' עז בדבר פשוט שיכול להתברר תיכף ע"י רופא אחר), וי"א שאינו נאמן (שו"ת חת"ס סי' קס, שו"ת מהרש"ם ח"א סי' י"ג וכן הכריע החוט שני שם), ואפילו אם הרופא הגוי מסיח לפי תומו, אין סומכים על דבריו (שו"ת שבות יעקב ח"א סי' סה, שו"ת חת"ס סי' קעה מלבד היכא שיש לה כאב ורגלים לדבר, וגם אז טוב לומר לו שאנו נברר זאת עוד אח"כ). ואם ניכר ע"י הטיפול שנותן שיש מכה שודאי מוציאה דם, הרי זה נאמן, והכל לפי הענין (חוט שני שם). ולענין הרואה מחמת תשמיש, ואמר רופא שנתרפאה, עיין להלן סעיף ח.

³⁷ היינו טחורים (אנציקלופדיה הלכתית רפואית ח"ו עמ' 176).

³⁸ ובלילה שלפני העונה [עונת אור זרוע], נהי שלענין פרישה מחמירים, מ"מ לתלות במכה שידוע שמוציאה דם, יראה דתולה וטהורה, וצ"ע (שו"ת שבה"ל ח"ב סי' עב).

מה. או מל' יום - גם אם לא ראתה ביום הל', מכל מקום בראיה הראשונה שרואה אחרי יום ל', טמאה³⁹ (חוו"ד, ברית אברהם בפת"ש).

מו. אינה תולה במכתה - אפילו המכה ודאי מוציאה דם⁴⁰. מיהו אם מרגשת שדם זה בא מן המכה, טהורה אפילו בשעת וסתה⁴¹ (ש"ך).

מז. דאם לא כן לא תטמא לעולם - ולפי"ז כשיש אופן שיכולה להיטמא, תולה במכה אף בשעת וסתה. ולפיכך אם יש לה מכה במקור וספק אם מוציאה דם, וכשרואה אינה מרגשת אם מהמקור או מהצדדים, תולה להקל מספק ספיקא, כיון שתיטמא כשתרגיש שהדם בא מהמקור (נוב"י בפת"ש לעיל סכ"ח). וה"ה אם יש לה מכה בצדדים, שודאי מוציאה דם, תולה בה, כיון שתיטמא כשתרגיש שהדם בא מהמקור (נוב"י בפת"ש סכ"ט). וה"ה אם רואה דם בלא הרגשה, תולה במכה שבמקור שודאי מוציאה דם, שהרי תיטמא כשתראה בהרגשה⁴² (נוב"י בפת"ש סק"ג), וי"א שאין להקל ברואה בלא הרגשה (חוו"ד בפת"ש סק"א).

מח. וכתמים תולה בה בכל ענין - אפילו בשעת וסתה, ואפילו במכה שספק אם מוציאה דם⁴³ (ש"ך).
מט. בכל ענין - ואף שכאב אינו נחשב כמכה [כמבואר לעיל ס"ק לח], ומ"מ לענין כתמים יש להקל, שכאב באותו מקום נחשב כמכה, ודוקא שלא בשעת וסתה, אבל בשעת וסתה, אסורה. וכן בג' ימים ראשונים של ז' נקיים, אין לתלות בכאב (נוב"י בפת"ש). ואף אם היתה לה מכה ונתרפאה, אם בשעת תשמיש הרגישה כאב, ואח"כ מצאה כתם, אפשר לתלות שהמכה נתגלעה (פנים מאירות בפת"ש), ויש שפקפק בזה (סד"ט בפת"ש).

ו. נאמנת אשה לומר מכה יש לי באותו מקום שהדם יוצא ממנה⁴⁴. יוכן אם אומרת צרי לי טאין דם זה צא מן המקור, נאמנת וטהורה⁴⁵:

נ. נאמנת אשה לומר - ה"ה אם אשה אחרת כגון מיילדת וכדומה משהה בידיה ומצאה בצדדים חבורות ופצעים, דיש לסמוך על זה, באשה שיש לה חזקת טהרה⁴⁶ (חת"ס בפת"ש).

נא. ברי לי - האחרונים פקפקו בהיתר זה, וכתבו שאין לסמוך על זה אלא היכא שיש עוד צד להקל (תורת השלמים, חוו"ד, שו"ת פנ"י בפת"ש).

ז. כ"אם כל זמן שהיא בודקת בכל החורים והסדקים אינה מוציאה כתמים כי אם במקום אחד בצדדין, יש לתלות שממכה שבאותו צד בא⁴⁷. וכל שכן אם מרגשת בשעת בדיקה, כשנוגעת בצד המקום ההוא כואב לה קצת, ובשאר חורין וסדקים אינה מרגשת כאב כלל:

נב. כל זמן - מיירי באשה שיש לה מכה, אלא שאינה יודעת אם המכה מוציאה דם, וע"י אומדנא זו חשיבא כמכה שודאי מוציאה דם⁴⁸, ותולה במכתה אפילו אין לה וסת קבוע⁴⁹ (נוב"י בפת"ש).

³⁹ וראה לעיל ס"ק לז לענין אם יש לה וסת קבוע, ועבר וסתה ואח"כ ראתה, אם תולה במכה.

⁴⁰ ולענין אם תברך על הטבילה, כתב השמלה ס"ק יז דלכאורה לא תברך על הטבילה וצ"ע, עכ"ל.

⁴¹ וה"ה אם לפי דברי הרופאים המכה מוציאה דם בודאי בשעת הוסת, טהורה (חז"א סי' פא ד"ה אבל). אמנם אי אפשר לטהר עפ"י אלא וסת אחת או שתיים, אבל אם בשלוש עונות הרגישה דם מהמכה, צריכה ז' נקיים וטבילה, ואח"כ תתלה שוב ב' וסתות (חז"א סי' פא ד"ה והנה).

⁴² בזמננו שהנשים לעולם אינן מרגישות, פשיטא שאין להקל בזה, שא"כ לא תיטמא לעולם, ע"י לעיל הערה 6.

⁴³ דוקא כתם (היינו שמצאה הדם מחוץ לגופה) תולים במכה שספק אם מוציאה דם, אבל אם הדם ודאי מגופה אלא שהוא בלא הרגשה [היינו כגון שקנחה מעט בין השפתיים], אין תולים הדם במכה שלא ידוע שודאי מוציאה דם (שו"ת רע"א סי' פא).

⁴⁴ היינו שמרגשת בהילוכה או בישיבתה או שאר סברות של מכה גמורה (שו"ת אמונת שמואל סי' כג, סד"ט ס"ק יד ד"ה ודע, וחכמ"א כלל קי ס"ו).

⁴⁵ ובזמננו שאפשר לברר הדבר ע"י רופא או אחות, חייבים לברר זאת, ורק כשאינם יכולים לקבוע זאת, וכגון שיש שריטה קטנה מאד, בכה"ג נאמנת לדעת הרמ"א, וגם ע"ז אין לסמוך אלא כאשר איכא רגלים לדבר שאין הדם מן המקור (שיעורי שבה"ל ס"ק ב).

⁴⁶ חזקת טהרה היינו, שהיתה טהורה לפני כן, וראתה מחמת תשמיש, ועתה אשה אחרת רואה שיש לה פצעים בצדדים. ולענין אשה שראתה דם נידות, ועשתה הפסק טהרה, אם נחשב בחזקת טהרה, ראה לעיל אות 35.

⁴⁷ מסתבר שלכל הפחות ג' פעמים לא מצאה כי אם במקום אחד, ואם יש כאב, מסתבר דסגי בב' פעמים. ואם יודעת מקום הכאב יכולה לדלג מקום זה בבדיקה (שיעורי שבה"ל ס"ק ג). וי"א דהיינו שבדקה עצמה ג"פ בזמנים שונים, אבל הבודקת עצמה ג"פ מיד בזה אחר זה, נראה שאין להחשיבם אלא כבדיקה אחת (בדה"ש ס"ק קט"ז).

ח. כבאם תרצה להתרפאות⁵⁰, צריך שיהיה קודם שתתחזק⁵¹, אבל לאחר שתתחזק, יש מסתפקים אם מותר לסמוך על הרפואה לשמש אחר כך. כיו"ש מי שמתיר אם אמר לה רופא ישראל נתרפאת⁵². ואם תראה האשה שפסק דם וסתה וראייתה על ידי הרפואות, וניכר שהועילו, יש לסמוך אף על הגוי⁵³:

נג. יש מסתפקים - מיהו אם רופא זה עשה רפואה זו לאשה אחת קודם שנתחזקה, ונתרפאה, יכולה אשה אחרת לסמוך עליו אף לאחר שנתחזקה בג"פ, ומותרת לשמש בפעם רביעית לאחר הרפואה (ש"ך), ויש שתמהו על קולא זו⁵⁴ (חוו"ד בפת"ש). ואם יש רגלים לדבר שהדם בא ממכה, כגון שכל ימיה היתה משמשת שלא בצער ועתה התשמיש קשה לה, קרוב הדבר שסומכת על רופא מומחה שאמר שנתרפאת, ותשמש פעם רביעית (רדב"ז בפת"ש⁵⁵). מיהו רופא שעשה רפואה לנכרית, ונתרפאה, אינו מועיל לסמוך עליו לגבי גופים שלנו (חת"ס בפת"ש).

ט. כ"הפחידה פתאום ונפל ממנה חררת דם, נתרפאת ומותרת לבעלה. ואם חזרה וראתה מחמת תשמיש, אפילו פעם אחת, בידוע שלא נתרפאת. כ"דבזמן הזה אין מתירין על ידי רפואה זו, ומיהו אין מוציאים אותה מבעלה אחר רפואה זו, עד שתבעל ותחזור לקלוקלה:

נד. ובזמן הזה אין מתירין וכו' - היינו שאם נתגרשה מבעל שלישי אין מתירין לה לינשא ע"י רפואה זו, אבל אם עשתה רפואה זו בעודה תחת בעלה, אין מוציאים אותה מבעלה (ש"ך וט"ז). א"נ אפילו בעודה תחת בעלה, לכתחילה אין לעשות רפואה זו כדי להתירה ע"י כך⁵⁶ (ש"ך).

נה. אין מתירין ע"י רפואה זו - אמנם אם עדיין לא נבדקה בשפופרת, ועשתה רפואה זו, יש להתירה אפילו נתגרשה, ומיהו לכתחילה אפשר שאין עושין לה רפואה זו, וצ"ע (דגול מרבכה).

נו. אין מוציאים אותה מבעלה - אשה שבשעת תשמיש הרגישה זיבת דבר לח, וקפצה בבהלה מהמיטה, והיה שופע ממנה דם הרבה, אין להקל בזה, דבהלה אינה ביעתותא [פחד], וגם שפע דם אינו כמו חררה (נוב"י בפת"ש).

י. כ"הרואה דם בשעת תשמיש מותרת לשמש פעם שנית כשתטהר, מיהו מיחש חיישינן הדא זימנא אחר ראייתה, כגון אם ראתה פעם אחת או פעמים בליל של טבילתה, כשתגיע טבילה אחרת לריכס ליל של טבילתה, ואין צריך לפרוש ליל של טבילה שלישית, דכל מידי דלא קבעה וסת לא חיישינן אלא חדא זמנא. הגה: ו"אם ראתה ג' פעמים כל פעם צביאה לאסונה שאחר

⁴⁸ וכו' עוד הרבה פוסקים (ט"ז ס"ק י, ש"ך בנקוה"כ שם, חוו"ד חי' ס"ק כ, שו"ת רע"א סי' סא, שו"ת מהר"ם שיק סי' קעח וחכמ"א כלל קי ס"א). ו"א דמירי אפילו לא ידוע שיש מכה, אלא מחמת שמוצאת דם בצדדים יש אומדנא ותלינן שיש לה מכה (תפארת למשה בט"ז ס"ק י ואבני מלואים סי' כג). ולמעשה באשה המסולקת דמים, יש לסמוך להקל (שו"ת שבה"ל ח"ו סי' קכד).

⁴⁹ וכן עיקר (ש"ך בנקוה"כ שם, תורת השלמים, נוב"י ושו"ע הרב ס"ק לג), ו"א שהשו"ע מיקל כאן דוקא באשה שיש לה וסת קבוע והיא שלא בשעת וסתה (ט"ז לעיל ס"ק י).

⁵⁰ היינו כשרואה מחמת תשמיש ולא ממכה.

⁵¹ אם אחרי פעם שניה שראתה מחמת תשמיש, עסקה ברפואה, ושוב ראתה פעם שלישית, י"א שפנים חדשות באו לכאן, והוי כמו פעם ראשונה (שו"ת חת"ס סי' קע"ה, וע"ע בדה"ש ביאורים ד"ה צריך), עי' לקמן הערה 53.

⁵² וכתבו האחרונים שדיעה הראשונה היא העיקר (שו"ת שבות יעקב ח"א סי' סה, גליון מהרש"א ס"ק כו, בדה"ש ס"ק קכז). אמנם רפואה שניסו הרבה והועילה, מהני ברואה מחמת תשמיש, ובדרך כלל הרפואות היום הם אחרי שניסו והועילו, ואמנם תרופות המתחדשות כל פעם א"א לסמוך באיסורי תורה עד שינסו (שיעורי שבה"ל ס"ק ג). ולענין אם רופא נאמן לומר שיש לה מכה, ראה לעיל סעיף ה הערה 36. עי' חת"ס לקמן סעיף יא.

⁵³ באופן זה שפסקו דמיה מהני אף לדיעה ראשונה (שיירי טהרה בהשמטות לסי' ט). וה"ה אם היתה רואה כתמים וכעת פסקה לראותם (שו"ת שבות יעקב סי' סה). ומ"מ אם תחזור ותראה מחמת תשמיש, אפילו פעם אחת, חזרה לקלוקלה (חכמ"א כלל קי ס"ג).

⁵⁴ ולמעשה, אם הרופא מומחה ורק הרפואה בספק, סמכין על הרופא שאומר שהיא רפואה בדוקה, ומצרפים מה שהוכח שהועיל לאשה אחרת אעפ"י שלא הוחזקה (שיעורי שבה"ל בש"ך ס"ק כח).

⁵⁵ וכו' הסד"ט ס"ק כא וחכמ"א כלל קי ס"ב. ו"א שאם מרגישה כאב אפשר לסמוך אפילו על רופא גוי, וטוב לומר לו שאנו רגילים לבדוק ע"י שפופרת, כדי שיהא קצת מרתת (שו"ת חת"ס סי' קע"ה ד"ה וראיה).

⁵⁶ ולמעשה לא שמענו בזמננו על רפואה זו (שיעורי שבה"ל ס"ק ג).

טבילתה, אסורה לזעלה כאילו ראתה ג' פעמים רצופים, שהרי אי אפשר לה לטבול ולשמש עמו, שהרי היא רואה כל פעם אחר טבילתה. וי"א אירע לה שראתה ג' פעמים צביאה ראשונה שאחר לידתה, או ראתה אחר כל לילה ג' פעמים, וצינתיים לא ראתה, יש שכתבו להקל להתירה לזעלה, כי תלין הראייה בחולשתה עדיין מכה לידתה, שהוכו הגדלים מכה לידתה, ולכן רואה סמוך ללידה ולא אחר כך, ותלין בלידה כמו שתלין במכה⁵⁷. וכל זה אם כבר עברה ושמה זין לידות הראשונות, שהוחזקו זיאות של היתר אחר זיאות של איסור, אבל אם ראתה ג' פעמים רצופין אחר לילה, לא תלין בלידה, אלא כריכה זדיקת השפופרת. וי"מיהו כל מקום שריכה זדיקה, אם עברה ושמה, ולא ראתה, מותרת, דתשמיש זה שלא ראתה בו, עדיף מזדיקת השפופרת כן נראה לי:

נז. צריך לפרוש - היינו שראתה בליל טבילה אחר תשמיש, אפילו זמן מופלג מהתשמיש, אבל אם ראתה בליל טבילה בלא תשמיש כלל, אינה צריכה לפרוש בליל טבילה הבא (חור"ד בפת"ש).

נח. בליל של טבילתה - צ"ל "בליל שני" של טבילתה, בשלשת הפעמים שמופיע בסעיף זה "ליל של טבילה" (אמונת שמואל בתורת השלמים). וה"ה אם ראתה בליל הטבילה, ואולי אם ראתה בליל טבילה מותרת לשמש בפעם הבאה בליל טבילה, כיון שחייב אדם לפקוד את אשתו באותו לילה, ובלבד שלא ישמשו בשעת וסתה ממש, וצ"ע למעשה⁵⁸ (תורת השלמים).

נט. צריכה לפרוש - ולא מועילה בדיקת שפופרת להתירה בלילה זה (חור"ד בפת"ש). וי"א שמועילה בדיקת שפופרת (עמודי כסף בפת"ש).

ס. לפרוש - אמנם אם היא זקנה המסולקת דמים, יש מקום להקל שלא לפרוש⁵⁹ (נוב"י בפת"ש).

סא. ואין צריך לפרוש ליל של טבילה שלישיית - היינו דוקא אם עברה ושמה בליל טבילה שניה ולא ראתה, אז מותרת בליל טבילה שלישיית, אבל בלא זה, אסורה לעולם לשמש בליל טבילה⁶⁰. וה"ה אם ראתה בליל שני לטבילתה מחמת תשמיש, אסורה לעולם לשמש בליל שני לטבילתה⁶¹. אבל אם ראתה בליל ג' לטבילתה או אח"כ, אינה צריכה לחוש מעתה בלילה זה (חור"ד בפת"ש).

סב. לפרוש ליל של טבילה שלישיית - משמע שאם ראתה ג"פ בליל טבילה, אפילו היו שלשתן רצופין ולא היה ביניהם תשמיש בלא דם, אסורה מעתה לשמש רק בליל טבילה, אבל בלילה שלאחריו מותרת לשמש. ולפי זה הוא הדין אם ראתה ג"פ רצופין מחמת תשמיש, והיו כולם בימים שווים, כגון באותו יום החודש, אינה אסורה אלא ביום החודש הזה (תורת השלמים⁶²). אמנם י"א שנאסרה לעולם כיון שלא היו בינתיים תשמישים בלא דם, וכן דעת הרבה אחרונים (אמונת שמואל בסד"ט, חור"ד, חת"ס בפת"ש⁶³).

סג. כל פעם בביאה ראשונה שאחר טבילתה - היינו אפילו אם אחרי שראתה מחמת תשמיש, עברה ושמה ולא ראתה דם, ושוב ראתה בליל טבילתה (ט"ז וש"ך במהדו"ב⁶⁴). וי"א דה"ה אם ראתה ג"פ בליל טבילה שאחר ראיית וסתה, אבל בין וסת לוסת כשטבלה אחר מציאת דם מחמת תשמיש, לא ראתה, אין לה תקנה אלא ע"י בדיקת שפופרת שתבדוק אחרי טבילתה לוסתה

⁵⁷ וכן מצוי למעשה בתקופה שאחר הלידה שנשים רואות דם אחר תשמיש, ובפרט שמצוי שהרופאים מרחיבים את הפתח בשעת הלידה ותופרים, ובשעת תשמיש נגרם לחץ על התפרים ויוצא דם, די ש להתירה כפי התנאים שכתב הרמ"א, ומיהו אפילו אם לא היה אח"כ תשמיש בלא דם, אם יש הוכחה ברורה שהדם מהתפרים, אפשר להתירה (שיעורי שבה"ל ס"ק ה).

⁵⁸ ולמעשה מבואר בפלתי ס' קפז ס"ק י ושערי דעה ס' קפט ס"ק א, שאסור לשמש בליל טבילה שחל בעונת וסת שאינו קבוע, והכא חשיב עונת וסת שאינו קבוע. ולענין לשמש בליל טבילה שחל בעונת וסת קבוע, ראה לעיל ס' קפד ס"י ס"ק כו.

⁵⁹ ולענין אימתי זקנה נחשבת מסולקת דמים, ראה להלן ס' קפט סעיף כח.

⁶⁰ אמנם מסתימת הש"ע משמע דחוששת רק אחר טבילה שניה, ומותרת אחר טבילה שלישיית בכל גוונא [אף אם לא עברה ושמה בליל טבילה שניה], וכן עיקר (סד"ט ס"ק כד, חכמ"א כלל קי סט"ו, בדה"ש ס"ק קמז). וראה גם להלן סעיף יא ס"ק עא.

⁶¹ אמנם דעת רוב האחרונים להקל בזה, שאפילו לא שמה בליל טבילתה השניה, אם לא ראתה באותו לילה, שוב אינה חוששת, ומותרת לשמש בליל טבילה שלישיית (סד"ט ס"ק כד, גבעת פנחס ס' נד, בית שלמה ח"ב ס' לב, בדה"ש ס"ק קמז), וראה גם לקמן סעיף יא אות 66.

⁶² הבין כן גם בדעת הט"ז ס"ק יד, וכן מצדד הדגול מרבבה שם.

⁶³ וכ"ד הנוב"י הובא בפת"ש לקמן סקנ"ה, וכ"ד החכמ"א כלל קי סט"ו.

⁶⁴ כ"כ הש"ך בלוח ההשמטות שבסוף הספר, עיין ש"ך ס"ק ל במהדו' מכוון י-ם.

(אמונת שמואל בתורת השלמים בפת"ש). וי"א דדוקא כשראתה ג"פ רצופים, אבל אם באמצע היה תשמיש שלא ראתה בו דם, אינה נאסרת (ש"ך במהדו"ק, סד"ט, חו"ד בפת"ש).

סד. אסורה לבעלה - אפילו זמן רב אחר הטבילה (ט"ז).

סה. ובינתיים לא ראתה - היינו שילדה ג' פעמים ואחר כל לידה ראתה בביאה ראשונה, ושוב לא ראתה בביאות שאח"כ, וכן אם אחר כל לידה ראתה בג' תשמישים הראשונים ברציפות, ולא ראתה בביאות שאח"כ, דתלינן שהדם מהצדדים (ש"ך ונקוה"כ, תורת השלמים). וי"א דמיירי דוקא שלא ראתה ג"פ רצופים, אבל אם ראתה ג"פ רצופים אחרי כל לידה, אפילו שמשא אח"כ ולא ראתה, מ"מ אתחזקה לראות אחרי לידה, ואחרי לידה רביעית אסורה לבעלה, ולא תולים שהדם שראתה הוא מהצדדים (ט"ז).

סו. להתירה לבעלה - דאינה נחשבת רואה מחמת תשמיש, מיהו צריכה ז' נקיים (סד"ט, חו"ד בפת"ש).

סז. ותלינן בלידה - אמנם אם בביאה ראשונה שאחר הלידה לא ראתה, רק אח"כ ראתה ג' פעמים, לא תלינן שהוא מחמת מכת הלידה (חו"ד בפת"ש).

סח. לא תלינן בלידה - דוקא כשראתה אחר ימי דם טוהר, היינו שעברו ארבעים יום מלידת זכר, ושמונים יום מלידת נקבה, אבל אם ראתה בתוך ימי דם טוהר, אינה נחשבת עי"ז רואה מחמת תשמיש, ומותרת אחרי שתספור ז' נקיים (ש"ך, נוב"י בפת"ש). ואפילו ראתה עוד פעמיים אחרי ימי הטוהר, אין מצרפים את מה שראתה תוך ימי הטוהר עם הראיות שאח"כ לאוסרה, ואפילו ספק אם הראיה היתה בימי טוהר, אין הראיה מצטרפת לאוסרה (נוב"י בפת"ש), וי"א שאין להקל בימי טוהר (פלתי בפת"ש).

סט. עברה ושמשה - אפילו רק פעם אחת (ש"ך).

יא. לאשה שראתה מחמת תשמיש, ולאחר חצי שנה חזרה וראתה מחמת תשמיש, מותרת לבעלה, שהרי לא קבעה בג' וסתות שוים, ולא בדילוג, מיהו חוששת לאחרון פעם אחד, וכשיגיע חצי שנה מיום ראיית דם האחרון, אסורה עונה אחת. ואם קבעה וסת לראיית דם מחמת תשמיש שלש זימני וסת שוה, מותרת לשמש בין וסת לוסת, אך ימי הוסת פורשת עד שיעקר שלש פעמים: ע. מיהו חוששת לאחרון וכו' - וצריכה גם לחוש לוסת החודש פעם אחת, כגון אם שמשה וראתה בט"ו ניסן, אסורה לשמש בט"ו אייר, ואם לא ראתה בו, שוב אינה חוששת לוסת החודש⁶⁵ (ש"ך).

עא. פעם אחד - הא דחוששת רק פעם אחת, היינו שאם עברה ושמשה באותה עונה ולא ראתה, נעקר החשש, אבל כשלא שמשה בעונה זו, לא נעקר החשש כלל. וא"כ אשה שראתה פעם אחת מחמת תשמיש, נאסרה לעולם לאותו יום החודש, ואם ראתה ב' פעמים מחמת תשמיש, נאסרה לעולם ליום החודש של ראייה שניה וגם להפלגה שבין הראיות, עד שעברה ושמשה ולא ראתה [דלא כפשטות השו"ע] (חו"ד, דגול מרבבה בפת"ש⁶⁶).

עב. וסת שוה - והוא הדין אם קבעה ג' פעמים לראות מחמת תשמיש רק מיום ג' או ד' אחר טבילתה, דמותרת עד אותו יום, ומאז אסורה עד שיגיע וסתה ותטבול ושוב מותרת יומיים, וכן לעולם. ומיהו אם ראתה רק כשהכניס השמש בכת, ואילו כשהכניס בנחת לא ראתה, אין להקל לשמש בנחת (חת"ס בפת"ש).

עג. עד שיעקר שלש פעמים - אמנם כיון שהוא וסת הפלגה, אף אם רק פעם אחת לא ראתה, שוב אינה חוששת [כמבואר לקמן סי' קפט סעיף טו ס"ק מד], רק נפקא מינה לענין אם חזרה וראתה, שצריכה לחוש שוב לחצי שנה מראייה זו, אבל כשנעקר ג"פ שוב אינה צריכה לחוש כלל להפלגה זו (חו"ד, דגול מרבבה בפת"ש).

יב. לאהרואה מחמת תשמיש ג' פעמים, אסור להשהותה⁶⁷ אף אם אינו רוצה לבא עליה, אלא אם כן רוצה להשהותה על ידי שלישי. ולא ילך אצלה, אלא בעדים:

⁶⁵ וצריכה לחוש גם לעונה בינונית (שיעורי שבה"ל בש"ך ס"ק לה). אבל אין צריכה לחוש להפלגה שמראית וסתה הקודם ועד עתה. ואמנם אם לא מצאה את הדם מיד אחרי התשמיש אלא לאחר זמן מה, יש להחמיר לחוש אף להפלגה זו (בדה"ש ס"ק קעה).

⁶⁶ וי"א שאם עבר היום ולא ראתה, הותרה (סד"ט ס"ק כד, שמלה ס"ק כז, פרי דעה בש"ך ס"ק לה), וכן עיקר (בדה"ש ס"ק קעז). וראה גם לעיל סעיף י ס"ק סא.

⁶⁷ אם יש רופא שאומר שיכול לרפאותה, יש מצדדים שמותר להשהותה, כיון שיש לו פת בסלו (חו"ד ס"ק כד ולחם ושמלה סקע"ד). וי"א שאין זה נחשב פת בסלו, כיון שאין זה ברור שירפאנה (לבנון נטע).

עד. אסור להשהותה - ולענין אשה שאינה יכולה להטהר לבעלה, יש להסתפק אם דינה שווה לרואה מחמת תשמיש שאסור להשהותה (בית מאיר בפת"ש).

עה. א"כ רוצה להשהותה - ואם לא קיים פריה ורביה, כופין אותו להוציא (ש"ך). מיהו בזמן הזה נהגו שלא לכוף בעניני זיווגים, אף למי שלא קיים פריה ורביה (פת"ש).

עו. ולא ילך וכו' - אמנם אם אינו דר בשכונתה, אין צריך עדים (ש"ך).

יג. לבהוועל את הבתולה כמה פעמים וראתה דם מחמת תשמיש, לעולם⁶⁸ מחזקין שהם דם בתולים, עד שתשמש פעם אחת ולא תראה דם מחמת תשמיש. ואם אחר כך תראה שלש פעמים מחמת תשמיש, הוחזקה להיות רואה דם מחמת תשמיש. הגה: ⁶⁹ואפילו אם לא פסקה לראות פעם א', אם אין לה ענין כלל נשבעת תשמיש, הכי היא ככל הנשים ולא תלין זדס בתולים. מי שיואל דס ממנו דרך פי אמה, ושמש, האשה תולה בו⁶⁹. ועיין לקמן סימן ק"ץ (סעיף כ'):

עז. לעולם מחזקין שהם דם בתולים - ואינה נאסרת לבעלה כשאר רואה מחמת תשמיש, אמנם צריכה להטהר בז' נקיים כדין דם בתולים, וכדלקמן סי' קצ"ג. ואפילו בבוגרת שלא פסקה לראות מביאה ראשונה ואילך, ויש לה צער, דהוי מילתא דלא שכיחא, מ"מ צריכה ז' נקיים. ואם בדקה עצמה בשפופרת ולא נמצא דם בראש המכחול, יש לצדד להקל דטהורה ואינה צריכה ז' נקיים⁷⁰ (פנים מאירות בפת"ש).

עת. שהם דם בתולים - אמנם אם אומרת שמרגישה שהדם יוצא מהמקור, בין אם מרגישה פתיחת פי המקור ממש, ובין אם מרגישה רק זיבת דבר לח מהמקור, אינה יכולה לתלות בבתולים⁷¹ (חת"ס בפת"ש).

עט. עד שתשמש פעם א' ולא תראה דם - ואפילו כאב לה בשעת תשמיש, אם לא ראתה דם, שוב אינה תולה בבתוליה (תורת השלמים). והוא הדין אם התשמיש הראשון היה בלא דם, שוב אינה תולה בבתולים. וכן אם פעם אחת לא בדקה עצמה אחרי התשמיש, שוב אינה יכולה לתלות בבתולים⁷² (חוו"ד בפת"ש). וי"א שאם שמה ולא ראתה דם, ואח"כ ראתה ג"פ מחמת תשמיש, ואומרת שמה שלא ראתה אז הוא מפני שלא היתה ביאה גמורה, יש לצדד שמותרת לבעלה אחרי טבילה, ויש להקל בצירוף קולות אחרות, ומיהו בלילה הראשונה של הטבילה לא יזדקק לה בעלה⁷³ [שמא הוא וסת לראות מחמת תשמיש בלילה טבילה] (נוב"י בפת"ש).

פ. אם אין לה צער כלל - וכן עיקר דדוקא אם יש לה קצת צער בביאה⁷⁴ (ש"ך וט"ז). ואשה שנתגרשה מבעלה מחמת שלא היה יכול לשמש, ואומרת שהיא עדיין בתולה, ונשאת וראתה דם

ונראה שאם הוא רופא שכבר עלה בידו לרפאות ענינים כאלו, וקרוב הדבר שירפא גם את זה, יש להקל (בדה"ש ס"ק קפט).

⁶⁸ ו"א שאין תולים בבתולים אלא עד שנה (סד"ט ס"ק כט וערוה"ש סע' צב), וי"א דאפשר לתלות לעולם, כל שלא פסקה מלראות בשעת תשמיש, ויש לה צער בשעת תשמיש (פרדס רמונים בט"ז ס"ק יז).

⁶⁹ כתב הסד"ט ססק"ט עובדא בבתולה שראתה דם מחמת תשמיש מתחילת נשואיה למשך כמה שנים, והורה שמחוייבת לפרוש מבעלה, ואח"כ נתגלה הדבר ע"י מקרה לילה, שש"ז שלו הוא אדום, והתירה לבעלה.

⁷⁰ כלה שבבדיקת ז' נקיים מוצאת טיפת דם בצד אחד, וגם כואב לה בשעת הבדיקה, ואומרת שנוגעת במכת הבתולים, אם יתכן שהוא ממכה ממש ולא ממכת הבתולים, אפשר לצרף ולהקל (שיעורי שבה"ל ס"ק ד).

⁷¹ עי' לעיל סי' קפג מחלוקת הפוסקים אם זיבת דבר לח חשיב הרגשה, אמנם בחת"ס מבואר דהכא חמיר טפי, כיון שמוכח ע"י ההרגשה שהדם אינו מהבתולים.

⁷² האחרונים חולקים על חומרא זו, וס"ל דבסתמא תולים שהיה דם, ויכולה להמשיך לתלות. ומ"מ לכתחילה חייבת לבדוק על ידי אחות (שיעורי שבה"ל ס"ק ו).

⁷³ למעשה נשים הרואות דם הרבה פעמים אחר הנישואין, בדרך כלל יש גם כאבים, וגם כשאין כאבים ובפעם אחת או שתיים לא היה דם, י"ל שהיתה רק העראה, דהרבה אין יודעים לאמוד אם היתה ביאה גמורה, ורק אם ודאי היתה ביאה גמורה בלי דם, אז נחשב שפסקה (שיעורי שבה"ל ס"ק ו).

⁷⁴ מסקנת ההלכה היוצאת מדברי האחרונים: א. אם יש לה צער ולא הפסיקה מלראות בשעת תשמיש, אפילו היה לה רק צער כל דהוא, תלין במכת הבתולים אפילו זמן רב. ב. אף כשלא היה לה צער כלל, אם ברור שעדיין לא חייתה מכת הבתולים, תולה במכת הבתולים. ג. גם אם רואה דם בשפע, ואפילו שופעת גם אחרי התשמיש, אם יש לה צער וכאב בשעת יציאת הדם, ולא פסקה מלראות בשעת תשמיש, תולה בבתולים. ד. אפילו אם רואה רק טיפין טיפין, אם אין לה כאב, אין תולים בבתולים, אמנם אפשר לצרף זאת לצדדים נוספים להקל, ויש לשאול לחכם (שיעורי שבה"ל ס"ק ג עיי"ש עוד).

מחמת תשמיש כמה פעמים, כל פעם בליל טבילה, ולא היה לה צער כלל בשעת תשמיש, יש להקל לתלות בבתולים, אך לא תשמש בליל טבילתה אלא בליל שני לטבילתה, ואם לא תראה תהא מותרת לשמש גם בליל טבילה הבא, אבל אם תראה בליל שני לטבילתה, אסורה לבעלה, ואינה תולה בבתולים, כיון שלא היה לה צער, אא"כ יש לה וסת קבוע, אז יכולה להקל לתלות שהדם שראתה בשעת תשמיש הוא מבתוליה (נוב"י בפת"ש).

יד. לדאשה שיש לה מכות ופצעים שאינה יכולה לטבול⁷⁵, תצא מתחת בעלה, כדי שלא יבטל מפריה ורביה:

- א נדה סה ע"ב.
- ב סמ"ג לת קיא לט ע"א, ספר התרומה סי' קז, וראב"ד בבעלי הנפש שער הספירה סי' ג ה"ה.
- ג סמ"ג וספר התרומה שם.
- ד ראב"ד שם.
- ה ב"י בשם הרשב"א בתשובה (והוא בשו"ת הרשב"א מכת"י סי' פ"ז).
- ו שו"ת הרשב"א ח"א סי' תתלט (והוא ממהרם מרוטנבורג), מרדכי שבועות סי' תשלה.
- ז סמ"ג ספר התרומה וראב"ד שם.
- ח נדה סו ע"א.
- ט ב"י עפ"י הרמב"ם פ"ד מאיסורי ביאה הכ"ב.
- י רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ב ו ע"ב, רן שבועות ג ע"א, רא"ש נדה פ"י סי' ג, ב"י בדעת הרמב"ם, ושו"ת מהרם פאדווה סי' י.
- יא תוס נדה סו ע"א.
- יב רש"י שם, והרמב"ם פ"ד מאיסורי ביאה ה"כ.
- יג תשובות מיימוניות בסוף הל' איסורי ביאה סי' ג בשם ריצב"א.
- יד רמב"ם פ"ד מאיסורי ביאה ה"כ, רמב"ן בהל' נדה פ"ו הט"ז, ורשב"א בתורת הבית הקצר ב"ז ש"ב ו ע"א.
- טו נדה סו ע"א.
- טז מרדכי שבועות סי' תשלה, וכן משמע בתרומת הדשן ח"ב סי' מז, והג' שערי דורא הלכות נדה אות ו'.
- יז משמעות השערי דורא הל' נדה סי' ו.
- יח ספר התרומה סי' צב, סמ"ג לאוין קיא לט ע"א, סמ"ק סי' רצג, מרדכי שבועות סי' תשלה, הג' מיימוניות פיא אות ח, שערי דורא סי' ו.
- יט נדה סו ע"א.
- כ שו"ת מהרי וייל סי' כה.
- כא שו"ת תרומת הדשן ח"ב סי' מז.
- כב ספר התרומה סי' קז, סמ"ג לאוין קיא לט ע"ב, סמ"ק סי' רצג.
- כג הגמ"י (דפוס קושטא) פ"ד מאיסורי ביאה הכא בשם ריצב"א.
- כד רמב"ן בהל' נדה פ"ו הי"ט.
- כה ראב"ד בבעלי הנפש שער הספירה סי' ג ה"ו, רמב"ן שם ה"כ.
- כו הגהות מיימוניות פ"ד מאיסורי ביאה אות ל בשם הר"מ.
- כז שו"ת הרשב"א ח"א סי' תתלט, הובאה בב"י סעי' יב.
- כח הגהות שערי דורא הלכות נדה סי' טז, והוא משו"ת מהריל החדשות סי' ק אות ה.
- כט דרכי משה.
- ל שו"ת הרשב"א ח"א סי' תתלח, והוא תשובת מהר"ם.

⁷⁵ ואם אינה יכולה לטבול בלא חציצה, כגון שיש לה חור בעור התוף, ואסור שיכנס לה מים לתוך האוזן, ראה להלן סי' קצח ס"ב אות 12.

לא שו"ת הרשב"א ח"א סי' תתלט וסי' תתמ.

לב ב"י מהתוספתא נדה פ"ט ה"ז.

לג שו"ת מהרם פאדוה סי' י.

לד שו"ת התשב"ץ ח"א סי' מו.

סימן קפח - דיני מראות הדם, ובו ו' סעיפים:

א. יכל מראה אדום! בין אם הוא כהה הרבה או עמוק, טמאים, יוכן כל מראה שחור², ואין טהור אלא מראה לבן, יוכן מראה ירוק³ יאפילו כמראה השעוה או הזהב, וכל שכן הירוק ככרתי או כעשבים (יוכן מראה שקורין בלשון אשכנז בלו"א בכלל ירוק הוא)⁴. יאפילו יש בו סמיכות דם והוא עב הרבה. יאפילו הרגישה שנפתח מקורה, ובדקה מיד ומצאה מראות הללו, טהורה. הגה: וכן עיקר, ללא כ"כ מחמירין לטמאה חס יס צו סמיכות והוא עב. (ואס הכגישה שנפתח מקורה, וזדקה מיד ולא מלאה כלום, עיין לקמן סימן ק"ל⁵):

א. אדום - ומראה ברוי"ן [חום], שהוא כעין קליפת הערמונים או משקה הקאו"י [קפה], הוא טהור (שאלת יעב"ץ וסד"ט בפת"ש⁶).

ב. כהה הרבה - אשת חבר שמצאה כעין מראה אדמדם, והחכם טיהר, שרי לבעלה להחמיר על עצמו, כיון שכן דרכן של פרושים. ואף שבשעת נשואין לא היה עדיין מתנהג בפרישות, מכל

¹ ולענין ראיית מראות בזכוכית מגדלת, אם רואים ע"י הזכוכית שיש נקודה קטנה של דם, י"א שהיא טמאה, דאין שיעור לדם, אמנם אין צורך לחפש ע"י זכוכית מגדלת אם יש דם, אם לא נראה לעינים, דמסתמא אין דם. ויש לזהר בזכוכית מגדלת שמגדיל ומפשט את המראה עד שאינו נראה כמו שהוא, ויכול לטעות ולטהר (חוט שני שעה"צ יד וס"ק ב אות כג). וי"א דמראה דם שאינו נראה לעין רגילה רק בזכוכית מגדלת, אינו טמא, כדקיי"ל לענין שאר דיני התורה (שיעורי שבה"ל סי' קפג בש"ך ס"ק ג). אמנם באופן שניתן להבחין בעין בנקודה מזערית, אלא שלא ניתן להבחין בצבע המראה, אפשר לברר ולהכריע ע"י זכוכית (הגרי"ש אלישיב, מובא בפתחי דעת פ"ג ס"ג). דם הנראה רק במיקרוסקופ לכו"ע אין בו חשש (שו"ת אג"מ י"ד ח"ב סי' קמו). וראה גם לקמן סעיף ד אות 25 לענין נקודות קטנות הנמצאות על העד.

² כל הפרשה שחורה שיוצאת מהרחם טמאה, ואין חילוק אם נראה כעיפוש או כסמיכות דם (חוט שני ס"ק ב). אמנם יש לידע, שהרבה פעמים מצוי שהמראה השחור הוא לכלוך בעלמא, וכן מצויים סיבים שחורים הבאים מהאור ונדבקים לבגד, ועל כן אל ימהר האדם להחמיר בראותו מראה שחור, אלא ישאל לחכם הבקי במראות (מראה כהן עמ' יז). ומראה הנוטה לשחור, החמירו בו בבדיקת עד, אבל בכתמים יש להקל אם אינו שחור ממש (סד"ט סי' קצ ס"ק נב), ועיין לקמן אות 10 לענין מראה אפור.

³ מש"כ לבן וירוק, הוא לאו דוקא, אלא הוא הדין כל מראה שאין בו נטיה לאדמומית (ב"י).
⁴ מצאה כתם שמראהו מסופק, ואבד קודם שהראתו לחכם, אזלינן לקולא (חכמ"א כלל קיג ס"ט, דברי מלכיאל ח"ד סי' סז). אך אם החכם עצמו הסתפק אם הוא מראה טמא, ואבד, כבר נקבע דינו לאיסור, ואין להקל. ואולי אף אם נתעורר ספק אצל האיש או האשה על הכתם, והוחלט אצלם להראות את המראה לחכם, ואח"כ נאבד, הדבר אינו מוכרע להקל בזה, אמנם לפעמים הוא רק דמיונות ואינו נחשב ספק (חוט שני סי' קצ סע' א סק"ג אות ח וסע' מו סק"ט). וכל זה לענין כתם, אבל בבדיקת עד שמצאה בו מראה מסופק ואבד, אין להקל כלל (בינת אדם סק"ה). ולענין כתם שספק אם יש בו שיעור המטמא, ראה להלן סי' קצ ס"ה אות 25. ולענין אם צריכים להחמיר בדיני פרישה והרחקה עד ששואלים, ראה להלן סי' קצה ס"א אות 1.

⁵ סעיף א.

⁶ וכן היקל החכמ"א כלל קיא ס"א, וערוה"ש ס"ט. מאידך יש מהפוסקים שהחמירו במראה חום (ראש אפרים סי' לח סקנ"ט, שו"ת בית שלמה ח"ב סי' ד, בית מאיר סי' קפח, לחם ושמלה ס"ק ב). ולמעשה, בבדיקת עד ראוי להחמיר אם לא באשה שקשה לה לטהר עצמה, ובכתם יש להקל (שו"ת שבה"ל ח"ד סי' קג, וכע"ז בחוט שני ס"ק א), ודע, דחום הדומה לקפה היינו מראה הקפה בלי חלב, והוא חזק, אבל בחום בהיר הנטיה להקל, וצריך הבחנת חכם. ואמנם מצוי מראה מגווני החום אשר באמת הוא מראה טהור, אבל אם האשה רואה אותו סמוך לוסתה, הרי זה סימן שהדם ממשמש ובא [ועליה לעשות בדיקה לפני תשמיש בימים אלון] (שיעורי שבה"ל סוף ס"א).

- מקום אמרינן רגיל הוא זה שעתיד להיות פרוש וחסיד, ואף אם צווחת, אמרינן השתא הוא דאיתרע, ומעולם לא נשתעבד לה (חת"ס בפת"ש)⁷.
- ג. טמאים – מראה שבלילה נדמה כמראה טמא, וביום שהוא יבש נראה שהוא מראה טהור, יש להקל ולטהר (גבעת שאול בפת"ש). אמנם אם ביום ראה שוב אחרי שעה וראהו שהשתנה עוד, יש לאסרו⁸ (לבושי שרד בפת"ש). ודוקא אם בלילה מספקא ליה, אבל אם נתחזק שהוא ודאי טמא, אף שביום יש לו מראה טהור, אין להקל⁹ (סד"ט בפת"ש).
- ד. לבן - אפילו אינו לבן לגמרי, אלא כמראה בגד לבן שנפל עליו אבק, שהוכחה לבנוניתו, טהור¹⁰ (ש"ך וט"ז).
- ה. ירוק - מראה שבעודו לח הוא ירוק או לבן, הרי הוא טהור, ואין חוששים שמא כשתייבש יהפך לאדום¹¹ (ש"ך, ט"ז, תורת השלמים, סד"ט בפת"ש). ויש אומרים שאף אם אכן התייבש ונהפך למראה טמא, דטהורה, שהולכים אחר זמן היציאה מהגוף בלבד (חכם צבי, חו"ד בפת"ש). וי"א שאין להקל כשנהפך למראה טמא¹² (שבות יעקב, שאילת יעב"ץ בפת"ש).
- ו. השעוה או הזהב - או אתרוג או חלמון ביצה (ש"ך). יש מי שכתב שאין להקל במהירות כמראה שעוה או זהב, אא"כ יש צדדים וסברות שאינן נדות (של"ה בפת"ש), אמנם האחרונים לא חששו למראה שעוה או זהב, ומכל מקום בעל נפש יחמיר לעצמו לפי ראות הענין (סד"ט בפת"ש).
- ז. מיד - היינו בתוך שיעור וסת¹³ (חו"ד בפת"ש).
- ח. מראות הללו - אמנם אם הרגישה שנפתח מקורה, ובדקה עצמה עם חלוקה, ומצאה כתם גדול של מראה טהור ובתוכו נקודה אדומה קטנה, והחלוק אינו בדוק, טהורה, דתלינן ההרגשה כמראה הטהור, והדם במאכולת. ויש שפקפק בפסק זה (גבעת שאול בפת"ש).

⁷ אמנם צריך מאד לזהר בענין זה שלא יבא ע"י כך לידי הרהורים ונמצא חומרתו מביאה לידי קולא (ש"ת דברי יציב ח"ב סי' עג).

⁸ ולפיכך לכתחילה אין לשהות את המראה המסופק כמה ימים עד שמראהו לחכם, שאפשר שהמראה יעלם או יחלש ממה שהיה, ואפשר שבתחילה היה מראה טמא וכעת נראה מראה טהור (חוט שני ס"ק ב אות כו). ומיהו חכם שמגיע לפניו מראה, אינו צריך לחוש שמא השתנה, אך אם השואל אומר שברור לו בודאות שהמראה השתנה, אי אפשר לפסוק כפי המראה שנמצא לפניו, ומכל מקום יש לחקור היטב את השואל ולא למהר לטמא, דמצוי טובא שטועה ודבר כה נדמה לו כאדום (הגרי"ש אלישיב מובא במשמרת הטהרה ח"ב סי' קפח ס"ק ד). וי"א דחכם הבקי במראות שהגיע לפניו מראה שהוא טהור בלי פקפוק, ולפי המציאות והבקיאות נראה שהיה טהור גם מתחילה, אמרינן ע"כ שהאשה שראתה אותו טמא טענה בדמיונה, שהוא דבר השכיח יותר מאשר התהפכות מראה טמא לטהור (ש"ת שבה"ל ח"ג סי' קכא).

⁹ ומותר לראות מראות גם בלילה לאור הנר (תורת השלמים ס"ק א). אמנם יש לזהר כיון שאור 'פלורוסנט' גורם לכל מראה שיראה מעט יותר לבן, ומאידך נורת ליבון עושה כמעט כל מראה ליותר אדום, וע"כ צריך לחשוב ולשקול במראות. ויש מראות שיש להמתין לראותם לאור יום, וביום אין לראותם בשמש ממש, אלא בצל קרוב לשמש (שיעורי שבה"ל עמ' צג). וראה עוד להלן סי' קצו ס"ד.

¹⁰ משמע שאם המראה הוא יותר מאבק שהוכחה לבנוניתו, הרי הוא בכלל נוטה לשחור וטמא (חוט שני ס"ק ב). וי"א דפשוט שמראה אפור הוא טהור, דאף דאתיא מכח שחור, מ"מ הוא מראה בפני עצמו ואינו קרוב למראה שחור כלל (ש"ת שבה"ל ח"ה סי' קו ס"ק ו).

¹¹ וכן המנהג להקל כהש"ך והט"ז (ש"ת שבה"ל ח"ה סי' קו אות ב). וי"א שאם הדבר שכיח אצלה שצבע המראה משתנה לאחר זמן, יש להמתין כשיעור שעלול המראה להשתנות (הגרי"ש אלישיב, מובא בפתחי דעת פ"ג סט"ז).

¹² וכן משמעות הש"ך והט"ז, וכן עיקר, אך לכתחילה אין צריך להמתין (שיעורי שבה"ל בש"ך ס"ק ג). וי"א להקל כחכם צבי דאזלינן בתר שעת היציאה מהגוף בלבד, ודוקא אם החכם ראהו, אבל כשבא לפני החכם מראה טמא, והאשה אומרת שהיה טהור בשעת יציאתו מהגוף, אין לסמוך עליה (הגר"מ פיינשטיין בספר הל' נדה סי' ד). ולמעשה הדבר שכיח שבקצוות המראה נוצר קו אדום דק, ופשוט שהוא טמא. אמנם מאידך ידוע שמצוי מאד שע"י ריבוי ליחה טהורה המתפשטת בבד, במקום סיום ההתפשטות נוצרות שכבות זו ע"ג זו היוצרות מראה עמוק ונוטה קצת לאדום, אבל באמת הוא מראה טהור, וחלילה להחמיר על בנות ישראל בחינם (ערוה"ש סט"ו וש"ת שבה"ל ח"ה סי' קו אות ב). וכן מצוי שהמראה בעודו לח יש לו נטיה לגוון ורוד, ואח"כ כשמתייבש נראה לבן לגמרי, והוא משום שבעודו לח ומתבוננים בו בכיוון קרני השמש נראה לעינים שהוא ורוד, אע"פ שבאמת הוא מראה בגוון כשר, ובכל המקרים האלו יש לשאול לחכם הבקי במראות, ולא לטמאות בחינם (שיעורי שבה"ל עמ' צג ומראה כהן עמ' יח).

¹³ "תוך שיעור וסת" הוא כחצי דקה או רבע דקה (שיעורי שבה"ל סי' קפד בש"ך ס"ק כג).

ב. נאמנת אשה לומר כזה ראיתי ואבדתי¹⁴, ואם הוא מראה לבן או ירוק, טהור. אבל אם הביאה לפנינו¹⁵ דם והחזקנוהו בטמא, או אפילו נסתפקנו אם הוא טמא או טהור, והיא אומרת חכם פלוני טיהר לי כיוצא בזה, אין סומכין עליה¹⁶:

ט. כזה ראיתי ואבדתי - והוא הדין אם אומרת [לבעלה] דם זה טיהר לי החכם, נאמנת (ש"ך).
י. טהור - ואף הבעל יכול לפסוק בדמי אשתו (ש"ך). אמנם אם אירע לה שאלה בענין הטבילה, אין הבעל יכול להורות, מאחר דאתחזק איסורא¹⁷ [דבאתחזק איסורא אסור לאדם להורות לעצמו משום חשד¹⁸] (חכמ"א בפת"ש).

יא. אין סומכין - וכן אשה המסופקת במראה שלה, וחברתה אומרת לה שהראתה מראה כזה לחכם וטיהר, אין לסמוך עליה (ש"ך). והוא הדין לעצמה, אף כשיודעת שמראה כזה טיהר לה החכם, אינה יכולה לסמוך על כך, וצריכה גם עתה להראותו לחכם¹⁹ (סד"ט בפת"ש). ואפילו מביאה את הדם הראשון, ואומרת זה שהוא כזה טיהר לי החכם, אין סומכין עליה²⁰ (תורת השלמים בפת"ש).

ג. "הכניסה שפופרת והוציאה בה דם, טהורה²¹. "וכן אם ראתה דם בחתיכה, אפילו היא מבוקעת והדם בבקעים בענין שנוגע בבשרה, טהורה, כיון שאין דרך לראות כן. "וכן אשה שנעקר מקור שלה, וכמין חתיכות בשר נופלים בבית החיצון²², טהורה²³. הגה: "ואפילו לכתה לך, כל זמן

¹⁴ משמע דוקא כשמביאה לפנינו דם אחר ואומרת כזה ראיתי, אמנם נראה דבזמננו שאין מטהרים אלא מה שאינו נוטה לאדמומית כלל, אף אם אינה מביאה דם אחר, נאמנת לומר ראיתי מראה לבן או ירוק, וטהורה (חכמ"א כלל קיא ס"א ובינ"א אות ה).

¹⁵ לפני בעלה או לפני הרב שאינו מומחה כל כך במראות, או אפילו רב מומחה שהרב השני יותר מומחה.

¹⁶ יש לידע, שאם חכם הורה לאיסור על דבר מסויים, אסור לחכם אחר להתירו עפ"י שיקול הדעת, ולפיכך אם הראה מראה לחכם וטימאו, אין להראותו לחכם אחר, אא"כ מודיעו שכבר הראהו לחכם וטימאו, ואז ישא ויתן החכם השני עם הראשון, ואם הראשון יחזור בו, מותר. ואפילו אם אדם אשכנזי שאל לחכם ספרדי והורה לו לאיסור כדעת השו"ע, ולא היקל לו כדעת הרמ"א, חלה בזה הוראת החכם הראשון ואסור לחכם שני להתיר אא"כ ילך לחכם הראשון ויראה לו שטעה ויחזור בו הראשון מהוראתו. ואמנם אם נתברר לשואל שיש עוד צדדי ספק בנידון זה, מותר ללכת לחכם שני לשאול, ואינו צריך להודיעו ששאל לחכם ראשון, מפני שעדיין לא נגמרה הוראת הראשון בנידון זה. כמו כן אם החכם הראשון הורה לאיסור מחמת ספק, מותר לחכם שני להתיר (ראה כל זה לקמן סי' רמב סעיף לא ברמ"א ובנו"כ, וחוט שני כאן עמ' צז).

¹⁷ היינו שהיתה ודאי אסורה, ולכן צריכים ודאות להוציאה מטומאתה.

¹⁸ מקורו בט"ז סי' שייב סק"ד, ופירושו משום שאנשים יחשדו בו.

¹⁹ היינו משום שאינה בקיאה במראות. אבל אשה שלימדוה מה הם המראות הטמאות ומה טהורות, ובקיאה בהם, ולא מתעורר לה שום ספק על המראה, פשיטא שסומכים עליה (חוט שני ס"ק ד).

²⁰ צבע ששאלה עליו הרבה פעמים, מעיקר הדין נאמנת לעצמה, ואינה צריכה להראותו לחכם, אמנם אין לסמוך על זה אלא היכא דברור לה טובא, אבל בקצת ספק יש להחמיר (שיעורי שבה"ל בש"ך ס"ק ז, וראה גם הערה הקודמת). וכן הנמצא במקום שאין רב מובהק להשיב בעניני מראות, וראתה מראה שוה למה שטיהרו לה בעבר, אפשר לסמוך על כך (שו"ת אג"מ ח"ב סי' עא).

²¹ "יא דהיינו שהשפופרת על פתח המקור, והדם יוצא מאליו לתוך השפופרת, וטהורה משום שהדם אינו נוגע בבשר אותו מקום ובכה"ג חשיב ראייה שלא כדרך, אבל אם הדם יצא על צידה החיצון של השפופרת, טמאה, כיון שהדם נוגע בבשרה (שו"ת דברי חיים ח"ב סי' סג, שו"ת ברית אברהם סי' מ, שו"ת עונג יו"ט סי' פד והגרש"ז אויערבך בסו"ס אמרי אברהם ענף ב עיי"ש). ו"א דדוקא כשהכניסה את השפופרת למקור והוציאתו עם הדם, שהראיה נגרמה ע"י השפופרת, אבל אם הדם יצא מאליו מחמת טבע האשה ועבר דרך שפופרת, אף אם לא נגע בבשר הצואר אותו מקום, טמאה (שו"ע הרב ס"ק ח, שו"ת אבני נזר סי' רכה ס"ק מו וסי' רכז ס"ק ד ושו"ת דברי מלכאל ח"ב סי' נו ס"ק ה). וגם חלילה להקל כשהדם יוצא בתוך השפופרת, אפילו לצורך פו"ר, דמי בקי בכך שלא יגיע דם כלל לאותו מקום, ואפילו משהו בעלמא (שיעורי שבה"ל ס"ק א וחוט שני שעה"צ סקפ"ט).

²² היינו אותו מקום המכונה נרתיק.

²³ ולענין 'צניחת רחם', היינו שהרחם נחלש ונופל לתוך אותו מקום, ואינה יכולה להטהר כיון שכל נגיעה גורמת יציאת דם ומתקלקלת בבדיקות, יש מצדדים לטהר אותה אפילו אם רואה דם, כיון שהיא ראייה שלא כדרך, ולדינא טיהרו רק במקום עיגון [שאינה יכולה להטהר לבעלה] ודוקא אם הדם בא בלא הרגשה (פלתי ס"ק ב, סד"ט ס"ק ד, לחם ושמלה ס"ק ה, שו"ע הרב ס"ק י [לא בשעת וסתה], חכמ"א כלל קיא ס"ח, ועיין גם שו"ת חת"ס סי' קמה וסי' קעא). אמנם למעשה בדם ממש אין מקילים בזה, אך מצרפים לטעמים אחרים, מלבד מקרים בהם יש הוכחות ברורות שאינו דם נדות, ויש לדון על כל מקרה

שהחתיכות צבית החילון שלה, טהורה, לתלינן הדם בחתיכה זו, הואיל וידעה ודאי שנעקר מקורה, ומחמת מכה היא. ויהוא שהטיל החתיכות במים פושרין, ולא נמוחו. ויודוקא חתיכות קטנות דומיא דשפופרת, אבל חתיכה גדולה, טמאה, אפילו לא ראתה כלום, לפי שאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם²⁴, אפילו בנפל שלא נגמרה צורתו:

יב. וכמין חתיכות - אמנם לענין מעשה צ"ע אם להקל היכא שיש דם עם החתיכות, אבל כשהחתיכות בלא דם, טהורה (ש"ך).

יג. ואפילו ראתה דם - אף לדיעה זו, אין להקל אלא אם בשעת נפילת החתיכה מהמקור לאותו מקום, בדקה בחורים וסדקים ולא ראתה שום דם כלל, אלא שאח"כ כשהיו החתיכות באותו מקום לא היתה פוסקת מלראות (ש"ך), וי"א שאין חילוק בין שעת נפילה או אח"כ, ומקילים אפילו בשעת וסתה, משום שלא אסרה תורה אלא כשהמקור נשאר במקומו והדם יוצא ממנו, מה שאין כן כאן שהמקור עצמו מוליך הדם עמו, אין זו דרך ראייה שאסרה תורה (ט"ז). וי"א דבשעת וסתה אין להקל כשראתה דם, אלא אם החתיכה נפלה לאותו מקום בשעת וסתה, אבל אם נפלה קודם, ובשעת וסתה ראתה דם, טמאה (חוו"ד בפת"ש). ודבר זה וכיוצא בו לא ניתן רשות לכל מורה לפסוק הדין בו, כי אם לגדולי הדור (נוב"י בפת"ש).

יד. והוא שהטיל - כדלקמן סעיף ד'. וי"א דכיון דידעינן שנעקר מקורה, א"כ ידוע שאין זה דם קפוי, ואין צורך בבדיקה (ש"ך).

טו. דומיא דשפופרת - היינו דק שבדקים, כדלקמן סעיף ו' (ש"ך וט"ז).

ד. וכל דם היוצא מן האשה, בין לח בין יבש, טמא. ויהוא עוד, אלא אפילו יצא ממנה כצורת בריה, כמין קליפות או כמין שעורות או כמין יבחושים אדומים, טמאה, ויהוא שיהיו נמוחים בתוך מעת לעת, על ידי ששורים אותם במים פושרין²⁵, ויהיו המים פושרים כל משך מעת לעת שהם בתוכו, כיושעור החימום, כמו מים ששאבו בקיץ מהנהר, או מהמעין ועמדו בבית, שחום הבית מחממתן, וכחימום של אלו כך הוא שיעור פושרין בימות החורף. וקסתס פוסקים אינן חמני יותר מחמימות הרוק. ויהואם הם קשים כל כך שאינם נמוחים בתוך מעת לעת, טהורה²⁶, אפילו הם

לגופו. ובזמננו יש אפשרות לנתח ולהוציא את הרחם [כשהאשה כבר לא יכולה לילד], ואם ודאי הוציאו את כל הרחם שוב אינה טמאה כלל, אך לפעמים לא מוציאים את כל הרחם, ואם רואה אח"כ דם אפשר שטמאה [ראה בענין זה לעיל סי' קפג אות ג.]. ואופן הבדיקות בז' נקיים לאשה שיש לה צניחת רחם, העצה היא לבדוק סביב צואר הרחם בעיגול ולא ישר כדי לא לפגוע בצואר הרחם, וכן אפשר לבדוק בשכיבה שאז הרחם נופל לפנים (שיעורי שבה"ל ס"ק ג).

²⁴ לענין דין 'אי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם', ראה להלן סי' קצד ס"ב.

²⁵ ולענין נקודות קטנות מאד הנמצאות על העד, הנה דין הבדיקה המבואר כאן הוא רק ב"קרטיין" [כמין פירורים קטנים] שהם אדומים מאד ובגודל של שומשום, שניכר שהם באים מגוף האשה, אבל מצוי לפעמים נקודות קטנות מאד שחורות או אדומות, שהם באים הרבה פעמים מעלמא ולא מגוף האשה, ולא שייך לבדוקם במיעוץ מחמת קטנותם, אם מצאה נקודות אלו בבדיקת הפסק טהרה אין להקל כלל, אבל אם מצאה כן בשאר בדיקות שפיר יש לתלות שהם מעלמא, אמנם יש חילוק, שבנקודות שחורות אפשר לתלות תמיד, אבל בנקודות אדומות אין להקל בג' ימים ראשונים של ז' נקיים אלא רק בשעת הדחק אם אינה יכולה להטהר לבעלה זמן מרובה, ובלבד שילקטם מהעד ויראה שאין שום לכלוך אדום על העד (חכמ"א כלל קיא ס"ז). ושמעתי ממרן החזו"א שהיקל בזה כחכמ"א, ולמעשה נשים רבות סובלות מ"קרטיין" אלו, ותלוי בשיקול הדעת בשעת מעשה לפי הענין, ומהנסיון נראה דשכיח שהליחה באותו מקום מצטברת ומתייבשת באותו מקום ואח"כ מתפוררת ונעשית חתיכות קטנות בכל מיני צבעים, ויוצאים בבדיקה על העד, ואינם מהמקור, ובזה סומכים על החכמ"א או בודקים כשאפשר. וקבלתי מרבתי עוד אופן של בדיקה, שלפעמים ה"קרטיין" באים מהמי רגלים, ויסננו את המי רגליים ואם ישארו חתיכות כאלו, ודאי הם מכיס השתן ולא מהמקור (שיעורי שבה"ל ס"ק ג). ואם נמצאה נקודה קטנה שכמעט אינה נראית, ו"ל שלענין זה נחשב כעד שאינו בדוק, שהרי ודאי לא נבדק קודם לכן בעיון כזה, ותלוי לפי ראות עיני המורה (פתחא זוטא ססק"א וחוט שני סי' קצ ס"ק לד אות ד). וכן אומרים בשם החזו"א שאין הבדים נחשבים בדוקים לגבי נקודות כאלו, אמנם הבדים הנמכרים לצורך בדיקה בדרך כלל נקיים מנקודות אלו וחשיב עד הבדוק, ותשאל לחכם (שיעורי שבה"ל ס"ק ג) קצ סע' לג ס"ק ב). וראה גם לעיל הערה 1 לענין נקודות הנראות ע"י זכוכית מגדלת.

²⁶ ו"א שאין אנו בקיאים בשריה בפושרים מעת לעת (חכמ"א כלל קיא ס"ד וחוט שני ס"ק ט אות ב). ולמעשה אין עושים בדיקה זו, אלא עושים בדיקת הרוק ע"י מיעוץ בצפרנים שהיא יותר חזקה ולחומרא, וכמש"כ הרמ"א (שיעורי שבה"ל ס"ק ז). וע"ע שו"ע הרב בשו"ת שבסוף הספר ס"ק יט אופן בדיקת ה"קרטיין". וראה גם להלן סי' קצא ברמ"א לענין "קרטיין" שנמצאו במי רגלים.

נמוחים על ידי מיעוץ שממעבן בצפרניו. ²⁷ואס מעכנ זלפכניו²⁷ ולא נימוחו²⁸, טהורה²⁹, ואין כריך לזדוק על ידי שריה:

טז. דם - ואשה שראתה 'קרטין'³⁰, ונאבדו קודם שבדקה אותם אם נימוחים, י"א דטהורה אפילו אומרת שהיה אדום (בית יעקב בפת"ש), וי"א דטמאה (סד"ט בפת"ש).

יז. כצורת בריה - ובאופנים שיש לחוש משום ולד, טמאה גם שבועיים כטומאת נקבה, אפילו לא היתה בחזקת מעוברת, וכדלקמן סי' קצ"ד סעיף ט'³¹ (ש"ך).

ח. כ"במה דברים אמורים שאם לא נימוחו טהורה, בזמן שהם יבשים גמורים, שאין עמהם דם כלל, אבל אם יש עליהם שום לחלוח דם, טמאה. הגה: ויהא הדין אם נתמעכו או נימוחו קצתן, וקצתן לא נימוחו, לטמאה³². מיהו נראה לי לאס זדוקה ג' פעמים כל מה שראתה ולא נימוחו כלל, שוב אינה כריכה לזדוק מה שהיא רואה אחר כך כדרך זה, שהכי הוחזקה שזכרים אלו אינן דם רק באים ממכה שנגופה³³. ודוקא באשה שיש לה וסת, ושלא בשעת וסתה. כמו שנתבאר גבי מכה, לעיל סימן קפ"ז:

יח. אבל אם יש עליהם וכו' - ולא דמי לדלעיל סעיף ג' שאם ראתה דם בחתיכה אפילו מבוקעת טהורה, דהתם הדם בתוך החתיכות אלא שהוא בבקעים, מה שאין כן הכא שלחלוח הדם הוא על גבי החתיכות (ש"ך).

יט. שוב אינה צריכה לבדוק - ואז אף אם תראה אח"כ דם עמו, טהורה, דהוחזקה שיש לה מכה ותלינן הדם במכה, אמנם לא בשעת וסתה (עמודי כסף בפת"ש).

כ. ושלא בשעת וסתה - חילוק זה לא נמצא בשום פוסק, ונראה דטהורה אפילו בשעת וסתה, כיון שאין זה דם אלא דברים יבשים (ש"ך). וי"א דקאי על מש"כ שאם בדקה ג' פעמים שוב אינה צריכה לבדוק, דמכל מקום בשעת וסתה צריכה לבדוק שוב (תורת השלמים³⁴).

ו. כ"במה דברים אמורים שצריך בדיקה בשרייה, במפלת כמין קליפות ושערות, אבל חתיכת דם, אף על פי שקשה ואינו נימוח, טמאה. כ"חיש אומרים שגם לזה צריך בדיקה בשרייה, אם היא חתיכה קטנה כשיעור שפופרת הקנה דק שבדקים³⁵:

כא. ויש אומרים וכו' - והעיקר כסברא הראשונה (ש"ך).

^א רא"ש נדה פ"ב סי' ד.

^ב טור והוא מהרמב"ן בהל' נדה פ"ג ה"ד.

^ג מתני' יט ע"א.

²⁷ היינו עם רוק, כמש"כ בגמ' ובפוסקים (שיעורי שבה"ל ס"ק ח). ואופן המעיכה, מניח הקליפות על צפרניו וממעכנ בצפרנו שבידו השניה (סד"ט ס"ק ו). וניתן לעשות המיעוץ גם על גבי העד עצמו (הגרי"ש אלישיב, מובא בפתחי דעת פ"ד סכ"ז).

²⁸ ואם יצא מהם אדמומית או שחרות אבל נשאר שלמים ולא נתמעכו, יש להקל, אבל לא בהפסק טהרה ויום ראשון של ז' נקיים (שו"ת מהרש"ם ח"ג סי' רצז). וי"א שאין לסמוך על קולא זו (דרכ"ת ס"ק סד).

²⁹ ולענין אם מותר למעך החתיכות בשבת, י"א שאסור למעכם משום טוחן, וגם אסור לטפל בזה משום איסור מוקצה (הגר"ש ז' אויערבך מובא בשערי טהרה ח"א סי' עג אות ז, וכ"כ בחוט שני ס"ק ט אות ט דהוי מוקצה), וי"א שאין בזה משום טוחן (הגרי"ש אלישיב מובא בשערי טהרה שם אות ו). ויש שמצדד שאינו מוקצה עכ"פ ביו"ט כשחל בו ליל טבילתה (שו"ת מנחת יצחק ח"ה סי' קכו).

³⁰ היינו חתיכות קטנות ביותר.

³¹ ולענין אם טרם עברו ארבעים יום מטבילתה האחרונה, ראה סי' קצד ס"ב.

³² וצריכה לבדוק את כולם, ולא סגי לבדוק מקצתן (שו"ת חת"ס סי' מט וערוה"ש סע"ו). וכן יש לנהוג ב"קרטין" המזכרים כאן ובסי' קצא. אמנם הרבה מהנקודות הקטנות המצויות היום אינן בגדר "קרטין" כפי שהנסיון מורה, ולכן אפשר להקל בבדיקת מקצתן לפי ראות עיני מורה מובהק (שיעורי שבה"ל ס"ק ב).

³³ אמנם אם הוחזקה רק במין אחד, לא הוחזקה לשאר מינים, כגון אם רואה לפעמים "קרטין" ולפעמים כמין שערות, ובדקה את ה"קרטין", אם תראה כמין שערות תצטרך לבדוק אותן (שו"ת בית שלמה ח"ב סי' ל).

³⁴ ונראה שאף באשה שאין לה וסת, אם תמיד אינה רואה בפחות ממספר ידוע של ימים, דינה קודם זמן זה כאשה שיש לה וסת שלא בשעת וסתה [כדמצינו לעיל סי' קפו ס"ג], ואינה צריכה לבדוק אם מוצאת קליפות אז (בדה"ש סקפ"ו).

³⁵ אבל בחתיכה הגדולה משיעור זה אמרינן 'אי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם', ראה להלן סי' קצד ס"ב.

- ל רא"ש שם, ורשב"א בתורת הבית ב"ז ש"א ב ע"א.
 ה מרדכי שבועות סי' תשלה.
 ו רמב"ם פ"ה מאיסורי ביאה ה"ו, ורמב"ן בהל' נדה פ"ג ה"ג.
 ז ב"י.
 ח תרומת הדשן סי' רמו.
 ט נדה כ ע"ב.
 י רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"א ג ע"א.
 יא נדה כא ע"ב.
 יב נדה כב ע"א, וכפירוש הרא"ש פ"ג סי' ב בשם רבינו שמשון מקוצי.
 יג רא"ש שם שכן עשה מעשה הרש מקוצי.
 יד דרכי משה בביאור הטור ורבינו ירוחם נתיב כו ח"א רכ ע"ג.
 טו ב"י.
 טז טור, עפ"י תוס כב ע"א ורשב"א בתורת הבית ב"ז ש"א ג ע"ב ורא"ש פ"ג סי' ג.
 יז נדה כב ע"א.
 יח מתני' נדה כא ע"א.
 יט רמב"ם פ"ה מאיסורי ביאה היד, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"א ג ע"א, רא"ש נדה פ"ג סי' ג.
 כ נדה נו ע"א.
 כא רא"ש נדה פ"ג סי' ג בשם העיטור ח"ב הל' שחיטה שער ב דף מ ע"ד, הרשב"א בתורת הבית ב"ז ש"א ג ע"א, רבינו ירוחם נתיב כו ח"ג רכג ע"ב.
 כב ריטב"א נדה כב ע"ב.
 כג רמב"ם רשב"א ורא"ש הנל.
 כד רשב"א בתורת הבית הקצר ב"ז ש"א ג ע"ב, מגיד משנה פ"ה מאיסורי ביאה הי"ד.
 כה רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"א ג ע"ב.
 לו תרומת הדשן ח"ב סי' מז.
 לז ראב"ד בבעלי הנפש שער הפרישה סי' א הי"ז, ורשב"א בתורת הבית ב"ז ש"א ג ע"א.
 כח הרז"ה בהשגות לבעלי הנפש שם אות ד, ורא"ש נדה פ"ג סי' ג.

סימן קפ"ט - דיני אשה שיש לה וסת קבוע ושאיין לה וסת קבוע, ובו ל"ד סעיפים:

א. **אכל אשה שאין לה וסת קבוע, חוששת ליום ל' לראייתה, ישהוא עונה בינונית לסתם נשים, ואם יש לה וסת קבוע לזמן ידוע מכ' לכ' או מכ"ה לכ"ה, חוששת לזמן הידוע!**

א. חוששת ליום ל' - היינו לאותו יום החודש². וכן חוששת לוסת ההפלגה עד שתקבע אחד כדינו, כדלקמן סעיף ב' וסעיף י"ג בהגה (ש"ך).

ב. חוששת לזמן הידוע - פירוש חוששת לעונות הוסת, כדלעיל סי' קפ"ד ס"ב (ש"ך וט"ז). ואין צריכה לחוש לעונה בינונית, כיון שיש לה וסת קבוע³ (ט"ז).

ב. יכיצד קובעתו, כגון שתראה ד' פעמים וביניהם ג' זמנים שווין, כגון שראתה היום, ולסוף כ' יום פעם אחרת, ועוד לסוף עשרים יום, ועוד לסוף כ' יום, וזה נקרא וסת ההפלגות. ולכך צריכה ד'

¹ הרוצה לקיים מצות פרישה כתקונו, יזהר לכתוב תמיד יום הוסת, ואז יוכל לחשוב ימי וסתה כתקונו, כך קבלתי מרבתי וכך הייתי נוהג כל ימי, ולא אונה לי כל און ב"ה (חכמ"א כלל קיב ס"מ).

² דין עונה בינונית יבואר להלן סעיף י"ג ס"ק לא.

³ אמנם בוסת הפלגה קבוע לפחות משלושים יום, ועבר וסתה ולא ראתה, צריכה לחוש לעונה בינונית (בית מאיר, חור"ד סק"ב וסק"כ, פרדס רמונים בט"ז סק"ה, בדה"ש סק"י, חוט שני סק"ב אות ו, שיעורי שבה"ל בסיכום ההלכות אות ג).

ראיות, שראיה ראשונה אינה מן המניין, לפי שאינה בהפלגה. יאפילו קודם שקבעתו שלש פעמים חוששת, שמיד אחר שראתה פעם אחת לסוף כ' חוששת מכאן ואילך כשיגיע כ', וכן בראיית הימים שהיא לימים ידועים לחדש, מיד אחר שראתה פעם אחת ליום ידוע לחדש, כגון כ"א או כ"ה בו, חוששת לפעם אחרת לזה היום ואסורה לשמש כל אותה העונה. יהואה הדין לשאר מיני וסת שצריכה לחוש להם כן, הוי' מוסת הדילוג, וכמו שיתבאר בסימן זה. ולא אמרו שצריך לקובעם ג' פעמים אלא לענין עקירה⁴, שכיון שקבעתו בשלושה פעמים אינו נעקר בפחות מג' פעמים, שכל זמן שלא עקרתו ג' פעמים צריכה לחוש לו, אבל ליאסר, אפילו בפעם אחת חוששת לו פעם שנייה. ומיהו אף על פי שחוששת לו, נעקר בפעם אחת, אפילו קבעתו ב' פעמים. שאם ראתה ב' ימים ליום ידוע, ובשלישית לא ראתה, אינה חוששת לה עוד⁵:

ג. וכן בראיית הימים וכו' - כלומר כל אשה שראתה פעם ראשונה, צריכה לחוש לאותו יום החודש בחודש הבא, כגון אם ראתה בכ"א ניסן צריכה לחוש אחר כך בכ"א אייר, ואח"כ כשתראה פעם שניה, צריכה לחוש להפלגה שבין שתי הראיות⁶, וכדלקמן סעיף י"ג בהגה (ש"ך וט"ז).
ג. ואם קבעה וסת לשעות ולא לימים, אינה חוששת אלא שעתה בלבד, יהוסת הוזה הוא נעקר בשעה אחת, ואפילו בלא בדיקה:

ד. וסת לשעות - פירוש, כגון אחר טבילתה, או כיוצא בזה שרגילה לראות מחמת אותו דבר⁷ (ט"ז).
ד. יעוד יש חילוק בין קבעתו ג' פעמים ללא קבעתו ג' פעמים, שהקבוע אף על פי שעברה עונתה ולא הרגישה, אסורה לשמש עד שתבדוק ותמצא טהורה. ושלא קבעתו ג' פעמים, אם הגיע זמן הוסת ולא בדקה ולא ראתה, כיון שעברה עונתה, מותרת⁸. ועונה בינונית, שהיא ל' יום, דינה כוסת קבוע:

ה. מותרת - אמנם יש אופנים שאם אין לה וסת קבוע אסורה לשמש בלא בדיקה קודם תשמיש, כמבואר לעיל סי' קפ"ו ס"ב (ט"ז).

ו. ועונה בינונית וכו' דינה כוסת קבוע - שאם עברה העונה בינונית ולא בדקה, אסורה לבעלה עד שתבדוק (ש"ך). ואמנם לענין עקירה אינו כוסת קבוע, אלא נעקר בפעם אחת⁹ (תורת השלמים, חכמ"א בפת"ש).

ה. פעמים שתהיה ההפלגה שקובעת בהם הוסת, בדילוג. כגון שראתה היום, וראתה שנית לסוף ל', ושלישית ל"א, ורביעית ל"ב, קבעה וסת לדילוג של הפלגות. בין שהרחיקה דילוגה הרבה, בין שלא הרחיקה אלא יום אחד, קבעה וסת לדילוג השוה. שבכל ענין שתהא משהו ראייתה, קבעה לה וסת¹⁰:

⁴ דיני עקירת וסת יבוארו להלן סעיפים יד טו.

⁵ ולענין אם ראתה ביום הידוע אך בעונה אחרת, ראה להלן סעיף יג.

⁶ ואופן חישוב ההפלגה, דעת רוב האחרונים שמחשבים מתחילת הראיה הראשונה עד תחילת הראיה השניה (ש"ת חת"ס סי' קסו ס"ק ג, ש"ת בית שלמה ח"ב סי' ט והוסיף שכן משמעות כל הפוסקים והוראה פשוטה, שואל ומשיב תניינא ח"א סי' לג), ו"א שמחשבים מסוף הראיה הראשונה עד תחילת הראיה השניה (ש"ע הרב סי' קפד ס"ק כב ומסגרת השולחן סי' קנה ס"ו), והעיקר כדעה הראשונה, ונמנעים מלהחמיר כש"ע הרב כיון שעלול לצאת מזה כמה טעויות בחשבון הוסתות (שיעורי שבה"ל סי' קפו ס"ג ס"ק א). כמו כן בחישוב הפלגה לעולם מונים גם את יום הראיה הראשונה וגם את יום הראיה השניה, וכגון אם ראתה ביום א' ניסן ואח"כ ביום כ' ניסן, הרי זו הפלגה של כ' ימים, וחוששת מעתה להפלגת כ' מראייה זו, ומונים כ' יום כולל יום הראיה, ויום הפלגת כ' יחול בט' אייר [שהרי ניסן מלא] (כן פשוט בכל הראשונים והפוסקים, ועל אף שאין בזה נפקא מינה, מ"מ נהגו כך כדי למנוע בלבול).

⁷ וכן אם ראתה ג' פעמים בימים שאינם מסודרים, וכל הראיות היו באותה שעה, דחוששת בחודש הבא מדין וסת שאינו קבוע רק בשעה שרגילה לראות, והיינו משך שעה שלמה, אף שאינם באותה דקה, כגון כל שעה ששית (חור"ד ס"ק א, פרדס רמונים בפתיחה לסי' קפט הוסת הד' ס"ק א). ויש שמצדד ששעות אלו הינן שעות זמניות, היינו שמחלקים את היום מהזריחה עד השקיעה ל"ב חלקים, וכל חלק הינו שעה (חז"א סי' פה ס"ק עד). ואשה הרואה כל ראיותיה רק אחר חצות היום, אבל אין לה שעה קבועה, אין זה וסת השעות, ואסורה כל העונה (חוט שני ס"ק ד).

⁸ דין זה נתבאר לעיל סי' קפד ס"ט.

⁹ ראה גם לקמן סעיף י"ג ס"ק לא.

¹⁰ ולענין אם ראתה בימים שונים אך בעונות אחרות, ראה להלן סעיף יג.

- ז. כגון שראתה היום וכו' קבעה וסת - משמע דבארבע ראיות קבעה וסת להפלגה בדילוג, וזה דוקא ליש מחמירים לקמן בסעיף ז' הסוברים דכוסת החודש בדילוג קבעה בג' ראיות, הלכך הכא בהפלגה סגי בד' ראיות שהם ג' דילוגים, אבל לסוברים שם דבעינן ד' ראיות כיון שהראשונה אינה בדילוג, הוא הדין הכא בענין ה' ראיות כדי לקבוע וסת (ש"ך, ט"ז¹¹), ולפי מש"כ שם להחמיר כשתי השיטות, הוא הדין הכא (ש"ך).
- ח. וראתה שנית לסוף ל' - הוא הדין אם דילגה בהפלגה למפרע, כגון כ"ט כ"ח וכו' (ש"ך). ויש שמפקפק בזה, כיון שהוא נגד הטבע¹² (פלתי בפת"ש).
- ט. קבעה וסת לדילוג - וחוששת אחר כך ליום ל"ג, ואחר כך ליום ל"ד, וכן לעולם¹³ (ש"ך).
- י. בין שהרחיקה דילוגה - כגון שדלגה כ"ט ל"א ל"ג ל"ה (ש"ך).
- יא. שבכל ענין שתהא משהו וכו' - לאפוקי דילגה פעם אחת יום אחד, ואח"כ שני ימים¹⁴ (ש"ך).
- ו. כשם שקובעת וסת בהפלגה מימים שוים ושאינם שוים, כך קובעת "בימי החדש יובימי השבוע שוים ושאינם שוים. כיצד, ראתה ג' פעמים באחד בשבת או בה' בשבת, או באחד בניסן ובאחד באייר ובאחד בסיון, או בה' בניסן ובה' באייר ובה' בסיון, קבעה לה וסת באחד בשבת או בה'¹⁵, ובאחד בחודש¹⁶ או בה' בו, "אף על פי שאחד מלא ואחד חסר, אין מדרקין בכך¹⁷:
- יב. בימי החודש - היינו לפי קביעות לוח השנה העברי¹⁸ (ש"ך).
- יג. ג"פ באחד בשבת וכו' - היינו כגון שראתה כל ג' שבועות באחד בשבת, שמראיה ראשונה עד השניה שוה כמו משניה לשלישית (ש"ך)¹⁹. ואמנם אם ראתה כך ד' פעמים, איכא ג' הפלגות שוות, ונהפך לווסת הפלגה, ומעתה חוששת רק להפלגה ולא לימי השבוע (חוו"ד בפת"ש). ויש שהסתפקו בזה (פלתי בפת"ש²⁰).
- יד. קבעה לה וסת - בג' ראיות, ושאינו מוסת ההפלגה שצריכה ד' ראיות כדלעיל סעיף ב', כיון שההפלגה הראשונה לא נודעת עד שתראה ב' ראיות (ש"ך).
- ז. "כיצד קובעת בימי החדש בדילוג, כגון שראתה בט"ו בניסן וט"ז באייר וי"ז בסיון, לא קבעה וסת עד שתראה ב"ח בתמוז, שאין ראיה ראשונה מצטרפת, כיון שאין ההפלגות שוות. "ומיהו אם היה לה וסת קודם שהתחילה, ואחר כך שינתה וראתה בדילוג ג' פעמים, קבעה וסת בדילוג,
-
- ¹¹ וכ"כ בתורת השלמים ס"ק ה, חו"ד חידושים ס"ק ה, וחכמ"א כלל קיב ס"ד. אמנם י"א דהכא לכו"ע סגי בארבע ראיות (שמלה ס"ק י). וי"א דהכא לכו"ע בעינן ה' ראיות (חז"א ס"י פו ס"ק א).
- ¹² היינו משום שאין לחוש שתמעט ותמעט עד שתראה שוב מיד אחר ראייתה. ולמעשה האחרונים נקטו כהש"ך (חו"ד חי' ס"ק ה, שו"ע הרב ס"ק יט, וכן איתא בראב"ד בבעלי הנפש). וי"א שהפחיתה היא רק עד י"ח יום ולא יותר (ערוה"ש ס"ט).
- ¹³ ואם אח"כ שינתה, כגון שראתה בדילוג כ כא כב כג כד ובחודש אח"כ ראתה ביום אחר ולא בהפלגת כה, י"א שצריכה לחוש בחודש שאח"כ ליום כו (מקור חיים ס"ק כב, וכן מצדד בשו"ת מהר"י שטייף ס"י רס), וי"א שצריכה לחוש ליום כה (חדושים ובאורים נדה ס"י ו סק"ב), וי"א שתחוש ליום כה וגם ליום כו, אך עיקר החשש הוא ליום כה ולפיכך רק בו תחשוש לעונת או"ז (שו"ת שבה"ל ח"ב ס"י פג). ולענין וסת החודש בדילוג ששינתה פעם אחת, ראה לקמן סעיף ז ס"ק טו.
- ¹⁴ היינו שאין הדילוגים שווים. ויל"ע היכא שראתה ליום ל' ואח"כ ל"א ל"ג ל"ו, היינו שלעולם מוסיפה עוד יום אחד להפלגה, אם קבעה וסת להכי, לחשוש אח"כ ליום מ' ומ"ה וכן הלאה, וצ"ע (בדה"ש ביאורים ד"ה שבכל).
- ¹⁵ ולענין אם לחוש לווסת יום השבוע קודם שקבעתו, י"א לחוש אחרי שתי ראיות (חכמ"א כלל קיב סט"ו), וי"א שאין לחוש לו קודם שנקבע, כדין וסת הסירוג (בדה"ש ס"ק מו על פי שו"ע הרב סק"ב).
- ¹⁶ י"א שיש וסת 'ראש חודש', היינו אם ראתה ג"פ רצופים בר"ח, אך פעם בא' דראש חודש ופעם בב' דראש חודש, שקבעה וסת לר"ח לשני הימים, ששם ר"ח גורם, וחוששת לזה אף קודם שנקבע, כגון ראתה א' ניסן ול' ניסן, חוששת בא' סיון. אבל ראתה רק ביום א' אינה חוששת לל' (ב"ח סקט"ו וסקט"ז, ערוה"ש ס"ב ובדה"ש ס"ק מח).
- ¹⁷ ראתה ל' בחודש, והחודש הבא חסר, י"א שצריכה לחוש רק ביום ל' הבא אף שיהא רק עוד חודשיים, ואינה צריכה לחוש ליום כ"ט (חוט שני ס"ק ז, שיעורי שבה"ל ס"ק ד). וי"א שאם החודש חסר צריכה לחוש ביום א' שאחרי, שמא יום ר"ח הוא הגורם (יסוד הטהרה עמ' ריג).
- ¹⁸ אבל אין לחוש לתאריך לועזי כלל, אפילו קבעה ג"פ לתאריך מסויים (שו"ת חשב האפוד ח"ב ס"י נד ושיעורי שבה"ל בש"ך ס"ק יג).
- ¹⁹ עי' לעיל הערה 15.
- ²⁰ ונפ"מ אם תראה אח"כ שלא בזמן וסתה, שאם חוששת לווסת השבוע צריכה להמשיך לחוש ליום ראשון, אבל אם חוששת רק לווסת הפלגה, צריכה רק למנות ההפלגה מראייתה האחרונה. ולמעשה צ"ע ובעל נפש יחוש לחומרא (סד"ט ס"ק לא ד"ה ולפי וחכמ"א כלל קיב סט"ו).

לפי שאף הראשונה בדילוג ראתה אותה, שדילגה מוסת הקבוע לה. וי"ש אומרים שאף על פי שלא ראתה אלא בט"ו בניסן וי"ו באייר וי"ז בסיון, קבעה וסת וחוששת ל"ח בתמוז וי"ט באב, וכן לעולם. וי"ש לחוש לדבריהם ולהחמיר:

טו. עד שתראה ב"ח בתמוז - ואז תקבע וסת יום החודש בדילוג, וצריכה לחוש אח"כ ל"ט אב וכו' אלול וכן הלאה, ואין חילוק בין חודש מלא או חסר²¹ (ש"ך). ואפילו לא תראה ב"ט אב, חוששת לכ' אלול (חור"ד בפת"ש).

טז. לפי שאף הראשונה בדילוג - היינו שגם דילוג הראשון מוסתה הקבוע שזה עם שאר הדילוגים, כגון שהיתה רגילה לראות ביום עשרים, ושינתה לראות ביום כ"א כ"ב וכ"ג, דאף ראיית כ"א מהמנין כיון שגם היא היתה בדילוג שזה כמו האחרים (ש"ך וט"ז).

יז. ולהחמיר - היינו לחוש גם ל"ז תמוז מדין וסת הפלגה שאינו קבוע, וגם ל"ח תמוז, י"ט אב וכו' אלול, מדין וסת הפלגה בדילוג קבוע (ש"ך וט"ז).

ח. וראתה ג' פעמים בג' חדשים בדילוג, וחזרה וראתה באותם דילוגים עצמן, אם נהגה כן ג' פעמים הרי זה וסת קבוע לדילוג חלילה. כיצד, ראתה ט"ו בניסן וי"ו באייר וי"ז בסיון, וחזרה חלילה וראתה ט"ו בתמוז וי"ו באב וי"ז באלול, ועוד חזרה וראתה ט"ו בתשרי וי"ו בחשוון וי"ז בכסליו, קבעה לה וסת לדילוג חלילה, וחוששת לעולם ט"ו לחודש זה וי"ו לחודש זה וי"ז לחודש זה: זה:

יח. ראתה ג' פעמים וכו' - י"א דלדעה הראשונה לעיל סעיף ז', בעינן הכא שתראה גם ב"ח תמוז, ואח"כ בג' חודשים שלאחריה ט"ז וי"ז וי"ח, וכן בשלשה חדשים השלישית. אמנם נראה דהפוסקים סבירא להו דהכא לכו"ע סגי בג' פעמים²² (ש"ך). וי"א שאין הדברים מוכרחים, וגם בדין זה יש להחמיר כשתי הדיעות (תורת השלמים בפת"ש).

יט. וחוששת - לט"ו טבת ט"ז שבט וי"ז אדר, וכן לעולם [עד שתעקר ע"י ט' חודשים שלא תראה בימים הנ"ל]. והוא הדין אם ראתה ב' חודשים בדילוג, ועשתה כן ג' פעמים, כגון שראתה ט"ו ניסן ט"ז אייר, ט"ו סיון ט"ז תמוז, ט"ו אב ט"ז אלול, קבעה וסת לדילוג חלילה, וחוששת אח"כ לט"ו תשרי ט"ז חשוון, ט"ו כסלו ט"ז טבת, וכן לעולם [עד שתעקר ע"י ו' חודשים שלא תראה בימים הנ"ל] (ש"ך וט"ז).

מ. וראתה באחד בניסן ובאחד בסיון ובאחד באב, קבעה לה וסת לראש חודש לדילוגים²³, אבל ראתה באחד בניסן ובאחד באייר ובאחד בתמוז, ובאחד בסיון לא ראתה, לא קבעה לה וסת:

כ. ובאחד באב וכו' - זהו לדעה שניה לעיל סעיף ז', אבל לדעה ראשונה צריכה שתראה עוד באחד באלול²⁴ (ט"ז). וי"א דהכא לכו"ע סגי בג' ראיות, כיון שראיותיה שוות כולן לר"ח, וכדין וסת הסירוג המבואר להלן סעיף י"ב (ש"ך, תוה"ש²⁵).

י. וראתה ט"ו בניסן וי"ו באייר וי"ח בסיון, לא קבעה לה וסת, כיון שסירוגה בחודש השלישי ולא ראתה עד י"ח בו:

כא. לא קבעה וסת - אפילו לדעה שניה דלעיל סעיף ז'. ואפילו ראתה אח"כ ב"ט תמוז, לא קבעה וסת ליום החודש בדילוג, כיון שאין הדילוגים שוים, אמנם באופן זה איכא ג' הפלגות שוות של ל"ב יום [כיון שחודשים ניסן וסיון הם מלאים, ואייר חסר], וקבעה וסת הפלגה (ש"ך).

כב. כיון שסירוגה - ואפילו היה לה קודם לכן וסת קבוע ליום י"ד, ועתה ראתה ט"ו וט"ז, לא קבעה וסת, דבעינן ג' ראיות מלבד וסתה הקבוע (ש"ך).

²¹ כאשר וסת החודש בדילוג הגיע ליום כ"ט או ל' בחודש, יש מצדדים שחוששת ליום א' בחודש הבא (פרי דעה בפתחה שער ח ד"ה וראוי והפלאה סעיף ה). וי"א שהוסת נפסק כיון שאין עוד יום בחודש זה לחוש לו (אמרי אברהם סי' ב בשם החזו"א, חוט שני ס"ק ט, והוסיף דמ"מ אם תראה בא' בחודש הבא ובב' בחודש שאחריו, אפשר דממשיכה לחוש לדילוג). וחשש זה שייך נמי בראתה ד' ג' ב' א'. אם חוששת בסוף אותו חודש ליום ל' או כ"ט.

²² הש"ך קאי לשיטתו להלן סעיף ט ס"ק כב [הובא להלן ס"ק כ] דלענין וסת הסירוג כו"ע מודו דקובעת בג' ראיות, והלכך הכא כשהדילוגים חזרו על עצמם ג"פ, קבעה וסת לסירוג, והפרישה לשיטתו שם דאף בוסת הסירוג פליגי (פרי דעה בש"ך ס"ק כ).

²³ ואפילו ראתה בינתיים גם בימים אחרים, קבעה וסת זה (בדה"ש ס"ק ע).

²⁴ צ"ל בתשרי, וכ"ה בחור"ד ס"ק ח, ובפרי דעה. [הט"ז לקמן סעיף יב סתר עצמו וכתב דראיה ראשונה מן המנין, וכבר העיר על כך הסד"ט ס"ק ז].

²⁵ וכן דעת (חור"ד חידושים ס"ק יד, חכמ"א כלל קיב סי"א וערוה"ש סכ"א).

יא. באדילגה פעם אחת או שתיים, אינה חוששת לדילוג, אף על פי שחוששת לשאר וסתות בפעם אחת, אינה חוששת לוסת הדילוג, עד שתקבענו:

כג. או שתיים - היינו לדעה ראשונה לעיל סעיף ז' דאינה קובעת עד שתדלג ג' פעמים, אבל לדעה שניה אם ראתה ב' דילוגים, קבעה וסת, אא"כ הראיה הראשונה היתה של וסת קבוע אחר (ש"ך).
 יב. וסת הסירוג, ראה ראשונה מן המניין לדברי הכל, ואף על פי שהרחיקה ראיותיה. אלא שלענין חשש וסתה בתחלה הוא שוה לדילוג, שאינה חוששת אלא מראש חודש לראש חודש הסמוך לו, כגון שראתה בראש חודש ניסן, חוששת לראש חודש אייר, ואם לא ראתה עד ראש חודש סיון, חוששת לראש חודש תמוז הסמוך לו, ואם לא ראתה בראש חודש תמוז, אינה חוששת לראש חודש אב, אף על פי שהם הפלגת ב' חדשים כעין ההפלגה הראשונה, מפני שהפסקת החדש השני ביטלה ראיית הראשון, וראיית החודש השלישי היא התחלת וסת, וחוששת לראש חודש הסמוך ולא יותר:

כד. ראה ראשונה מן המניין - היינו אפילו לדעה ראשונה לעיל סעיף ז' דס"ל דראיה ראשונה אינה מן המניין, הכא הוי מן המניין, כיון שהיא ראה לימות החודש ולא להפלגה²⁶ (ט"ז).

כה. מן המניין - אפילו אם קודם לכן ראתה כל חודש, כגון שראתה בר"ח אדר, ואח"כ בר"ח ניסן, דראתה מחודש לחודש, אם שוב ראתה בר"ח סיון ואב, קבעה לה וסת לסירוגים. מיהו אם היה לה וסת קבוע קודם לכן, כגון שראתה ר"ח שבט ור"ח אדר ור"ח ניסן, ושוב סירגה לראות בר"ח סיון ור"ח אב, אזי ראיית ניסן אינה מן המניין, כיון שהיא מוסת השוה, ולא שייך לוסת הסירוג (ש"ך). והוא הדין להיפך, אם ראתה ר"ח ניסן ור"ח סיון ור"ח אב, ואח"כ ראתה ר"ח אלול ור"ח תשרי, חוששת לוסת השוה ולא לסירוג. ואפילו ראתה ד' סירוגים, ואח"כ ראתה ג' חדשים על הסדר, נעקר וסת הסירוג ונקבע וסת הסדר. ווסת הסירוג שנקבע, נעקר ע"י שלא תראה בג' סירוגים, דהיינו ששה חודשים (חור"ד בפת"ש).

כו. שוה לדילוג - המבואר לעיל סעיף י"א שאין חוששת לדילוג עד שתקבענו ג"פ (ט"ז).

כז. לראש חודש אייר - ולמעשה צריכה לחוש לשני ימי ר"ח אייר, ליום הראשון משום דהוי עונה בינונית, כדלהלן סעיף י"ג, וליום השני משום ראש חודש (ט"ז).

כח. אינה חוששת לראש חודש אב - היינו דאינה חוששת מצד וסת הסירוג, אבל בדוגמא זו צריכה לחוש לר"ח אב מצד וסת הפלגה, שלעולם ההפלגה מר"ח סיון לר"ח תמוז שוה להפלגה שמר"ח ניסן לר"ח סיון, ומכל מקום נפקא מינה כאשר החודשים המלאים והחסרים אינם כסדרם (חור"ד בפת"ש).

יג. ²⁶ אין האשה קובעת לה וסת, אפילו ראתה שלשה ראשי חדשים זה אחר זה, אלא אם כן יהיו כולם בעונה אחת, ביום או בלילה²⁷. ואם ראתה שלש פעמים ביום והרביעית בלילה, או שלש פעמים בלילה והרביעית ביום, חוששת ביום ובלילה, מפני חשש הוסת הראשון ומפני חשש השני שהוא האחרון. ואם ראתה פעמים ביום ופעמים בלילה, שלא על הסדר (ולא קבעה אחד מהן ג' פעמים), או שתראה הראשונה ביום וג' האחרונות בלילה, או הראשונה בלילה והג' אחרונות ביום, או שלש בזה ושלש בזה, חוששת לאחרונה בלבד. הגה: ²⁶ האשה שראתה, חוששת לוסת החודש ולהפלגה, עד שתקבע וסת החודש בג' פעמים או וסת הפלגה בד' פעמים, או שתעקר אחד מהן. כיצד, ראתה בא' בניסן וכ' בו, חוששת לאחד באייר מפני ראש חודש ניסן, ראתה באחד באייר או לא ראתה בו, חוששת למ' באייר שהוא יום כ' מראיית יום כ' שראתה, ראתה בט' באייר או לא ראתה, חוששת לעשרים באייר שמא קבעה לה וסת כ' לחדש, שהרי ראתה עשרים לחדש ניסן. וכן היא חוששת לעולם, עד שתקבע וסת אחד כדינו דאז אינה חוששת לשני שלא נקבע, או עד שאחד מהן נעקר, אז אינה חוששת לו אף על פי שלא נקבע השני. ²⁷ ואינה חוששת לוסת הדילוגין עד שתקבענו, כיצד, ראתה ט"ו בניסן, חוששת למ"ו באייר, לא ראתה בט"ו באייר, אינה חוששת למ"ז בו, ראתה ט"ז בו, חוששת למ"ז בסיון ואינה חוששת ל"ז בו, ראתה י"ז בו, חוששת ל"ז בתמוז ואינה חוששת ל"ח בו, ראתה י"ח בתמוז, קבעה לה וסת דילוגין לימי

²⁶ דברי ט"ז אלו סותרים למש"כ לעיל סעיף ט, עיי"ש אות 24.
²⁷ גדר יום ולילה לענין וסתות, תלוי בנץ החמה ושקיעתה, כמבואר לעיל סי' קפ"ד ס"ד.

החודש וחוששת ל"ט באב. וכן בדרך זה בהפלגה ודילוגין, כי אין חילוק ביניהם. רק יש אומרים כי בדילוג חודש, הראייה הראשונה מן המנין, כמו שנתבאר. ראתה ט"ו בניסן והמשיכה ראייתה ד' ימים, וביום ט"ז באייר ראתה והמשיכה ראייתה ג' ימים, ובסיון התחילה לראות ב"ז בו, כ"היש אומרים שחוששת לדילוג ולוסת שוה, שהרי שילשה לראות ג' פעמים ב"ז לחודש, כ"היש אומרים שאין כאן וסת שוה כלל, דהולכין תמיד אחר תחלת הראייה, וכן עיקר²⁸:

כט. שלשה ראשי חדשים - הוא הדין וסת הפלגה אינו נקבע אלא אם כל הראיות ביום או כולן בלילה, ואמנם הראייה הראשונה שממנה מתחלת למנות הפלגה לא אכפת לך אם היא ביום או בלילה, שהיא רק כדי לידע מאימתי למנות את הפלגה, והחשש הוא לפי העונה שראתה אחרי ההפלגה²⁹ (נוב"י בפת"ש³⁰)³¹.

ל. חוששת ביום ובלילה - היכא דראתה ג"פ ביום והרביעית בלילה, אותו שביום אינו נעקר עד שיעקר ג"פ, ואותו שבלילה נעקר בפעם אחת שלא תראה בו בלילה³² (ט"ז).

לא. חוששת לוסת החודש ולהפלגה - ולענין חשש עונה בינונית, י"א שהיא לעולם ביום החודש (ש"ך), [ומ"מ יש חילוק בין עונה בינונית לוסת החודש, דבוסת החודש שאינו קבוע אם עברה העונה ולא בדקה מותרת, משא"כ בעונה בינונית. ושייך וסת החודש בלא עונה בינונית, כגון אם ראתה שוב קודם שהגיע יום החודש, דחשש יום החודש לא נעקר, אבל אינה צריכה לחוש לעונה בינונית אלא מראייתה האחרונה, והוא הדין אם יש לה וסת קבוע, ושינתה ליום אחר, דחוששת ליום השינוי מדין וסת שאינו קבוע, אך אינה צריכה לחוש לעונה בינונית³³ (פת"ש)]. וי"א שעונה בינונית היא לעולם שלושים יום מהראיה הקודמת, וכשהחודש מלא, היא תחול יום לפני יום החודש (ט"ז, חכם צבי, פלתי בפת"ש³⁴). וי"א שהיא לעולם שלושים ואחד יום מהראיה הקודמת, וכשהחודש מלא היא תחול ביום החודש, ובחודש חסר היא תחול יום אחרי יום החודש (חו"ד בפת"ש³⁵). וראה עוד בביאור הדיעה³⁶.

לב. חוששת לאחד באייר מפני ר"ח ניסן - י"א דהכא חוששת גם ליום א' דר"ח אייר, משום עונה בינונית, שהוא יום שלשים מהראיה דר"ח ניסן (ט"ז). אבל שאר הפוסקים ס"ל דאין לחוש לעונה בינונית אלא מהראיה האחרונה בלבד, וכיון שראתה בכ' ניסן, שוב אינה צריכה לחוש לא' דר"ח אייר (רע"א, סד"ט, חו"ד בפת"ש³⁷).

²⁸ וכדלעיל סי' קפ"ד ס"ו.

²⁹ וי"א דאף הראייה הראשונה שממנה מתחילה למנות הפלגה, בעינן שתהא באותה עונה של שאר הראיות (חז"א סי' פ"ה סקע"ב, ערוה"ש סכ"ו).

³⁰ וי"א שבוסת הפלגה מונים רק כמה עונות עברו מראיה לראיה, ולא כמה ימים, ולפי זה שייך שתקבע וסת הפלגה אף אם הראיות לא היו באותה עונה, בגוונא שהם בהפלגה שוה (הגר"ד טעביל - השואל בנוב"י שם, שו"ע הרב סקל"ו). ולמעשה נקטינן כהנוב"י (חז"א סי' פ"ה ס"ק נ"ט-ס"ד, אג"מ יו"ד ח"ד סי' מ"ח), וי"א דאם למעשה רואים שנקבע הוסת במספר עונות שוה, יש לחוש לוסת לעונות לחומרא (שיעורי שבה"ל סק"א).

³¹ וה"ה בוסת שאינה קבוע.

³² אמנם אם האחרון הוא ביום, ובפעם הבאה הקדימה וראתה בלילה ונמשכה ראייתה בתוך היום, לא נעקר היום במה שהקדימה לבד (שו"ע הרב סקל"ח, וראה גם להלן סעיף ט"ז אות 49).

³³ לענין אשה שיש לה וסת קבוע פחות מל' יום, ועבר וסתה ולא ראתה, אם צריכה לחוש לעונה בינונית, ראה לעיל ס"א ס"ק ב.

³⁴ וכן דעת רוב האחרונים, וכן פסק שו"ע הרב סק"א.

³⁵ וכל"כ בפשיטות בשו"ת חת"ס (סי' קס"ו סק"ג ד"ה 'והוא') וכן פסק הערוה"ש סי' קפ"ד ס"ד. ולמעשה דעת רוב הפוסקים דעונה בינונית היא ביום ל', ויש לחוש ולהחמיר גם ביום ל"א, אא"כ הוא צורך גדול [ואינו יום החודש], ואפילו בליל טבילה יש להחמיר (שיעורי שבה"ל ס"א סק"ה, חוט שני ס"א סק"ב). ולענין כשעונת וסתה ביום, אם לחוש בלילה, ראה הערה הבאה.

³⁶ לענין העונה שיש לחוש לה, פשטות הפוסקים היא שבעונה בינונית חוששת רק לעונה שבה ראתה את ראייתה האחרונה, אמנם י"א דצריכה לחוש לשתי העונות של יום ל', גם ללילה וגם ליום (פלתי סקט"ו ד"ה ועוד נראה, שו"ע הרב סק"א). וראוי להחמיר כן, אף כשחל ליל טבילה, ובשעת הדחק תעשה שאלת חכם (שיעורי שבה"ל ס"א סק"ה). וכן מחמירים לחוש בעונה בינונית גם ליום ל"א [ראה אות 35] צריכה לחוש גם ללילה וגם ליום, אמנם אם עונת ראייתה ביום, וחל טבילתה בליל ל"א, יש להקל (שיעורי שבה"ל ס"א סק"ה ובסיכום ההלכות שם, חוט שני ס"א סק"ב אות ג). ולענין כשעונת ראייתה בלילה, אם לחוש לעונת אור זרוע ביום כ"ט, ראה לעיל סי' קפ"ד ס"ב אות 8. וראה עוד לעיל סעיף א' דינים נוספים בעונה בינונית.

³⁷ וכן עיקר (חכמ"א כלל ק"ב סי"ח).

לג. ראתה באחד באייר או לא ראתה וכו' - דעת הרמ"א דהפלגה קצרה אינה עוקרת הפלגה ארוכה, וצריכה לחוש לשתייהן, הלכך אף אם ראתה באחד באייר, צריכה לחוש גם לט' אייר שהיא הפלגת עשרים מכ' ניסן, וכן עיקר (ט"ז, תורת השלמים³⁸). מאידך דעת הב"י והב"ח דהפלגה קצרה עוקרת הפלגה ארוכה, וחוששת מעתה רק לקצרה, הלכך הכא אם ראתה באחד באייר, חוששת רק להפלגת י"ב יום, שהיא לי"ב אייר, וכן נראה עיקר³⁹ (ש"ך, פלתי, סד"ט בפת"ש). וי"א שאם ראתה ג' הפלגות ארוכות, ובאמצע היתה הפלגה אחת קצרה, שאם ב' הפלגות הראשונות בלא הפסקה, ובהפלגה השלישית הפסקה, לכו"ע קבעה וסת להפלגה הארוכה, ואם באמצע הפלגה הראשונה הפסקה, לכו"ע לא קבעה וסת, ורק כשהפסקה בהפלגה האמצעית פליגי (חור"ד בפת"ש).

לד. שתקבע וסת אחד - היינו דוקא לענין חשש וסת החודש וסת הפלגה, אז כשנקבע אחד שוב אינה חוששת לשני, אבל כששניהם חששות של וסת החודש, אף אם נקבע אחד מהם חוששת לשני, כיון שיכולה לקבוע שתי וסתות החודש, כמבואר להלן סעיף ל"ב (חור"ד בפת"ש).

לה. ואינה חוששת לי"ח בו - היינו לדיעה הראשונה לעיל סעיף ז' דאינה קובעת וסת הדילוג ליום החודש אלא בד' ראיות, אבל לדיעה השנייה שם קבעה כבר בג' ראיות, וצריכה לחוש לי"ח תמוז, וכפי שמסיים כאן הרמ"א⁴⁰ (ש"ך).

לו. וכן בדרך זה בהפלגה ודילוגין - שאם ראתה היום ושוב לאחר כ' יום, ואח"כ בהפלגת כ"א מראיה זו, ואח"כ כ"ב, כ"ג, קבעה וסת לדילוג בהפלגה, ולדיעה ראשונה לעיל סעיף ז' אינה קובעת עד שתראה ה' ראיות, כיון שהראשונה היא ללא דילוג, ולדיעה שניה שם קובעת בד' ראיות⁴¹ (ט"ז, ש"ך).

יד. היתה רגילה לראות יום עשרים (ויש לה בזה וסת קבוע), ושינתה ליום שלשים, זה וזה אסורים, וכשיגיע יום כ' לראיית שלשים, אסורה משום וסת הראשון, ואם לא תראה בו חוששת ליום ל'. שינתה פעמיים ליום ל' זה וזה אסורים. שינתה ג' פעמים ליום ל', הותר יום כ' ונאסר יום ל'. ואם לאחר שינתה פעם או פעמיים ליום ל' ראתה לסוף כ', חזר וסת של כ' למקומו והותר שלשים⁴²:

לז. יום כ' לראיית שלשים - אבל אין מונים עשרים יום מיום שהיתה ראויה לראות, אלא מיום שראתה (ט"ז).

לח. ואם לאחר ששינתה וכו' חזר וסת וכו' - אם בחודש השלישי לא ראתה כלל, לא ביום עשרים ולא ביום שלשים, לא נעקר יום עשרים, דהא דלא ראתה לא חשיב עקירה אלא אם כן ראתה ביום אחר (ש"ך). ואם לא ראתה ביום שלשים, וראתה אח"כ ביום עשרים, לא חשיב הפלגת

³⁸ וכן מחמיר החכמ"א כלל קי"ב סי"ח.

³⁹ ודעת כמה אחרונים דחוששת גם להפלגה הארוכה, אך מונה אותו מיום הראיה האחרונה, הלכך הכא חוששת מיום א' באייר גם להפלגת י"ב וגם להפלגת כ' (פרישה סק"ח, פלתי סק"ח ד"ה ולכן, בית מאיר סי"ג, שו"ע הרב סקמ"ג-מ"ד), וכן נוהגים לדינא (שו"ת שבה"ל ח"ב סי' פא וח"ה סוס"י קז, חוט שני סק"א והוסיף דלכתחילה ראוי לחוש גם לדעת הרמ"א). ואמנם אם ניכר מסדר וסתה שכבר שינתה עניינה לגמרי, שוב אינה צריכה לחוש להפלגה הארוכה (הגר"ש אלישיב מובא במשמרת הטהרה ח"ב סי' קפט סי"ג הערה 165), וי"א שאם ג' פעמים ראתה בהפלגה קצרה, שוב אינה צריכה לחוש להפלגה הארוכה (שבה"ל שם). ובשנה ראשונה אחר הנישואין, וכן היכא שנתעברה, וכ"ש אם ילדה, יש להקל כש"ך שהפלגה הקצרה עקרה את הפלגה הארוכה כל שאינה וסת קבוע (שיעורי שבה"ל סי"ד בש"ך סק"מ ד"ה ומ"מ). ואמנם אם הפלגה הקצרה היתה ע"י ראיית דם מועטת מאד, או בבדיקת עד, מסתבר לחוש לט"ז דהפלגה הארוכה במקומה עומדת (שו"ת שבה"ל ח"ב סוס"י פ"א). והיכא שלא היו הראיות באותה עונה, כגון שראתה את הפלגת כ' בלילה, ואת הפלגת י"ב ביום, י"א שחוששת לכל אחת בעונתה, לארוכה בלילה ולקצרה ביום (חוט שני סק"א), וי"א דכיון דקיי"ל כאחרונים דחוששת להפלגה הארוכה מיום הקצרה, א"כ צריכה לחוש לפי העונה שבה ראתה את ראייתה הקצרה, וגם להפלגה הארוכה חוששת לעונת היום (שו"ת שבה"ל ח"ה סוס"י ק"ז).

⁴⁰ ראה גם לעיל סעיף י"א.

⁴¹ ראה בענין זה לעיל סעיף ה' ס"ק ז.

⁴² שמשעה שחזר הוסת הקבוע למקומו שוב אין חוששים לוסת שאינו קבוע. אמנם אם אירע כן בוסת החודש, י"א שאף שחזרה לראות בעונת וסתה הקבוע, חוששת גם ליום השינוי ראה להלן סעיף ל"ב ס"ק צ.

עשרים אלא הפלגת חמשים, ולא שייך הפלגת עשרים א"כ תראה תחילה ראייה אחת באיזה יום שיהיה, וממנו תפליג עשרים יום (ט"ז).

לט. ראתה לסוף כ' - והוא הדין אם ראתה ביום אחר, שוב אין צריכה לחוש להפלגת שלשים⁴³ (ש"ך). משמע מדברי הש"ך דאפילו ראתה שוב ביום ל' מראיית שלשים הקודמת, בטלה הפלגת שלשים, כיון שבהפלגה השלישית היתה הפסקה. אמנם האחרונים השיגו עליו⁴⁴ (סד"ט, חור"ד בפת"ש).

מ. חזר וסת של כ' למקומו - וצריכה עוד ג' פעמים לעקרו. ודוקא שלא שינתה לוסת אחר, אבל אם שינתה וקבעה וסת אחר, נעקר הראשון לגמרי, ואם תחזור לראות בו הרי הוא כתחלת וסת דבעינן ג' פעמים לעקירת הראשון ולקביעת השני, והכא השני נעשה כראשון (ש"ך).

טו. כ"שינתה ראיותיה ולא השות אותם, כגון ששינתה פעם אחת ליום ל', והשניה ל"ב, והשלישית ל"ד, נעקר וסת הראשון ואין לה וסת כלל. ואם חזרה לראות ביום הוסת הראשון, חוזר לקביעותו הראשון וחוששת לו תמיד עד שיעקר ממנה שלש פעמים⁴⁵. והוא הדין להפסיקה מלראות שלש עונות, ואחר כך חזרה לראות ביום הוסת הראשון:

מא. שינתה ראיותיה - קאי אשה שהיה לה וסת קבוע ליום עשרים הנזכר בסעיף הקודם (ט"ז).

מב. ואין לה וסת כלל - אמנם איכא הכא ב' דילוגים [מל' ל"ב, ומל"ב ל"ד], ולדיעה השניה לעיל בסעיף ז' הוואה פעמיים בדילוג צריכה לחוש לדילוגה, ולפיכך צריכה לחוש ליום ל"ו. וצריכה גם לחוש להפלגה האחרונה דהיינו ליום ל"ד. וכן צריכה לחוש לעונה בינונית (ש"ך).

מג. ביום הוסת הראשון - היינו שאחר יום ל"ד שראתה באחרונה, ראתה בהפלגה כהפלגת וסתה הראשון (ט"ז, חור"ד בפת"ש).

מד. והוא הדין להפסיקה וכו' - היינו שעברו עליה ג' עונות של עשרים יום ולא ראתה בהם. וקודם שעברו עליה ג' פעמים עשרים יום, י"א שאסורה כל פעם שמגיע יום עשרים (ט"ז). וי"א שאחרי שעבר יום עשרים ולא ראתה, שוב אינה חוששת, דיום עשרים הבא אינו הפלגת עשרים אלא ארבעים, ורק אם תשוב ותראה באיזה יום שיהיה, אז צריכה לחוש ליום עשרים מראיה זו (ש"ך בנקודה כ"כ⁴⁶).

מה. ואח"כ חזרה לראות - ואינה צריכה לחוש להפלגה הגדולה של ג' העונות שמראייתה האחרונה עד עתה, כיון שעברו ג' עונות, וגם לא לעונה בינונית (ט"ז). וי"א שצריכה לחוש להפלגה זו, וגם לעונה בינונית (חור"ד בפת"ש⁴⁷).

מו. ביום הוסת הראשון - הוא שלא בדקדוק, דכל אימת שתחזור לראות, צריכה לחוש ליום עשרים שאחריו (ט"ז). וי"א דכיון שעברו עליה ג' עונות, שוב אינה צריכה לחוש ליום עשרים בראיה אחת, אלא רק אם תראה ב' ראיות וביניהם הפלגת עשרים, אז חוזרת לוסתה (ש"ך בנקודה כ"כ, חור"ד בפת"ש⁴⁸).

טז. כ"כיוצא בזה דין עקירת וסת ראש חודש. כיצד, היתה רגילה לראות בראש חודש, ועבר עליה ראש חודש ולא ראתה⁴⁹, חוששת לראש חודש עד שיעברו עליה שלשה ראשי חדשים. עברו עליה שלשה ראשי חדשים ולא ראתה, אינה חוששת להם. חזרה וראתה בראש חודש, חזר הוסת למקומו:

⁴³ הש"ך לשיטתו דהפלגה קצרה עוקרת הפלגה ארוכה, ראה לעיל סעיף י"ג ס"ק לג.

⁴⁴ כפי שיבואר להלן סעיף ל"ב אות 93.

⁴⁵ היינו שלש פעמים נוספות.

⁴⁶ וכן עיקר (סד"ט ס"ק כ, חור"ד ס"ק כ, חוט שני סקי"ב, שיעורי שבה"ל בט"ז סקל"א).

⁴⁷ וכן נראה עיקר (שו"ת שבה"ל ח"ג סי' קכ"ד בהערה בט"ז סקל"א). אמנם אם חזרה וראתה עוד ראייה בהפלגה כשיעור וסתה הקבוע, חזר הוסת למקומו, ושוב אינה צריכה לחוש להפלגה הגדולה ולא לעונה בינונית (שבה"ל שם בהערה בש"ך סקמ"ה).

⁴⁸ וכן עיקר (סד"ט סק"כ ד"ה מיהו).

⁴⁹ לענין עקירת וסת יש לידע, שאם הקדימה ראייתה ונמשכה ראייתה גם בעונת הוסת, לא חשיב עקירה (שו"ע הרב סקל"ח, חור"ד סי' קפ"ד סק"ד, שו"ת מנחת יצחק ח"ח סי' ע"ד, שו"ת שבט הלוי ח"ה סי' ק"ז בהערה לסי' קפ"ט סי"ג, חוט שני סי"ג סקי"א אות ז', וכ"ד הגרי"ש אלישיב מובא במשמרת הטהרה פ"ז הע' 10. ועיין בדה"ש ביאורים ד"ה עד לענין אשה שאינה יודעת אם נמשכה ראייתה גם לתוך עונת הוסת). וי"א דהוי עקירה (הגר"ש אויערבך מובא באוצרות הטהרה עמ' תתצט).

מז. ועבר וכו' חוששת לראש חודש - דוקא הכא בוסת החודש דינא הכי. אבל בוסת ההפלגות כגון שהיתה רגילה לראות ליום ל"ב, ואח"כ עברה ולא ראתה ביום ל"ב, אין צריכה לחוש להפלגת ל"ב מיום שהיתה ראויה לראות, דהיינו ליום ס"ד לראייתה (ש"ך⁵⁰).

מח. עד שיעברו עליה שלשה ראשי חודשים - ואם עברו עליה שני ראשי חודשים ולא ראתה, ושוב נתעברה, ועברו ימי העיבור והנקה ושוב הגיע ר"ח ולא ראתה, לכו"ע אינה צריכה לחוש לוסתה, אך אם אח"כ תשוב ותראה באותו וסת, חזר הוסת למקומו, כיון שעדיין לא קבעה וסת אחר (נוב"י בפת"ש).

מט. עברו עליה וכו' חזרה וכו' - והוא הדין אם שינתה ראייתה ג' פעמים לראיות שאינן שוות, וחזרה וראתה בראש חודש, חזר הוסת למקומו וצריך ג' פעמים לעקרו (ש"ך).

נ. חזר הוסת למקומו - והוא הדין אם יש לה שתי וסתות קבועים [כפי שיבואר להלן סעיף ל"ב], והפסיקה וסת אחת ג' עונות, וחזרה וראתה ביום הוסת, ג"כ חזר הוסת למקומו (חוו"ד בפת"ש).

יז. ל"ב וסת שנקבע מחמת אונס (כגון שקפצה וראתה⁵¹), אפילו ראתה בו כמה פעמים, (ל"אם לא קבעה אותן לימים), אינו וסת, שמפני האונס ראתה, (ל"בומכל מקום חוששת לו כמו לוסת שאינו קבוע). קפצה וראתה, קפצה וראתה, קבעה לה וסת לימים בלא קפיצות, כיצד, קפצה באחד בשבת וראתה דם, ולאחר עשרים יום קפצה באחד בשבת וראתה דם, ולאחר תשעה עשר יום קפצה ביום השבת ולא ראתה דם, ולאחר השבת ראתה בלא קפיצה, הרי נקבע אחד בשבת אחר עשרים, שהרי נודע שהיום גרם לה ולא הקפיצה, וכבר נקבע יום זה ג' פעמים. וכן כל כיוצא בזה:

נא. לימים - ואם קפצה ואח"כ התחילה לפהק ולעטוש וכדומה וראתה דם, ואירע כן ג' פעמים, וכמה פעמים קפצה לבד ופיהקה לבד ולא ראתה, יש להסתפק אם קובעת וסת מורכב לקפיצה עם פיהוק (פלתי בפת"ש⁵²).

נב. ומכל מקום חוששת לו - היינו דווקא אם אירע כן ג' פעמים⁵³. ומכל מקום אחרי פעם אחת או פעמיים צריכה לחוש לוסת החודש ולהפלגה מורכבים עם קפיצה, כגון אם קפצה בט"ו בניסן וראתה, ואח"כ בט"ו באייר קפצה, צריכה לחוש לאותו יום, וכן אם קפצה וראתה ואחר עשרים יום חזרה וקפצה וראתה, צריכה לחוש לוסת הפלגה, ואם לסוף עשרים תקפוץ, צריכה לחוש לכל העונה. אבל אינה צריכה לחוש לוסת שאינו מורכב, לפיכך אם הגיע העונה ולא קפצה, אינה צריכה לחוש⁵⁴ (ש"ך⁵⁵). ומכל מקום אם אין לה וסת קבוע, וגם לא ראתה שוב בינתיים, ודאי צריכה לחוש לעונה בינונית גם אם לא תקפוץ בו (חוו"ד בפת"ש).

נג. הרי נקבע אחד בשבת - אפילו בלא קפיצה⁵⁶. אמנם הרבה ראשונים סוברים דבאופן זה קבעה וסת מורכב לימים וקפיצות, ונפקא מינה גם לחומרא שאם עברו ג' ימי ראשון ולא ראתה, לא

⁵⁰ ראה לעיל סעיף י"ד ס"ק לח.

⁵¹ והוא הדין חלתה, נשאה משא, או הוכתה (בשו"ע הרב סי' קפ"ד סקמ"ד). וכן אם היה לה פחד או חרדה (רמב"ם בפירוש המשניות פ"א מ"ה). וה"ה אם רגילה לראות כל מוצאי צום מחמת התענית. אמנם אשה שרואה מחמת בדיקות רפואיות, או מחמת ניתוח וכדומה, אין זה אונס הנאמר כאן, ואינה צריכה לחוש לזה משום וסתות כלל, דהוי כאילו שאבו ממנה את הדם, וכמו אשה שילדה או הפילה, שאינה צריכה לחוש משום וסתות, משא"כ קפיצות גורמות שמחזור הדם יפעל ויביא את הדם (חוט שני סקי"ג).

⁵² עיין גם חוו"ד סי' קפ"ז סקי"ד לענין רואה מחמת תשמיש בליל טבילה, דחשיב מורכב מקפיצה (טבילה) ואכילת שום (תשמיש).

⁵³ ואם יש לה שעה קבועה אחר הקפיצה, כגון שרואה בשעה השלישית שאחרי הקפיצה, אינה צריכה לחוש אלא לאותה שעה. וכן אם הקפיצות היו בשעה מסוימת ביום, כגון בשעה ששית מהיום, אינה צריכה לחוש אלא לשעה ההיא, והיינו אם גם עתה קפצה בשעה ההיא, לא קודם או אחריו (פלתי, חוו"ד בפת"ש).

⁵⁴ ואף שאין הוכחה שראתה מחמת הקפיצה, מ"מ יותר שכיח שתראה מחמת הקפיצה מאשר מחמת היום (פרדס רמונים בפתיחה לסי' קפט הוסת ה' סק"ב).

⁵⁵ וכ"כ הפלתי סק"א, סד"ט סק"ב, וחוו"ד חידושים סק"ב. [ומבואר כאן בש"ך שאין חוששין להפלגה מורכב עם קפיצה אלא אם הראיה הראשונה היתה ג"כ בקפיצה, וכ"כ בשו"ע הרב סי' קפ"ז בקונטרס אחרון סקי"ב]. אמנם י"א שצריכה לחוש ליום החודש ולהפלגה אף אם לא תקפוץ בהם (פרישה סקנ"ט, תפארת למשה סי"ז, הג' ההפלאה שם, חכמ"א כלל קי"ב סל"ה, וכן נראה דעת הפרי דעה בש"ך סקמ"ח).

⁵⁶ והיכא שראתה בעונה הסמוכה לקפיצה, כגון שקפצה בשבת אחה"צ לפנות ערב, ומיד בערב ראתה, אף דחשיב ב' ימים מכל מקום מסתבר מאד לתלות שהקפיצה שלפני שעה קלה היא הגורמת לראיה,

נעקר הוסת המורכב בכך, דהא דלא ראתה הוא משום דלא קפצה (ש"ך⁵⁷). ודוקא אם בשתי הראיות הראשונות ראתה ביום הקפיצה, אבל אם בכל הג' פעמים ראתה למחרת הקפיצה, לכו"ע קבעה וסת לימים לחודייהו, ולא תלינן בקפיצה דאתמול. ואם בכל הג' פעמים ראתה ביום הקפיצה, ובפעם הרביעית ראתה ביום שאחר הקפיצה, דינו כמבואר לקמן סעיף יט ס"ק סג (חור"ד בפת"ש). וכל זה דוקא כשהיה הפרש יום אחד בין הקפיצה לראייה, אבל אם קפצה ורק כעבור ב' או ג' ימים ראתה, לכו"ע לא חיישינן שראתה מחמת הקפיצה (נוב"י בפת"ש).

יח. ל"קפצה ביום ידוע, כגון בראש חודש או באחד בשבת, וראתה בו, ואירע בן בנ' ראשי חדשים או בנ' אחד בשבת, קבעה לה וסת⁵⁸ וחוששת לכל פעם שתקפוץ באותו זמן. ואם אחר כך הגיע א' בשבת ולא קפצה, או שקפצה בשני בשבת, אינה חוששת, שהרי לא קבעה אלא לקפיצות של אחד בשבת:

נד. וחוששת - היינו לכל העונה⁵⁹, כדלקמן סעיף כ"ה (ש"ך).
נה. לכל פעם שתקפוץ וכו' - עד שתקפוץ ג' אותם זמנים ותמצא טהור, שאין הוסת נעקר אלא כעין שנקבע. (ש"ך). ואם אח"כ חזרה וקפצה בראש חודש וראתה, חזר הוסת למקומו, כמו בסעיף ט"ו (חור"ד בפת"ש).

נו. שתקפוץ באותו זמן - ואם קבעה וסת להפלגה ולקפיצות, אפילו אם הפסיקה בראיה בינתיים, לא נתבטלה ההפלגה, דמונים את ההפלגות רק מראיה שקפצה בה, וכן הדין בוסת מורכב לפיהוק והפלגה (חור"ד בפת"ש).

יט. ל"יש קובעת וסת על ידי מקרים שיארעו בגופה כגון שמפקת, ל"דהיינו כאדם שפושט זרועותיו מחמת כובד, או כאדם שפוחת פיו מחמת כובד, או כאדם שמוציא קול דרך הגרון, וכן אם מתעטשת ל"דרך מטה, או חוששת בפי כריסה ובשיפולי מעיה, או שאחזקה צירי הקדחת, ל"או שראשה ואיבריה כבדים עליה, בכל אחד מאלו אם יארע לה שלשה פעמים, וראתה⁶⁰, קבעה לה וסת, שבכל פעם שהיא חוששת מהם, אסורה לשמש. ל"ומיהו בפיהוק או עימוש של פעם אחד אין הוסת נקבע, אלא כשעושה כן הרבה פעמים זה אחר זה. ואם אירע לה שלשה פעמים⁶¹, שבכל פעם עשתה כן הרבה פעמים, הרי זה וסת⁶². ל"וכל אלו הוסתות שבגופה אין להם זמן ידוע, אלא בכל פעם שיקרה לה זה המקרה, הוא וסת. ואם בא וסת הגוף לזמן ידוע, כגון מראש חודש לראש

אמנם מסתימת הפוסקים משמע שאין תולים מעונה לעונה, וצ"ע (שו"ת שבה"ל ח"ג סי' קכ"ד בהערה בש"ך סקמ"ט).

⁵⁷ והיינו להחמיר גם כדיעה זו (פרי דיעה, מחצית השקל). ו"א דהעיקר כדיעה זו, וקבעה רק וסת מורכב (חור"ד חידושים סקל"ג, וכן נראה שפסק הגר"א). ולענין וסת הפיהוק שאירע באופן זה, ראה להלן סעיף כ'.

⁵⁸ ואם ג' הראיות לא היו רצופות, שהיה ביניהם ר"ח אחד שלא קפצה ולא ראתה, י"א שאפילו הכי קבעה וסת (פרישה סק"ח, חור"ד סקכ"ה ובסוסי"י קפ"ד), ו"א שאינה קובעת וסת כלל (הראב"ד בבעלי הנפש ס"ג הכ"ז, סד"ט סקכ"ד, שו"ע הרב סקע"ה). ויש להחמיר (בדה"ש ס"ק ק"פ).

⁵⁹ היינו משעה שקפצה עד סוף העונה, אבל אין צריכה לחוש מתחילת העונה (חור"ד סקכ"ד, פרי דעה).
⁶⁰ ואם פיהקה וראתה רק למחרת, ואירע כן ג' פעמים, קבעה וסת לראות למחרת יום הפיהוק (סוגה בשושנים, בדה"ש ס"ק קצ"ח). ואם יש יותר מיום אחד מסיום ההרגשות לתחילת הראיה, י"א שאינה חוששת לוסת הפיהוק (חוט שני סק"ד). ו"א שבכל אופן קבעה וסת לפיהוק, ואסורה משיגיע הזמן בו רגילה לראות אחר הפיהוקים (שיעורי שבה"ל סק"י). ואם רואה תמיד כעבור ב' או ג' ימים אחרי ההרגשות אך אין מספר העונות שווה, י"א דכאשר יעבור מנין הימים הפחות ביותר שרגילה לראות אחריו, אסורה לשמש, ותשאל לחכם בכל מקרה כזה (שיעורי שבה"ל סק"י), ו"א דאם מספר העונות אינו שווה אינה נאסרת לשמש, ומכל מקום ראוי להחמיר לבדוק עצמה קודם תשמיש בימים ההם (בדה"ש שם). וכל זה אם אירע כן ג' פעמים, אבל בפעמים הראשונות קודם שנקבע, אם לא ראתה דם באותו יום של הפיהוקים או שאר מיחושים, אינה צריכה לחוש בימים שאחריו [אמנם תבדוק עצמה קודם תשמיש בימים אלו], אלא א"כ מרגישה עפ"י סימנים אחרים שהוסת צריך להגיע, אז יש להחמיר ולפרוש (שיעורי שבה"ל סק"י).

⁶¹ ולענין אם אירע כן פעם אחת, ראה להלן סעיף כ"א. ודע, דוסת הגוף נקבע אף אם ג' הראיות לא היו באותה עונה של יום או לילה, אך וסת המורכב מפיהוקים וימים אינו נקבע אלא כשהראיות היו באותה עונה (שיעורי שבה"ל ססק"י).

⁶² ואף שקבעה וסת הגוף, מכל מקום צריכה לחוש לעונה בינונית שמא תפקח ותראה בו (חור"ד חידושים סק"ב, שו"ע הרב סי' קפ"ד סקמ"ה) [ועי' סעיף כה שבפשוטות זה מח' ט"ז ונקוה"כ]. אמנם אם רגילה לראות רק בסוף הפיהוקים, אינה צריכה לחוש לעונה בינונית, דאם תפקח תפרוש (חור"ד שם).

חודש או מכ' יום לכ' יום, קבעה לה לזמן ולמיחוש הוסת, ואינה חוששת אלא לשניהם ביחד, ואם הגיע העת ולא בא המיחוש, או שבא המיחוש בלא עתו אינה חוששת. הגה: ודוקא שקבעה לה וסת לשניהם ביחד, אבל מתחלה חוששת לכל אחד בפני עצמו, כי אינה יודעת איזה מהן תקבע, וכמו שנתבאר לעיל⁶³ גבי וסת הדילוג וימים או בהפלגה ובימים, וכן יתבאר בסמוך⁶⁴:

נז. דהיינו וכו' או וכו' או וכו' - ושלשתן אמת (ש"ך).

נח. שמוציא קול דרך הגרון - מתוך המאכל שאכל (ש"ך).

נט. מתעטשת דרך מטה - והוא הדין מלמעלה דרך חוטמה ופיה (ש"ך).

ס. בפני כריסה - נגד טבורה. ושיפולי מעיה, בבית הרחם⁶⁵ (ט"ז).

סא. בכל אחד מאלו - וכן אם רואה תחילה כעין מוגלא, ואח"כ דם⁶⁴ (פני יהושע, סד"ט בפת"ש).

סב. שבכל פעם וכו' אסורה לשמש - גם כשאינו קבוע אסורה לשמש, כדלהלן סעיף כא, אלא דבנקבע צריך עקירה ג' פעמים (ט"ז).

סג. בלא עתו אינה חוששת - דאחר שנקבע וסת מורכב לפיהוק וימים, שוב אינה חוששת לפיהוק לבד או ליום זה לבד בלא פיהוק⁶⁵ (ש"ך, ט"ז). ומש"כ שאינה חוששת ליום זה לבד, היינו דוקא שלא לחוש לו כוסת קבוע, לענין שאם עבר היום ולא בא המיחוש ולא בדקה מותרת, אבל ודאי צריכה לחוש מתחילת העונה כוסת שאינו קבוע, כמבואר להלן סעיף כ"ה (חוו"ד בפת"ש).

כ. פיהקה ב' פעמים בראש חודש וראתה, ואחר כך פיהקה שלא בראש חודש וראתה, הוברר הדבר שאין ראש חודש גורם אלא הפיהוק. וכן אם בפעם השלישית ראתה בראש חודש בלא פיהוק, הוברר הדבר שאין הפיהוק גורם אלא הראש חודש. אבל אם פיהקה ב' פעמים בראש חודש, ובפעם השלישית פיהקה בכ"ט לחדש ולא ראתה, ובראש חודש ראתה בלא פיהוק, קבעה לה וסת לפיהוק של ראש חודש, שפיהוק של אתמול גרם לראייה של ראש חודש:

סד. אלא הפיהוק - וקבעה וסת לפיהוק לבדו (ש"ך).

סה. אלא הראש חודש - וקבעה וסת לראש חודש לבדו (ש"ך).

כא. פיהקה בראש חודש וראתה, וחזרה ופיהקה בתוך ימי החדש, חוששת לאותו הפיהוק ואסורה לשמש עד שתבדוק. שכל וסת בין של ימים בין של הגוף חוששת לו בפעם אחת, ויש לחוש שמא תקבע וסת לפיהוק בלא זמן ידוע. ואם בדקה ונמצאת שלא ראתה, אינה חוששת עוד לפיהוק גרידא, אבל חוששת לראש חודש, שמא תקבע לראש חודש⁶⁶:

סו. ואסורה לשמש עד שתבדוק - י"א דהיינו דלכתחילה צריכה לבדוק בשעת הוסת כדי להתירה אחר הוסת, אבל בדיעבד אם עברה ולא בדקה, מותרת אח"כ בלא בדיקה (תוה"ש). וי"א דאסורה לשמש בסמוך אחר הפיהוק, אבל אם עבר זמן מופלג אחר הפיהוק ולא הרגישה, מותרת, ככל וסת שאינו קבוע (נקוה"כ). וי"א דאף שבשאר וסת שאינו קבוע אם עברה העונה ולא בדקה, מותרת, וסת הפיהוק גרע טפי, כיון שיש ריעותא לפנינו, ואסורה לשמש עד שתבדוק (ט"ז).

כב. וכן הדין בימים. אם פיהקה היום, ופיהקה לסוף ל', אם תפק אפילו שלא ביום שלשים חוששת לאותו פיהוק שמא תקבע לפיהוק גרידא. פיהקה בתוך שלשים ולא ראתה, אין צריך לחוש עוד לפיהוק גרידא אבל צריכה לחוש לסוף שלשים, וכן צריכה לחוש ליום הקבוע בחדש שפיהקה בו, שמא תקבע וסת לימים⁶⁷:

⁶³ והוא הדין שאר מיחושים, אם ניכר בבירור שאין זה מקרה בעלמא, אלא האשה יודעת בעצמה שהרגשה זו מברשת אצלה את הראיה, הוי וסת הגוף (מראה כהן עמ' קמ"ז, פתחי מגדים פכ"א ה"ז). אבל אם רגילה במיחושים אלו גם בימי טהרתה, אינו וסת הגוף (הגרי"ש אלישיב מובא במשמרת הטהרה פ"ז הערה 167).

⁶⁴ וכן אשה שרגילה לראות תחילה כתם ואח"כ בא וסתה, הוי וסת הגוף (שו"ת אג"מ ח"ג סי' נ"א, עיי"ש דלא שייך לחשוש לזה אלא כשאירע כן ג"פ, שיעורי שבה"ל ססק"י, חוט שני סקי"ד). ולענין אם צריכה למנות וסתות מראיית כתם, ראה להלן סי' קצ סעיף נד אות 46.

⁶⁵ וכשבא העת ולא בא המיחוש, מותרת אחר העונה לכתחילה, ואינה צריכה בדיקה להתירה (שו"ע הרב סקפ"ג).

⁶⁶ ואסורה מתחילת העונה (נקוה"כ להלן סעיף כ"ה).

⁶⁷ ואסורה מתחילת העונה (נקוה"כ להלן סעיף כ"ה).

כג. כל אלו הוסתות שנקבעים על ידי מקרה אין אחד קובע עם חבירו, אלא כל שפיהקה שלש פעמים וראתה, קבעה וסת. אבל אם פיהקה פעם אחד ונתעטשה שתי פעמים, אין מצטרפים. הגה: ⁷⁰אכלה שום וראתה, אכלה בצל וראתה, אכלה פלפלין וראתה, יש אומרים שקבעה לה וסת לראיה על ידי כל אכילת דברים חמים. ⁷¹ויש אומרים שכל זה שתראה על ידי מאכל דינו כמו שתראה על ידי קפיצה ושאר מעשה שהיא עושה, שמקרי ראה על ידי אונס ואינה קובעת וסת אלא עם הימים. ⁷²ויש אומרים שדינו כוסת שתראה על ידי מקרה שבנופה וקובעת אותו אפילו בלא ימים שוים⁶⁸:

סז. אכלה שום וראתה וכו' - דוקא בכהאי גוונא שאכלה שלשה מינים חריפים, אבל אם אכלה שלש פעמים שום, קבעה רק לשום. ואם אכלה שתי פעמים שום וראתה, ואכלה בצל וראתה, לא הוקבע כלל⁶⁹, וצ"ע⁷⁰ (רע"א).

סט. דברים חמים - ואם אח"כ אכלה שאר דברים חריפים ג' פעמים ולא ראתה, נעקר החשש משאר דברים חריפים, אבל עדיין צריכה לחוש ללשום בצל ופלפלין. אבל אם אכלה שום ג' פעמים ולא ראתה, נעקר הוסת מכל הדברים (חוו"ד בפת"ש).

סז. ויש אומרים שדינו כוסת וכו' - וראוי להחמיר כשתי הדיעות (תורת השלמים⁷¹). כד. ⁷²וכולם אין חוששין להם אלא לשעתה, כיצד, היתה רגילה לראות עם התחלת הוסת מיד, אסורה כל זמן המשכת הוסת. היתה רגילה לראות בסופו, אינה אסורה אלא בסופו⁷². במה דברים אמורים, בזמן שכל הראיה מובלעת בתוך הוסת, אבל אם אין כל הראיה מובלעת בתוך הוסת, אלא נמשכת גם אחר הוסת, אסורה מתחלת הוסת עד סוף עונה אחת⁷³:

ע. להם - היינו וסתות הגוף כמו פיהוק וכדו', אבל וסת הקפיצות כיון שאינו נקבע לבדו אלא רק עם ימים, אסורה עד סוף העונה (תוה"ש).

⁶⁸ וכן אשה הנוטלת כדורים הגורמים לביאת הוסת, או שהיתה נוטלת כדורים המונעים את ביאת הוסת [עפ"י הוראת חכם] והפסיקה לקחתם, ורגילות שהוסת מגיע אחרי יומיים או שלשה, צריכה לחוש לזה (שיעורי שבה"ל סק"ה, וכע"ז בחוט שני סקט"ו אות ג'), ותפרוש עשרים וארבע שעות קודם הזמן שהרופאים אומרים שדרך הדם לבא (שיעורי שבה"ל שם). ואם הוחזקה ג' פעמים שאינה רואה בתוך מספר ימים קבוע מנטילת הכדור האחרון, הרי היא בחזקת מסולקת דמים עד שיעברו אותם ימים (יסוד הטהרה עמ' ק"ד). ראתה דם מחמת הפסקת נטילת הכדורים, ובחודש הבא לא נטלה כדורים, צריכה לחוש רק לעונה בינונית (מראה כהן עמ' קנ"ג), אמנם אם היתה לה וסת קבוע קודם שהתחיל ליטול כדורים אלו, ושינתה וסתה מחמת הכדורים, ואז הפסיקה לטלם, חוזרת לוסת הקודם (חוט שני סימן קפד סעיף ב סק"ה אות ב). ואם קבעה וסת לזמן מסויים מחמת הכדורים, פשוט שחוששת לו [כוסת הגוף או הקפיצות], אמנם כשמפסיקה ליטול את הכדורים אינה צריכה לחוש עוד לקביעות זו (קנה בשם סעיף כ"ג, וחוט שני סימן קפד סעיף ב סק"ה אות ג). ולענין הנוטלת כדורים והגיע עונת וסתה שהיה לה קודם נטילת הכדורים, ראה לעיל סי' קפ"ד ס"ח אות 27, עיי"ש עוד מדינים אלו. אשה שעבר עליה זמן ממושך שלא ראתה בו כלל, ונטלה כדורים או זריקות הגורמים לה לראות ככל הנשים, וראתה דם, ובחודש הבא לא נטלה כדורים, צריכה לחוש לעונה בינונית, ותעשה שאלת חכם לענין אם עליה לחוש גם ליום החודש ולהפלגה (עין מראה כהן עמ' קנ"ג). ואם נטלה בחודש הבא שוב את הכדורים, ולא בא הדם, לכאורה חייבת בדיקה, וצ"ע לדינא (שו"ת שבה"ל ח"ג סי' קכ"ד).

⁶⁹ אמנם צריכה לחוש לוסת אכילת שום אף בפעם אחת, כדין וסת שאינו קבוע, וכמבואר להלן סעיף כ"ו לענין וסת הגוף (לחם ושמלה סקע"ג).

⁷⁰ עיין בדה"ש ביאורים ד"ה 'אכלה בצל' שהביא מהשיטה מקובצת להחמיר בזה.

⁷¹ ובביאור הגר"א משמע דנוטה להקל דאכילת דברים חמים הוי כוסת הקפיצות שאינו נקבע לבדו רק בהרכב ימים, כדלעיל סעיף יז (שיעורי שבה"ל סק"ו). וכן דייקו הפוסקים בדעת השו"ע (פת"ש סי' קפ"ד סק"ח).

⁷² יש שנקט בפשיטות דהיינו גם בוסת שאינו קבוע (שו"ת אג"מ י"ד ח"א סי' פ"ד).

⁷³ ואם רגילה לראות שעה אחרי שמסתיים המיחוש, צריכה לחשוש מתחילת המיחוש עד סוף העונה (לבוש סכ"ד, וכע"ז בחו"ד סקל"א). ואם רגילה לראות רק בעונה שאחרי המיחוש, מותרת בעונה של המיחוש, ואסורה בעונה שלאחריה (רשב"א במשמרת הבית ב"ז י"ד ע"א ד"ה אמר, בדה"ש ס"ק רס"ז). ולענין חיוב הבדיקה בזמן הוסת, אם דרכה לראות בסוף הפיהוקים, תעשה בדיקתה בסוף הפיהוקים ולא בתחילתן, ואם דרכה לראות בתחלת הפיהוקים, תבדוק כשמתחלת לפהק וגם בסוף הפיהוקים, ככל אשה הבודקת בתחילת העונה ובסופה, וטוב להחמיר לבדוק גם לאחר שגמרה לפהק (בדה"ש ס"ק ע"ר).

עא. אלא נמשכת גם אחר הוסת - כל שכן אם מתחלת לראות גם קודם הוסת, דצריכה לפרוש כל אותה עונה שלפני הוסת וכל הוסת, ואפשר דגם כל העונה לאחר הוסת (ש"ך⁷⁴).
כה. ¹אם אחד מאלו בא לזמן ידוע, אז ודאי אסורה כל עונת הוסת, כמו וסת ימים גרידא:
עב. כל עונת הוסת - י"א דהיינו מהפיהוק עד סוף העונה (ט"ז), וי"א דהיינו כל העונה מתחילתה לסופה⁷⁵ (נקוה"כ, תורת השלמים⁷⁶).

כו. ²כשם שחוששת לוסת הימים בפעם אחת, כך חוששת לוסת הגוף בפעם אחת. כיצד, היתה מפקת פעם אחת וראתה, כשתפק פעם אחרת, חוששת לו. וכשם שוסת הימים שאינו קבוע נעקר בפעם אחת, שאפילו ראתה שני פעמים ליום ידוע אם הגיע זמן שלישי ולא ראתה, נעקר לגמרי, כן הוא וסת הגוף. וכשם שוסת הימים הקבוע בג' פעמים צריך עקירה ג' פעמים ובדיקה, כן הוא וסת הקבוע בגוף, ומאימתי עקירתו, משיקרה מקרה, ולא תראה⁷⁷. היה המקרה לזמן ידוע, אינו נעקר אלא אם כן בא המקרה שלש פעמים בזמנו ולא ראתה, אבל במקרה לבדו או זמן לבדו שלא ראתה בהם, אינו נעקר:

עג. או זמן לבדו - היינו שאם הגיע הזמן ג' פעמים ולא פיהקה ולא ראתה, אע"פ כן אם אח"כ יגיע הזמן ותפק, אסורה עד סוף העונה. ומכל מקום נעקר החשש שמא תפק ביום זה, ולפיכך בהגיע הזמן אינה צריכה לפרוש מתחילת העונה אלא רק משתפק⁷⁸ (סד"ט, חו"ד בפת"ש).
כו. ²²תינוקת שלא הגיע זמנה לראות, ²³והיא קטנה שלא הגיעה לימי הנעורים²⁴ אפילו הביאה שתי שערות, ²⁵וכן אפילו הגיעה לימי הנעורים אם בדקה ולא הביאה שתי שערות, היא קובעת וסת כשאר נשים בשלש ראיות בשאר הוסתות, ובארבעה בוסת ההפלגות⁷⁹. אלא שיש הפרש בינה לגדולה שאף על פי שהוחזקה רואה וקבעה לה וסת, ²⁶אם פסקה ג' עונות בינוניות שהם צ' יום ולא ראתה, אינה חוששת לוסת הראשון כלל, וחזרה לקדמותה. ואפילו חזרה לראות באותן עונות שהיתה למודה (פירוש נהוגה) לראות בהן, אינה חוששת עד שתחזור ותקבענו ג' פעמים, לפי שאינה בת דמים ונתגלה שדמים הראשונים מקרה היה. ראתה ג' ראיות בג' עונות מכוונות שלא פחתה ולא הותירה, נתגלה שדילוג הראשון אינו סילוק דמים, אלא שינוי וסת, לפיכך ראייה ראשונה שממנה התחילה (לדלג) מצטרפת לג' ראיות אחרונות, ונמצאו ד' ראיות וג' הפלגות ביניהם מצ' לצ'. אבל אם פחתה או הותירה, שלא היו הראיות מכוונות, אז אי אפשר לראשונות להצטרף, ועד שתראה ד' ראיות מכוונות אינה קובעת וסת להפלגות:

עד. שלא הגיעה לימי הנעורים - דהיינו שהיתה פחותה מ"ב שנים ויום אחד (ש"ך).
עה. בשלש ראיות וכו' - אך כל שלא ראתה עדיין שלש ראיות, אינה חוששת כלל, אפילו לוסת שאינו קבוע⁸⁰ (ט"ז).

⁷⁴ האחרונים התקשו בדברי הש"ך, היאך תדע באיזה יום יבא הוסת, ואי מיירי בוסת הגוף הבא בימים ידועים, הא בלאו הכי חוששת מתחילת העונה, כמבואר בסעיף כ"ה (חו"ד סקל"ב, סד"ט סקכ"ט, מקור מים חיים).

⁷⁵ ואם ראתה ג' פעמים בראש חודש עם פיהוקים, אך לא היו חודשים רצופים, אינה חוששת בר"ח מתחילת העונה, ורק אם פיהקה בר"ח אסורה עד סוף העונה (חו"ד חידושים סקמ"א). קבעה וסת לפיהוקים בראש חודש, ועברו ג' ראשי חודשים ולא פיהקה, תו אינה צריכה לחוש בראש חודש מתחילת העונה שמא תפק, אך אם תפק אסורה עד סוף העונה, כיון שלא עקרה וסת זה (סד"ט סקל"א), וכדלהלן סעיף כ"ו ס"ק עג. ולענין אם פיהקה ביום אחר, ראה לעיל סעיף י"ט ס"ק סג.

⁷⁶ וכו' רוב האחרונים (פתי סקל"ה, חו"ד סקכ"ו, וש"ע הרב סקצ"ז). ומכל מקום אפשר להקל לענין עונת אור זרוע שלא לחוש לעונה הקודמת (שיעורי שבה"ל ד"ה ולדינא).

⁷⁷ ואם ראתה ג' פעמים ע"י מקרים אחרים, כל פעם מקרה אחר, יש להסתפק אי חשיב עקירה (ערוה"ש סע' ס"ה). וכן אם ראתה ג' פעמים ע"י מקרה אחר, כגון עיטוש, ובכל הג' פעמים אותו מקרה, יש להסתפק אי הוי עקירה, דהא יכולה לקבוע שתי וסתות הגוף (שיעורי שבה"ל סק"ג).

⁷⁸ בשונה משאר וסת הגוף המורכב עם ימים, שלדעת רוב הפוסקים צריכה לפרוש מתחילת העונה, כדלעיל סעיף כ"ה. ואמנם אם הגיע הזמן ופיהקה וראתה, חזר הוסת למקומו, ומעתה כשיגיע הזמן צריכה לחוש מתחילת העונה (עפ"י החו"ד סקכ"ה).

⁷⁹ ואם ראתה ג' פעמים שלא בשוה ולא קבעה וסת, ראה דינה להלן אות 82. ולענין קטנה שראתה כתם, ראה להלן סי' ק"צ ס"ב.

⁸⁰ כדלעיל סי' קפ"ד ס"ג, ורמ"א להלן סכ"ח. ולענין קטנה שמצאה כתם, אם טמאה, ראה להלן סי' ק"צ ס"ב.

- עו.** בוסת ההפלגות - והוא הדין דקובעת שאר מיני וסת שנתבארו (ש"ך).
- עז.** שלש עונות בינוניות - אבל אם לא פסקה ג' עונות בינוניות, אלא ג' עונות קטנות שהיתה רגילה לראות בהן, אם תראה שוב צריכה לחוש לראיה זו כשאר נשים (ש"ך).
- עח.** ולא ראתה - פירוש שלא ראתה עד תשעים יום, ואח"כ ראתה, אפילו הכי אינה חוששת לראיה זו (ט"ז).
- עט.** אינה חוששת לוסתה הראשון כלל - אפילו היה וסתה להפלגות של יותר משלושים יום, או היה וסת ראש חודש לסירוגין, שעדיין לא נעקר ג' פעמים (ש"ך).
- פ.** ואפילו חזרה לראות באותן - אם היה וסתה להפלגה, מיירי כאן שחזרה וראתה שתי ראיות וההפלגה ביניהם כפי שהיתה רואה קודם לכן (ש"ך).
- פא.** עד שתחזור ותקבענו ג' פעמים - אם חזרה וראתה ג' פעמים ביום ידוע, או ד' פעמים וביניהם ג' הפלגות שוות, קבעה וסת כשאר נשים. ואף אם חזרה וראתה ג' פעמים שלא בשוה, מהני שהוחזקה בדם, ודינה כשאר אשה שאיין לה וסת קבוע. ואפילו אם ראתה אחת ופסקה שוב ג' עונות בינוניות, ואח"כ ראתה עוד ב' ראיות, הוחזקה בדם (ט"ז⁸¹). וי"א שאם חזרה וראתה ג' ראיות שלא בשוה, אינה צריכה לחוש כלל אפילו כוסת שאינו קבוע⁸² (נקוה"כ).
- פב.** ראה ראשונה - כלומר, הראיה האחרונה משלש ראיות הראשונות שראתה קודם שהתחילה לפסוק (ש"ך).
- פג.** פחתה או הותירה - שראתה ראה ראשונה לצ"ג ושניה לצ"ב ושלישית לצ"א. או שראתה ראשונה לצ"א ושניה לצ"ב ושלישית לצ"ג (ש"ך).
- כח.** ⁸³ וכן זקנה שעברו עליה שלש עונות⁸³ משהזקינה, ולא ראתה, הרי זו מסולקת דמים ואינה חוששת לוסתה הראשון. (⁸⁴וקטנה וזקנה אינן חוששות לוסת שאינו קבוע):
- פד.** ואינה חוששת לוסתה הראשון - היינו כל שלא חזרה לקביעותה הראשון, כדלהלן סעיף ל"א (ש"ך).
- פה.** לוסתה הראשון - וכל שכן לוסת אחר⁸⁴ (ש"ך).
- פו.** וקטנה וזקנה - היינו כל שלא קבעה ג' פעמים, וכמבואר לעיל סי' קפ"ד ס"ג (ש"ך⁸⁵, ט"ז).
- כט.** ⁸⁶ איזו היא זקנה, כל (⁸⁷שזקנה כל כך שראויה) שקורין לה אימא בפניה מחמת זקנותה⁸⁶ ויאינה חוששת:
- פז.** ואינה חוששת - היינו שאינה בושה כלל (ט"ז). וי"א דהיינו שאינה מקפדת, ואפילו אם בושה (תורת השלמים, גר"א⁸⁷)⁸⁸.
- ל.** ⁸⁹ חזרה וראתה, דינה כדין תינוקת שלא הגיע זמנה לראות⁸⁹:

⁸¹ וכן פסק הסד"ט סקל"ד, וחור"ד סקל"ה, הובאו בפת"ש לעיל סי' קפ"ד סק"ט.

⁸² והוא הדין קטנה בתחילת ראיותיה, אם ראתה ג' פעמים שלא בשוה, לט"ז הוחזקה בדמים וצריכה לחוש לוסת שאינו קבוע, ולנקוה"כ לא הוחזקה בדמים ואינה צריכה לחוש לוסת שאינו קבוע, עד שתראה ג' פעמים בשוה ותקבע וסת (רע"א ופת"ש לעיל סי' קפ"ד ס"ג).

⁸³ היינו עונות בינוניות (חור"ד חידושים סקמ"ז, שו"ע הרב ס"ק ק"ו, חכמ"א כלל ק"ב סל"ז, ועיין סד"ט סקל"ב).

⁸⁴ היינו שאינה צריכה לחוש לעונה בינונית, אפילו ראתה פעם אחת (פרדס רמונים). ולענין אם מצאה כתם, ראה להלן סי' קצ"א ס"ק ה.

⁸⁵ מה שסיים הש"ך "ודע וכו'" הובא להלן סעיף ל"ב, שם מקומו.

⁸⁶ היינו דוקא אם חברותיה או אנשים ברחוב קורין לה 'אמא' (הוא לשון זקנה בזמן הש"ס) או 'סבתא' מחמת זקנותה, אבל אם רק נכדיה קורין לה כך, אין זו זקנה לעניננו (חוט שני סקט"ז).

⁸⁷ וכו"ד שו"ע הרב ס"ק ק"ט, וכן נקט בבדה"ש ס"ק שכ"א להלכה.

⁸⁸ ולמעשה נראה שאין בקיאים היום לקבוע שיעור זקנה, וקשה לקבוע על פי הפסקה של שלש עונות, דכפי הנראה מהנסיון יש נשים שדמיהן מסולקים כבר בגיל 45, ויש שמסולקות דמים רק בגיל 55, ולא כבזמן הש"ס שהוא גיל 60, [ובדרך כלל אין הסילוק בא בבת אחת, אלא מתחילה רואה וסת כל ב' חודשים ואח"כ כל ג' חודשים, ואח"כ לו' חודשים, עד שפוסק לגמרי, וכשרואה אצלה תופעה זו, מסתמא זהו סילוק הדמים], אמנם בגיל 60-65 ודאי אפשר לדון דנחשבת זקנה (שיעורי שבה"ל סק"ג).

אשה שאינה זקנה שפסקה מראות ג' עונות, נתבאר דינה לעיל סעיף ט"ו.

⁸⁹ ראה דינה לעיל סעיף כ"ז, עיי"ש ס"ק פא. וגם אינה צריכה לחוש להפלגה שמראיתה האחרונה קודם שנסתלקו דמיה עד עתה (חוט שני סקט"ז).

לא.⁹⁰ החזרה לראות בעונות קטנות שהיתה למודה להיות רואה בהן, חזרה לקביעותה הראשון. אם וסת ההפלגות חזרה לקדמותה, אם תהיה ההפלגה כמו שהיתה למודה תחלה, אם בשאר הוסתות, אפילו בפעם אחת חוזרת לקדמותה, שהרי נתגלה שדילוג הראשון לא סילוק דמיה היה אלא מקרה.⁹⁰ ובוזה חמור דין הזקנה מדין הקטנה שלא הגיע זמנה לראות: לב. ⁹⁰ פעמים שהאשה קובעת לה וסת בתוך וסת. כיצד, ראתה שלש פעמים בראש חודש, ורביעית בב' לחודש ובראש חודש וכן בחמישית ובששית, הרי קבעה שתי וסתות: פת. ורביעית בב' לחודש - צ"ל בכ' לחודש (ש"ך, גר"א). פט. בב' לחודש ובראש חודש - הוא הדין אם ראתה מיד ג' פעמים בראש חודש ובכ' לחודש, קבעה שתי וסתות (ט"ז, גר"א). צ. וכן בחמישית ובששית - וקודם שראתה כן בחמישית ובששית יש לעיין אם צריכה לחוש ליום כ' מדין וסת שאינו קבוע, או דלמא כיון שחזרה וראתה אח"כ ביום וסתה הקבוע, אינה צריכה לחוש ליום אחר עד שיקבע ג' פעמים⁹¹ (נוב"י בפת"ש). צא. הרי קבעה שתי וסתות - אופן נוסף שיכולה לקבוע שתי וסתות, אם ראתה ט"ו בחודש זה, וט"ז בחודש זה, ט"ו בחודש זה או דלמא כיון שחזרה וראתה אח"כ ביום וסתה הקבוע, אינה צריכה לחוש ליום אחר עד שיקבע ג' פעמים⁹¹ (נוב"י בפת"ש). צב. קבעה - דע, דבכל מקום שמוזכר בסימן זה שקבעה וסת, אם הראיה הראשונה או השניה⁹³ היו בימי נדה או זיבה⁹⁴, הוא נקבע רק להחמיר ולא להקל⁹⁵ (ש"ך⁹⁶, נקוה"כ)⁹⁷. לג. ⁹⁰ מעוברת ⁹¹ לאחר שלשה חדשים⁹⁸ לעיבורה⁹⁹, ומניקה כל כ"ד חודש¹⁰⁰ אחר לידת הולד¹⁰¹, אינה קובעת וסת. אפילו מת הולד או גמלתו, דמים מסולקים מהן כל זמן עיבורה וכל כ"ד חודש¹⁰². ⁹⁰ ומכל מקום חוששת לראיה שתראה¹⁰³ כדרך שחוששת לוסת שאינו קבוע:

⁹⁰ למעשה המציאות כיום שאפילו כשחוזרת לראות יש שוב הפסקה גדולה ואינה באותה וסת, ולכן גם אחר שמתחיל קצת סילוק יש לבדוק קודם תשמיש, וכן בזמן וסתה שהיתה רגילה לראות בו (שיעורי שבה"ל סק"א).

⁹¹ דכיון שראתה גם ביום וסתה, אין חשש שמא עוקרת את וסתה, אלא רק שמא תקבע וסת נוסף, ואולי אין חוששים לזה עד שיקבע. ולמעשה י"א שצריכה לחוש ליום השינוי (חור"ד סקט"ו, בית מאיר סי"ג), וי"א דכיון שכבר יש לה וסת קבוע לא צריכה לחוש שמא תקבע וסת נוסף, עד שיקבע (ב"ח סקמ"ג). ונראה שיש להקל בזה, והמחמיר תבא עליו ברכה (בדה"ש ס"ק קל"ט).

⁹² וכן אם קבעה וסת ליום ב' בחודש, ואח"כ הקדימה ג' פעמים וראתה ביום א' ושפעה גם ביום ב', שקבעה גם את יום א', ויום ב' לא נעקר כיון שלא עברו ג' פעמים שלא ראתה בו (חור"ד סי' קפ"ד סק"ד, הובא בפת"ש שם סק"ח).

⁹³ אבל אם רק הראיה השלישית היתה בימי נדה, קובעת וסת לכ"ע, משום דשתי הראיות הראשונות היו מ'מעין סתום' כלומר בתחילת ימי נדה (טור).

⁹⁴ ימי נדה' הם שבעה ימים מיום שהתחילה לראות דם טמא, וימי זיבה' הם אחד עשר יום שאחרי ימי הנדה, ואח"כ מיום י"ט והלאה כאשר תראה דם יתחילו שוב ז' ימי נדה (נתבאר בהרחבה בטור סי' קפ"ג). וא"כ ראה בימי נדה היינו שנטמאה ופסקה ושוב ראתה תוך ז' ימים, שהראיה השניה היא בימי נדה, וראה בימי זיבה היינו שנטמאה ושוב ראתה בתוך י"א יום שאחר שבעת ימי הנדה.

⁹⁵ ונפ"מ אם הוסת נקבע רק להחמיר, שצריכה עדיין לחוש לעונה בינונית (כדלעיל סעיף א'), וגם לוסת החודש והפלגה שאינו קבוע (כדלעיל סעיף ג'), וכדומה. ודע, דאם ראתה כמה ימים ברציפות, נחשב הכל כראה אחת בלבד, כמבואר בשו"ע סי' קפ"ד ס"ו ורמ"א לעיל סי"ג, ולא חשיב ראה חדשה אלא אם פסקה יום אחד באמצע, וכפי שנתבאר לעיל סי' קפ"ד ס"ו אות 20. ויש מחמירים אף באופן שפסקה ביום זה וראתה שנית למחרת, וראתה עוד פעמים בתאריך הראיה השניה, דקבעה וסת, אמנם יש בזה תנאים נוספים (חור"ד סי' קפ"ד סק"ז, ושו"ע הרב שם סק"א), ויש לשאול למורה הוראה.

⁹⁶ הוא בש"ך סקע"א, ומקומו כאן.

⁹⁷ וי"א שאין לחלק בזה כלל, ובכל הזמנים קובעת וסת גמור אפילו לקולא (תורת השלמים לעיל סעיף י"ד סק"ז, וכן הוכיח הסד"ט סק"ד). ולענין דינא יכולה לנהוג כקולותיה של אשה שיש לה וסת, וכן עמא דבר, והמחמיר שלא להקל ע"י וסת שנקבע בימי נדות, תבא עליו ברכה (בדה"ש ביאורים ד"ה כיצד, וכע"ז בשיעורי שבה"ל סעיף כ"ח). וי"א שאם ידוע החשבון של ימי הנדות וימי הזיבות יש לחוש לדברי הש"ך, ואם אין ידוע החשבון, אין לחוש (חוט שני סקט"ז).

⁹⁸ אבל קודם לכן אינה נחשבת מסולקת, אפילו יודעת בביור ע"י בדיקות שהיא מעוברת (שיעורי שבה"ל סי' קפ"ד ס"ז סק"א, חוט שני סי' קפ"ד ס"ז סק"ד). ואף שאנו רואים בחוש שהמעוברת מסולקת דמים מיד בתחילת עיבורן (שו"ת רע"א סי' קכ"ח ד"ה מה, שו"ת אבני נזר י"ד סי' רל"ח, ועיין שו"ת אג"מ י"ד ח"ד סי' י"ז אות א' [תשובה לר"ש איידער]. ומציאות זו כבר מוזכרת בשו"ת מהר"ם

צג. אינה קובעת וסת - היינו שאינה קובעת להחמיר שצריך לעוקרו ג' פעמים, אבל קובעת לקולא לענין שאינה צריכה לחוש עוד אלא לפי מה שקבעה (סד"ט בפת"ש).

צד. מת הולד - אפילו הפילה נפל, בזמן שיש לה דין דם לידה ודם טוהר¹⁰⁴, יש לה דין מניקה (פלתי, סד"ט בפת"ש). ואפילו הפילה רוח (חור"ד בפת"ש).

צה. ומכל מקום חוששת וכו' - אך אינה צריכה לחוש לעונה בינונית¹⁰⁵ (סד"ט בפת"ש). לד.¹⁰⁶ מעוברת משהוכר עוברת, ומניקה כל כ"ד חדש¹⁰⁶, אינה חוששת לוסת הראשון, אפילו היה לה וסת קבוע והגיע תוך הזמן הזה, אינה צריכה בדיקה ומותרת לבעלה. ואפילו שופעות ורואות דם באותן עונות שהן למודות לראות בהן, אינו אלא במקרה. עברו ימי העיבור וההנקה, חוזרות לחוש לוסתן הראשון, כיצד, היה לה וסת לימים, אם למודה לראשי חדשים, חוששת לראש חודש ראשון שהיא פוגעת בו, וכן כל כיוצא בזה. וכן הדין אם היה לה וסת הגוף או לזמן ידוע, אבל אם היה וסתה וסת ההפלגות, אי אפשר לחוש עד שתחזור לראות, חזרה לראות אפילו פעם א', חוששת ליום ההפלגה שהיתה למודה להפליג:

צו. אינו אלא במקרה - ואינה צריכה לחוש לוסת זה גם בחודש הבא (ט"ז).
צז. לוסתן הראשון - דוקא לוסת קבוע חוזרת לחוש, אבל לוסת שאינו קבוע אינה צריכה לחוש אחר ההנקה (נוב"י בפת"ש¹⁰⁷).

צח. חוששת לראש חודש הראשון - ואף אם לא ראתה בו חוששת לראש חודש שני וכן לשלישי, שאינו נעקר בפחות משלש פעמים (ש"ך).

צט. שהיא פוגעת בו - וי"א שאינה חוזרת לחוש לוסתה, עד שתראה פעם אחת באיזה יום שיהיה (ש"ך).

^א רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ג טז ע"א, רן שבועות ד ע"ב, עפ"י גמ' נדה טו ע"א.

^ב נדה ט ע"ב.

^ג תוס סד ע"א, ראב"ד בבעלי הנפש שער תיקון הוסתות סי' ג היא, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ג ח ע"ב.

^ד מתני' סג ע"ב.

^ה ב"י.

^ו נדה סד ע"א.

^ז ראב"ד בבעלי הנפש שער תיקון הוסתות סי' א ה"י.

^ח ראב"ד שם סי' ד ה"ב.

^ט תוס נדה טז ע"א, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ג טו ע"ב.

^י טור עפ"י הרמב"ן בהלכות נדה פ"ה הי"ג.

חלאווה סי' קל"ח ד"ה הרביעי). ואמנם לא לקולא, היינו אם היה לה וסת קבוע, ולא ראתה בג' חודשים ראשונים של עיבורה, לא נעקר וסתה ע"י זה (חוט שני סקי"ז).

⁹⁹ שיעור ג' חודשים בדרך כלל הוא מליל טבילה (שיעורי שבה"ל סי' קפ"ד ס"ז סק"א). וי"א דלענין וסתות יש לחשב תחילת הג' חדשים ממתי שמקובל אצל הנשים ע"פ סימנים שהיא מעוברת, או ע"פ בדיקת הרופאים (חוט שני סקי"ז).

¹⁰⁰ אבל אחר כ"ד חודש, אינה נחשבת מסולקת דמים, אפילו ממשיכה להניק, כדלעיל סי' קפ"ד ס"ז. ולענין מניקות בזמננו שרואות דם אחרי כמה חודשים, עיין לעיל סי' קפ"ד ס"ז אות 24.

¹⁰¹ ולענין אם ילדה בניתוח קיסרי, ראה לעיל סי' קפ"ד ס"ז אות 23.

¹⁰² ומכל מקום אם ראתה דם או כתם הרי היא טמאה טומאת נדה.

¹⁰³ אפילו ראתה רק פעם אחת (סד"ט סקל"ז).

¹⁰⁴ היינו אם הפילה אחר ארבעים יום לעיבורה (שו"ת בית שערים סי' רנ"ו, שיעורי שבה"ל סק"א).

¹⁰⁵ וי"א שצריכה לחוש לעונה בינונית (שו"ת מהר"ם פדאוה סי' כ"ה, חור"ד חידושים סק"נ, שו"ע הרב ס"ק ק"ד). ובמינקת יש להחמיר, כיון דבזמננו נשתנו הטבעים ומצוי שרואות דם, אבל במעוברת אפשר להקל שאינה צריכה לחוש לעונה בינונית (שיעורי שבה"ל סק"ה).

¹⁰⁶ ולענין אם חודש העיבור עולה למנין כ"ד חודש, ראה לעיל סי' קפ"ד ס"ז.

¹⁰⁷ וכ"כ בערוה"ש סעיף פ"ה. וי"א שנכון להחמיר לחוש גם לוסת שאינו קבוע שהיה לה קודם עיבורה (דרכ"ת ס"ק קל"ד בשם שו"ת גבעת פנחס (לבעל ההפלאה) סי' נ"ד, וכן מצדד הלחם ושמלה סקנ"ז, בדה"ש ס"ק קמ"ח). ולמעשה לא קיי"ל להחמיר בזה (שיעורי שבה"ל סק"ד, פתחי מגדים פכ"ט סל"ב).

- יא נדה לט ע"ב, ראב"ד בבעלי הנפש שער תיקון הוסתות סי' ג ה"ב.
- יב נדה יא ע"א, רשב"א בתוה"ב ב"ז ש"ג ט ע"א.
- יג תוס סד ע"א, ראב"ד בבעלי הנפש שער תיקון הוסתות סי' ג ה"ב, רמב"ן בהלכות נדה פ"ה הי"ב, רא"ש פ"ט סי' ג.
- יד רמב"ם פ"ח מאיסורי ביאה ה"ז, רמב"ן בהלכות נדה פ"ה הי"ב, וטור בדעת הרא"ש נדה פ"ט סי' ג, וכדעת שמואל בנדה סד ע"א.
- טו נדה סד ע"א.
- טז רבינו חננאל הובא ברא"ש, רא"ש בבא קמא פ"ד סי' ד, וכדעת רב בנדה שם.
- יז הראב"ד בבעלי הנפש שער תיקון הוסתות סי' ג הכ"ב, והרשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ג יד ע"ג.
- יח רבינו חננאל הובא בתוס נדה סד ע"א, וכע"ז איתא ברבינו חננאל בבא קמא לז ע"ב.
- יט טור.
- כ נדה סד ע"א.
- כא תוס סד ע"א, ראב"ד בבעלי הנפש שער תיקון הוסתות סי' ג ה"י, רמב"ן בהלכות נדה פ"ה הכב, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ג יד ע"ב, רבינו ירוחם נתיב כו סוף ח"א רכא ע"א.
- כב ראב"ד בבעלי הנפש שער תיקון הוסתות סי' ג' ה"ל, רמב"ן בהלכות נדה פ"ה הי"ד.
- כג רמב"ן בהלכות נדה פ"ה הכ"א.
- כד רמ"א בביאור הרמב"ן שם הכ"ב.
- כה רמב"ן בהלכות נדה פ"ה הכ"ב.
- כו ב"י לדעת הר"ז בהשגות לבעלי הנפש שעת תיקון הוסתות אות יא, ורשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ג י"ד ע"ב, ורא"ש נדה פ"ט סי' ג', וכ"ה לדעת הראב"ד בבעלי הנפש שם סי' ג' הכ"ד, הובא בב"ח אות כ' ד"ה כתב.
- כז נדה ס"ד ע"א.
- כח טור.
- כט טור.
- ל לשון הרמב"ם פ"ח מאיסורי ביאה ה"ה, עפ"י נדה י"א ע"א.
- לא כדלקמן סעיף י"ח.
- לב הגהות מיימוניות פ"ח מאיסורי ביאה אות ג'.
- לג נדה י"א ע"א.
- לד מתני' נדה ס"ג ע"א.
- לה רא"ש נדה פ"ט סי' א.
- לו טור (והוא מהרמב"ן בהלכות נדה פ"ו ה"ט).
- לז נדה ס"ג ע"ב.
- לח תוס' נדה ס"ג ע"א, רא"ש פ"ט סי' א'.
- לט רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ג י"ג ע"ב, ורא"ש שם.
- מ סעיף י"ג בהגה.
- מא סעיף כ"א כ"ב.
- מב רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ג י"ד ע"א, ורא"ש פ"ט סי' א.
- מג רשב"א ורא"ש שם.
- מד רשב"א ורא"ש שם.
- מה רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ג י"ג ע"ב, ומגיד משנה פ"ח מאיסורי ביאה ה"א בשם המפרשים.
- מו ב"י בשם רא"ש נדה פ"ט סוף סי' א', מרדכי שבועות סי' תשל"ג, ורבינו ירוחם נתיב כ"ו ח"א ר"כ ע"ד (ע"י טור מכון י-ם בהגהות והערות אות ק"א).
- מז ב"י בדעת הרשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ג ח' ע"ב.
- מח תוס' ס"ג ע"ב.
- מט ראב"ד בבעלי הנפש שער תיקון הוסתות סי' א' ה"ו וסי' ד' ה"ב הדין השביעי, רמב"ן הלכות נדה פ"ו הי"ד, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ג י"ג ע"ב, רא"ש נדה פ"ט סי' א'.

נ רמב"ן בהלכות נדה פ"ו ה"א, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ג י"ג ע"ב, רא"ש נדה
 פ"ט סי' א'.
 נא רמב"ן בהלכות נדה פ"ו הי"ד, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ג י"ג ע"ב, רא"ש נדה
 פ"ט סי' א'.
 נב רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ג ט' ע"ב.
 נג נדה ה' ע"א.
 נד ב"י.
 נה רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ד י"ז ע"א, טור סי' ק"צ עמ' פ"ו.
 נו נדה ט' ע"ב.
 נז מתני' נדה ז' ע"א.
 נח רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ג י"ג ע"א.
 נט נדה ט' ע"ב.
 ס תוס' נדה ט' ע"ב בשם הירושלמי, ומביאו ב"י.
 סא רמב"ם פ"ט מאיסורי ביאה ה"ה ופ"ד ממטמאי משכב ומושב ה"א, רשב"א בתורת
 הבית הקצר ב"ז ש"ג ט' ע"ב.
 סב נדה ט' ע"ב.
 סג רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ג י' ע"ב.
 סד רמב"ן בהלכות נדה פ"ה הי"ז.
 סה מתני' נדה ז' ע"א, ורשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ג י"ב ע"א.
 סו נדה ט' ע"א, רמב"ם פ"ט מאיסורי ביאה ה"ד ופ"ד ממטמאי משכב ומושב ה"א,
 רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"א י"ג ע"א.
 סז ראב"ד בבעלי הנפש שער תיקון הוסתות סי' ב' הי"ב, רשב"א בתורת הבית הקצר
 ב"ז ש"ג י' ע"ב.
 סח רשב"א בתורת הבית הקצר ב"ז ש"ג י"ב ע"א.
 סט רשב"א שם י"ג ע"א.

סימן קצ - דיני כתמים ובדיקת האשה, ובו נ"ד סעיפים:

א. "דבר תורה אין האשה מטמאה ולא אסורה לבעלה עד שתרגיש שיצא דם מבשרה¹, פוחכמים
 גזרו על כתם² שנמצא בגופה או בבגדיה שהיא טמאה ואסורה לבעלה אפילו לא הרגישה³,
 וזאפילו בדקה עצמה ומצאה טהורה. ויצריכה הפסק טהרה שתבדוק עצמה ותמצא טהורה, ואחר
 כך תמנה שבעה נקיים חוץ מיום המציאה (ככאילו ראתה ודאי, וכמו שיתבאר לקמן סימן קצ"ו).
 ואם הרגישה שנפתח מקורה להוציא דם ובדקה אחר כך ולא מצאה כלום, יש מי שאומר שהיא
 טמאה:

א. שתרגיש - ואם ראתה טיפות דם בתוך ליחה לבנה מרובה, י"א דחשיב שראתה הדם שלא ע"י
 הרגשה, דתלינן ההרגשה בליחה המרובה (שב יעקב ובית יעקב בפת"ש), ויש שהשיג על זה
 (סד"ט בפת"ש).

ב. וחכמים גזרו - אפילו אם לא ראתה מעולם, כל שהגיעה לימי הנערות כתמה טמא⁴ (רע"א).
 ג. בכגדיה - ואם נמצא כתם בכגד הבעל, י"א שלא גזרו על זה דין כתמים, אפילו נמצא על חלוקן
 לאחר התשמיש, מלבד היכא שקנח עצמו בו, דאז האשה טמאה (פנים מאירות⁵ בפת"ש). אמנם

¹ ישנם ג' סוגי הרגשות, נתבאר לעיל סי' קפ"ג ס"ק ד.

² ואם הכניסה לאו"מ צמר גפן דחוס וכדומה לספוג את הליחה, ומצאה בו דם, אפילו כלשהוא, הרי היא
 טמאה מדאורייתא, דחיישינן שמא ראתה בהרגשה, והוא הדין אם הכניסה לתוך או"מ צינור פלסטיק
 שממלאים בו משחה וכדומה ומצאה עליו מעט דם (חוט שני סק"ג אות י"ב).

³ טומאת כתמים היא גם כאשר יש לתלות שהכתם בא ממנה מחמת סיבה חיצונית, כגון מחמת מאמץ,
 דאגה, לקיחת כדורים וכדומה, או מחמת התקן ברחם [ראה לעיל סי' קפ"ז ס"ה אות 24] (חוט שני סק"ג
 אות ג'). ואף זקנה וכדומה המסולקת דמים שראתה כתם, טמאה, ראה להלן סי' קצ"א ס"ק ה.

⁴ ראה להלן סעיף ב'.

⁵ הסכים עמו הסד"ט ס"ק כ"א.

הוא תמוה, דמבואר להדיא שאין חילוק אם נמצא בבגד הבעל או האשה⁶ (הג"ר יחיאל העליר בפת"ש).

ד. הרגישה שנפתח מקורה - ואם תוך כדי שינה נדמה לה שהרגישה שנפתח מקורה, ומתוך כך הקיצה ובדקה עצמה ולא מצאה כלום, הרי זו טהורה⁷ (נוב"י בפת"ש, עיי"ש לענין אם נמצאת בז' נקיים).

ה. שנפתח מקורה - ואם התעטשה בכח גדול, והרגישה שיצא ממנה מי רגלים למטה, ובלילה מצאה בכתונת שלה למטה כתם קטן פחות מכשיעור, אין לחוש שמא דם זה ניתז ממנה כשהתעטשה, כיון דשכיח הרבה אצל הנשים שע"י עיטוש בכח נתזין ממנה מי רגלים, ורק אם בדקה עצמה מיד ולא מצאה מי רגלים, אז יש לחוש שמא ניתז ממנה דם (שב יעקב בפת"ש). וי"א שאין להקל בזה אלא באופן שהרגישה שיצא ממנה כמה טיפין של מי רגלים, ולא מצאה אלא כתם אחד קטן של דם, אבל אם הרגישה שיצא ממנה רק מעט ואינה יודעת מה הוא אם דם או מי רגלים, ואח"כ מצאה כתם אפילו פחות מכגריס, תולים כתם זה בהרגשה ההיא וטמאה (תפארת צבי בפת"ש). מאידך י"א דאין להחמיר בהרגשה שניתז ממנה דבר מה, דלעולם תולים במצוי שהוא מי רגלים (סד"ט, חכמ"א בפת"ש). ואשה שהרגישה זיבת דבר לח, ולא בדקה, אם רגילה לראות ליחה לבנה, ומוחזקת בזה, טהורה, דתלינן במצוי⁸ (חכמ"א בפת"ש).

ו. שנפתח מקורה - אבל בהרגשה שנזדעזעו אבריה, אם בדקה ולא מצאה כלום, טהורה, דתלינן את ההרגשה בשאר מקרים (חכמ"א בפת"ש⁹).

ז. ובדקה אח"כ - ואפילו בדקה עצמה תיכף ומיד¹⁰ ולא מצאה כלום, טמאה (חוו"ד בפת"ש¹¹). וי"א דדוקא אם לא בדקה תיכף, אבל אם בדקה תיכף ומיד, אפילו לא מצאה כלום, טהורה (פלת, וכ"נ דעת הסד"ט בפת"ש).

ח. ולא מצאה כלום - אבל אם מצאה מראות כשרות, כגון ליחה לבנה או ירוקה או כמראה גע"ל טהורה¹², דתולה הרגשתה בזו, כמבואר לעיל סי' קפ"ח ס"א¹³ (פת"ש). ומיהו אין להקל בזה בכל לחלוח היוצא מהגוף¹⁴ (חת"ס בפת"ש). ויש לעיין עד כמה זמן אחרי ההרגשה יכולה

⁶ ולדינא, אם נראה כדם ממש, יש להחמיר (שיעורי שבה"ל סק"ה). והיינו דוקא אם היה אופן שיכל לבא מן המקור על בגדיו (הגרי"ש אלישיב מובא במשמרת הטהרה פ"ג הע' 96).

⁷ מיהו ודאי צריכה לבדוק עצמה (ערוך השלחן סי"ג).

⁸ ולמעשה אשה שהרגישה זיבת דבר לח, אם הוחזקה במראות טהורות אחרי הרגשה זו, ע"י שבדקה כמה פעמים אחרי הרגשה כזו ומצאה מראות טהורות, טהורה (כלשון החכמ"א 'שמוחזקת בכך', שו"ת דברי חיים ח"ב סי' ס"ו, שו"ת מהרש"ם ח"א סי' קפ"ח, שיעורי שבה"ל סק"א, חוט שני סק"ד אות ג'). ומעתה אם תרגיש אינה צריכה לבדוק עצמה (שיעורי שבה"ל שם), וי"א שאפילו אם הוחזקה ג"פ לכתחילה תבדוק עצמה כשהרגישה, אא"כ רגילה בכך הרבה (חוט שני שם, ועיין בינת אדם כלל קי"ג אות ז' סק"ז). ואף בז' נקיים טהורה כשהרגישה (חזו"א, מובא בחוט שני סק"ד), וי"א דדוקא אם הוחזקה כן בז' נקיים, היינו שג' פעמים הרגישה כן בז' נקיים ובדקה ומצאה מראה טהור (אג"מ יו"ד ח"ד סי' י"ז אות ח' תשובה לר"ש איידער, שיעורי שבה"ל שם). ומיהו בעונת הוסת צריכה לבדוק עצמה (בינת אדם ואג"מ שם, חוט שני סק"ד אות ג'), וכן בימי המבוכה (הגרש"י גלבר במראה כהן עמ' קצ"ה), והיינו שתבדוק עצמה שמא תמצא דם, אך אם בדקה עצמה ולא מצאה כלום, אפשר להקל (חוט שני שם).

ואם אינה רגילה בפליטת מראות טהורות, דינה כדין אשה שהרגישה פתיחת פי המקור, שצריכה לבדוק עצמה כשהרגישה, ואם לא מצאה כלום הרי היא טמאה, שאנו תולים שנאבד הדם (אג"מ שם, מראה כהן עמ' ו' ועמ' קצ"ד עיי"ש שצריכה להתרחק מבעלה כדין נדה, עד שתבדוק). וי"א דאף שצריכה לבדוק עצמה, מכל מקום כשהרגישה זיבת דבר לח אם לא מצאה כלום, טהורה (הגרי"ש אלישיב מובא במשמרת הטהרה פ"א הע' 32). וכל הנאמר כאן הוא אם אכן בטוחה שהרגישה, אך יש נשים רבות הטועות וסוברות שהרגישו, ויש לברר היטב אם אכן היתה כאן הרגשה (שיעורי שבה"ל וחוט שני שם).

⁹ וכן פסק בערוך השלחן ס"ט, וע"ע שו"ת חת"ס סי' ק"נ שהחמיר בזה.

¹⁰ עי' הערה 15 שזה חצי שעה.

¹¹ וכ"ד הנוב"י הובא לקמן ס"ק ח, וכן מצדד בשו"ת חת"ס סי' קס"ח (ד"ה והנה), וכן פסק החכמ"א כלל קי"ג ס"א, וערוה"ש ס"ו.

¹² ואפילו בעונת וסתה או בז' נקיים, אם הרגישה ומצאה מראה טהור, טהורה (חוט שני סק"ד אות ח').

¹³ והוא הדין אם מצאה מראה טהור על הבגד הסמוך לגוף, ובדקה עצמה ולא מצאה כלום, טהורה (חוט שני סק"ד אות ט'). ולענין אשה שרגילה בפליטת מראות טהורות ראה לעיל ס"ק דה.

¹⁴ ולמעשה אין להקל אלא במראה שהוא עב קצת, כדרך המראות הבאות מן המקור, אבל אם העד רק לח ואין עליו שום ממשות, אין לתלות ההרגשה במראה זה (בדה"ש סי' קפ"ח סק"א).

לתלות במראה כשר¹⁵ (סד"ט בפת"ש). ואם בדקה מיד, ולא הביטה בעד עד הבוקר, ובבוקר לא מצאה עליו כלום, טהורה, דתלינן שהיה מראה טהור והתייבש. אך אם בדקה עצמה רק אחר שיעור וסת, ובבוקר לא מצאה על העד כלום, טמאה (נוב"י בפת"ש).

ט. כלום - ואם בדקה עצמה בעד שאינו בדוק, ומצאה מראה טהור ובתוכו מראה טמא פחות מכגריס, טהורה (גבעת שאול בפת"ש¹⁶). וי"א שטמאה אפילו אם העד היה ודאי מלוכלך קודם לכן מדם, וה"ה אם נאבד העד, ואינה טהורה אלא כשיודעת בבירור שלא ראתה על העד אלא רק מראות טהורות (חוו"ד בפת"ש). ומיהו אם לא בדקה בעד אלא בכתונת, מסתבר שהמראה הטהור שעליו הוא מגופה, כיון שלא שכיח עליו מראות טהורות, והמיקל לא הפסיד, והמחמיר תבא עליו ברכה. וכל החומרות האמורות כאן היינו דוקא כשהרגישה פתיחת פי המקור, אבל אם הרגישה זיבת דבר לח, בכל אופנים אלו טהורה (חת"ס בפת"ש).

י. שהיא טמאה - ואם היא בחזקת מסולקת דמים, כגון מעוברת או מניקה, אף אם לא מצאה כלום, טהורה (תורת השלמים, סד"ט, חכמ"א בפת"ש), וי"א שטמאה¹⁷ (תפארת למשה, נוב"י, רע"א).
יא. טמאה - ויש מקילים בכל דין זה, דאפילו הרגישה פתיחת פי המקור, אם לא מצאה דם, אינה טמאה (שאלת יעב"ץ, רדב"ז בפת"ש¹⁸). וי"א דמ"מ אם בדקה בעד שאינו בדוק ומצאה דם, אין להקל (פנים מאירות בפת"ש), ונראה שאם מצאה גם מראה טהור על העד, טהורה לדיעה זו (פת"ש).

ב. ה"ל גזרו בתינוקת שלא הגיע זמנה לראות¹⁹, דהיינו שהיא פחותה מי"ב²⁰ אפילו הביאה שתי שערות, וכן אפילו היתה יתירה מי"ב אם בדקה ולא הביאה ב' שערות²⁰, בין שהיא בתולה בין שהיא בעולה, וואפילו אם ראתה כבר ב"פ. אבל לאחר שראתה שלש פעמים חוששת לכתם:

יב. לא גזרו בתינוקת - ואין חילוק אם הכתם נמצא על בגדיה או על גופה (ש"ך). ואפילו הכתם ודאי מגופה ואי אפשר לתלותו בדבר אחר, לא גזרו (תורת השלמים, לחם חמודות בפת"ש). וי"א דאין מטהרים אלא באופן שיתכן שעברה בשוק של טבחים ולא אדעתא וכיוצא בזה, אבל אם הדם ודאי מגופה, טמאה (חוו"ד, סד"ט בפת"ש).

יג. בין שהיא בעולה - י"א דהאידנא כל אשה שיש לה בעל חוששת לכתמיה, אפילו היא קטנה, ואין להקל נגד המנהג (ט"ז). וי"א שבדבר שאינו מצוי לא שייך מנהג, וכתמיה טהורים (ש"ך).

ג. היתה שופעת כמה ימים, או שהיתה מזלפת²¹ טיף אחר טיף בלא הפסק, אינו אלא כראיה אחת עד שתפסיק. אבל אם פסקה מעט, וחזרה וראתה שלש פעמים אפילו ביום אחד, הרי זו מוחזקת בדמים וכתמה טמא. ויש מי שאומר שאין כתמה טמא אלא אם כן ראתה דם שלשה וסתות. (ויש להחמיר בסברה הראשונה):

יד. פסקה מעט - י"א דהיינו דוקא במזלפת, אבל בשופעת אפילו פסקה מעט וחזרה לראות, ואפילו הפסיקה כך הרבה פעמים, אינו אלא כראיה אחת (ש"ך, נקוה"כ). וי"א דהיינו בין בשופעת ובין במזלפת, אם יש הפסק בין הראיות, נחשב לשתי ראיות (ט"ז, תורת השלמים).

¹⁵ י"א דדוקא אם בדקה מיד תוך שיעור וסת (חוו"ד סק"ג). וי"א להקל עד מעת לעת (ערוה"ש ס"ח, טהרת ישראל אות ו'). ונראה דאין להקל אלא בשיעור זמן קצר סמוך להרגשה, אבל לא יציל אם תבדוק אחר חצי שעה, וצ"ע שיעור הזמן. מיהו אם הולכת עם בגד סמוך לגוף ומהודק, שכל מראה ניכר עליו, א"כ כשרואה עליו מראה טהור סמוך להרגשה הוא מציל, אבל אם לא מוצאת עליו כלום, גם בזה טמאה (שיעורי שבה"ל סק"ב).

¹⁶ ראה גם לעיל סי' קפ"ח ס"א ס"ק ח.

¹⁷ ולמעשה, י"א שאם אינה רגילה בפליטת מראות טהורות, ובדקה ולא מצאה כלום, טמאה (חזו"א סי' פ"ט סק"א), וי"א שטהורה, מלבד במינקת שאינה מניקה בפועל, אף אם היא תוך כ"ד חודש מהלידה (הגרש"ז אויערבך בהג' בסוף ספר אמירה לבית יעקב, שיעורי שבה"ל סק"ד). וכל הנדון במסולקת דמים הוא לענין אם בדקה ולא מצאה, אבל ודאי שצריכה לבדוק (שו"ת בית שלמה ח"ב סי' ל"ו).

¹⁸ והסד"ט כתב שהוא חומרא בעלמא. ולמעשה הפוסקים נקטו להחמיר בדין זה, אמנם הוא רק חומרא מספיקא, ובהצטרף עוד ספק, אפשר להקל, וכמו כן נראה שלא תברך על הטבילה (שיעורי שבה"ל סק"א). וי"א דאף דהוי ספק, תברך על הטבילה (חוט שני שעה"צ סקמ"ג). ודע דכל המחלוקת היא רק לענין אם בדקה ולא מצאה, אבל כולי עלמא מודים שאם הרגישה צריכה לבדוק (תפארת צבי לר"צ הכהן ח"ב סי' א' סק"ב).

¹⁹ ולענין דין וסתות בקטנה, ראה לעיל סי' קפ"ט ס"ז. ולענין כתמי זקנה המסולקת דמים, ראה לקמן סי' קצ"א ס"ק ה.

²⁰ ומשהגיע זמנה לראות, אפילו לא ראתה מעולם, אם מצאה כתם, טמאה (הג' רע"א לעיל סע' א').

טו. שלשה וסתות - היינו שלש פעמים, כל פעם וסת בפני עצמו (ט"ז).
 ד. "תינוקת שלא הגיע זמנה לראות וראתה ג' פעמים, ופסקה מלראות שיעור שלש עונות שהם צ'
 יום, חוזרת לקדמותה וכתמה טהור עד שתחזור ותראה שלש פעמים:
 טז. וכתמה טהור - אפילו חזרה וראתה בעונות שהיתה למודה לראות בהם, עד שתראה ג' פעמים
 (ש"ך).

ה. "לא גזרו על הכתם אלא אם כן יש בו כגרים ועוד²¹, ושיעור הגרים הוא כמ' עדשים (ג' על ג'),
 ושיעור עדשה כד' שערות (שהוא ל"ו שערות כמו שהן קבועות בגופו של אדם).²² וכל זמן שאין בו
 כזה השיעור אנו תולין לומר דם כנה הוא, אף על פי שלא הרגה כנה²² ²³. אבל כשיש בו כזה
 השיעור אין תולין בכנה,²³ בין אם הוא מרובע או אם הוא ארוך.²³ ואם נודמן לה גרים יותר גדול
 מזה השיעור, משערין בו²⁴:

יז. כגרים - הוא מין הנקרא "גרוישע בונין", לאחר שנחלק לשניים, כל חלק במקום שמחובר
 לחבירו, בו יש לשער (חכם צבי, שאילת יעב"ץ בפת"ש). ועתה שנמצאים גריסים יותר גדולים
 מאלה הנקראים "פאסוליש", יש לשער בהם (מאיר נתיבים). והנהוג בינינו הוא כמו "דיטקע
 פרייסעש" החדשה²⁵ (חכמ"א בפת"ש). ואף דשיעור זה גדול בהרבה, ולא נמצא כן דם מאכולת
 בזמננו, אין לנו לטמא אלא בשיעור כתם שבזמנם היה טמא²⁶ (מעיל צדקה, חת"ס בפת"ש).

²¹ היינו שיעור גריס של גוון טמא, אבל כתם שקצוותיו בגוון טמא, משערים רק את הגוון הטמא
 לשיעור כגריס ועוד (חוט שני סק"ז אות ט'-י"א, וראה גם להלן סעיף נד ס"ק קיד). ואם ראתה כתם לבן
 ובשני קצוותיו מראה אדום, הלבן מצרף את שני האדומים, ואם יש בשני החלקים האדומים שיעור
 כגריס ועוד, טמאה (ראה להלן סעי' י אות 57). ואם מצאה שני כתמים סמוכים זה לזה, יש אופנים
 שמצטרפים יחד לשיעור כגריס ועוד, ראה להלן סעיף ח, וגם להלן סעיף ו אות 30. ולענין כתם שספק
 אם יש בו כשיעור, ראה להלן אות 25.

²² ולענין דם שהוא ודאי מגופה [כגון אשה המקנחת עצמה ונכנסה קצת בתוך השפתיים של אותו
 מקום], י"א דינו כשאר כתם וטהורה בפחות מכגריס ועוד (משמעות תורת השלמים סי' קפג סק"א,
 שו"ת מעיל צדקה סי' כ ד"ה והיות). וי"א דטמאה בכל שהוא (פלתי סי' קפג סק"א, סד"ט סי' קצ
 סקס"א ד"ה ולענ"ד, בינת אדם כלל קיג אות ז ססק"ט, שיעורי שבה"ל ס"א סק"א, חוט שני סי' קפג
 סק"ה, הגר"ש אלישיב מובא באוצרות הטהרה עמ' תתקטז). ועי' להלן אות 26. ולענין אם מצאה דם
 בקינוח שאחר הטלת מי רגלים, ראה להלן סי' קצא אות 3.

ולענין המוצאת כתם בעונת הוסת, ראה לעיל סי' קפד ס"ט אות 29. ולענין המוצאת כתם בז' נקיים,
 ראה להלן סי' קצ"ו סעיף י'. לענין נשים הסובלות מפצעים באו"מ או מטחורים ומצאה כתמים, ראה
 להלן סעיף י"ח אות 87. ולענין כתם שנמצא על בשרה, ראה להלן סעיף ו.

²³ אשה שמצאה כתם פחות מכגריס ועוד, מעיקר הדין אינה צריכה לבדוק עצמה, אך הוא בכלל "כל היד
 המרבה לבדוק משובחת" עי' לעיל סי' קפד ס"א, ואם ריבוי הבדיקות גורם לה שריטות וכדומה, אין לה
 לבדוק אלא מה שמחוייבת על פי דין (חוט שני סק"ז אות ג'). וי"א שאם הכתם נראה כדם ממש, והוא
 גדול ממאכולת המצויה בזמננו, ראוי לה לבדוק עצמה (שיעורי שבה"ל סק"א).

²⁴ אמנם אין להקל בזה מדעתנו (לבושי שרד חידושי דינים ס"ק קפ"ו).

²⁵ ולמעשה שיעור גריס הוא 18 מ"מ על 18 מ"מ (חזו"א בקונטרס השיעורים אר"ח סי' ל"ט סקט"ו),
 היינו במרובע, והוא עיגול בקוטר של 20 מ"מ, והוא מעט פחות ממטבע של 10 אג' הנהוג בא"י בזמננו
 (חוט שני סק"ז ראה שם ציור). וי"א שהוא עיגול שקוטרו 19 מ"מ, וכמטבע 'סנט' אחד [המכונה 'פעני'
 הנהוג בארה"ב (אג"מ ח"ג סי' נ"ו אות ב', טהרת בת ישראל פ"א ס"ד, יסוד הטהרה פ"א ס"ב)]. וי"א
 כעיגול שקוטרו 18-19 מ"מ (שיעורי שבה"ל סק"א). ואין חילוק אם הכתם עגול או משוך, בכל אופן אם
 אין בו כזה השיעור, טהורה (ב"י, חוט שני סק"ז ראה דם דוגמאות למדידת השיעור).

כתם שספק אם שיעורו כגריס, ואבד הכתם קודם שהראתו לחכם, טהורה (חכמ"א כלל קי"ג סכ"ט,
 דברי מלכיאל ח"ד סי' סז), וי"א שאם נתעורר הספק אצל האיש או האשה והוחלט אצלם להראותו
 לחכם, ואח"כ נאבד, אין הדבר מוכרע שאין צריך להחמיר (חוט שני סק"ז אות ב'). וכל זה כשנאבד, אבל
 אם אי אפשר לקבוע את שיעורו מחמת חסרון ידיעה, יש להחמיר (שו"ת שבה"ל ח"ג סי' קיט אות ג).
 ולענין אם היה ספק בצבע הכתם, ואבד, ראה לעיל סי' קפח ס"א אות 4.

²⁶ וכן נוטים רוב האחרונים שאינו תלוי בכל דור לפי שיעור המאכולת המצויות בו, אלא הוא שיעור
 שקבעו חכמים, ולא חילקו בין מקום שמצויות מאכולת למקום שלא מצויות, ולפיכך אף בזמננו שלא
 מצויות מאכולת, טהורה בפחות מכגריס ועוד (אג"מ ח"ג סי' מ"ו, שיעורי שבה"ל סק"א). אמנם אשה
 המקנחת עצמה ונכנסה קצת בתוך השפתיים של אותו מקום, ומצאה דם, הרי היא טמאה מדרבנן אף
 בפחות מכגריס, כיון שבאותו מקום אף בזמן חז"ל לא היו מאכולת כלל, ולא הקלו בכתם שהוא ודאי
 מגופה [כמבואר לעיל הערה 22]. אך אם קנחה עצמה סביבות אותו מקום מבחוץ ומצאה דם, אינו
 נחשב ודאי מגופה, כיון שבזמנם היו מצויות שם מאכולת. וכן המוצאת כתם בבגד הסמוך לגוף, או על

יח. ושיעור הגריס - וי"א שאין אנו בקיאים בשיעור הגריס, ויש ליהרר עפ"י שיקול הדעת שלא לתלות במה שנראה כיותר מדם מאכולת (יראים בפת"ש). אמנם רבותינו נהגו לשער כגריס ולא חשו בדבר (בשמים ראש בפת"ש).

יט. שהוא ל"ו שערות וכו' - היינו הגריס הוא ל"ו שערות ששה על ששה, כפי שהם בגוף עם החלל שביניהם (ש"ך). והכוונה לשיער שבגוף ולא בראש, ויש לשער ביד בזרוע שביין כף היד והפרק, ויש לשער ששה על ששה שערות עם החלל שביניהם ועוד מסביב שיעור חצי אורין (מאיר נתיבים בפת"ש).

כ. כזה השיעור - ואף אם הדם נצטרך ועב, ואם היה מתפשט היה בו כגריס ועוד, מכל מקום משערים אותו כפי שהוא לפנינו, אא"כ הדם צבור במקום אחד הרבה, והכל לפי ראות עיני המורה²⁷, והוא הדין כתם יותר מכגריס ועוד, אך ניכר שהיה פחות מכגריס, ומחמת התפשטות המראה נעשה יותר מכגריס, דטמאה (סד"ט בפת"ש).

כא. דם כנה - כתם שחור, אינו ממאכולת, וטמאה אף בפחות מכגריס²⁸ (סד"ט בפת"ש). ואמנם במקום שמצויים פרעושים שלכלוך שלהם שחור, בודאי יש לתלות בהם, לפי ראות עיני המורה (סד"ט בפת"ש).

ו. ²⁹הא דבעינן שיעורא, בין בכתם הנמצא על חלוקה בין בכתם הנמצא על בשרה²⁹. ³⁰וייש אומרים שלא אמרו אלא בכתם הנמצא על חלוקה, אבל כתם הנמצא על בשרה בלבד, במקומות שחוששיין להם, אין לו שיעור:

כב. ויש אומרים - ולדינא כתם על בשרה אין לו שיעור, וכדיעה השניה כאן (ש"ך), וכן עיקר (מהר"א ברודא בפת"ש). אמנם י"א דכתם על בשרה שיעורו כגריס ועוד, וכדיעה הראשונה כאן, אלא שאם מצאה כמה כתמים על בשרה, מצטרפים כולם לשיעור כגריס ועוד, כדעת הי"א לקמן סעיף ח. והסומך להקל כן לא הפסיד³⁰ (סד"ט, תורת השלמים בפת"ש)³¹.

כג. על בשרה בלבד - ואם נמצא גם על בשרה וגם על בגדיה, לכו"ע טהורה בפחות מכגריס ועוד, ואפילו אם הכתם שעל בשרה אינו כנגד הכתם שעל בגדה, כיון שדרך החלוקה להתהפך הנה

פד שמדביקות הנשים סביבות אותו מקום מבחוץ כדי לקבל הליחות והכתמים, טהורה בפחות מכגריס (חוט שני סי' קפג סק"ה, הגר"ש אלישיב מובא באוצרות הטהרה עמ' תתקטז ובמשמרת הטהרה פ"א הע' 8 ופ"ג הע' 14, וכע"ז בשו"ת שבה"ל ח"ז סי' קמז, ואמנם כתב הגרמ"ש קליין בספר אוצרות הטהרה עמ' תתקלג בשם הגר"ש ואזנר להחמיר שאם הוא דם ודאי יש להחמיר בכתם על בגד הסמוך לגוף. ולענין כתם שנמצא על פד או נייר ראה גם להלן סעיף י אות 53-51). וי"א דאף כשאומרת שקינחה רק באותו מקום, ברור שנגע הקינוח גם סביבות אותו מקום, וטהורה בפחות מכגריס ועוד (אג"מ ח"ח סי' יז אות טז - תשובה לר"ש איידער). ואמנם אם הרגישה ביציאת הדם, אין להקל כלל כמבואר לעיל סי' קפג ס"א, וי"א דכאן אפילו אם היתה רק הרגשת זיבת דבר לח מבחוץ ולא בעומק, אין להקל [אף כשיש מקום להקל לענין שאר כתמים] (הגר"ש אלישיב מובא במשמרת הטהרה פ"ג ס"ז). ולענין קינוח אחר הטלת מי רגלים, ראה להלן סי' קצא.

²⁷ וי"א דכתם הבלוע בתוך הבגד אף אם הבגד עבה, אין משערים אלא לפי מה שעל גבי הבגד, ולא מה שבלוע, ואם הכתם צרור על הבגד ולא רק בלוע בתוכו, משערים באופן שאם היינו מפשטים את הדם היה בו כגריס ועוד, הרי זו טמאה (חוט שני סק"ז), ולמעשה נוהגים להקל אף בכתם עבה לשער לפי הנראה לפנינו עתה, ולא לפי מה שיכל להתפשט (לבושי עוז סק"א). כתם פחות מכגריס ועוד, והכתם עבר לבגד שתחתיו, ובשני הכתמים יחד יש שיעור כגריס ועוד, הרי היא טהורה (פתחא זוטא סע' ח' סק"ד בשם כמה גדולים, חוט שני סק"ז אות ז').

²⁸ אמנם מצוי פעמים רבות מראות שחורים שאינם מגוף האשה וצריך הבחנת חכם בזה (חוט שני סק"ז אות י"ב).

²⁹ מצאה כתם על בשרה, ואינה יודעת אם יש בו שיעור המטמא, ורוצה לשאול לחכם, תמדוד הכתם על נייר, ותראהו לחכם (חוט שני סק"ח אות ב עפ"י ערוה"ש סע' ל).

³⁰ ולמעשה יש מחמירים כדעת הי"א שכתם על בשרה מטמא בכל שהוא (לחם ושמלה סק"ג, ערוה"ש סע' ל, שיעורי שבה"ל בש"ך סק"י). ודעת הרבה פוסקים כדיעה הראשונה שכתם על בשרה אינו מטמא אלא בכגריס ועוד, אך אם יש כמה כתמים על בשרה, מצטרפים כולם יחד לשיעור, כדעת הי"א להלן סעיף ח (חכמ"א כלל קיג ס"ז, אג"מ ח"ד סי' יז אות ז תשובה לר"ש איידער, הגר"ש אלישיב מובא בספר אוצרות הטהרה עמ' תתקטז ובמשמרת הטהרה פ"ג הע' 9, חוט שני סק"ח אות א ואת ד, יסוד הטהרה פ"א הערה יב עיי"ש דבעל נפש יחמיר על עצמו).

³¹ ולענין אם קינחה עצמה באותו מקום בלבד ומצאה דם פחות מכגריס ועוד, או שמצאה כתם על בגד הסמוך לגוף, ראה לעיל אות 26.

והנה³² (סד"ט, תפארת למושה בפת"ש). וי"א דאף באופן זה טמאה בכל שהוא³³ (חוו"ד בפת"ש).
 כד. אין לו שיעור - וי"א שאם הרגה מאכולת, טהורה בכתם פחות מכגריס ועוד, אף למחמירים כאן (תפארת למושה ברע"א). ולענ"ד צ"ע לדינא³⁴ (רע"א).
 ז. ³⁵אם הרגה פשפש או הריחה ריחו, תולה בו עד כתורמוס (פירוש מין ממיני הקטניות שהוא מר ובלע"ז לופיניו)³⁵:
 כה. אם הרגה פשפש וכו' - ובמקומות שמצויים פשפשים, תולים עד כתורמוס אף אם לא הרגה (ש"ך, ט"ז).
 כו. עד כתורמוס - ואם הרגה פשפש, ומצאה כתורמוס ועוד, יש לעיין אם אפשר לתלות שאותו ועוד הוא ממאכולת, וכעין מש"כ לקמן סעיף כו³⁶ (סד"ט בפת"ש).
 ח. ³⁷אם אין בכתם במקום אחד כגריס ועוד, אף על פי שיש שם טיפין הרבה סמוכין זה לזה עד שאם נצרפם יש בהם יותר מכגריס, טהורה, שאנו תולין כל טיפה וטיפה בכנה עד שיהא בו כגריס ועוד במקום אחד³⁷. ויש אומרים דהני מילי כשנמצאו על חלוקה, אבל אם נמצאו על בשרה³⁸, מצטרפין לכגריס ועוד³⁹:
 כז. סמוכין זה לזה - ובגד העשוי קמטים וקפלים, ונמצא כתם על מקום הקפלים, באופן שאם יתפשטו הקפלים יפרדו הכתמים זה מזה, אין הכתמים מצטרפים לשיעור כגריס ועוד, ואם הקפלים תפורים יחד, יש לעיין⁴⁰ (בינת אדם בפת"ש).
 כת. דהני מילי - היינו לסוברים דכתם על בשרה שיעורו כגריס ועוד, והיא הדיעה הראשונה לעיל סעיף ו, אבל לדיעה השניה שם בכתם על בשרה טמאה בכל שהוא, ולא שייך נידון זה⁴¹ (ש"ך).
 ט. ⁴²כתם הנמצא על בשרה, שהוא ארוך כרצועה, או עגול, או שהיו טיפין טיפין, או שהיה ארוך הכתם על רוחב יריכה, או שהיה נראה כאילו הוא ממטה למעלה, הואיל והוא כנגד בית תורפה (פירוש גנאי הוא והוא כנוי לערוה), טמאה, ואין אומרים אילו נטף מן הגוף לא היה כזה:
 י. ⁴³כתם שנמצא על דבר שאינו מקבל טומאה, לא גזרו עליו⁴². כיצד, בדקה קרקע עולם⁴³ (א"א בית הכסא שאינו מקבל טומאה⁴³), או כל דבר שאינו מקבל טומאה, וישבה עליו ומצאה בו כתם, ⁴⁴וכן

³² ולענין אם הכתם שבבשרה והכתם שבבגדה מצטרפים יחד לשיעור כגריס ועוד, ראה להלן אות 38.
³³ ולמעשה יש להקל בפחות מכגריס ועוד (הג' רע"א על החוו"ד שם, לחם ושמלה סק"ה, פרי דעה שפתי לוי סק"י, שיעורי שבה"ל סק"ה).
³⁴ באופן זה יש תליה, ויש לתמוה אמאי צ"ע (שיעורי שבה"ל סק"ד).
³⁵ הלכה זו אינה נוגעת למעשה בזמננו, כיון דשיעור פשפש המצוי הוא קטן בהרבה משיעור כגריס ועוד, ואין תולים בפשפש יותר משיעור פשפש המצוי (שיעורי שבה"ל סק"א).
³⁶ ואם הרגה שני פשפשים, תולה עד כשני תורמוסים, וכן אם הרגה הרבה תולה בכמות שהם (ראב"ד, הובא במאירי נדה נ"ח ע"ב). ויש מחמירים שלא לתלות ביותר מכתורמוס, אפילו הרגה יותר מפשפש אחד (חוו"ד סק"ז, שו"ע הרב ס"ק נה). ונראה להקל כדיעה הראשונה (בדה"ש ס"ק עה).
³⁷ אמנם אם הכתמים נוגעים זה בזה, אפילו כתם דק כחוט השערה מחבר ביניהם, הרי הם מצטרפים, ואם יש בהכל יחד שיעור כגריס ועוד, טמאה (חוט שני סק"ז אות ט, שיעורי שבה"ל סק"ב). ואם הכתם הדק המחבר ביניהם הוא מראה טהור, יבואר דינו להלן סעיף י' אות 57, וראה גם לעיל סעיף ה אות 21.
³⁸ ואם יש כתם גם על בשרה וגם על בגדה, ראה לעיל סעיף ו ס"ק כג.
³⁹ ואם שני הכתמים שעל בשרה רחוקים זה מזה ולא נראים ככתם אחד, יש מצדדים שאינם מצטרפים (חקר הלכה אות נ בהלכות נדה ס"ק כג, וכן מיקל בשיעורי שבה"ל סק"ד במקום צורך). וי"א שאף באופן זה מצטרפים (טוב טעם ודעת תליתאי סי' רסג אות ה, חוו"ד חידושים ס"ק יא, חוט שני ס"ק יא אות ג).
⁴⁰ וי"א שאין להקל על קפלים כשנראה ככתם אחד (ערוה"ש סע' לח, פתחא זוטא אות יד, שיעורי שבה"ל סק"ג).
⁴¹ לענין ההוראה למעשה בכתמים שעל בשרה, ראה לעיל אות 30.
⁴² ואפילו הכתם ודאי מגופה, טהורה (פלתי סי' קפג סק"א, וכ"כ כאן החוו"ד סק"ח, סד"ט ססק"ו, שו"ע הרב סק"א, שיעורי שבה"ל סע' לב). ואינה חייבת לבדוק עצמה, אבל הוא בכלל 'כל היד המרבה לבדוק משובחת' (חוט שני סק"ב אות א).
 ואף אם בעונת וסתה מצאה כתם על דבר שאינו מקבל טומאה, טהורה, אמנם אם הוא דם ממש ויותר מכגריס, יש לבעל נפש להחמיר על עצמו (שיעורי שבה"ל ססק"ג). ואם יש לחוש שהוא תחילת וסתה, עליה לבדוק עצמה (חוט שני סק"ב אות ב). ולענין אם בז' נקיים יכולה ללבוש בגד שאינו מקבל טומאה, ראה להלן סי' קצו ס"ג אות 22.

כתם שנמצא על בגד⁴⁴ צבוע, טהורה⁴⁵ 46. (לפיכך תלבש האשה בגדי צבעונין, כדי להצילה מכתמים⁴⁷):

כט. או כל דבר וכו' - הוא הדין מין המקבל טומאה אלא שאין בו שיעור כדי לקבל טומאה, כגון חתיכת בד שאין בה שיעור ג' אצבעות על ג' אצבעות⁴⁸ (ש"ך).

ל. כל דבר שאינו מקבל טומאה - ודבר המקבל טומאת נגעים, אעפ"י שאינו מקבל שאר טומאה, מקבל כתמים וטמאה (ש"ך). ואם נמצא בבית במקום שמקבל נגעי בתים [בארץ ישראל], י"א דטמאה (תורת השלמים בפת"ש), וי"א שטהורה (פלותי, סד"ט בפת"ש). כלי שקבעו בקרקע, אינו מקבל טומאה (נוב"י בפת"ש). ודבר המקבל טומאה מדרבנן, מקבל טומאת כתמים⁴⁹ (נוב"י בפת"ש)⁵⁰.

לא. שאינו מקבל טומאה - ולענין נייר נחלקו הפוסקים, י"א שמקבל טומאה (נוב"י בפת"ש), וי"א שאם הנייר עשוי מעלים או קליפות עצים שהחליקו אותם, אינו מקבל טומאה, אבל נייר העשוי כמו לבד מבלויי סחבות או עשבים כתושים, מקבל טומאה (שיבת ציון בפת"ש). וי"א שכל סוגי הנייר אינם מקבלים טומאה⁵¹ (סד"ט, חכמ"א⁵², חת"ס, בפת"ש)⁵³.

⁴³ מושב בית הכסא שבזמננו, אינו מקבל טומאה. אמנם המים שבבית הכסא מקבלים טומאה, ואם נמצא כתם במים, טמאה (שו"ת קנה בשם ח"ב סי' נה, חוט שני סק"ד דין כתמים בביכ"ס, ובשו"ת מנחת יצחק ח"ט סי' צג מיקל אם אינו מיד אחרי הטלת מי רגליים). וה"ה דפנות בית הכסא [או אמבטיה], אם הם רטובים בשיעור של טופח על מנת להטפח [היינו כאשר אדם נוגע שם ונוגע במקום אחר ונהיה רושם של מים במקום השני], הרי זה מקבל טומאה (חוט שני שם אות ד).

⁴⁴ אמנם אשה שהעור שלה כהה, ונמצא כתם על בשרה, אין בו קולת צבעונים (מנחת יצחק ח"י סי' עח, משמרת הטהרה פ"ג הע' 44, וראה גם חכמ"א כלל קיג ס"כ דבעורות הצבועים בידי שמים אין קולת צבעונים). וי"א דבאשה כושית שבשרה נוטה לשחרות, יש להקל (הגר"ש אלישיב מובא בחק וזמן עמ' פ).

⁴⁵ ואפילו ניכר שהוא דם ממש, טהורה (שיעורי שבה"ל סק"ד, חשב האפוד ח"ב סי' צב, הגר"מ הלבשרטם בשו"ת דברי משה סי' סד אות י, וראה להלן אות 56 לענין בגד צבועו בהיר). ואף אם אפשר לקלף את הכתם מהבגד ולדון על המראה בפני עצמו, כיון שנמצא על בגד צבוע, טהורה (הגר"ש אלישיב מובא באוצרות הטהרה עמ' תתקטו), וי"א שאין בזה הקולא של בגדי צבעונים (חוט שני סק"ג).

ודע, דאפילו הכתם ודאי מגופה, טהורה, ואינה חייבת לבדוק עצמה, אבל הוא בכלל 'כל היד המרבה לבדוק משובחת' (חוט שני סק"ג אות ד). וי"א שנכון שתבדוק עצמה (שיעורי שבה"ל ס"ה סק"א, הגר"ש אלישיב מובא במשמרת הטהרה פ"ג הע' 64 עיי"ש דלכל הפחות תבדוק קודם תשמיש), וראה גם לעיל סעיף ה הערה 23 לענין כתם פחות מכגריס. ואשה שיש לה שיבושים הגורמים לכתמים והם ודאי מהרחם, ישאלו לחכם אם מועיל לה ללבוש צבעונים.

⁴⁶ ואף בעונת וסתה אם מצאה כתם על בגד צבוע, טהורה, ואינה חייבת לבדוק [אם כבר בדקה את הבדיקות של עונת הוסת], אך אם יש לחוש שהתחיל וסתה, צריכה לבדוק (חוט שני סק"ג אות ה). וי"א שאם הוא דם ממש ויותר מכגריס, יש לבעל נפש להחמיר על עצמו שתבדוק (שיעורי שבה"ל ססק"ג). ואמנם אם יש לחוש שזה תחילת וסתה, ראה לעיל סי' קפד ס"ט אות 29.

ודע, דמעיקר הדין אינה חייבת ללבוש לבנים בעונת הוסת, ומ"מ לא תלבש בכוונה צבעונים כדי להמלט מבירור טהרתה, אלא שאם כבר לבשה צבעונים קודם עונת הוסת, אינה מחוייבת להסירן (חוט שני סק"ד אות ג ושעה"צ ס"ק קעה). ויש שכתב שעיצה טובה שתלבש בגד לבן הסמוך לגופה בהידוק כל העונה (אג"מ יר"ד ח"ג סי' מח). וי"א שלא תלבש בגד צבעוני סמוך לגופה בעונת וסתה (יסוד הטהרה עמ' עג ועמ' רח). ואשה הנוטלת גוללות הגורמות לסילוק המחזור, ורק רואה כתמים יום או יומיים, לא תלבש בגדי צבעונים בימים אלו (שו"ת שבה"ל ח"י סי' רנב סק"ב, וראה עוד לקמן סי' קצ סעיף נד אות 156 אם חוששת לכתמים אלו משום וסת).

⁴⁷ לענין לבישת בגדי צבעונים בז' נקיים, ראה להלן סי' קצו ס"ג אות 22.

⁴⁸ כשש ס"מ לגר"ח נאה, וכשבע ורבע ס"מ לחזר"א.

⁴⁹ וכ"כ עוד הרבה אחרונים (מלבושי טהרה אות כג, חוט שני סק"ב אות ז, הגר"ש אלישיב מובא באוצרות הטהרה עמ' תקיד, בדה"ש ס"ק צח), ויש מקילים דדבר המקבל טומאה רק מדרבנן, אינו מקבל טומאת כתמים (טהרת ישראל אות מז, שיעורי שבה"ל סק"ג ד"ה מי).

⁵⁰ וגומי, אינו מקבל טומאה (חזר"א מקואות סי' קכו ס"ק ז, בדה"ש ס"ק ז). וכן פלסטיק, אינו מקבל טומאה (הגר"ש אלישיב מובא באוצרות הטהרה עמ' תתקיד, מראה כהן עמ' כט). ולענין אם עשו בגד מחומר סינטטי וכדומה שאינו מקבל טומאה, ראה להלן הערה 53.

⁵¹ ולמעשה, נייר שלנו [שהוא דק ולא שייך לכבסו, וה"ה מגבונים], אינו מקבל טומאה, וכ"ש הנייר המיועד לקינוח (אג"מ ח"ג סי' נג, וכ"כ בשיעורי שבה"ל סק"ג, בדה"ש ס"ק ז). ולפיכך אם מצאה כתם

לב. מקבל טומאה - ואם הדבר שאינו מקבל טומאה מונח על גבי דבר המקבל טומאה, האשה טמאה⁵⁴ (סד"ט בפת"ש).

לג. טהורה - אמנם אם אחרי תשמיש, או אחרי הטלת מי רגלים, מצאה כתם על דבר שאינו מקבל טומאה או על בגד צבוע, יתכן שטמאה⁵⁵ (סד"ט בפת"ש).

לד. בגד צבוע - וכל הצבעים מצילים⁵⁶ (מעיל צדקה בפת"ש).

לה. צבוע - ובגד מנומר צבוע ולבן, ונמצא כתם על הצבוע והלבן, מה שעל הצבוע טהור, ומה שעל הלבן אם יש בו כגריס ועוד, טמאה, ואם כתם אחד עובר על שני מקומות לבנים, ובאמצע על צבוע, שני החלקים שעל הלבן מצטרפים יחד לשיעור כגריס ועוד, כיון שהכל כתם אחד, אף

על נייר, טהורה. אמנם אם קינחה עצמה בנייר ומצאה דם, יש בזה צדדים נוספים, ראה להלן אות 51. ולענין מכנסי נייר, ראה להלן אות 53.

ולענין דם שנמצא על נייר שקינחה בו, י"א שכיון שנטלה את הדם מגופה, דינו ככתם שנמצא על גופה (שו"ע הרב סי' קפג קונט"א מהדר"ב, דרכ"ת סקנ"ז בשם שו"ת בר ליואי סי' כב, חשב האפוד ח"ב סי' עה, הגר"ש אלישיב מובא בלבושי עוז סק"ב, חוט שני סק"ד אות א), וי"א שדינו ככתם הנמצא על הנייר (כן מוכח בשו"ע הרב סי' קפג קונט"א סק"ב ד"ה והנה, הגר"ש ואזנר מובא באוצרות הטהרה עמ' תתקלז), ויש אומרים שאם קינחה מחמת שמרגשת איזה לחות וכדומה, הרי זה נידון כנמצא על בשרה, שכבר שם התחיל הספק, אבל אם קינחה לנקיון וכדומה הרי זה נידון כנמצא על הנייר, כיון ששם הוא מקום תחילת הספק (מראה כהן עמ' רד). וראה גם להלן הערה 54 דברי החוט שני. ולענין מעשה, בכל שאלה יש לפנות למורה הוראה, כיון שיש כמה אופנים שיש להחמיר, כגון אם הדם נמצא בקינוח מיד אחרי הטלת מי רגלים [ראה להלן סי' קצא ס"ק 3], או אם קנחה רק בין השפתיים של אותו מקום [ראה לעיל אות 26], או אם נמצא בקינוח שאחר תשמיש [ראה לעיל סי' קפז סע' א]. וכתבו הפוסקים שהאשה לא תסתכל בנייר אחרי שקינחה בו, כדי שלא להכנס לספקות שלא לצורך, ומיהו במקרה שהסתכלה על הנייר וראתה בו כתם, אסור לזרוקו, אלא יש לשומרו ולשאול מורה הוראה (שיעורי שבה"ל סק"ג, חוט שני סק"ד דין קינוח אות ה). ודעת הגר"ש אלישיב שבימים שעלולה לראות בהם, ראוי להסתכל על נייר הקינוח (אוצרות הטהרה עמ' מט). ודע עוד, שאשה שהכניסה "טמפון" לתוך גופה ומצאה דם, מאחר ויש בזה חשש הרגשה, דינו ככל בדיקה ואין מקילים בזה קולת כתמים, ואפילו אם הדם פחות מכגריס טמאה.

⁵² בפת"ש הביא שהחכמ"א מיקל בנייר, וכ"ה בחכמ"א מהדורת זאלקווא [תקצ"ה], אבל בחכמ"א בדפוסים המצויים איתא דנייר מקבל טומאה.

⁵³ ולענין תחבושת 'פד' ששמות כנגד אותו מקום, דעת הרבה פוסקים שמקבל טומאה (טהרת ישראל אות מט [כיון שעשוי לקבל], וכן מחמירים הגר"ש ואזנר והגר"נ קרליץ מובא במראה כהן עמ' ל, וכ"ד הגר"ש אלישיב מובא במשמרת הטהרה פ"ג הערה 30 [כיון שדבוק לבגד דינו כהבגד], חוט שני סי' סק"ב אות ה [כיון שמונח ע"ג דבר המקבל טומאה]). וי"א שאינו מקבל טומאה (הגר"ש) אויערבך מובא באוצרות הטהרה עמ' תתפב, הגר"ש אולמן מובא בדעת טהרה עמ' ח).

ולענין בגד העשוי מחומר שאינו מקבל טומאה, כגון מכנסי נייר, או בד סינטטי, י"א שאינו מקבל טומאה (אג"מ ח"ג סי' נג, הגר"ש אלישיב מובא בלבושי עוז סק"ב ובמשמרת הטהרה פ"ג הערה 32, שיעורי שבה"ל ססק"ג והוסיף שיש ליזהר כי אופן עשייתם עשוי להשתנות, ועיי"ש שאם עשוי למדרס יש לחוש). וי"א דכל דבר שעשו ממנו בגד הרי זה מקבל טומאה (מנחת יצחק ח"ד סי' קיח, הגר"ש ואזנר והגר"נ קרליץ לענין מכנסי נייר מובא במראה כהן עמ' ל, בדה"ש ס"ק ז, הגר"ש אלישיב מובא באוצרות הטהרה עמ' תתקיד).

⁵⁴ למעשה, דעת רוב הפוסקים להקל בנדון זה (כן משמע בשו"ת חתם סופר ח"ו סי' פא, ובשו"ע הרב סי' קפג קונט"א סק"ב ד"ה 'והנה', וכן מצדד הפרי דיעה בפתיחה להל' נדה שער ד, וכן פסק האג"מ י"ד ח"ד סי' יז אות טו, ושיעורי שבה"ל סק"ב). ויש שמחמיר בזה בדבר שהוא על גוף האשה [ששייך בזה טומאת משא], כגון אשה שהחזיקה בידה נייר צמוד לאותו מקום ומצאה בו כתם, או שהדביקה על גופה באותו מקום צמר גפן או 'פד' וכדומה, ומצאה בו כתם כשיעור (חוט שני סק"ב אות ה, וכן מצדד הגר"ש אלישיב בקובץ תשובות ח"ג סו"ס קלד).

⁵⁵ והזמן שנקרא "סמוך" הוא בשיעור 'שתושיט ידה לתחת הכר ותטול עד ותקנח בו', וכיון שאינו בקיאים בשיעור זה, כל שמסתפקת אם הוא כשיעור זה, יש להחמיר (בדה"ש ס"ק קד). וראה גם להלן סי' קפז ס"א אות 1 בענין שיעור זה.

⁵⁶ אמנם אם הוא צבוע קרוב מאוד ללבן, וניכר עליו צבע הדם כמו על לבן, דינו כלבן (שו"ת שבה"ל ח"ב סי' פז, חוט שני סק"ג אות א, הגר"ש אלישיב מובא בלבושי עוז). וע"ע מנחת אשר סי' ב אות ה ד"ה אמנם). מלבד זאת, מן הראוי שלא תלבש בגד פנימי שחור [שלא ניכר בו הדם כלל], וכל שכן שלא להשתמש בפד שחור, שיש לחוש שיבא וסתה ולא תדע על כך (חוט שני סק"ד אות ז). וכן כדי שאם תרגיש הרגשת זיבת דבר לח וכדומה, תוכל לברר אם ראתה מעט דם או לא (הגר"ש אלישיב מובא במשמרת הטהרה פ"ג הע' 51).

שבאמצע יש חלק על צבוע⁵⁷ (מעיל צדקה, סד"ט, וחכמ"א בפת"ש, ורע"א). וי"א דאף מקום הצבוע מצטרף לשיעור כגריס ועוד (חור"ד, תפארת צבי, ותשובה מאהבה, בפת"ש)⁵⁸.⁵⁹ לו. טהורה - וכן דעת רוב הפוסקים, ואין להחמיר (תשובה מאהבה בפת"ש). ויש שמחמיר בבגדי צבעונים (דגו"מ בפת"ש), ויש שכתב שבבגד עליון אין מוחים ביד המיקל, אבל בבגד פנימי שהוא סמוך לבשר, אין להקל⁶⁰ (חת"ס בפת"ש). לז. תלבש האשה בגדי צבעונים - וי"א דלכתחילה אין ללבוש צבעונים, ומכל מקום אין מוחים ביד העושה כן (חת"ס בפת"ש)⁶¹.

יא. ללא בכל מקום שימצא שם כתם טמאה, אלא במקום שאפשר שבא שם מן המקור⁶². כיצד, נמצא על עקבה, טמאה. וכן אם נמצא על כל אורך שוקה ופרסותיה מבפנים, לזהם המקומות הנדבקים זה בזה בעת שתעמוד ותדבק רגל ברגל ושוק בשוק, וכן אם נמצא על ראש גודל רגליה (לובל שכן על רגליה ממש), לזוכן אם נמצא על ידיה, אפילו על קשרי אצבעותיה, שהידים עסקניות הן ושמא נגעו באותו מקום. אבל אם נמצא על שוקיה ועל פרסותיה מצד חוץ, או אפילו מהצדדין, ואין צריך לומר למעלה מאותו מקום, טהורה. לזואם יודעת שנזדקרה והגביהה רגליה למעלה, טמאה בכל מקום שתמצאנו, אפילו למעלה מהחגור, בין מלפניה בין מלאחריה, אפילו עברה בשוק של טבחים או נתעסקה בכתמים. לזודוקא כשנמצא על בשרה לבר, אבל אם נמצא על בשרה וגם על חלוקה, אם עברה בשוק של טבחים או נתעסקה בכתמים, תולה בו בין שנמצא למטה מהחגור או שהגביהה רגליה ונמצא למעלה מהחגור. במה דברים אמורים, שכשנמצא הכתם על בשרה בלבד אינה תולה, כשאין לה לתלות אלא בעסק הכתמים או בשוק של טבחים, אבל אם יש מכה בגופה שיכולה לתלות בה שאפשר שיבא הדם ממנה, תולה בה, וטהורה. לזואם המכה בכתפה, והכתם על יריכה במקום שאי אפשר לבר מהמכה, טמאה:

לת. נמצא על עקבה טמאה - שמא נגע באותו מקום בישיבתה, אם ישבה כדרך הישמעלים⁶³ (ט"ז). לט. וכל שכן על רגליה ממש - אם נמצא על גב הרגל יש להחמיר, ואין להקל אלא בשאר אצבעות הרגל חוץ מהאגודל (ט"ז ותוה"ש). ויש מצדדים להחמיר גם בשאר אצבעות הרגל⁶⁴ (ש"ך). מ. ושמא נגעו - ואפילו סתם חיישינן שמא נגעו⁶⁵ (ש"ך). אמנם אם בטוחה בוודאות שלא נגעה באותו מקום, ולא בשאר מקומות שיתכן שיפול על ידה דם מהמקור, טהורה (סד"ט בפת"ש)⁶⁶.

⁵⁷ והוסיף המעיל צדקה, דה"ה אם ראתה כתם לבן ובשני קצוותיו מראה אדום, הלבן מצרף את שני האדומים, ואם יש בשני החלקים האדומים שיעור כגריס ועוד, טמאה. הובא בהג' רע"א סק"ז. ראה גם לעיל סעיף ה אות 21.

⁵⁸ ולמעשה דעת הרבה אחרונים להקל (חכמ"א כלל קיג ס"י, שר"ע הרב סקכ"ג, חוט שני סק"ג אות ז, ומשמרת הטהרה פ"ג סכ"ג). ויש שהחמירו (אג"מ ח"ג ס"י נג דראוי להחמיר [אבל מי שאין לו בנים ובשעת הדחק יש להקל], שיעורי שבה"ל סק"ו, הגר"ש אלישיב מובא באוצרות הטהרה עמ' תתקטו).⁵⁹ ולענין בגד שצידו הפנימי צבוע אבל צידו השני לבן, והכתם חילחל דרך הבגד ונראה גם מצידו הלבן, יש שהקלו שכיון שהכתם בא על הבגד מצידו הצבוע, ואילו היתה באה לשאול קודם שחילחל לצידו השני היינו מטהרים אותה (בצל החכמה ח"ה ס"י קמט), ודעת הרבה פוסקים דכיון שנמצא לפנינו גם בצד הלבן, חשיב שנמצא על הלבן (הגר"ש אלישיב מובא באוצרות הטהרה עמ' תתקטז, חוט שני סק"ג אות ו).

⁶⁰ אמנם סתימת כל הפוסקים להקל אף בבגד הפנימי הסמוך לבשר (שו"ת מהרש"ם ח"א ס"י פא, חזו"א ס"י פא ס"ק ד, חוט שני סק"ג, שיעורי שבה"ל סק"ה).

⁶¹ אמנם העיקר להקל כרמ"א (סד"ט סקכ"ב וחכמ"א כלל קיג ס"ט).⁶² אמנם אם לבשה בגד הסמוך לגוף, ולא הורידתו כלל כל הזמן שבו הגיע הכתם, הרי זו טהורה (שיירי טהרה לרש"ק באשה שיש לה מוך באר"מ, וכע"ז בפת"ש סקכ"ו, שו"ת שבה"ל ח"ו ס"י קלד). אבל אם הורידתו כגון כשהלכה ליפנות וכדומה יש לחוש שמא באותה שעה נטף הדם מן המקור, וטמאה (שבה"ל שם, הגר"ש אלישיב מובא במשמרת הטהרה פ"ג הע' 61). וראה גם להלן סע' יב ס"ק מט לענין אם לבשה כמה בגדים ונמצא דם על הבגד העליון.

⁶³ ואף במקומותינו שאין דרך בני אדם לישוב כן, מ"מ יש לחוש שמא אירע שישיבה כן, ואף בישיבה שלנו יתכן לפעמים שיהא העקב תחת אותו מקום (פרי דיעה בט"ז סק"י, ערוה"ש סע' מו, שיעורי שבה"ל בט"ז סק"י).

⁶⁴ ולמעשה בשו"ע הרב נקט כהט"ז ותוה"ש להחמיר בכל גב הרגל ולא על שאר האצבעות, אמנם המחמיר כש"ך גם בשאר האצבעות, תבא עליו ברכה (שיעורי שבה"ל בט"ז סק"א). והחכמ"א כלל קיג ס"א מיקל רק בצירוף נוסף.

⁶⁵ ומ"מ אם נמצא על גב היד, למעלה מהאצבעות, יש לצדד להתיר עם צירוף נוסף (סד"ט בפת"ש).

- מא.** אבל אם נמצא על שוקיה וכו' טהורה - ואפילו אין לה במה לתלות (ש"ך). ואף אם יתכן שנגעה בידה במקור, ואח"כ עבר מידה למקום זה, אין חוששים לכך (ש"ך, ט"ז).
- מב.** שנזדקרה - היינו שנתהפכה ראשה למטה ורגליה למעלה (ש"ך).
- מג.** מהחגור - הוא סינר שחוגרות הנשים כנגד בית התורפה לצניעות (ש"ך).
- מד.** וגם על חלוקה - אפילו החלוק אינו בדוק, תלינן שהכתם שעל חלוקה ושעל בשרה באו יחד, ואפילו אם הכתם שעל חלוקה אינו כנגד הכתם שעל בשרה (סד"ט בפת"ש).
- מה.** אבל אם יש לה מכה - אמנם בשלשה ימים ראשונים של ז' נקיים אין תולים במכה, כמבואר להלן סי' קצו ס"י (ש"ך).
- מו.** מכה בגופה - ואם נמצא כתם על ידה, ונתעסקה בידיה בדם וכדומה, תולה שהוא ממה שהתעסקה (ט"ז). ולפי זה אם נמצא גם על גופה, וגם על ידה, אינה תולה הכתם שבגופה שהוא מהדם שעל ידיה. וי"א דתולה דהכתם שעל גופה הוא מהדם שעל ידיה, והדם שעל ידיה תולה שהוא ממה שהתעסקה. והיינו דוקא כשנתעסקה בידיה בדם וכדומה, אבל אם עברה בשוק של טבחים ונמצא כתם על ידיה ועל גופה, נהי דתולים את הכתם שעל ידיה שהוא מהשוק, מכל מקום הכתם שעל גופה אי אפשר לתלותו בכתם שעל ידיה, כיון שאינו ודאי מעלמא (רע"א, סד"ט וחכמ"א בפת"ש). אך אם נגעה במכה שודאי מוציאה דם, או התעסקה בידיה בבשר ודגים שודאי היה בהם דם, אף אם לא ידעה בבירור שידיה התלכלכו מהדם, מ"מ טהורה, שודאי התלכלכו ידיה⁶⁷ (חכמ"א בפת"ש).
- מז.** ואם המכה בכתפה - אבל אם המכה בצוארה, במקום שיכול ליפול ממנו דם על רגליה כנגד בית התורפה, תולה במכה זו (ט"ז).
- יב.** נמצא הכתם על חלוקה למטה מהחגור⁶⁸, או במקום החגור עצמו⁶⁹, טמאה, ⁷⁰אפילו נמצא לצד חוץ. וי"א אין חילוק בין נמצא בחלוק לפניה או מאחריה או מן הצדדין, מפני שהבגדים חוזרין הנה והנה. ⁷¹ואם עברה בשוק של טבחים, טהורה, ⁷²אפילו נמצא לצד פנים ועל בשרה. ⁷³ואם נמצא על חלוקה בלבד מהחגור ולמעלה, טהורה, אפילו נזדקרה והגביהה רגליה, ואפילו לא עברה בשוק של טבחים, שאילו בא מן המקור היה נמצא על בשרה:
- מת.** על חלוקה - היינו חלוק הבדוק לה, וכדלקמן סעיף לט (ש"ך).
- מט.** חלוקה - ואפילו לבשה ג' חלוקים זה ע"ג זה, ומצאה כתם בחיצון, טמאה אם אין לה במה לתלות, כדאיתא בגמ'. ואמנם היינו דוקא כאשר החלוקים הפנימיים יכולים להתקפל, אבל אם המלבושים הפנימיים אינם יכולים להתקפל, ומצאה כתם בבגד החיצון טהורה⁷⁰. וה"ה בכרים שנותנים במטה [מזרון], אם עשוי במדת המטה, ונמצא כתם בתחתון, טהורה, שאי אפשר שיתהפך התחתון למעלה (פנים מאירות וסד"ט בפת"ש).
- נ.** טהורה - ואמנם אם נמצא במקום שמגיע כנגד המקור כששוחה הרבה, טמאה, וכדלהלן סעיף יג, והפוסקים מיירי כשחוגרת חגורה, שאז מה שלמעלה מהחגור לעולם אינו מגיע כנגד בית התורפה (חכמ"א בפת"ש).
- נא.** שאילו בא מן המקור וכו' - דאף שנזדקרה אי אפשר לדם לטפטף רק על חלוקה, אלא שותת ויורד על בשרה ופעמים נוגע אף בחלוק (ש"ך). מיהו אם עברו ימים רבים בין ההזדקרות

⁶⁶ ולענין שיעור הכתם המטמא, אף לסוברים שבכתם על בשרה טמאה בכל שהוא [ראה לעיל סעיף ו], בכתם על ידיה יש להקל כשאין בו שיעור כגריס ועוד, מלבד היכא שיודעת שידה היה תחת אותו מקום, כגון לצורך בדיקת עד, ולא רחצה ידיה אח"כ (סד"ט, בפת"ש).

⁶⁷ ראה גם להלן סעיף יח ס"ק ס.

⁶⁸ בגד שדרך לבישתו ע"י שמכניסה רגליה בתחלה ואז מכסה בו גופה, חשיב כל הבגד כלמטה מכנגד בית התורפה, דחיישינן שמא בשעת לבישתו או פשיטתו נוטף עליו הדם (חקר הלכה [לנדא] אות נ הלכות נדה ס"ק לא, מנחת שלמה תניינא סי' עד אות א, בדה"ש ס"ק קסא, חוט שני סק"ז אות ד). ויש שדן להקל בזה, כיון שאינו כנגד בית התורפה אלא כרגע ממש, ולא מחזקינן טומאה בכה"ג (שיעורי שבה"ל סק"ד). ואם היתה לבושה בגד הסמוך לגוף, בשעת לבישת הבגד הנ"ל, יש סניף להקל, ראה לעיל אות 62.

⁶⁹ וה"ה למעלה מהחגור, אם דרכו להגיע כנגד המקור כששוחה הרבה, כדלהלן סעיף יג.

⁷⁰ ומ"מ צריכה לידע שלא היה זמן שזו התחתון ממקומו באופן שיכל הדם להגיע מהמקור על הבגד העליון (חוט שני סק"ז אות ה). וה"ה לענין אם לבשה בגד הסמוך לגוף כמצוי בזמננו, ראה לעיל אות 62.

למציאת הכתם, י"ל דטמאה, דשמא היה כתם גם על בשרה, ונתייבש ונפרך, וצ"ע לדינא (רע"א).

יג. נמצא על בית יד של חלוקה, אם המקום שנמצא בו הדם בבית יד מגיע עד בית תורפה, טמאה אפילו אינה יכולה להגיע שם אלא אם כן תשחה הרבה, ואם אינה יכולה ליגע שם כלל, טהורה⁷¹:

נד. אלא אם כן תשחה הרבה - ותשער האשה בעצמה ע"י שתשחה הרבה עד שתגיע לפי הטבעת, ועד המקום שמגיע שם בית ידה [השרוול] לשם חוששין, ולא יותר (חכמ"א בפת"ש).

יד. נא היתה פושטתו ומתכסה בו בלילה⁷², בכל מקום שימצא בו, טמאה, מפני שהוא (חוזר) הילך והילך⁷³. וכן הדין אם נמצא במעפורת⁷⁴ שמכסה ראשה⁷⁵ או שחוגרת בו. וואם קשרה בו ראשה היטב וכשנעורה גם כן מצאתו קשור יפה, אינה הוששת:

טו. נתיני נשים שכיסו ראשון בחלוק א'⁷⁴, שתיהן טמאות⁷⁵. ואם אחת כיסתה והאחרת לא כיסתה, אף על פי ששתיהן לבשו החלוק, ונמצא הכתם למעלה מהחגור, אותה שכיסתה טמאה, והאחרת טהורה:

טז. ואם יש לה מכה בצוארה ונמצא הכתם בחלוק אפילו למטה מהחגור שאי אפשר ליגע שם מהמכה, אם פושטתו ומתכסה בו תולה במכתה, שאני אומר נתהפך ובא לו שם:

נג. בצוארה - היינו אפילו בצידי הצואר במקום שאינו יכול ליטוף משם ישירות על הבגד (ש"ך). יז. נמצאה כתם למעלה מהחגור וכתם למטה ממנו, ויודעת שלא נזדקרה, טהורה, שאני אומר כמו שהעליון בא מעלמא כך בא התחתון⁷⁶. כמה דברים אמורים כשיש בעליון כגרים ועוד, או יותר, שודאי מעלמא בא, שהרי אין לתלותו בכנה. אבל אם אין בו כגרים ועוד, אין תולין אותו מעלמא, דשמא דם כנה הוא, ואם יש בתחתון כגרים ועוד שאין לתלות בכנה, טמאה:

נד. ויודעת שלא נזדקרה - אף דבעלמא אין חוששים שמא נזדקרה, כמבואר לעיל סעיף יא, כאן חמיר טפי, ואין להקל אלא אם יודעת להדיא שלא נזדקרה⁷⁷ (ש"ך).

נה. טהורה - אמנם אם היא בג' ימים ראשונים של ז' נקיים, צ"ע אם תולה תחתון בעליון⁷⁸ (רע"א). נו. כמו שהעליון בא מעלמא - היינו היכא שהכתם העליון על בשרה וכן הכתם התחתון על בשרה. אבל אם הכתם העליון על בשרה וגם על חלוקה, ואילו הכתם התחתון נמצא רק על בשרה, אין תולים (רע"א). ויש שנשאר בצ"ע היכא שהכתם העליון על חלוקה, והכתם התחתון על בשרה (סד"ט בפת"ש).

נז. כך בא התחתון - אמנם אם הכתמים בשני צבעים שונים, כגון שהכתם העליון שחור, והכתם התחתון אדום, אין תולים את הכתם התחתון בעליון⁷⁹ (רע"א, סד"ט בפת"ש).

נח. אבל אם אין בו כגרים ועוד - דשמא הכתם העליון הוא מדם כנה, והלכך אם יש בתחתון כגרים ועוד, טמאה⁸⁰ (ש"ך).

יח. נתינין שכתמים רבנן, מקילין בהם⁸¹ ותולה בכל דבר שיכולה לתלות⁸². כיצד, שחטה בהמה חיה או עוף, או נתעסקה בכתמים, או ישבה בצד המתעסקים בהם⁸³, או שעברה בשוק של

⁷¹ ואף אם יתכן שנגעה בידה באותו מקום ונתלכלכה מדם, ואח"כ עבר הדם מידה לחלוקה, אין חוששים לכך, שאין מחזיקין טמאה ממקום למקום (רשב"א שם).

⁷² היינו שהתכסתה בו כשמיכה.

⁷³ ואפילו אם בבוקר מצאה את חלוקה באותו אופן שהתכסתה בו, טמאה, דחיישינן שמא התהפך וחזר שוב (חוט שני סקי"ח). וראה גם להלן סעיף מח.

⁷⁴ היינו בין אם כיסו בו ראשן בבת אחת, ובין אם זו אחר זו (בדה"ש ס"ק קעד).

⁷⁵ ולענין אם יש חילוק בין אם באו לשאול בבת אחת או בזו אחר זו, ראה להלן סעיף כה ס"ק סז.

⁷⁶ ואין חוששים שמא הכתם העליון הוא צבע [כפי שחששו להלן סעיף לא], משום דמסתמא שניהם מין אחד (חוט שני סקי"ט).

⁷⁷ משום דהוי ב' תליות לקולא, א' שלא נזדקרה, ב' שהכתם התחתון בא ממקום שבא העליון.

⁷⁸ ראה להלן ס"י קצו ס"י דין תליה בג' ימים ראשונים של ז' נקיים.

⁷⁹ וה"ה כשניכר שהם שני מיני אדום, ולא יתכן ששני הכתמים הגיעו מאותו דבר (חוט שני סקי"ט).

⁸⁰ ואף לסוברים שבכתם על בשרה אפילו פחות מכגרים טמאה, ואין תולים בכנה, כדלעיל סעיף ו, כאן שהכתם ודאי אינו מגופה, עדיף לתלות שהוא מכנה, ואין תולים שהוא מעלמא (הג' רע"א).

⁸¹ ולענין תליה דם שנמצא בעד בדיקה, ראה להלן סעיף לד.

טבחיים⁸⁴ ונמצא דם בבגדיה, תולה בה וטהורה.⁸⁵ אפילו לובשת ג' חלוקים זה על זה, ונמצא אפילו בתחתון, טהורה⁸⁶. אבל אם נמצא על בשרה, אינה תולה⁸⁷ אלא אם כן יש לה מכה בגופה או תולה בה, אפילו על בשרה אם הוא במקום שאפשר לדם לנמף משם⁸⁸, וואפילו נתרפאת, אם אפשר לה להתגלע ולהוציא דם על ידי חיכוך, תולה בה, וואף על פי שעכשיו עלה עליה קרום ואינה מטפטפת:

נט. בכל דבר - ואשה שיוצא דם מחוטמה לפעמים, אם דרכה בכך שבהכאה מועטת נוטף דם מחוטמה, תולה בזה. וכן צואת תרנגולים שלפעמים היא אדומה, תולין בה (חמודי דניאל בפת"ש). וכן אם האשה שואפת טבק בחוטמה, ורגילות שנופל הליחה מהחוטם על בגד פשתן נעשה כתם אדום, יש לתלות בו, וה"ה אם בעלה שואף טבק ונמצא כתם על הסדין ששכב עמה. וכן מצוי שמלפפים תינוק בבגד אדום, וע"י שהתינוק מטיל מים נפלט מהבגד צבע אדום ונצבע חלוקה או סדינה, דודאי יש לתלות בו. וכן אם לבשה בתי שוקיים [גרביים] מבגד אדום, וכשהיא הזיעה נתלכלך חלוקה מהצבע שהפליט הבגד, ג"כ יש לתלות בו, והכל לפי ראות עיני המורה⁸⁸ (סד"ט בפת"ש).

ס. שחטה וכו' - אין צורך שהדם יכול לבא ישירות למקום הכתם, אלא סגי בכך שידיה נתלכלכו, דתלינן שבא על הבגד מידיה. ולכן נשי הקצבים יכולות לתלות כל כתמיהם בדם שנתלכלכו בידיהם בשעה שהתעסקו בכשר (חמודי דניאל בפת"ש).

יט. כ"שם שתולה בה כך תולה בבנה ובבעלה⁷⁰ אם נתעסקו בכתמים⁷⁰ או אם יש בהם מכה⁸⁹, לפי שדרכם ליגע בה⁹⁰. אבל אם היו עסוקים בדם ולא נמצא בהם דם, אינה תולה בהם, אלא אם

⁸² ואפילו בעונת וסתה תולה כתמיה בדברים שנתעסקה בהם וכו' (ש"ך סי' קפז סק"ז). ולענין אם צריך לילך לחכם הבקי במראות שיבחיין אם הוא דם או צבע וכדומה, ראה להלן סעיף ל.

⁸³ אמנם אם עברה או ישבה ליד עוף שחוט, אינו מועיל לתליה, כיון שאין דרכו לינתז, ואין מתלכלכים בכה"ג (שו"ת מהר"י ברונא סי' קט, הובא בדעת תורה כאן, ובשיעורי שבה"ל סי"ב סק"ג).

⁸⁴ אמנם בזמננו אין שייך תליה בשוק של טבחים אלא בנכנסת לבית המטבחים ממש, אך בסתם אטליז שאין לכלוך ודם אם עוברת בסמוך להם ודאי שאינה תולה, וגם אם נכנסת לתוך חנות או אטליז בשר, הרבה פעמים קשה לתלות (שיעורי שבה"ל סי"ב סק"ב).

⁸⁵ ראה בענין זה לעיל סעיף יב ס"ק מט.

⁸⁶ ולענין אם נמצא על ידה, ראה לעיל סעיף יא ס"ק מו.

⁸⁷ ולפיכך אשה שעשו לה הרופאים זריקה, או שהוציאו ממנה דם לבדיקה, תולה בזה, מפני שמצוי לפעמים שנוטף דם מהנקב. וכן נשים שרגילות לגלח שערות שבאותו מקום ע"י סכין חד וכדו, ומצאה אח"כ כתם, לפעמים אפשר לתלות בזה. ואשה הסובלת מטחורים, יש אופנים שיכולה לתלות הכתמים בזה, וזה תלוי באופן מחלתה, ותעשה שאלת חכם (חוט שני ס"ק כא אות ה-ו, יא). ודע דתולה הכתם אף במכה שספק אם מוציאה דם, כמבואר לעיל סי' קפז ס"ה ס"ק מח. מצאה כתם ולא היה לה תליה, ואח"כ נתגלה שיש לה מכה אינה תולה למפרע במכה (שו"ת יד יוסף סי' צ, שו"ת מהרש"ם ח"ג סי' שסט, בדה"ש ס"ק רח). וי"א שאם לפי אומדן דעתה, או אומדן דעת של רופא וכדומה, אפשר לתלות שהמכה היתה בזמן מציאת הכתם, תולים בזה (חוט שני סק"א אות יב). ולענין היכא שהדם מעורב בליחה שמגיעה מאותו מקום, אם תולים במכה, ראה עוד להלן סעיף נד. ולענין אם הכתם גדול יותר מכמות של דם שיכולה לבא מהמכה, ראה להלן סעיף כו. ולענין תליה במכה של בעלה או בנה, ראה סעיף הבא.

⁸⁸ וכן אם הכינה מיץ פטל, או אכלה אבטיח או סלק וכדומה או שהכנתם, הרי היא תולה בהם. וכן אם מאכילה את ילדיה במאכלים שיש בהם גוון אדום, או מכבסת בגדים שיש בהם כתמים שיכולים ללכלך את בגדיה, הרי היא תולה בהם. אא"כ ניכר שהכתם אינו מדברים אלו. [לענין אם צריך להשוות את הכתם לדבר ממנו בא, ראה להלן סעיף ל]. וכן מצוי בנשים שאחר שאוכלות סלק, אזי מי רגליהם אדומים כדם, וודאי שהוא תליה וטהורה. כמו כן מצוי בזמננו שיש ציורים ודוגמאות במזרן או בשמיכה, וע"י רטיבות הם מעבירים אדמומית על הסדין ועל הבגדים, ונחשב תליה. אשה שעובדת כאחות או רופאה במרפאה או בבית חולים או במעבדה שמצויים שם דמים, תולה כתמיה שמצאה בבגדים שלבשה שם (חוט שני סק"כ אות ג-ז). ולענין בגדים שלבשה בימי נדותה, וחזרה ולבשתם בימי טהרתה בלא לכבסם, ראה להלן סעיף מד.

⁸⁹ אשה שהתעסקה בפצע של בנה, ונזהרה מטינוף, ולבסוף מצאה כתם, יכולה לתלות הכתם בפצע, דאפשר שלא נזהרה היטב (חוט שני סק"ב אות ה).

⁹⁰ אמנם אם ברור לה שלא נגעה בהם, אינה תולה בהם, אא"כ שכבו יחד במטה שאז תולה בהם (חוט שני סק"ב אות א).

כן היו עסוקים בדבר שדרכו לינתו כגון שחיטה וכיוצא בה. הגה: ⁹⁰ ויהוא הדין אם שכבה במטה עם נשים שיש להם מכות בגופן⁹¹, תולה בהן כמו בבנה ובעלה:

סא. תולה בבנה ובעלה - ואפילו נמצא הכתם על בשרה, תולה בהם. אמנם בגוונא של הסיפא, שהיו עסוקים בדבר שדרכו לינתו ולא נמצא בהם דם, אינה תולה כתם שעל בשרה, אלא אם נמצא כתם גם על חלוקה (פרישה ס"ט וחכמ"א בפת"ש).

סב. אם יש בהם מכה - ואפילו אם המכה שבהם נתרפאה, ורק היא יכולה להגלע ולהוציא דם (חת"ס בפת"ש).

סג. ולא נמצא בהם דם - היינו שלא נודע בוודאות אם היה עליהם דם, אבל אם נודע שהיה עליהם דם, אעפ"י שעכשיו אין עליהם דם, תולים שמא בשעה שנגעו בה היה בהם דם (ש"ך).

כ. ⁹² מי שרגיל⁹² לצאת ממנו דם דרך פי האמה, ובשעת תשמיש נמצא בעד האשה⁹³ דם, תולה בבעלה:

סד. שרגיל לצאת וכו' - היינו שיוצא גם שלא בשעת הטלת מי רגלים, אבל אם יוצא רק בשעת הטלת מי רגלים אינה תולה בזה (נוב"י בפת"ש, רע"א).

סה. ובשעת תשמיש נמצא - הוא הדין אם נמצא אחרי ב' או ג' ימים בעת שרגילה לפלוט, ג"כ תולה בו (מהרי"ט בפת"ש).

כא. ⁹⁴ היבא דאישתכח כתם בשיפולה מאחורה, ומכה איכא מקמא, תליא בה, דאפשר אדיתבא הך דבתרא אתא לקמה ונטפה בה מההיא מכה⁹⁴:

כב. ⁹⁵ ספק אם עברה בשוק של טבחים⁹⁵ או אם ישבה בצד המתעסקים בכתמים, אינה תולה בהם⁹⁶. ⁹⁷ במה דברים אמורים, בעיר שהטבחים או המתעסקים בכתמים יושבים במקום ידוע, אבל אם דרכם להתעסק כאן וכאן, תולין אפילו מספק, שמא נתעסקו במקום שעברה ולא הרגישה: כג. ⁹⁸ נתעסקה בדבר אדום ונמצא עליה כתם שחור או איפכא, אין תולין בו. ⁹⁹ במה דברים אמורים, אדום בשחור ושחור באדום, אבל אדום באדום ושחור בשחור, אפילו אם אינו ניכר ממש שדומה לו, תולה בו⁹⁷, כגון שנתעסקה במי תלתן או במי בשר או בקילור אדום קצת, תולה בו האדום:

סו. שנתעסקה במי תלתן - ואם נתעסקה בצבע אדום, לכאורה אין תולים אדום באדום, כיון שיש אפשרות לברר זאת ע"י העברת סממנים, כמבואר להלן סעיף לא, ואף שאין אנו בקיאים בזה, אין להקל, ואף אם אח"כ נאבד העד, יש מקום לאסור, וצ"ע⁹⁸ (רע"א).

כד. ⁹⁹ נתעסקה בתרנגולת, תולה בו אדום ושחור וכרכומי⁹⁹, לפי שדם שחיטתה אדום, ודם איבריה שחור, ודם בני מעיה כרכומי:

כה. ¹⁰⁰ שתי נשים שנתעסקו בצפור אחת שאין בו דם אלא כסלע, ונמצא על כל אחת כסלע, שתיהן טמאות¹⁰⁰:

⁹¹ אשה שנמצאים בביתה בנות שהגיע זמנן לראות וראו, והן שכבו או ישבו על מטת אמם וכדומה, ונמצא שם כתם, הרי היא תולה בהם (חוט שני סק"ב אות ד).

⁹² ו"א דדוקא אם רגיל בכך, היינו שאירע לו כן לפחות פעמיים (מי נדה, בדה"ש ס"ק רכט). ו"א דאף אם אירע כן פעם אחת תולה בזה לענין כתמים (מלבושי טהרה, טהרת ישראל, הובאו בבדה"ש שם בשעה"צ ס"ק סז).

⁹³ שקינחה בו לאחר תשמיש.

⁹⁴ היינו אם מצאה כתם בבגדה מאחור, ויש לה מכה מלפנים, תולה במכתה, משום שיתכן שבשעת ישיבתה, חלקו האחורי של הבגד הגיע לפניה, ונטף עליו מהמכה.

⁹⁵ ולענין שוק של טבחים בזמננו, ראה לעיל אות 84.

⁹⁶ ולענין כתם שספק אם הוא דם או צבע, ראה להלן סעיף לא. ולענין אם יש לה מכה שספק אם מוציאה דם, ראה לעיל ס' קפז ס"ה ס"ק מח.

⁹⁷ והיינו דוקא כשיש איזה צד ואפשרות שהכתם מאותו מראה, כגון שמחמת מרקם הבגד משתנה צבע הכתם, אבל אם ודאי אינם דומים, אין תולים (חוט שני סק"ה אות ב). וראה עוד להלן סעיף ל.

⁹⁸ ולמעשה יש להקל בזה, כיון שיש תליה לפנינו. ואף בזמננו שאפשר לבדוק ע"י מקרוסקופ אם הוא צבע או דם, אין צריך לברר זאת (שיעורי שבה"ל סק"א, וראה גם בדה"ש ביאורים ד"ה אבל).

⁹⁹ הוא אחד ממראות הטמאים באשה, והוא נוטה קצת למראה צהוב (בדה"ש ס"ק רמט).

¹⁰⁰ אמנם אם אחת מהן טמאה נדה, תולים שכתמה הוא דם, וכתם חברתה הוא מהציפור, וטהורה, וכדלהלן סעיף מא (לחם ושמלה סקצ"ד, חוט שני סק"ו אות ג).

סז. שתיהן טמאות - ואם באו לשאול בזו אחר זו, ולא שתיהן יחד, י"א דשתיהן טמאות (ט"ז¹⁰¹). וי"א דבאופן זה שתיהן טהורות¹⁰² (ש"ך בנקוה"כ, תורת השלמים¹⁰³). כו. ¹⁰⁴נתעסקה בדם שאי אפשר שיהיה ממנו כתם אלא כגרים, ונמצא עליה כשני גריסין, הרי זה תולה כגרים בדם שנתעסקה בו וכגרים במאכולת¹⁰⁴. אבל אם נמצא הכתם יותר מכשני גריסין, טמאה. ¹⁰⁵ויש מחמירין ומטמאין בכל זה. ומכל מקום נראה דיש לסמוך אמקילין, דבכתמים שומעין להקל:

סח. וכגרים במאכולת - היינו דוקא במאכולת ששכיח הרבה וגם רגיל להיות במקום זוהמא, אבל אם התעסקה בשני זמנים בכל פעם כסלע, ומצאה כתם שני סלעים, אפשר דאין תולים לומר שהזדמנו זה לצד זה¹⁰⁵ (מעיל צדקה, רע"א).

סט. ומטמאין בכל זה - היינו אפילו אם התעסקה בכגרים ונמצא עליה כגרים ועוד (ש"ך). כז. ¹⁰⁶נתעסקה בפחות מכגרים, ונמצא עליה כגרים ועוד, טהורה. שאני אומר כתם זה מעסק הכתמים הוא וכבר היה שם דם מאכולת (פירוש דם כינה) שנצטרף אליו עד שחזר ליותר מכגרים. ¹⁰⁷וכן אם נתעסקה בפחות מכגרים, ונמצא עליה כשני גריסין, טהורה. הגה: ¹⁰⁸ויש מחמירין ומטמאין. ¹⁰⁹ומכל מקום אם נתעסקה בדם ואינה יודעת בכמה, אזלינן לקולא ואמרינן שהיה בדם כשיעור הכתם:

כת. ¹¹⁰האשה שמצאה על חלוקה כשני גריסין וכינה מעוכה בו, טהורה, שהגרים האחד ודאי מכינה המעוכה בו¹⁰⁶, והגרים השני אנו תולין אותו בכינה אחרת כיון שאין בו כגרים ועוד:

ע. טהורה - אפילו אם לא נתעסקה בדמים ואין תליה אחרת (ש"ך). כט. ¹¹¹הרגה פשפש שאנו תולין בו עד כתורמוס, חזר כתורמוס לשיעור הגרים לכל הדינים שאמרנו¹⁰⁷:

ל. ¹¹²אינה צריכה להקיף (פירוש ענין הקפה הוא לדמות דבר לדבר) הכתם לדבר שהיא תולה בו¹⁰⁸, אלא תולה מן הסתם עד שתדע שזה שחור וזה אדום¹⁰⁹:

לא. ¹¹³מצאה כתם ואין לה במה לתלות, והדבר מסופק אם הוא דם או צבע, מעברת עליו ז' סמנים, אם עמד בעיניו הרי זה צבע וטהורה, ואם אינה מעברת עליו, טמאה מספק. ¹¹⁴ועכשיו אין לנו העברת ז' סמנים, מפני שאין אנו בקיאים בקצת משמותם:

עא. ועכשיו אין לנו וכו' - ולפיכך היכא שמסופק אם הוא דם או צבע¹¹⁰, טמאה מספק (לבוש בתורת השלמים¹¹¹).

¹⁰¹ וכן פסק החור"ד חידושים סקל"ב.

¹⁰² אמנם אם אחת באה לשאול עבור עצמה ועברו חברתה, חשיב כבאו לשאול יחד, ושתיהן טמאות (חכמ"א כלל קיג סכ"ו).

¹⁰³ וכן עיקר (פלתי סק"ג, שו"ע הרב סקל"ה, חכמ"א כלל קיג סכ"ו, חזו"א סוס"י לט, חוט שני סקכ"ו אות א).

¹⁰⁴ וכן אשה שיש לה מכה, והמכה יכולה להוציא דם כשיעור גריס, ומצאה כשיעור ב' גריסים, תולה כגריס במכה וכגריס במאכולת, וטהורה (חוט שני ס"ח סקכ"א אות יג). וי"א דאין להקל בזמננו לתלות כגריס במאכולת אלא רק בשיעור המאכולת המצויה, כיון שהכתם בכללותו הוא יותר מכגריס (שערי טוהר שער י אות כד, הובא בבדה"ש ביאורים ד"ה וכגריס).

¹⁰⁵ ומסתבר שאם מצאו פחות מכגרים וטיהרו, אין לצרף מה שנוסף אח"כ כדי לטמא (שיעורי שבה"ל סק"ב).

¹⁰⁶ אמנם בזמננו שהמאכולת קטנות יותר, אין לתלות במאכולת המעוכה כאן, אלא רק כשיעור אותה מאכולת, ולפיכך אין להקל אלא בכתם שהוא כשיעור גריס ועוד שיעור המאכולת המעוכה כאן (שיעורי שבה"ל סק"א).

¹⁰⁷ אמנם בזמננו שהפשפשים קטנים, אין תולים אלא כשיעור פשפש המצוי, ועוד כגריס שיעורי שבה"ל סק"א).

¹⁰⁸ ואפילו הכתם לפנינו אין צורך להשוותו (פרישה סקמ"ג, הובא בסד"ט סק"ג, שיעורי שבה"ל סעיף כג סק"ג). אמנם אם התליה אינה בדם שהגיע ממקום אחר, אלא בצבע וכדומה, אם יש אדם הבקי בהבחנה לראות אם הכתם הוא דם או צבע, יש לילך ולברר זאת (שיעורי שבה"ל סעיף יח סק"ג).

¹⁰⁹ ואף שאינם דומים ממש תולים, כיון שמצוי שהמראה משתנה מחמת האויר או מחמת שנבלע בבגד וכדומה, אבל כשרואים שאינם דומים זה לזה כלל, אין תולים (סד"ט סקמ"ה).

לב. פ"האשה שהיתה עוסקת במלאכתה, ונמצא דם במקום שעברה¹¹⁰ על דבר שהיה בדוק לה מתחילה (והוא מקבל טומאה), תחזור להתעסק כמו שעשתה, אם יודמן שתעבור על המקום שנמצא בו הדם, טמאה¹¹². ואם לאו, טהורה:

עב. והוא מקבל טומאה - דאם אינו מקבל טומאה טהורה, אף אם מצאה דם ודאי (ש"ך).

עג. אם יודמן שתעבור - היינו שמקום בין רגליה יעבור מעל המקום שנמצא שם הדם (ש"ך וט"ז).

לג. פ"האשה שבדקה עצמה בעד (פירוש סמרטוט מענין וכבגד עדים כל צדקותינו) הבדוק לה¹¹³ ונמצא עליו אפילו טיפה כחרדל, בין עגול בין משוך, טמאה. ולא עוד, אלא אפילו נמצא על הכתם מאכולת מעוכה, טמאה. וכן הדין כשבדקה בו והניחתו בקופסא ואחר שעה בדקה אותו ומצאה עליו דם כל שהוא, בין משוך בין עגול, טמאה:

עד. בעד הבדוק - עד שנבדק רק חלקו, ובדקה עצמה בחלק הבדוק, ומצאה דם פחות מכגריס, אך מסתפקת שמא ניתק העד בידה ממקום הבדוק למקום שאינו בדוק, יש שנוטה להקל בזה, ואם העד לא נבדק היטב רק דרך העברה, ודאי אפשר להקל (חמודי דניאל בפת"ש).

עה. והניחתו בקופסא - הוא הדין אם הניחתו מגולה ואחר זמן מצאה עליו דם (ט"ז).

לד. פ"הבדקה עצמה בעד הבדוק לה והניחתו תחת הכר או תחת הכסת, ולמחר נמצא עליו דם, אם משוך, טמאה, שחזקתו מהקינות. ואם עגול, ואין בו כגריס ועוד, טהורה¹¹⁴, שאין זה אלא דם מאכולת שנהרגה תחת הכר. הגה: פ"הווא הדין אם הוא יותר מכגריס, ויש מקום לתלות בו כמו שנתבאר לעיל באיזה דבר תלינן כתם:

עו. ולמחר נמצא עליו דם - הוא הדין אם מצאה מיד (מאיר נתיבים בפת"ש).

עז. אם משוך טמאה - דוקא הכא שבדקה עצמה בעד זה, אבל בכל שאר הכתמים אפילו אם הוא משוך טהורה בפחות מכגריס (ש"ך).

עח. טהורה - ואמנם בג' ימים ראשונים של ז' נקיים, ו"א דטמאה כיון שאפשר לה ליהדר מזה, וכדמצינו להלן סי' קצו ס"י (דגול מרבבה, סד"ט בפת"ש). וי"א דטהורה (מעיל צדקה בפת"ש).

ויש מקום לתלות בו - ולפי"ז אשה שרגילה להוציא דם מבית הרעי¹¹⁵, ובדקה עצמה אפילו בעד הבדוק לה, ובשעת הבדיקה נגעה גם שם, ומצאה דם, אפילו הוא משוך, יכולה לתלות שהוא מבית הרעי, כיון שנעשה דרך קינות¹¹⁶. ואמנם בשעת וסתה אין להקל בזה (ט"ז). וי"א דאף בשעת וסתה אפשר להקל בזה (חוו"ד בפת"ש). וגם בתוך ז' נקיים תולה (מאיר נתיבים בפת"ש).

לה. בדקה עצמה בעד הבדוק לה וטחתו בירכה, ולמחר נמצא עליו דם, אם משוך, טמאה אפילו בכל שהוא, ואם עגול, טהורה, אם אין בו כגריס ועוד. ויש אומרים שאף עגול טמא בכל שהוא: הגה פ"הוכן עיקר¹¹⁷.

עט. אפילו בכל שהוא - ואם נמצאה מאכולת מעוכה על הכתם, ודאי תולים במאכולת (רע"א).

לו. פ"הבדקה עצמה בעד שאינו בדוק לה, אפילו הניחתו שמור בתיבתה ומצאה עליו דם, (אינה) טמאה (אלא) אם יש בו כגריס ועוד¹¹⁸. הגה: פ"הדוקא בעד בינוני, דהיינו שאין חזקתו בדוק ולא

¹¹⁰ ולענין מה נקרא צבע, אפשר דדבר שבני אדם עושים שיחזיק צבעו, הוי בגדר צבע, ונראה דדבר שעובר בכביסה רגילה מסתמא אינו בכלל צבע (חוט שני סק"ה).

¹¹¹ וכ"כ הסד"ט סקמ"ו וסקנ"ב. ואמנם דעת כמה פוסקים להקל בזה כיון שאי אפשר לברר (תורת השלמים סק"ל, יד אברהם), ולמעשה אם אין רגלים לדבר שהוא מראה דם, הדבר נוטה להקל (שיעורי שבה"ל סק"ד). ואם התעסקה בצבע אדום, ראה לעיל סעיף כג ס"ק סו. וראה עוד לעיל סעיף ה אות 25 לענין כתם שספק אם יש בו שיעור ואבד, וכן לעיל סי' קפח ס"א אות 4 לענין כתם שמראהו מסופק ואבד.

¹¹² אמנם בזמננו שלובשות בגד הסמוך לגוף, אם הבגד נקי, טהורה, שהרי הכתם היה צריך להראות בו (שיעורי שבה"ל סק"ג).

¹¹³ מסעיף זה עד סעיף לח לא מיירי מדיני כתמים, אלא מדיני בדיקת עד שטמאה בו מדאורייתא, או עכ"פ ספק דאורייתא. וגדר עד הבדוק ושאינו בדוק, יבואר להלן סעיף לח.

¹¹⁴ עי' להלן סעיף לו אות 119.

¹¹⁵ כגון שיש לה טחורים.

¹¹⁶ וכן עיקר (שיעורי שבה"ל על הט"ז ס"ק כג).

¹¹⁷ וכן נקטינן למעשה להחמיר (ש"ך סקמ"ג, תורת השלמים ס"ק לו, וכן מצדד הסד"ט סי' קפג סק"ב ד"ה וכיון וד"ה אם). וי"א דבעגול והוא פחות מכגריס, טהורה מעיקר הדין, ורק ראוי להחמיר (חכמ"א כלל קיג סל"ב).

מלוכלך, אבל אם בדקה עצמה בעד שחזקתו מלוכלך, כגון שלקחה עד ממקום שדמים מצויין שם, שחזקתו שכבר היו בו כתמים, ובדקה עצמה בו ונמצא עליו כתם, טהורה אפילו יותר מכגרים:

פ. אם יש בו כגרים ועוד - אמנם בזמננו שאין מאכולות בשיעור זה, אין לטהר אלא בשיעור קטן כדם מאכולת מצויה¹¹⁹ (חת"ס בפת"ש).

פא. ודוקא בעד בינוני - היינו שהעד היה מוכן ומונח במקום מוצנע. אבל עד המזדמן בבית נחשב כעד שחזקתו מלוכלך, וכן חלוק שלקחה מן השוק ואינה יודעת ממי לקחתו אם מישראלית נדה או טהורה או אולי מנכרית, חשיב חזקתו מלוכלך ואפילו אם נמצא עליו יותר מכגרים, טהורה¹²⁰ (ט"ז).

פב. טהורה אפילו יותר מכגרים - היינו דוקא שלא בשעת וסתה, אבל בשעת וסתה אין להקל (בית אפרים בפת"ש).

לז. בדקה עצמה בעד שאינו בדוק לה, וטחתו בירכה, ואחר כך נמצא עליו דם, אפילו כגרים ועוד, טהורה. הגה: "וכל שכן אם הניחתו אחר הבדיקה במקום שיש לתלות הכתם, דטהור אפילו ביותר מכגרים, אבל הניחתו במקום שאין דם שכית, טמאה, אם הוא יותר מכגרים:

פג. טהורה - וכן עיקר (ט"ז, תורת השלמים¹²¹). ויש מצדדים דאין להקל בזה (ש"ך¹²²).

פד. וכל שכן אם הניחתו - ולא טחתו בירכה (ט"ז).

לח. איזהו עד הבדוק¹²³, כל שבדקתו¹²⁴, בין היא בין חברתה, ולא נודע שנכנס בו כתם, ולא העבירתו בשוק של טבחים, ולא בצד המתעסקים בכתמים, הרי זה בחזקת בדוק¹²⁵:

¹¹⁸ אבל אם אין בו כגרים ועוד טהורה, ומכל מקום אם היתה זו בדיקה שחייבת בה, כגון בתוך ז' נקיים, לא יצאה ידי חובת בדיקה, וצריכה לבדוק שוב (בדה"ש ביאורים ד"ה אם). ואפילו הדם משוך, אם אין בו כגרים ועוד, טהורה (שו"ע הרב סק"ע, חכמ"א כלל קיג סל"ד), אמנם ראוי לבעל נפש להחמיר לעצמו (שו"ע הרב שם). וכל זה היכא שנמצא בעד בדיקה, אבל לענין כתם שנמצא בבגד שאינו בדוק, ראה להלן סעיף לט.

¹¹⁹ ולפי"ז בבתיים שאין מצויות מאכולות כלל, אין לתלות בבדיקת עד כלל, ואפילו רק כל שהוא דם, אא"כ הוא מקום שיש שם קצת בעלי חיים, דתלינן במצוי (בדה"ש ס"ק שלא, חוט שני ס"ק לא), ואמנם דעת כמה אחרונים להקל אף בזמננו בכתם ששיעורו פחות מכגרים ועוד, ומ"מ בכתם משוך אין להקל (שו"ת שבה"ל ח"ה סי' קט סק"ו). וכן כשנראה דם ממש שהוא ודאי מן המקור, קשה להקל ביותר משיעור מאכולת שבזמננו (שיעורי שבה"ל סק"א ובסעיף לט בט"ז סקכ"ט ד"ה 'אמנם').

¹²⁰ וגדר 'עד הבדוק', יבואר להלן סעיף לח.

¹²¹ וכן פסק הסד"ט ס"ק סד, וחכמ"א כלל קיג סל"ה.

¹²² וכן פסק החור"ד סקכ"ו.

¹²³ סיכום: מצינו ג' סוגי עדים: עד הבדוק, עד שאינו בדוק, ועד שחזקתו מלוכלך. עד הבדוק - היינו שנבדק וראו שהוא נקי. ואפילו אם הונח אח"כ במקום שאינו משומר לגמרי, אינו יוצא מחזקת בדוק עד שתהא תליה מנין התלכלך (שו"ע כאן). ואפילו עבר זמן אחר הבדיקה, עדיין חשיב בדוק, ראה להלן אות 125. עד שאינו בדוק ונקרא גם "עד בינוני" - היינו שמעולם לא נבדק לוודא שאכן הוא נקי, אך היה בחזקת נקי והיה מונח במקום מוצנע שאין סיבה שיתלכלך (רמ"א סל"ו). עד שחזקתו מלוכלך - היינו שהיה מונח במקום שמצויים לכלוכים אדומים, וה"ה אם העד הסתובב בבית ולא היה מונח במקום מוצנע (רמ"א שם), וה"ה בגד שהניחוהו בסל הבגדים המיועדים לכביסה, או שהיה מונח על הרצפה במקום מלוכלך זמן מה, הוי חזקתו מלוכלך (סד"ט ס"ק סא ד"ה ולפי, חכמ"א כלל קיג סל"ח, לחם ושמלה ס"ק קכט, חוט שני סקל"ד אות ד). ולענין עד שהתכבס, אם נחשב בדוק, ראה להלן אות 124. ועד חדש באריזה פשוט שנחשב בדוק (ראה גם להלן סעיף לט אות 126 לענין בגד חדש), ואמנם אם מצאה נקודות קטנות מאד על העד, "א שאינו נחשב בדוק לענין נקודות אלו, ראה לעיל סי' קפח אות 25. ודע, דעד שבדוק ממראות מסויימים בלבד, הרי זה נחשב "בדוק" לענין מראות שנבדק לו (סד"ט ס"ק סז ד"ה מיהו).

ודין בדקה עצמה בעדים אלו: בדקה בעד הבדוק - אם מצאה דם אפילו כל שהוא, טמאה (שו"ע סע' לג). בדקה בעד שאינו בדוק - אם מצאה פחות מכגרים טהורה, ואם יותר מכגרים, טמאה עי' לעיל הערה 119 (שו"ע סע' לו). בדקה בעד שחזקתו מלוכלך - אפילו מצאה דם יותר מכגרים, טהורה (רמ"א סע' לו). וה"ה אם בדקה עצמה בעד הבדוק ואח"כ הניחתו במקום שמצויים לכלוכים אדומים, טהורה (רמ"א סעיף לד).

וכל זה לענין עד שבדקת בו, אבל לענין חלוק שמצאה בו כתם, ראה להלן סעיף לט.

¹²⁴ ולענין בגד אחרי כביסה, "א שאינו נחשב בדוק, כל עוד לא נבדק לראות שהוא אכן נקי (פלתי ס"ק כ, חכמ"א כלל קיג סל"ו). ו"א שנחשב בדוק (סד"ט ס"ק סז ד"ה מיהו, בית מאיר סעיף לט, שו"ע הרב ס"ק צג, לחם ושמלה סקנ"ד), וכן נקטו פוסקי זמנינו (בדה"ש ס"ק שנד, הגר"ש אלישיב מובא במשמרת הטהרה פ"ג הע' 72, שו"ת שבה"ל ח"ה סי' קי אות ה-ו, חוט שני ס"ק לד אות ג וס"ק לט אות ב). ואמנם

- למ. ¹²⁶אין האשה טמאה משום כתם שמצאה בחלוקה, אלא אם כן היה בדוק לה קודם שלבשתו. אבל אם אינו בדוק קודם שלבשתו, ולבשתו בלא בדיקה ומצאה בו כתם, טהורה:
- פה. אם אינו בדוק - י"א דהיינו דוקא בבגד שחזקתו מלוכלך. אבל בבגד שהיה מונח במקום מוצנע ונקי, אפילו לא בדקתו קודם לכן [הוא הנקרא לעיל סעיף לו "עד שאינו בדוק" - "עד בינוני"], טמאה. וכדין עד המבואר לעיל סעיף לו (ט"ז). וי"א דחלוק דינו יותר קל מעד, וכתם שנמצא בחלוק שלא בדקתו מעולם [אינו בדוק - "עד בינוני"], אף שהיה מונח במקום מוצנע, אין האשה טמאה (רע"א¹²⁶).
- פו. טהורה - אפילו לקחה את הבגד מחברתה ויודעת ממי לקחתו, תלינן שכתם זה היה כבר בבגד קודם שלבשתו (ש"ך).
- מ. ¹²⁷בדקה חלוקה ופשטתו ומצאה טהורה, והשאילה לחברתה, ולבשתה ומצאה בו כתם, הראשונה טהורה והשניה טמאה:
- פז. ומצאה טהורה - היינו שבדקה החלוק קודם שלבשתו וגם אחר שפשטתו. והוא הדין אם לא בדקה את החלוק קודם שלבשתו, דטהורה, כיון שלא היה בדוק (ש"ך). וי"א שבאופן זה אף השניה טהורה, דמסתמא הראשונה לא בדקה אותו היטב אחרי שלבשתו (ט"ז).
- מא. ¹²⁸לבשה חלוקה הבדוק לה, ופשטתו, והשאילתו לישראלית נדה¹²⁷ או לעובדת כוכבים ¹²⁹שהגיע זמנה לראות וראתה פעם אחת אף על פי שאינה רואה בימי השאלת החלוק, ואחר כך נמצא בו כתם, תולה בהן וטהורה. והוא הדין אם בדקתו והשאילתו להן, ואחר כך לבשתו היא ומצאה בו כתם, שתולה בהן, ¹³⁰ואפילו היא בספירת שבעה נקיים. (ועיין לקמן סימן קצ"ו דבג' ימים הראשונים של ז' נקיים אין מקילין בכתמים לתלות בדבר אחר¹²⁸):
- פח. שהגיע זמנה לראות - היינו שהיא בת י"ב שנה ויום אחד, כדלעיל סעיף ב (ש"ך וט"ז).
- פט. לתלות בדבר אחר - ואף אם הוא חלוק שלבשתו היא עצמה בימי נדתה, דקיי"ל דתולה שהכתם מימי נדתה כמבואר להלן סעיף מד, מ"מ בג' ימים ראשונים אינה תולה אף בימי נדתה¹²⁹ (ש"ך¹³⁰).
- מב. ¹³¹השאילתו לקטנה שלא ראתה מעולם, ולבשתו קטנה זו לאחר שנבעלה קודם שחיתה המכה, או שהשאילתו לנערה שלא ראתה, ולבשתו תוך ארבעה לילות לבעילתה, או שהשאילתו ליושבת על דם טוהר, תולה בהן ¹³¹ואפילו בזמן הזה¹³¹. ¹³²וכן אם השאילתו לסופרת ז' שלא טבלה, תולה בה, ובעלת החלוק טהורה וחברתה ששאלתו מקולקלת:
- צ. שלא ראתה מעולם - ה"ה אם הקטנה ראתה כבר (דגול מרבכה בפת"ש).

אם אחרי הכביסה נתלה על חבלי הכביסה בחוץ, יש מקומות שיכול להתלכלך, ויש לצרף זאת להקל כשמצאה כתם (שעורי שבה"ל על הט"ז סק"ט בסו"ד), וי"א שעדיין חזקתו בדוק כל עוד שאין יודעים סיבה ללכלוך (חוט שני שם). וראה עוד לעיל אות 123.

¹²⁵ ואפילו עברו כמה חודשים מאז שבדקתו, עדיין חשיב בדוק, ואם מצאה עליו כתם יותר מכגריס, טמאה (מקור חיים ס"ק קנז הובא בדרכ"ט ס"ק קעח, בדה"ש ס"ק שנג, חוט שני סק"ד אות ה). וי"א דדוקא מיום עד הלילה וכדומה, שיוודעת שלא היו לידו לכלוכים אדומים, אבל אם עבר זמן רב באופן שאינה יודעת שלא היו לידו לכלוכים אדומים, הרי זה אבד חזקתו (שו"ע הרב ס"ק עב).

¹²⁶ וכן דעת שאר הפוסקים (כן עולה בש"ך סקמ"ז, וכן פסקו הפלתי סק"כ, סד"ט ריש ס"ק סז, בית מאיר, חכמ"א כלל קיג סל"ח, וחוט שני סק"ד). ומכל מקום בזמננו שהדירות נקיות, כמעט אין לתלות דם בעלמא, קשה להקל בפרט כשנראה שהוא דם גמור, והכל לפי ראות עיני המורה (שיעורי שבה"ל בט"ז סק"ט). ובגד חדש שלקחתו מהחנות, אינו נחשב בדוק לענין כתמים (סד"ט ס"ק סז ד"ה לכן), ואף בזמננו שהבגדים שבחנות נקיים, ואף ארוזים, עדיין נחשב אינו בדוק, כיון שלא נבדק מעולם (חוט שני שעה"צ ס"ק רפט), וי"א שאם הבגד עטוף באריזה, הרי הוא נחשב בדוק (משמרת הטהרה פ"ד ס"ז, וכן מסתפק בבדה"ש ס"ק שנח). ולענין בגד מכובס אם נחשב בדוק, ראה לעיל אות 124.

¹²⁷ אבל אם השאילתו לישראלית טהורה, שתיהן טמאות, כדלהלן סעיף מג. והוא הדין אם הישראלית טמאה רק מחמת מראה מסופק וכדומה, אין תולין בה (חוט שני סק"ז). ולענין אם השאילתו לישראלית שהיא בז' נקיים, ראה להלן סעיף מב. ולענין אם תולה בעצמה שלבשה חלוק זה בימי נדתה, ראה להלן סעיף מד.

¹²⁸ אבל בכתם פחות מכגריס ועוד, טהורה אף בג' ימים ראשונים, כמבואר להלן סי' קצו ס"י.

¹²⁹ ראה בענין זה להלן סי' קצו ס"י אות 61.

¹³⁰ וכ"כ תוה"ש להלן סקמ"ה.

¹³¹ דבזמן הזה מחמירים ברואה דם טוהר, כמבואר לקמן סי' קצד ס"א.

- צא.** קודם שחייתה המכה וכו' - ואף בזמננו דקיי"ל דבועל בעילת מצוה ופורש, כדלקמן סי' קצג ס"א, מ"מ תולה בה, מפני שדמים מצויים בה (ט"ז וש"ך).
- צב.** לסופרת ז' שלא טבלה - היינו כשהיא עדיין בתוך הז' נקיים, אבל אם כבר עברו ז' נקיים, אלא שעדיין לא טבלה, אין תולים בה (מל"מ סד"ט בפת"ש, ורע"א).
- צג.** שלא טבלה - והוא הדין אם השאילה את החלוק לפנויה גדולה שכבר ראתה כמה פעמים, אף שעתה לא ראתה כבר כמה שבועות (רע"א בפת"ש).
- צד.** וחברתה ששאלתו מקולקלת - וצריכה להתחיל למנות ז' נקיים מחדש (ש"ך).
- מג. ¹³²השאילתו לבעלת הכתם¹³², ¹³² בין שהיתה יושבת כבר על הכתם קודם שאלה בין שראתה כתם בחלוק אחר לאחר ששאלה את זה, אין תולות זו בזו ולא זו בזו ושתייהן צריכות לחוש. ¹³³אובל שכן אם השאילה לטהורה, וחזרה ולבשתו, ששתייהן צריכות לחוש:
- מד. ¹³⁴בלבשה חלוק בימי נדתה ולא בדקתו, ולבשתו בימי טהרתה¹³³ ונמצא בו כתם, תולה שמימי נדותה הוא¹³⁴:
- צה.** ולא בדקתו - היינו אף שהיה בדוק קודם שלבשתו בימי נדתה, כיון שלא בדקתו כשפשטתו בימי נדתה, וגם קודם שלבשתו בימי טהרתה לא בדקתו (ש"ך).
- מה. ¹³⁵בלבשה חלוק קודם שהיתה מעוברת, ואחר שנתעברה לבשתו בלא בדיקה ומצאה עליו כתם, תולה בלבישת הימים שלא היתה מעוברת. וכן המניקה, תולה בעצמה כמו שתולה בחברתה¹³⁵. ¹³⁶(וכן זקנה תולה בעצמה בימים שלא היתה זקנה)¹³⁶:
- מו. ¹³⁷חלוק שלבשתו בימי נדתה ונתכבס, וחזרה ולבשתו בזמן שהיא טהורה בלא בדיקה, אם נתכבס על ידי ישראלית ואינה בפנינו לשאול, חזקה בדקתו בשעת כיבוס, ואינה תולה בו. ואם היא בפנינו ואומרת שלא בדקתו, תולה לומר שמתחילה היה ולא עבר על ידי הכיבוס. ואם נתכבס על ידי שפחה או עובדת כוכבים, אפילו אינה לפנינו, תולה לומר שמתחילה היה. ואם אפשר לעמוד על הבירור, כגון שמכרת במראיתו, אם מקדיר דהיינו שנכנס לתוך הבגד, בידוע שקודם כיבוס היה, ואם מגלד, דהיינו שאינו נכנס לתוך הבגד, בידוע שאחר כיבוס היה, ¹³⁸ואם אינה בקיאה בכך, חוששת להחמיר:
- צו.** ואינה תולה בו - ואמנם אם הבגד לפנינו ובדקו את הכתם וראו שהוא מקדיר, אפשר להקל לומר שהכתם היה לפני הכיבוס, והכובסת לא ראתה אותו (ש"ך¹³⁷). וי"א דמקדיר או מגלד מהני רק להחמיר ולא להקל (רע"א¹³⁸).
- צז.** חזקה בדקתו וכו' - ואף בזמננו שאין דרך בנות ישראל בכך, יש להחמיר, שלא לתלות כתם זה בימי נדותה (ש"ך).
- צח.** אפילו אינה לפנינו וכו' - וה"ה אם הנכרית לפנינו ואומרת שבדקתו ולא היה בו כתם, לא סמכין על דבריה, ודנים כאילו אינה לפנינו (ש"ך).
- צט.** חוששת להחמיר - ולפי"ז אין להקל בלי לבדוק אם מקדיר, אא"כ אין אפשרות לבדוק את הכתם, כגון שנאבד הבגד וכדומה. וי"א דהאינא שכולם אינם בקיאים בין מקדיר למגלד, אין להקל אף כשנאבד הבגד (תפארת למשה ברע"א)^{139 140}.

¹³² היינו אשה שנטמאה מחמת שראתה כתם.

¹³³ ולענין אם בג' ימים ראשונים של ז' נקיים יכולה לתלות במה שלבשה בימי נדתה, ראה להלן סי' קצו ס"י אות 61.

¹³⁴ אבל אם לבשה את החלוק בימים שהיתה טמאה רק משום כתם, ואח"כ לבשתו בימי טהרתה ומצאה כתם, אינה תולה שהוא מימי טומאתה (שיעורי שבה"ל סק"ב).

¹³⁵ אמנם בזמננו שמצוי לפעמים שהמניקות רואות דם, אין המניקה תולה בעצמה לומר שהוא קודם ימי מניקותה (חוט שני סק"ח, וכן מצדד בשיעורי שבה"ל סק"ב).

¹³⁶ בכל האופנים כאן מיירי שבין הלבישה הקודמת ללבישה זו נטהרה ע"י ז' נקיים וטבילה, שאם לא כן ודאי צריכה להטהר עתה מחמת כתם זה (סד"ט ס"ק פג).

¹³⁷ וכן פסק הסד"ט סקפ"ד, חור"ד סקל"ג, שו"ע הרב סקצ"ד, וחכמ"א כלל קיג סל"ח.

¹³⁸ וכן פסק הפלתי סקכ"ד, ותורת השלמים ס"ק מו.

¹³⁹ ובתורת השלמים סקמ"ז מבואר דאף בזמננו בקיאים בין מקדיר ומגלד, ויש להקל בנאבד הבגד (שיעורי שבה"ל סק"ו). ומכל מקום למעשה בזמננו הכביסות מורידות כתמי דם, ולפיכך אין להקל כלל לתלות שנשאר דם מימי הנידות (שו"ע הרב סקצ"ג, לחם ושמלה סקנ"ד, בית מאיר סעיף לט, שיעורי

מז. ק"ל לבשה חלוק הבדוק לה, ופשטתו וכבסתו והשאלתו לחבירתה, ונמצא עליו כתם, אם מגליד, בידוע שמהשניה היא והיא טמאה והראשונה טהורה, ואם הוא מקדיר, בידוע שמהראשונה היא, והיא טמאה והשניה טהורה:

ק. ואם הוא מקדיר וכו' - ואם לא ידוע אם מקדיר או מגליד, כגון שנאבד הבגד, שתיהן טמאות (ש"ך).

מח. שתי נשים שלבשו חלוק אחד בדוק ונמצא בו כתם, אם הוא מהחגור ולמטה לשתיהן, שתיהן טמאות¹⁴¹, ואם הוא למעלה מהחגור לשתיהן, שתיהן טהורות. היתה אחת ארוכה ואחת קצרה, אם הוא מהחגור ולמטה לארוכה כשם שהוא לקצרה, שתיהן טמאות¹⁴², ואם הוא מהחגור ולמטה לקצרה, ולמעלה מהחגור לארוכה, קצרה טמאה, וארוכה טהורה. במה דברים אמורים, כשלא פשטו אותו בלילה לכסות בו את ראשו, אבל אם כיסו בו את ראשו, שתיהן טמאות. כיסתה אחת מהן את ראשה ולא השניה, אותה שכיסתה את ראשה טמאה, וחבירתה טהורה:

קא. פשטו אותו בלילה - דכתם שראתה תוך כדי שינה, יש לו דין כתמים, ואין חוששים שמא בא בהרגשה (תורת השלמים).

מט. ק"ט שלש נשים שלבשו חלוק אחד, או שישבו על ספסל אחד ק"ז אחר זו, ואחר כך נמצא עליו כתם, כולן טמאות, והוא שיהא הספסל מדבר המקבל טומאה. קכ"א במה דברים אמורים, בזמן שכולן שוות, אבל אם היתה אחת מהן ראוייה לראות יותר מחברתה, כגון שהיא זקנה או מעוברת או מניקה או שלא ראתה דם מימיה אף על פי שנשואה, אותה שאינה ראויה לראות תולה בראויה:

קב. כולן טמאות - י"א דהיינו אפילו באו לשאול זו אחר זו (ט"ז¹⁴³). וי"א דדוקא כשבאו לשאול יחד, אבל אם באו לשאול זו אחר זו, כולן טהורות (ש"ך בנקוה"כ).

נ. קכ"ב שלש נשים שישנות במטה אחת, ומשולבות (פירוש תכופות ודבוקות יחד כשליבות הסולם) שרגליהן מעורות זו בזו, ונמצא דם תחת אחת מהן, כולן טמאות. קכ"ו ואם אינן משולבות זו בזו, ונמצא דם תחת האמצעית, כולן טמאות¹⁴⁴, נמצא תחת הפנימית, היא ואמצעית טמאה, והחיצונה טהורה, נמצא תחת החיצונה, היא והאמצעית טמאה, והפנימית טהורה. קכ"ז במה דברים אמורים, כשעלו דרך מרגלות המטה, אבל אם עלו דרך החיצונה, כולן טמאות, שאולי דרך עברתה נטף ממנה. והני מילי כשלא נמצא על סדין העליון, אבל אם נמצא בו, בין כך ובין כך כולם טמאות, מפני שהוא עשוי להתהפך אילך ואילך¹⁴⁵:

קג. ואם אינן משולבות וכו' - ולא חיישינן שמא מתוך שינה התהפכו להיות משולבות (ש"ך).

קד. נמצא תחת הפנימית - אבל אשה אחת שישנה במטה לבדה, בכל מקום שימצא דם במטה, טמאה¹⁴⁶ (ש"ך).

קה. סדין העליון - ה"ה סדין תחתון אם דרכו להתהפך אנה ואנה (ט"ז וש"ך).

שבה"ל סוף ס"ק ו). ומטעם זה כתבו פוסקי זמנינו דבגד אחרי כביסה בזמננו חשיב "בדוק", ראה לעיל אות 124.

¹⁴⁰ ולענין אם מצאה מראה מסופק ואבד הבגד, ראה לעיל סי' קפח סעיף א אות 4.

¹⁴¹ ומברכות על הטבילה, אף שהיא טומאת ספק על כל אחת (שיעורי שבה"ל סק"ג, חוט שני סי' קפח שעה"צ סק"ה). וראה עוד להלן סי' ר אות 1 לענין ברכה על טבילה מספק.

¹⁴² ואפילו אם לגדולה אינו מגיע כנגד בית התורפה אלא ע"י שתשחה הרבה, יש להחמיר (סד"ט סס"ק פ"ח).

¹⁴³ וכן עיקר (חור"ד סק"ה, סד"ט סקמ"ז, חזו"א סי' לט ססק"ב, שיעורי שבה"ל סק"ה).

¹⁴⁴ ואמנם במקום שיש ריכוז של נשים, כגון בריכת שחיה, או שיעור לנשים, ונמצא שם כתם, אם יש שם אחת שהיא טמאה נדה וטרם טבלה, או בתולה שראתה פעם אחת ועדיין לא נישאה, הרי כל הנשים תולות בה, וכן המעוברות או המניקות תולות בראויות לראות, וכדלהלן סעיף נב. ונראה שבציבור גדול של נשים, יש להניח דמסתמא יש אחת מהן לכל הפחות שהיא נדה (חוט שני סי' קמא).

¹⁴⁵ אמנם בזמננו שלובשים בגד הסמוך לגוף, הדעת נוטה שאין הדם מהאשה, ולפיכך אם כולן לבשו בגד הסמוך לגוף כולן טהורות (שיעורי שבה"ל סק"א, חוט שני סקמ"א). ראה גם לעיל סעיף יא אות 62.

¹⁴⁶ ומ"מ אם נמצא על הכרית או למרגלות המיטה, יש להקל בזמננו שאין דרך להתהפך עד לשם (שיעורי שבה"ל סק"ב). ולענין אם היתה ערה, ואומרת ברי לי שלא הגעתי למקום שנמצא הדם, ראה להלן סעיף נב.

נא. ק"ה כל זה מיירי שלא בדקה שום אחת מהן, או שבדקו שלשתן ומצאו טהורות, אבל אם בדקה אחת או שתיים ומצאו טהורות, הן טהורות והאחרת שלא בדקה, טמאה, ואם בדקה גם השלישית ומצאה טהורה, כולן טמאות. ואם בדקה אחת ומצאה טמאה, האחרות שלא בדקו תולות בה, והן טהורות. בדקו שתיים ומצאו טמאות, הן טמאות, והשלישית טהורה, מפני שתולה בהן. ק"ו והא דתלינן באותה שמצאה טמאה, לטהר האחרת, וכן הא דמטהרינן לאותה שמצאה טהורה, דוקא שקנחה עצמה בעד שבידה מיד תיכף למציאת הדם¹⁴⁷, אבל אם שהתה כדי שיעור בדיקה, דהיינו כדי שתקנה בחורין ובסדקים, אין הבדיקה מועלת לטמאה לטהר האחרת, ולא לטהורה לטהר עצמה:

קו. שלא בדקה - היינו אחר מציאת הכתם (ט"ז).

קז. שקנחה עצמה - היכא דמצאה טמאה, היינו דוקא כשקנחה¹⁴⁸ ולא כשבדקה, אבל היכא שמצאה טהורה היינו גם אם בדקה (רע"א)¹⁴⁹.

נב. במה דברים אמורים, כשכולן שוות. ק"ז אבל אם אחת ראויה לראות יותר מחבירתה, שאינה ראויה תולה בראויה¹⁵⁰. כיצד, אחת זקנה שעברו עליה שלשה עונות ולא ראתה¹⁵¹ ואחת ילדה, זקנה טהורה וילדה טמאה. אחת מעוברת שהוכר עוברת ואחת שאינה מעוברת, מעוברת טהורה ושאינה מעוברת טמאה. אחת בתולת דמים שלא ראתה מעולם ואחת שראתה, שלא ראתה טהורה ושראתה טמאה. אחת מניקה ואחת שאינה מניקה, מניקה טהורה ושאינה מניקה טמאה. וכשם שתולה בחברתה כך תולה בעצמה, שאם לבשה חלוק בזמן שאינה מעוברת, ואחר כך לבשתו בזמן שהיא מעוברת, ונמצא עליו דם, תולה בימים הראשונים שלא היתה מעוברת, וכן מניקה וזקנה, וטהורה. ואם היו כולן שוות מניקות או זקנות¹⁵² או אחת זקנה ואחת מניקה, אין תולות זו בזו. ק"ח היו שלשתן ערומות ושוכבות על המטה או יושבות על הספסל כאחת, ונמצא דם תחת אחת מהן, אפילו תחת האמצעית, כיון שכל אחת מכרת מקומה, אותה שתאמר ברי לי שלא באתי למקום שנמצא הדם, טהורה. ואם נמצא ביניהן¹⁵³, השתיים שנמצא ביניהן טמאות והאחרת טהורה. ואם עלו דרך החיצונה ונמצא תחת החיצונה, כולן טמאות. תחת האמצעית, אמצעית ופנימית טמאות, והחיצונה טהורה. תחת הפנימית, היא לבדה טמאה, ושתיים החיצונות טהורות. ק"ט ואם היה להן עסק לצד פנים שדרכן לקרב לצד הפנימי, כגון שהן שוחנות ברחים, ונמצא דם תחת הפנימית, שתיים הפנימיות טמאות, ואם נמצא תחת החיצונה, היא טמאה ופנימית טהורה, שאין פנימית דוחקת לבא לצד החיצונה:

קח. שאינה ראויה תולה בראויה - אמנם אם לאחת לא הגיע שעת וסתה, ולשניה הגיע, אינה תולה בה (ט"ז). וה"ה אם לאחת יש וסת קבוע, ולשניה אין וסת קבוע (תורת השלמים).

קט. ואחת ילדה וכו' - אפילו הילדה יש לה וסת קבוע והיא שלא בשעת וסתה (ש"ך).

קי. בתולת דמים וכו' - אפילו היא נשואה (ש"ך).

קיא. אחת זקנה ואחת מניקה - או אחת זקנה ואחת מעוברת, וכן השאר (ש"ך).

¹⁴⁷ ואפילו אם הכתם שנמצא כבר התייבש, מ"מ אם מיד למציאת הכתם בדקה אחת מהן ונמצאת טמאה, השאר טהורות (חזו"א סי' צ סק"ד).

¹⁴⁸ 'קנחה' היינו שבדקה בפנים, אך לא בחורים וסדקים. ו'בדקה' היינו בחורים וסדקים (שיעורי שבה"ל סק"ג).

¹⁴⁹ וי"א דאף לענין היכא שמצאה עצמה טהורה, היינו דוקא כשקנחה ולא כשבדקה (שו"ע הרב ס"ק קט. ועיין בדה"ש ציונים ס"ק תרצד דדברי הגר"ז צ"ע).

¹⁵⁰ ואם אותה שראויה לראות בדקה עצמה ומצאה טהורה [היינו שבדקה מיד וכו"ל סעיף נא], ואותה שאינה ראויה לראות לא בדקה, יל"ע אם נטמאה אותה שאינה ראויה לראות (לחם ושמלה ס"ק ס, שיעורי שבה"ל סק"א).

¹⁵¹ ראה לעיל סי' קפט ס"ט אימתי מוגדרת זקנה.

¹⁵² ואפילו אחת זקנה ואחת מעוברת, אין תולות זו בזו ושתייהן טמאות, שלא חילקו חכמים בכך (בדה"ש ס"ק תפח).

¹⁵³ יל"ע אם דוקא כשנמצא במרחק שוה לשתייהן, אבל אם נמצא קרוב יותר לאחת מהן, אם תולין בקרובה, וצ"ע (שיעורי שבה"ל סק"ז).

קיב. שתאמר ברי לי וכו' - י"א דדוקא אם עדיין לא עבר זמן רב מאז שכיבתך, אבל אחרי זמן רב אינה נאמנת, דחיישינן שמא באה למקום זה ולא אדעתה (ט"ז). וי"א דאף אחר זמן רב נאמנת (ש"ך בנקוה"כ) ¹⁵⁴.

נג. ק"הא דאמרינן נמצא דם בחלוק או מטה או ספסל כולן טמאות, אם נתעסקה אחת בכתמים ¹⁵⁵, כולן טהורות, שכולן תולות בה והיא תולה בכתמים:
 נד. ק"הא אין בכתמים משום וסת ¹⁵⁶. כיצד, מצאה כתם בראש חודש, אפילו שלש פעמים, לא קבעתו ולא עוקרתו ¹⁵⁷. חוץ מכתמי ¹⁵⁸ עד הבדוק לה ¹⁵⁹, שהם מטמאים בכל שהן, והרי הן כראיות לכל דבר ¹⁶⁰:

¹⁵⁴ וה"ה אשה אחת שישבה במקום מסויים ונמצא כתם בסמוך, ואמרת ברי לי שלא ישבתי שם, לא מהני וטמאה לדעת הט"ז, ואילו לדעת הש"ך נאמנת וטהורה, ואפשר להקל בזה עם עוד סניף (שיעורי שבה"ל בט"ז סק"מ).

¹⁵⁵ היכא שנמצא הדם על מטה או ספסל, מיירי שנתעסקה סמוך למטה ולספסל, אבל אם התעסקה במקום אחר, ולא ידוע שהתלככה מזה, אין לתלות בו הכתם שנמצא על המטה והספסל, וכדאיתא לעיל סוף סעיף יא (בדה"ש ס"ק תקב).

¹⁵⁶ ואפילו הכתם ודאי מגופה, כל שלא הרגישה בו, אינה צריכה לחוש לוסתות, ולא לעונה בינונית (חוט שני סק"מ"ג אות ב-ג). והרואה ראייה בלא הרגשה, י"א שאינה חוששת לזה משום וסתות (ש"ע הרב ס"ק קכב, וראה גם חז"א סי' פ סקט"ז שהסתפק בזה). וי"א שצריכה לחוש משום וסתות (אג"מ ח"ג סי' מו אות ב, שיעורי שבה"ל סק"ד לחומרא, מראה כהן עמ' קכז).

הנוטלת גלולות הגורמות לסילוק המחזור, ורק רואה כתמים יום או יומיים, יש לברר היטב אם ראתה בלא הרגשה, ואם אכן כן, אין בהם משום וסת. אמנם אם באים כל פעם ביום קבוע, נראה שאם בא ביום שהיה בו יום וסתה ובפרט אם הכתם יותר מכשיעור, חייבת בבדיקה לחומרא, ואם תמצא דם יש חשש ראייה בהרגשה (ש"ת שבה"ל ח"י סי' רנב סק"ב).

ואשה שרגילה לראות כתם לפני בא ראייתה, אם יש הפסקה של מעת לעת בין הכתם לראייה, מונה וסתות רק מהראייה (ש"ת שבה"ל ח"ג סי' קיח, אג"מ ח"ג סי' נא וסי' מו אות ב), וה"ה אם אין הפסקה של מעת לעת אלא שבדקה עצמה בין הכתם לראייה, ומצאה טהורה (אג"מ שם), וי"א שאם עבר יום ולילה שהיה נקי חוששת לשניהם (חוט שני סי' קפד ס"ו סק"ג אות ג). ואם הכתם בא סמוך לראייתה, י"א שאם ראתה כן ג"פ או שהוסת מגיע בלא הרגשה, מונה מהכתם, ואפילו אם הכתם פחות מכגריס וטהורה, מ"מ בחודש הבא חוששת מזמן הכתם (אג"מ שם), וי"א שהעיקר שחוששת לראייתה, והמחמיר לחוש גם לכתם משום וסת יש לו על מי לסמוך (שבה"ל שם). ואמנם יש אופנים שצריכה לחוש לו משום וסת הגוף, ראה לעיל סי' קפט סי"ט אות 64. וכל זה במציאת כתם, אבל אם בדקה עצמה ומצאה דם, ואחר זמן בא ראייתה, לכ"ע חוששת מזמן בדיקת העד, ואם היה יום שלם נקי באמצע, ראה לעיל סי' קפד ס"ו אות 20 אם צריכה לחוש גם לראייתה.

¹⁵⁷ וה"ה אם ראתה ב' פעמים בר"ח, ובפעם השלישית מצאה כתם בלבד, לא קבעה וסת לר"ח (פרישה ס"ק צא, חוט שני סק"מ"ג אות א).

¹⁵⁸ היינו שמצאה דם על עד בדיקה שבדקה בו.

¹⁵⁹ ואם מצאה בקינוח מבחוע, אינה חוששת בזה משום וסת (חוט שני ס"ק מד אות א, שיעורי שבה"ל סק"ו). אך אם מצאה בקינוח סמוך ממש אחר תשמיש, או סמוך ממש אחר הטלת מי רגלים [באופן שצריכה לחוש שראתה בהרגשה, כמבואר בסי' קפז ס"א וסי' קצא ס"א], חוששת משום וסת (ש"ת בית שלמה ח"ב סי' ז, חוט שני ס"ק מד אות ג).

¹⁶⁰ ואם התקלקלה בבדיקת ז' נקיים, י"א שצריכה לחוש לוסתות (חוט שני סק"מ"ד אות ד, הגר"ש אלישיב מובא במראה כהן עמ' קכח). ואמנם אם לא עבר יום אחד נקי בלא דם [ע"י בדיקה], אינה צריכה לחוש לוסתות (חוט שני סק"מ"ד אות ד). וי"א שאינה צריכה לחוש לוסתות בז' נקיים (ש"ת בית שלמה ח"ב סי' ז בהגהה מבן המחבר, הגאון מטשעבין והגרצ"פ פרנק כמובא בשערי טהרה סי' עא, וכן מובא בשם כמה זקני הוראה בבדה"ש ס"ק תקיג, ובתשובות והנהגות ח"א סי' תצו). וי"א שכל דם שנמצא בבדיקת עד, אין לחוש לו משום וסתות אא"כ ראתה ג"פ כל פעם באותו יום (ש"ת הרי בשמים ח"א סי' צח, שיעורי שבה"ל סק"ז, וכ"כ בתשובתו בסוף ספר מראה כהן עמ' קפז). וי"א שחוששת אפילו בפעם אחת (אגרות משה ח"ב סי' סח, קנה בושם סעיף נ"ד). ואם היה על העד מראה שמטמאים מספק אבל אינו דם ברור, י"א שאין חוששת לו משום וסת (אג"מ ח"ב סי' סח, וכ"ה בש"ת חשב האפוד ח"א סו"ס קכו). ולענין אם ראתה רק טיפת דם זעירה על העד, ראה להלן אות 162. ומכל מקום לענין עונת אר"ז ועונת הפלתי בעונה בינונית, ודאי אין להחמיר בדם הנמצא בבדיקת עד (מראה כהן עמ' קכח).

ולענין אשה שראתה דם בבדיקת עד ולמחרת בא הוסת, לאימתי חוששת לוסתותיה, ראה לעיל סי' קפד ס"ו אות 20.

ק"ג. ולא עוקרתו - היינו כגון אם היה לה וסת קבוע בראש חודש, וג' פעמים לא ראתה בר"ח, וג"פ מצאה כתם ביום ה' בחודש, לא אמרינן דנעקר וסת של ר"ח לגמרי, אלא הוי כלא קבעה וסת אחר, שאם תחזור ותראה פעם אחת בר"ח, חוזרת לחוש לוסתה הקבוע (רע"א).

ק"ד. חוץ מכתמי עד הבדוק לה - ואשה מוכת שחין, פשוט שכתמיה טהורים, אפילו אם בשעת וסתה לא בדקה עצמה, ואח"כ מצאה כתמים, וכן ב' נקיים. ואמנם אם מצאה כתם ממראה טהור, ובקצהו יש מראה אדום, ונראה שהכל כתם אחד, כגון שהוא מתפשט סביב המראה הטהור כעין קו, ו"א דטמאה, שזה ודאי בא מהמקור יחד עם המראה הטהור (ט"ז). ו"א דתלינן שהדם נתערב במראה הטהור בעודו לח, והטבע דחה האודם לצדדים, וטהורה (מעיל צדקה וסד"ט בגל' מהרש"א, ובהג' חת"ס)¹⁶¹.

קטו. עד הבדוק לה - אבל בעד שאינו בדוק, אפילו מצאה יותר מכגריס, אין חוששת לו משום וסת (ט"ז).

קטז. בכל שהן - אפילו פחות מכגריס¹⁶² (ש"ך).

- א נדה נ"ז ע"ב.
 ב שם ובגמ' נ"ט ע"א.
 ג טור.
 ד רמב"ן בהלכות נדה פ"ד ה"א, רשב"א בתורת הבית ב"ז ריש ש"ד.
 ה סמ"ג לאוין קי"א ל"ז ע"ג, ספר התרומה סי' צ"ה.
 ו סעיף י"א.
 ז תרומת הדשן סי' רמ"ו.
 ח נדה ה' ע"א.
 ט רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ד י"ז ע"א.
 י נדה ז' ע"א.
 יא נדה י' ע"ב.
 יב רמב"ם פ"ט מאיסורי ביאה ה"ה, רבינו חננאל הובא ברשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ד ט"ז ע"ב, רא"ש פ"א סי' ג'.
 יג נדה י' ע"ב.
 יד רש"י שם.
 טו כן נראה מרש"י שם, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ד ט"ז ע"ב.
 טז רמב"ם פ"ט מאיסורי ביאה ה"ה.
 יז רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ד הקצר ט"ז ע"ב.
 יח נדה נ"ח ע"ב.
 יט רמב"ם פ"ט מאיסורי ביאה ה"ו, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ד ט"ו ע"ב, שו"ת מהר"ל החדשות סי' צ"ג אות ו' הובא באגור סי' אלף-שס"ז, עפ"י מתני' נגעים פ"ו מ"א.
 כ שו"ת מהר"י וייל סי' ס"ב.
 כא נדה נ"ח ע"ב.
 כב נדה נ"ט ע"א.
 כג ראב"ד בבעלי הנפש שער הכתמים סי' ג' הל' כ"א, רמב"ן הל' נדה פ"ד ה"ג, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ד ט"ו ע"ב, הגמ"י איסורי ביאה פ"ט אות ג'.
 כד ראב"ד פ"ט מאיסורי ביאה ה"ו, רמב"ן הל' נדה פ"ד ה"ג, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ד ט"ו ע"ב.
 כה רמב"ם פ"ט מאיסורי ביאה ה"ו, וכן נראה דעת הרא"ש נדה פ"ח סי' ב'.
 כו רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ד ט"ו ע"ב, רא"ש נדה פ"ח סי' ו'.
 כז נדה נ"ט ע"א.
 כח תוס' נח ע"א, ראב"ד בבעלי הנפש שער הכתמים סי' ג' הט"ו, רמב"ן הל' נדה פ"ד ה"ג.
 כט נדה נ"ח ע"א, רמב"ם פ"ט מאיסורי ביאה ה"ט.
 ל נדה נ"ט ע"ב, רבינו חננאל הובא ברא"ש נדה פ"ט סי' ב', רמב"ם פ"ט מאיסורי ביאה ה"ז, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ד כ"ג ע"ב, רא"ש שם.
 לא סמ"ג ל"ת קיא, מרדכי שבועות סי' תשלה, הגמ"י פ"ט מאיסורי ביאה אות ה'.
 לב מתני' נדה ס"א ע"ב ושם נ"ז ע"ב, רמב"ם רשב"א ורא"ש שם.

¹⁶¹ ראה גם לעיל סעיף ה אות 21.

¹⁶² אפילו ראתה דם כל שהוא, מונה ממנו וסתות (שו"ת חת"ס סי' קסו סק"ב). ו"א שאם ראתה טיפת דם זעירה על העד, אין לחוש בזה לוסתות (הגרי"ש אלישיב הובא במראה כהן עמ' קכח).

- לג נדה סא ע"ב, רמב"ם שם.
 לד מתני' נדה נ"ז ע"ב.
 לה רמב"ם פ"ט מאיסורי ביאה ה"ח.
 לו רשב"א בתורת הבית הקצר ב"ז ש"ד יז ע"א.
 לז נדה נח ע"א, ומתני' נז ע"ב.
 לח נדה נז ע"ב, רמב"ן בהל' נדה פ"ד ה"ח, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ד יח ע"א,
 ובקצר ט"ז ע"ב.
 לט נדה שם, רמב"ן שם הי"ד, רשב"א שם.
 מ רמב"ם פ"ט מאיסורי ביאה הכ"ב, רשב"א בתורת הבית הקצר ב"ז ש"ד יז ע"א.
 מא נדה נח ע"א.
 מב מתני' נדה נז ע"ב.
 מג ראב"ד בבעלי הנפש שער הכתמים סי' ב ה"ב.
 מד טור.
 מה ראב"ד שם ה"ד, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ד יז ע"ב.
 מו נדה נז:.
 מז טור.
 מח נדה שם.
 מט מתני' נדה נ"ז ע"ב.
 נ רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ד י"ז ע"ב.
 נא מתני' נדה נז ע"ב.
 נב רשב"א בתורת הבית הקצר ב"ז ש"ד י"ז ע"ב.
 נג רמב"ם פ"ט מאיסורי ביאה הי"א.
 נד ב"י.
 נה רבינו ירוחם נתיב כו ח"ב רכב ע"ב.
 נו רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ד כ"ב ע"א.
 נז נדה נט ע"א לפי' התוס', רא"ש פ"ח סי' ז, וראב"ד בבעלי הנפש שער הכתמים
 סי' ג הי"ח.
 נח מתני' נדה נח ע"ב.
 נט ברייתא שם.
 ס ברייתא שם.
 סא מתני' שם.
 סב רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ד כא ע"ג, ספר התרומה סי' צב, סמ"ג לאוין קיא ל"ז
 ע"א, מרדכי שבועות סי' תשלה.
 סג מתני' נח ע"ב.
 סד רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ד כ"א ע"ג.
 סה רשב"א שם, רמב"ם פ"ט מאיסורי ביאה הכ"ד, ספר התרומה סי' צב, סמ"ג לאוין
 קיא ל"ז ע"א.
 סו רמב"ן בהלכות נדה פ"ד הי"ט.
 סז מרדכי שבועות סי' תשלה, שערי דורא הל' נדה סי' ה.
 סח שו"ת הרשב"א ח"ז סי' קסא.
 סט ראב"ד בבעלי הנפש שער הכתמים סי' ג ה"ט.
 ע ברייתא נדה נח ע"ב.
 עא רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ד כב ע"א.
 עב נדה נט ע"א.
 עג ברייתא נח ע"ב, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ד כא ע"ב, רבינו ירוחם נתיב כו ח"ב
 רכב ע"ג.
 עד ראב"ד בבעלי הנפש שער הכתמים סי' ג ה"י, ריטב"א נדה י"ט ע"ב ד"ה עולא.
 עה נדה נ"ט ע"א.
 עו נדה נח ע"ב.
 עז רמב"ם פ"ט מאיסורי ביאה הכ"ו, רמב"ן הל' נדה פ"ד הכ"ב, רשב"א בתורת הבית
 ב"ז ש"ד כב ע"א, עפ"י גמ' נדה נט ע"א.
 עח רא"ש פ"ח סי' ח, וטור.
 עט רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ד כב ע"א.
 פ רמב"ן הל' נדה פ"ד הכ"ב לגירסת הב"י (ועיין בהערה צד על טור מהדו' מכוון י-
 ס).
 פא רא"ש נדה פ"ח סי' ח. (ועיין ש"ך סקל"ז דכן הוא לכו"ע).
 פב רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ד כב ע"א.

- פג** נדה נט ע"א ורכבי ינאי, רמב"ן בהל' נדה פ"ד הי"ז, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ד כב ע"א, רא"ש פ"ח סי' ח.
- פד** רשב"א בתורת הבית הקצר ב"ז ש"ד כ"ב ע"ב.
- פה** ראב"ד בבעלי הנפש שער הכתמים סי' ג ה"י, רמב"ן בהל' נדה פ"ד הכ"ג, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ד טז ע"א.
- פו** מתני' נדה סא ע"ב, לדעת הרמב"ם פ"ט מאיסורי ביאה הל"ו, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ד ט"ז ע"א, ומגיד משנה שם.
- פז** ב"י.
- פח** נדה נח ע"א.
- פט** רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ד כג ע"ב, וכדלקמן סעיף לח.
- צ** דרכי משה, וכדלעיל סעיף י.
- צא** רשב"א בתורת הבית הקצר ב"ז ש"ד יח ע"א, עפ"י נדה יד ע"א.
- צב** רשב"א הנ"ל, מגיד משנה פ"ד מאיסורי ביאה הי"ח בדעת הרמב"ם.
- צג** מתני' נדה נח ע"ב, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ד יח ע"ב.
- צד** ב"י.
- צה** הגה זו נמצאת בדפו"ר, ונשמטה אח"כ בטעות, עיין מהדו' מכוון י-ם הגהות והערות אות מא.
- צו** נדה יד ע"ב, רמב"ם פ"ד מאיסורי ביאה הי"ט, ראב"ד בבעלי הנפש שער הכתמים סי' ג ה"ב, רא"ש נדה פ"ב סי' ב, רבינו ירוחם נתיב כו ח"ב רכא ע"ג.
- צז** דרכי משה, וכן משמע מלשון הרשב"א והריטב"א.
- צח** רש"י נדה יד ע"א.
- צט** ב"י עמ' קט דיבור ראשון.
- ק** רשב"א בתורת הבית הקצר ב"ז ש"ד יח ע"ב.
- קא** רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ד כ ע"א.
- קב** רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ד כ ע"א, עפ"י נדה נח ע"א.
- קג** נדה נט ע"ב.
- קד** רש"י ס ע"א, רמב"ן בהל' נדה פ"ד הכ"ט, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ד כ ע"ב.
- קה** רשב"א שם.
- קו** נדה ס ע"א, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ד כ ע"ב.
- קז** ראב"ד בבעלי הנפש שער הכתמים סי' ג הכ"ג, מגיד משנה פ"ט הכ"ט ורבינו ירוחם נתיב כו ח"ב רכב ע"ד בדעת הרמב"ם.
- קח** ראב"ד שם, רמב"ן בהל' נדה פ"ד הל"ב, רא"ש פ"ט סי' ב.
- קט** נדה ס ע"א.
- קי** רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ד כ ע"ב.
- קיא** רמב"ן בהל' נדה פ"ד הל"ג, הגהות מיימוניות פ"ט מאיסורי ביאה אות נ.
- קיב** רמב"ן בהל' נדה פ"ד הל' ל, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ד כ ע"ב, רא"ש נדה פ"ט סי' ב, רבינו ירוחם נתיב כו ח"ב רכב ע"ג, הגהות מיימוניות פ"ט מאיסורי ביאה אות כ', מגיד משנה שם הכ"ט.
- קיג** רשב"א בתורת הבית הקצר ב"ז ש"ד יט ע"א, רבינו ירוחם נתיב כו ח"ב רכב ע"ג.
- קיד** רשב"א ורבינו ירוחם שם, הובא בב"י להלן סעיף נב.
- קטו** רשב"א בתורת הבית הקצר ב"ז ש"ד יט ע"ב, עפ"י נדה נו ע"א.
- קטז** ראב"ד בבעלי הנפש שער הכתמים סי' ג הכ"ז, רמב"ן בהל' נדה פ"ד הל' לד.
- קיז** רשב"א בתורת הבית הקצר ב"ז ש"ד כ ע"א.
- קיח** נדה נח ע"א, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ד כ ע"א.
- קיט** מתני' נדה נט ע"ב.
- קכ** ראב"ד בבעלי הנפש שער הכתמים סי' ב ה"י, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ד כ ע"א.
- קכא** ראב"ד שם סי' ג הכ"ה, וכדלקמן סעיף נב.
- קכב** מתני' נדה ס ע"ב, וכביאור הגמ' סא ע"א.
- קכג** מתני' נדה סא ע"א.
- קכד** רא"ש נדה פ"ט סי' ד בשם הראב"ד.
- קכה** מתני' נדה ס ע"ב ושם סא ע"א, רשב"א בתורת הבית הקצר ב"ז ש"ד כ ע"ב.
- קכו** רמב"ן בהל' נדה פ"ד הל' לט, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ד כ ע"א, רמב"ם פ"ט מאיסורי ביאה הל"ב, ורבינו ירוחם נתיב כו ח"ב רכב ע"ד.
- קכז** נדה ס ע"ב.
- קכח** ראב"ד בבעלי הנפש שער הכתמים סי' ב ה"ח, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ד כא ע"ב, מגיד משנה פ"ט מאיסורי ביאה הל"ב.
- קכט** נדה ס ע"ב.

קל ראב"ד בבעלי הנפש שער הכתמים סי' ב ה"ג, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ד כ ע"א, מגיד משנה פ"ט מאיסורי ביאה הל"ב.
קלא ראב"ד בבעלי הנפש שער הכתמים סי' ג הכ"ט.

סימן קצא - דין אשה שמצאה דם בהשתנה, ובו סעיף אחד:

א. "האשה שהשתנה מים ויצא דם עם מי רגליה, בין שהשתנה והיא עומדת בין שהשתנה והיא יושבת, הרי זו טהורה. ואפילו הרגישה גופה ונודעוזה אינה חוששת, שהרגשת מי רגליה היא זו, שאין מי רגלים מן החדר, ודם זה דם מכה הוא בחלחולת או בכוליא". הגה: "ויש אומרים דאין להתירה אלא ביושבת והשתנה, אבל בעומדת אם מקלחת לתוך הספל ונמצא שם דם טהורה, אבל אם שותתת² על שפת הספל ונמצא שם דם טמאה, דהואיל [והמקום] צר חוזרין למקור ומביאים דם. ויש אומרים דאפילו ביושבת אין להתיר אלא במקלחת ונמצא הדם תוך הספל, אבל על שפת הספל טמאה, ובעומדת בכל ענין טמאה. והכי נהוג³. ודוקא כשנמצא הדם בספל שהיא משתנת שם לחוד, דידוע שהוא ממנה, אבל אם נמצא בספל שאיש ואשה מטילין שם מים, טהורה בכל ענין⁴. וכל זה אם נמצא דם במקרה, אבל אשה שרגילה לראות דם במי רגליה ומרגשת כאב בשעה שמטלת מים כגון החלי שקורין הארי"ן וינ"ד, נראה דיש להתיר בכל ענין, דהא אכא ידים מוכיחות שיש לה מכה המכאיב אותה בהטלת מי רגלים וממנו הדם יוצא. ואפלו אם מצאה דם אחר הטלת מי רגלים, כשמקנחת עצמה, טהורה, דמאחר דמרגשת כאב ואינה מוצאה דם רק אחר הטלת מי רגלים, ודאי דם מכה הוא. אך יש מחמירין שלא להתיר רק באשה שיש לה וסת להצריכה בדיקה, דהיינו קדם שתשתין, תבדק עצמה היטב בחרין ובסדקין ואם לא תמצא דם תכנים מוך נקי על המקור בפנים, ותשתין ותקנח עצמה יפה ממי רגליה ותוציא המוך,

¹ ולנוהגים כמחבר, אם היתה יושבת על שפת הספל ומקלחת לתוך הספל, ונמצא דם רק על שפת הספל ולא בתוכו, "א שטהורה (ב"י בדעת הרשב"א). ו"א שטמאה (חז"א סי' צ סק"ב, חוט שני סק"ב אות א).

² היינו שאינם יוצאים בקילוח, אלא נוטפים מגופה.

³ והמוצאת כתם סמוך מיד אחר הטלת מי רגלים, "א שחוששים שהיתה כאן הרגשה, ואין בזה קולת כתמים, ולפיכך אפילו אם נמצא פחות מכגריס או על דבר שאינו מקבל טמאה, טמאה (חור"ד סי' קצ סק"א). ו"א שדינו ככתם (סד"ט סי' קצ סקצ"ג ד"ה וכן נראה, חז"א סי' צ סק"א). ומ"מ לענין וסתות ודאי אין חוששים (שיעורי שבה"ל סי' קצ ס"י סק"ג).

ולמעשה, אשה שקנחה אחרי הטלת מי רגלים ומצאה דם על הקינוח, אם קינחה מיד ממש אחר גמר ההטלה, וכגון מחמת שהניחה איזה תינוק לבדו שבוכה, או שהניחה כלי על האש וכדומה, יש לחוש שמא ראתה הדם בהרגשה, וטמאה גם בפחות מכגריס וכדומה. אבל אם לא מיהרה לקנח אלא ישה עד שיצאו כל הטיפין, ולא הרגישה כלום, דינו ככתם, ואינה טמאה אלא אם יש בדם כשיעור גריס ועוד (אג"מ יר"ד ח"ד סי' יז אות יג). ובדרך כלל המצוי הוא שאינה מקנחת תיכף וסמוך למי רגלים, וכגון עד שלוקחים את הנייר לקנח בו, ואז דינו ככתם, ולפיכך אם נמצא על נייר טואלט צבעוני, טהורה, וכן אם נמצא פחות מכגריס, טהורה (חוט שני סק"ב אות ד). ו"א להקל רק כקינחה אחרי דקה, ואם הוא דם ממש, אין להקל גם אחרי דקה אלא בשעת הדחק גדול (שיעורי שבה"ל סי' קצ ס"י סק"ג). ודע דהקולא במצאה פחות מכגריס, הוא דוקא אם קינחה גם סביבות אותו מקום, כמבואר לעיל סי' קצ ס"ה אות 26. ואמנם אם מצאה יותר מכגריס, אין מקילים, אף שמצאה על נייר ונקטינן שנייר אינו מקבל טמאה (חוט שני סק"ב אות ד. דבאופן זה יש כמה צירופים להחמיר: א. "א דנייר מקבל טמאה [ראה לעיל סי' קצ ס"י סק"א]. ב. יש מחמירין בדבר שאינו מקבל טמאה המונח על דבר המקבל טמאה [ראה לעיל סי' קצ ס"י סק"א לב]. ג. שמא חשיב שנמצא על גופה, כיון שנטלתו מגופה [ראה לעיל סי' קצ ס"י סק"א אות 51]. ד. יש לחוש שמא בא בהרגשה). ולענין אם היה לה כאב בשעת ההטלה, ראה להלן סק"ז.

⁴ ולענין בית הכסא שבזמננו שמורידים בו המים, אם רבים משתמשים בו, הרי הוא נחשב אינו בדוק ותולה שהכתם מעלמא, אבל אם אין רבים משתמשים בו, אם ברור שהורידו את המים קודם שהשתמשה שם, הרי זה נחשב בדוק ודינו כמבואר כאן. ואם נמצא במקום שאין המים שוטפים שם, אם יש שם איש שמשמש שם, הרי היא טהורה, וכן אם יש עוד אשה שמשתמשת שם ואפשר לתלות בה [כדלעיל סעיף נב], תולה בה וטהורה (חוט שני סק"ב אות ג). ו"א שאם לא הסתכלה קודם לראות אם המקום נקי, דינו כעד שאינו בדוק, ואפשר להקל בכתם עד כגריס. ואף שהמושב מחובר לקרקע ואינו מקבל טמאה, מ"מ ראוי להחמיר (שיעורי שבה"ל סק"ח).

אם נקיה היא הוכחה גדולה דאין הדם מן המקור, והכי נהוג. ואם בדקה עצמה ג' פעמים בכהאי גונו ומצאה המוך נקי, מתרת אחר כך בלא בדיקה שלא בשעת וסתה, דחוקה דדם מכה הוא מאחר שאינה מוצאה אותו רק אחר שהשתנה. וכל זה דוקא שמרגשת כאב עם מי רגליה, אבל אם אינה מרגשת כאב ובודקת עצמה אחר הטלת מים ומוצאה דם, אם לא מצאה דם במי רגליה ודאי טמאה, אבל אם מצאה דם תוך מי רגליה וגם על העד שבדקה עצמה בו, ויש אומרים שהיא טמאה, דלא התירו רק דם שנמצא תוך מי רגליה, ויש אומרים שהיא טהורה דדם שנמצא תולין שעדיין נשאר מתמצית מי רגליה, ויש להחמיר, "מיהו אינה צריכה לבדוק אחר זה".⁵ ואפילו אם היתה רגילה לראות אם בדקה עצמה שלש פעמים ומצאה טהורה, שוב אינה צריכה בדיקה. ואם אינה רגילה לראות רק לפרקים, קובעת לה וסת אם הוא בדרך קבע, בין וסת שוה בין וסת דילוגין. וואם אינה מוצאה דם אחר כך כשבודקת עצמה רק קרטיץ קרטיץ כמו חול וחציץ אדום, ונמצא כזה גם כן במי רגליה, ובשעת וסתה או לפעמים אחרים רואה דם ממש כשאר נשים, ואינה מוצאת אותו חול רק אחר מי רגליה, טהורה, דאינו דם רק חול שדרכו להוולד בכליות:

- א. והיא עומדת - בין אם מקלחת ובין אם שותתת (ש"ך).
- ב. על שפת הספל - וכ"ש אם שותתת לתוך הספל (ש"ך).
- ג. אלא במקלחת - היינו דאינה טהורה אלא ביושבת על שפת הספל ומקלחת לתוך הספל, ונמצא דם רק בתוך הספל ולא על שפתו. אבל אם נמצא על שפתו טמאה. וכן אם ישבה על אמצע הספל, אפילו נמצא דם רק בתוך הספל, טמאה⁶ (ש"ך).
- ד. בכל ענין טמאה - אפילו עומדת על שפת הספל ומקלחת לתוך הספל, ונמצא דם רק בתוך הספל (ש"ך).

ה. טמאה - ואם אירע כן לאשה זקנה שכבר אינה רואה דם נדות כלל, י"א דטהורה אפילו בעומדת, וכ"ש ביושבת, כיון שכתמיה טהורים (פנים מאירות בפת"ש). אמנם הפוסקים תמהו, דודאי כתמיה טמאים כמבואר לעיל סעיף נב (סד"ט ופת"ש).

ו. טהורה בכל ענין - דוקא בנמצא תוך הספל על המים, ולא כשנמצא על שפת הספל (ש"ך).⁷
 ז. אחר הטלת מי רגלים - י"א דאין להתיר כשמוצאת דם אחר הטלת מי רגלים, אלא אם כואב לה בשעת ההטלה ומצאה דם גם במי רגליה, או אם לא מצאה תוך מי רגליה, אך כואב לה הרבה בשעת ההטלה ממש, וגם בדקה קודם ההטלה ומצאה נקיה, ואח"כ הכניסה מוך בפנים, והטילה מי רגלים. אבל אם אינה מרגשת כאב בשעת הטלה ממש, אין להתירה, אע"ג דמרגשת כאב קודם לכן ואח"כ (צמח צדק בפת"ש). וי"א דאפילו אם לא כאב לה בשעת ההטלה ממש, רק אח"כ מיד, ואז מצאה דם, טהורה ע"י הבדיקה שכתב הרמ"א (סד"ט בפת"ש). ומ"מ יש להחמיר לכתחילה, ולעייין היטב קודם שמיקל בזה (שבות יעקב בפת"ש).

ח. רק באשה שיש לה וסת - הוא הדין אשה שאין לה וסת, אם רואה לפעמים דם כרגיל שלא בשעת צרכיה, אבל אשה שאין לה וסת, ואינה רואה דם אלא בשעת צרכיה, לא מהני לה הבדיקה, שאם לא נטמאנה מדם זה, לא תהא טמאה לעולם (ש"ך).

ט. שיש לה וסת - ואף אשה שאין לה וסת, אם יש ימים שלא רגילה לראות בהם, מהני לה בדיקה בימים אלו כאשה שיש לה וסת (ש"ך).

י. ולהצריכה בדיקה - וה"ה לענין אשה שבבדיקתה מוצאת דם למטה במקום אחד, תכניס מוך נקי במקור, ואח"כ תבדוק למטה באותו מקום, ואם עדיין תמצא דם, תוציא המוך, ואם הוא נקי, יש הוכחה שהדם הוא מהצדדים. וכן אשה שמוצאת בבדיקתה קורט דם כחודו של מחט, ג"כ תעשה בדיקה כנ"ל. אמנם אם בדקה בדיקה זו בימים שמסולקת דמים, כגון בימי מניקותה, יש להסתפק אם יועיל אחרי ימי מניקותה, לכן תנסה אז שוב (נוב"י בפת"ש). וי"א שאין לסמוך על

⁵ ודע, דאחר הטלת מי רגלים אין חיוב בדיקה כלל, ואף אינו חומרא להסתכל על נייר הקינוח לאחר עשיית צרכים, ואפילו בז' נקיים, ורק גורם קלקולים (שיעורי שבה"ל סק"כ). וראה עוד לעיל סי' קצ"ט אות 51.

⁶ וי"א דבזמננו אין אנו בקיאים בין שותתת למקלחת ובין שפת הספל או תוכו, ואין להקל רק בצירופים (בדה"ש סק"ט, שיעורי שבה"ל סק"ז). וי"א דאם ידוע בודאי שהדם בתוך הספל, יש להקל, אבל אם הדבר מסופק, יש להחמיר (חוט שני סק"ב אות א).

⁷ וכן פסק החו"ד סק"ה. אמנם דעת שאר הפוסקים להקל אף בנמצא על שפת הספל (פלתי סק"ג, תורת השלמים סק"ג, סד"ט סק"ג, חכמ"א כלל קיד ס"ד).

בדיקה זו להתיר דם הנמצא בפרוזדור, א"כ יש לה כאב, שע"ז מוכח שיש לה מכה המוציאה דם (חור"ד בפת"ש).

יא. ואם בדקה עצמה ג' פעמים - י"א דהא דבעינן ג' פעמים היינו דוקא אם לא מצאה דם כלל בבדיקה. אבל אם היה דם במי רגלים או בקינוח שאחריו, ואילו המוך היה נקי, אז מוכח שיש לה מכה במקום המי רגלים, ואפילו בפעם אחת סגי (דגול מרבבה ונוב"י בפת"ש)⁸.

יב. שלא בשעת וסתה - אם רואה גם וסת רגיל, כשתראה דם כרגיל, תפסיק בטהרה ותספור ז' נקיים, ואפילו אם יוצא לה דם עם המי רגלים בתוך ז' נקיים, אין לחוש לכך. אמנם אם פסק וסתה לגמרי ואינה רואה כי אם במי רגליה, אזי ביום וסתה או בעונה בינונית, תחזיק הדם שעם המי רגלים לדם טמא, ואינה יכולה להתחיל לספור ז' נקיים, עד שתפסיק בטהרה ע"י שתטיל מים פעם אחת נקיים בלא דם, או שתבדק שוב בבדיקה הנ"ל, שע"ז ידעין שאינו דם מהמקור⁹ (חת"ס בפת"ש עפ"י אבני מילואים).

יג. שמרגשת כאב עם מי רגליה - ואם יש כל כאב בכל עת, תלינן שיש לה מכה, אף אם לפעמים אינה מרגשת בכאב לפי שעה (ט"ז).

יד. רק קרטיין וכו' - אבל אם מצאה בבדיקתה גם דם, טמאה (ש"ך). והקרטיין עצמם אין צורך לבדוק אם נימוחים אם לאו, דאפילו אם נימוחים ביד ונעשים דם, טהורה (ש"ך וט"ז).

טו. רק אחר מי רגליה - והמוצאת קרטיין בבדיקה שלא בשעת הטלת מי רגליה, יש מי שדן לטהר אותה מצד הקרטיין עצמם, או מצד שיש לה כאב (ט"ז). וי"א שהסומך על הוראה הנ"ל מתיר איסור כרת (חכם צבי בפת"ש). ודבר זה וכיוצא בו לא ניתן לכל רשות לכל מורה לפסוק הדין בזה, כי אם לגדולי הדור¹⁰ (פת"ש).

א נדה נט ע"ב וכרבי יוסי, רמב"ם פ"ה מאיסורי ביאה הי"ז, רמב"ן בהל' נדה פ"ג ה"ח, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ד כב ע"ב.

ב נדה נז ע"ב, רמב"ם ורמב"ן שם.

ג רא"ש נדה פ"ט סי' א.

ד מהר"ם מרוטנבורג [דפוס ברלין] כת"י אמסטרדם ח"ב סי' נא, דפוס פראג סי' תרל], מרדכי שבועות סי' תשלה, אגודה נדה סי' לג, הגהות מיימוניות פ"ה מאיסורי ביאה אות ב, שערי דורא הל' נדה סי' ג, שו"ת בנימין זאב סי' קנ, ושו"ת הר"ן סי' מט.

ה נדה נט ע"ב.

ו שו"ת מהרי"ל סי' קעג, הגהות שערי דורא הל' נדה סי' ו, האגור סי' אלף שסח.

ז שם, ובמהר"י וייל סי' כה.

ח הגהות מיימוניות פ"ה מאיסורי ביאה אות ב, מרדכי סי' תשלה.

ט מרדכי שבועות סי' תשלה.

י ב"י בדעת הרא"ש נדה פ"ט סי' א, שו"ת הר"ן סי' מט.

יא מרדכי שם.

יב שו"ת הר"ן סי' מט.

⁸ וי"א דלעולם בעינן דוקא ג' פעמים, כיון שבדיקה זו אינה בירור ודאי (חור"ד סק"ח).

⁹ וגם לבדיקה של ז' נקיים צריכה לעשות כן פעם אחת (אבני מילואים שם).

¹⁰ ואמנם לפעמים מוצאים בבדיקה נקודות קטנות אדומות שכמעט אינן נראות בעין, ראה לעיל סי' קפח ס"ד אות 25.

סימן קצב - דיני כלה הנכנסת לחופה, ובו ה' סעיפים:

א. "תבעוה לינשא ונתפייסה, צריכה לישב שבעה נקיים¹, בין גדולה בין קטנה, וואפילו בדקה עצמה בשעת תביעה² ומצאה טהורה, שמא מחמת חימוד ראתה טיפת דם כחרדל ולא הרגישה בו. ומונה ז' ממחרת יום התביעה ויאונה צריכה הפסק טהרה, שאף על פי שלא בדקה ביום התביעה להפסיק בטהרה, מונה מיום המחרת³ ז' נקיים⁴. ומיהו צריכה בדיקה⁵ תוך ז' (כל יום לכתחלה⁶, מיהו בדיעבד אם לא בדקה עצמה רק פעם אחת תוך ז' סני):

א. בין גדולה בין קטנה - ואף אם היא זקנה ומסולקת דמים, צריכה לישב ז' נקיים (גבעת שאול בפת"ש). וכן מעוברת, כגון מחזיר גרושתו⁷ צריכה ז' נקיים (תורת השלמים בפת"ש). וה"ה בנתעברה מנואף ועתה באה לינשא לו, צריכה ז' נקיים (שו"ת הרדב"ז ומקום שמואל בפת"ש)⁸.
ב. שמא מחמת חימוד - ואשה שהיא לפעמים שוטה ולפעמים בריאה, וספרה ז' נקיים לחימוד בשעת שטותה ע"י נשים פקחות, יש להסתפק אם רשאת לסמוך על כך בשעה שהיא בריאה, דיתכן שעתה מתעורר לה החימוד (בית שמואל בפת"ש וברע"א). ויש מי שהוכיח להקל (חת"ס בפת"ש).

ג. חימוד - ואף כלה שלא ראתה את החתן יש לה חימוד, ולפיכך מהני לה ז"נ קודם גם שראתהו, ולא חיישינן לחימוד חדש כשתראהו, והמחמיר תבא עליו ברכה⁹ (חת"ס בפת"ש)¹⁰.
ד. ממחרת יום התביעה - אמנם אם עשו שידוך ועדיין לא כתבו תנאים, וספרה ז' נקיים, לא עלו לה, כיון שלא סומכת דעתה, ואחרי כתיבת התנאים צריכה לספור שוב ז' נקיים¹¹ (חמודי דניאל בפת"ש). וכן שומרת יבם שקודם החליצה השתדכה עם אחר ושמרה ז' נקיים, לא עלו לה כיון שלא סומכת דעתה, ואחרי החליצה צריכה לספור שוב ז' נקיים (שער אפרים בפת"ש).

¹ לענין קביעת תאריך הנישואין, יש לקבוע בזמן שיאפשר לה להטהר קודם הנישואין, ראה להלן אות 26. וכן יש לוודא שלא יחול ליל הנישואין בעונת הוסת, בין וסת קבוע ובין שאינו קבוע או עונה בינונית, אבל מותר לקבוע בעונה האסורה משום חומרת האור זרוע, או חומרת הפלתי. ואם חלו הנישואין אחר עונה בינונית וקודם יום וסת ההפלגה, ויש חשש שהוסת עלול להגיע בימים הללו, צריכה בדיקה קודם תשמיש, אבל אינה צריכה בדיקה קודם היחוד או חיבוק ונישוק (חוט שני סק"א אות ז-ט). וראה עוד לעיל סי' קפד ס"י אות 42. ולענין הנוטלת כדורים המונעים מהוסת לבא, אם מותרת לשמש בעונת וסתה, ראה לעיל סי' קפד ס"ח אות 27.

² ואפילו היה לה מוך דחוק כל שעת התביעה, ולא מצאה דם, אין להקל, וכ"ש דלא מהני מה שלבשה בגד הסמוך לגוף (שיעורי שבה"ל סק"ד).

³ ולענין אם צריכה להמתין ה' ימים קודם שתתחיל למנות ז' נקיים, ראה סי' קצו סעיף יא ס"ק לד.

⁴ וצריכה ללבוש בגדים נקיים ולבנים, וכן תציע במטתה סדין לבן ונקי (חוט שני סק"א אות ה).

⁵ בתולה שאינה יכולה לבדוק בעומק, עליה לבדוק עד היכן שיכולה, כמבואר להלן סי' קצו סעיף ו אות 49.

⁶ וי"א שצריכה לבדוק כל יום ב' פעמים (תוס' יומא יח:; וכ"ה במהרי"ק המובא בב"י ס"ג, וכן מוכח בפוסקים בענין של נדחו נישואין בין בדיקת שחרית לבדיקת ערבית), ולמעשה מחמירים כן לכתחילה (שיעורי שבה"ל סק"ח).

⁷ לענין מחזיר גרושתו, וכן גר וגורת, ראה להלן סעיף ה.

⁸ אשה שהוציאו את רחמה, ואינה טמאה נדה מלפני כן, אינה צריכה ז' נקיים מחשש חימוד, אם לא מחומרא בעלמא, אבל ודאי לא תברך על הטבילה (שו"ת שבה"ל ח"ה סי' קכב). וראה עוד לעיל סי' קפג אות 1 לענין ספירת ז' נקיים של אשה זו). אמנם אשה שמחמת מחלה עברה טיפול ע"י הקרנות ברחם, ובטל ממנה דם הוסת באופן שלא יחזור לעולם, יש להחמיר לכתחילה (שיעורי שבה"ל ס"ה סק"א).

⁹ והעיקר להקל, כיון שכל הדורות נהגו בזה היתר (שו"ת בית שלמה ח"ב סי' מ, הגרש"ק בשירי טהרה סי' קצב תשובה ז). וגם להמחמיר, אם ראתה תמונתו וגם יודעת מהותו לגמרי, אין מקום עוד לחומרא זו (שו"ת שבה"ל ח"ה סי' קיא סק"ה).

¹⁰ כלה שלא ידעה כלל מענין ביאה, יש לעיין אם עלו לה ספירת הנקיים (שיעורי שבה"ל סק"ב). וי"א דעלו לה, כיון שיש לה חימוד בהרגשה כללית (חוט שני סק"א אות יג).

¹¹ דבר זה מצוי באלמן ואלמנה וכדומה שמסכמים בעל פה שינשאו ואינם כותבים תנאים ולא עושים קנין. ואמנם אם התחילו להוציא ממון לצרכי הסעודה, הוי גמירות דעת, דחזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידו (שו"ת מהרש"ם ח"א סי' צה). וי"א דאיכא סמיכות דעת אף בדיבור (שו"ת שבה"ל ח"ד סי' קד).

ה. ואינה צריכה הפסק – וכהיום נהגו להפסיק בטהרה, ולבדוק כל שבעה. אך בדיעבד אפילו לא הפסיקה בטהרה, ולא בדקה אלא פעם אחת בז' נקיים, סגי (ש"ך)¹².

ב. ^השבעת ימים הללו מונים אותה משהיה סומכת בדעתה¹³ ומכינה עצמה לחופה, ואף על פי שלא נתקדשה עדיין. הגה: וישי לסמוך הטבילה¹⁴ סמוך לבעילת מצוה בכל מה דאפשר, והמנהג לטבול הכלה ליל¹⁵ ד' אף על פי שלא תבעל קודם מוצאי שבת, אבל אין להרחיק הטבילה מן הבעילה יותר מזה¹⁶. ואם לא תבעל במוצאי שבת, יש לה לבדוק עצמה בכל יום¹⁷ עד בעילת מצוה¹⁸, ודוקא לכתחלה, אבל בדיעבד אין להחמיר אם בדקה רק פעם אחת תוך ז'. ויכול חתן ישאל לכלה קודם שיגע בה, אם שמרה ז' נקיים:

ו. לסמוך הטבילה וכו' - חתן הרוצה לבעול בעילת מצוה ביום חופתו אחר החופה קודם הלילה בבית אפל, אסור (אבן שהם בפת"ש).

ז. לטבול הכלה - ואודות המנהג הרע שנהגו שמושיבים החתן אצל הכלה קודם הקידושין ומחבקה ומנשקה, עיין בשל"ה שדיבר מרורות וכו' (באר הגולה). ועם כל זה אין חיוב להוכיחם בדברים, מאחר שאינו מפורש בתורה, ומנוסה וברור לנו שלא יקבלו, ואמרינן מוטב שיהיו שוגגין וכו' (מעיל צדקה בפת"ש).

ח. ישאל לכלה וכו' - עכשיו לא נהגו כך, ונראה שסומכים על מה שהשושבינים רגילים להודיע לחתן אם היא טמאה¹⁹ (ש"ך).

ג. אם דחו הנישואין מחמת איזו סבה, אף על פי שישבה ז' נקיים צריכה לחזור ולישב ז' נקיים (ולטבול) כשיתפשרו לעשות הנישואין, (אף על פי שבדקה עצמה תמיד בימים שבינתיים, לא מהני):

ט. אם דחו הנישואין - היינו שדחו הנישואין, ולא סיכמו על מועד אחר. אבל אם באותו מעמד סיכמו על מועד אחר לנישואין, אין צריכה ז' נקיים מחדש (ש"ך). וי"א דה"ה אם הדחיה והקביעות היו באותו יום בין בדיקת שחרית לערבית, אינה צריכה ז' נקיים מחדש (ב"ח בתשובה ומהריט"ץ בסד"ט ופת"ש). וי"א שאף כשלא סיכמו על מועד אחר, מ"מ אם לא נדחה בבירור שחשבו שעדיין יתפשרו ותהיה הסעודה למחר, או אפילו אם צד אחד גמר בדעתו שאינו רוצה להנשא, אך הצד השני רודפים אחריו לפתותו עד שנתפתה להם, אף שזה נמשך יום או יומיים,

¹² הדינים האמורים בסעיף זה אמורים באשה הטהורה מנדות, וצריכה להטהר רק מחמת חשש דם חימוד, אבל הבתולות בזמננו שאינן טובלות לנדות, אין לה שום קולא, וצריכה להטהר בהפסק טהרה וז' נקיים כדין הנטהרת מנדות המבואר לקמן סי' קצו. ומ"מ יש בזה נפ"מ בזמננו לאלמנה וגרושה שנטהרה מנדות, ועתה באה להנשא שנית, וכן בבתולה שספרה ז' נקיים ואח"כ דחו את הנישואין, שצריכה ז' נקיים שנית מחמת חימוד, כדלהלן סעיף ב.

¹³ גרושה או אלמנה שצריכה להמתין מלינשא צ"א יום דשמה היא מעוברת מהראשון, יכולה לספור ז' נקיים שלה בשבוע האחרון של ימים אלו, כדי להנשא ולבעל תיכף כעבור הצ"א יום (ר"ש קלוגר בקנאת סופרים, בדה"ש סק"ט).

¹⁴ ומברכת על הטבילה אף כשטהורה מנידות (החיד"א בשו"ת חיים שאל ח"ב סי' כו, שיעורי שבה"ל סק"ד). והמנהג שאינה מברכת שהחיינו על הטבילה (שו"ת חת"ס או"ח סי' נה). ולענין אם יכולה לטבול ביום, ראה להלן סי' קצז ס"ג.

¹⁵ לענין אם כלה יכולה לטבול ביום, ראה להלן סי' קצז סעיף ג.

¹⁶ ולמעשה לפי המנהג מותר להרחיק ד' לילות לכתחילה (סד"ט סק"ז).

¹⁷ ואף אם מקדימה רק ד' ימים, צריכה לבדוק כל יום (מחצה"ש, סד"ט סק"ח, וחכמ"א כלל קטו ס"ג). ובדיעבד אם לא בדקה בימים שבין הטבילה לנישואין, י"א שאם עברו ז' ימים רצופים בלא בדיקה, צריכה למנות שוב ז' נקיים (ב"ח, סד"ט סק"ט, לחם ושמה סק"ב, חכמ"א כלל קטו ס"ג). וי"א שבדיעבד אינה צריכה לחזור ולספור (פלת"י סק"ב, חו"ד סק"ד, ומחצה"ש). והדעת נוטה להקל כן (שיעורי שבה"ל סק"ט).

¹⁸ ואם אחר הנישואין לא נבעלה בלילה הראשון, י"א שצריכה לבדוק כל יום עד הבעילה (לחם ושמה סק"ט, חוט שני סק"א אות יב, בדה"ש סק"ט). וי"א שאחר שהכינה עצמה לביאה כבר אין חשש חימוד, ואינה צריכה לבדוק עוד (שיעורי שבה"ל ס"א בט"ז סק"א). וי"א שאם הם מסופקים אם היה הכנסת עטרה או לא, שוב אינה צריכה בדיקה (חוט שני סי' קצג סק"א אות יג).

¹⁹ על השושבינים מוטל להודיע לחתן אם היא טמאה (חוט שני סק"א אות טו). ואם יתכן שאינה יודעת היטב את דיני הטהרה, על החתן לשאול את הכלה או לברר אם עשתה הכל כדין (שיעורי שבה"ל בש"ך סק"ד).

- אין זה נקרא דחיית נישואין²⁰ (ט"ז). וכל זה אם קבעו את המועד החדש לזמן קרוב, אבל אם קבעו על זמן רחוק, באופן שנתבטלו ההכנות שהכינו כבר לנישואין, צריכה ז' נקיים מחדש מזמן שמתחילה את ההכנות למועד השני (חזו"ד בפת"ש).
- י. דחו הנישואין - ואם נתפרדה החבילה ובאותו מעמד הסכימה הכלה לישא איש אחר, ונכנסה לחופה עם השני מיד באותו היום, יש חימוד חדש, וצריכה לספור ז' נקיים מחדש (ש"ך, ט"ז). ואפילו אם לא נפרדו מחמת קטטה אלא סתם נתרצו לאחר (חת"ס בפת"ש). ואם אחרי הריצוי עם השני חזר החתן הראשון ונתרצה עמה, צריכה ג"כ ז' נקיים מחדש (ט"ז).
- יא. מחמת איזה סיבה - ובאופן שהחתן לא הגיע לנישואין, ולמחרתו הגיע שליח מהחתן והודיע שאירע לו אונס בדרך ויבא תוך יום או יומיים, ועשו החופה אחרי ב' או ג' ימים, י"א שאינה צריכה לספור ז' נקיים מחדש, אפילו לא בדקה עצמה בימים אלו, אם לא עברו ז' ימים בלא בדיקה (ש"ך), וי"א שצריכה ז' נקיים מחדש (ט"ז), ויש שהכריע להקל, אך שהכלה תבדוק עצמה בשעה שבא השליח ותמצא טהורה (תורת השלמים²¹).
- יב. אע"פ שישבה ז' נקיים - ואפילו טבלה כבר (ש"ך).
- ד. "עבר וכנסה תוך זמן זה, וזכך חתן שפירסה כלתו נדה קודם שבא עליה²², לא יתייחד עמה, אלא הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים. הגה: "יש אומרים אם היתה טהורה כשנשאת ולא בא עליה, ופירסה נדה אחר כך, אינה צריכה שימור עוד, "והמחמיר תבא עליו ברכה. "וואין לחלק בזה בין בחור לאלמן או בתולה לאלמנה. "יש אומרים שאסורה ליחד עמו ביום, כמו בלילה, ואין צריך להיות שתי שמירות, רק הוא בין האנשים או היא בין הנשים. "ואם אינם ישנים בחדר אחד אינן צריכים שימור כלל²³. "ויש אומרים דבלילה צריך שתי שמירות, וביום מותר להתייחד. "והמנהג ליקח קטן אצל החתן וקטנה אצל הכלה²⁴, ואין מתייחדין ביום בלא קטן או קטנה²⁵.
- יג. שפירסה כלתו נדה - והמנהג פשוט שעושים חופה וכונסים אף שהיא נדה, כמבואר בשו"ע אבן העזר סי' ס"ב בהגה²⁶ (ש"ך).
- יד. קודם שבא עליה - אבל אם בא עליה, מותר להתייחד עמה (ש"ך).

²⁰ ואין חילוק בזה אם צד החתן גמר בדעתו שלא לינשא או צד הכלה (שיעורי שבה"ל בט"ז סק"ו).

²¹ וכן עיקר (סד"ט סק"ב ד"ה לכן). ואמנם בזמננו שבדרך כלל אפשר לטלפן, אם אינו מודיע, הוא סימן שאינו רוצה לבא, ואיכא היסח הדעת וצריכה ז' נקיים מחדש (שיעורי שבה"ל בט"ז סק"ו).

²² ואם היתה רק העראה, דהיינו הכנסת עטרה בתוך אותו מקום [לא רק בין השפתים], י"א שאסורים ביחוד (יש"ש כתובות פ"א סי' ו, דעת תורה סי' קצג, הג' ההפלאה על השו"ע, מהרש"ם בדעת תורה סי' קצג, שו"ת קנה בשם ח"ב סי' ס). ויש מקילים (דבר הלכה סי' ב הי"ב, חוט שני סק"ב אות ח). ויש מורים להקל דאין צריכים שומר, אך מ"מ היא תישן בחדר אחר ותנעל את הדלת מבפנים (שו"ת שבה"ל ח"ה סי' קכ). והעראה באבר מת, לכו"ע אינו כלום (שיעורי שבה"ל ססק"ג). ואם היתה נשיקת אבר בלבד [היינו פחות מכוניסת עטרה], אסורים ביחוד (חזו"א מובא בחוט שני סק"ב אות ח). וע"ע להלן סי' קצג אות 15 לענין אם נאסרת בהעראה מחמת חשש דם בתולים.

²³ היינו שני חדרים נפרדים שאין יכולים לעבור מאחד לשני אלא דרך רשות הרבים, אבל שני חדרים בבית אחד, אסור (חזו"א סי' צא סק"ה).

²⁴ ובמקום שאין קטן וקטנה, אפשר גם ב' קטנים או ב' קטנות. ובמקום צורך אפשר להקל בשומר אחד, אם היא תסגור את דלת חדרה מבפנים (שיעורי שבה"ל סק"ז, הגר"ש אויערבך מובא באוצרות הטהרה עמ' תתצו, הגר"ש אלישיב מובא במשמרת הטהרה פט"ו הע' 47). והנה יש שהורו להקל שהחתן והכלה יישנו בחדר אחד, ושני השומרים בחדר אחר באותו בית, ודלתות שני החדרים ישארו פתוחים מעט (כך היה מקובל להורות במשך עשרות שנים עפ"י מעשה שהורה כן החזו"א, וכן פסק בחוט שני במהדורות הישנות, וכ"פ במראה כהן), אמנם הוא טעות, ויש להורות שהחתן יישן עם שומר בחדר אחד, והכלה עם שומרת בחדר אחר, או שני קטנים סמוכים אליהם (הגר"ש ואזנר והגר"נ קרליץ במכתב מתאריך כסלו תשס"ח [נדפס בספר שער היחוד] דהתברר שבמעשה של החזו"א היו צירופים נוספים להקל, חוט שני במהדורה החדשה סק"ב אות ז). ואם הם ישנים באותו חדר, צריך שהשומרים ישנו לידו ולידה, קרובים עד שיכולים לראות ולהרגיש הנעשה ביניהם (שיעורי שבה"ל סק"ז).

²⁵ היינו דבלילה צריכים ב' שומרים, וביום סגי בשומר אחד.

²⁶ לכתחילה יש לקבוע את מועד החתונה בזמן שתהיה טהורה, וכנ"ל אות 1. אמנם אם אחרי שקבעו התברר שאינה יכולה להטהר עד החתונה, המנהג שאין דוחים את החתונה (אג"מ אה"ע ח"א סי' צב), ויש מורי הוראה המייעצים ליקח כדורים כדי שלא תפרוס נדה קודם החתונה.

- טו. והמחמיר תבא עליו ברכה - היינו כאשר נמנע ולא בעל מצד עצמו, דמוכח דלא תקיף יצריה. אבל אם לא בעל מחמת מנהג [אף שהוא מנהג שטות], ודאי צריכים שימור²⁷ (ש"ך). וי"א דאין היתר כלל רק כשבעל, וכל שלא בעל ופרסה נדה, צריכים שמירה מעיקר הדין²⁸ (ט"ז).
- טז. קטן וכו' וקטנה - וצריך קטנים²⁹ בגיל שיוודעים טעם ביאה³⁰ אך אין מוסרים עצמם לביאה³¹ (ש"ך). וי"א דשמירת קטן וקטנה לא מהני, וכ"ש מה שנהגו שאם הכלה שוכבת אצל בתה הכלה, זה איסור גמור³² (באר שבע בפת"ש).
- ה. מחזור גרושתו³³ צריכה לישב שבעה נקיים³⁴:
- יז. מחזיר גרושתו וכו' - אפילו אם היא מעוברת, צריכה ז' נקיים³⁵ (תורת השלמים). ואם גירש אותה רק כדי לנקיים שבועתו, והוא עתיד להחזירה, והיא יודעת מכך, יש להסתפק אם צריכה לישב ז' נקיים (רדב"ז בפת"ש).
- יח. צריכה לישב ז' נקיים - אמנם אם נישאו ולא ספרה ז' נקיים, אינם צריכים שמירה, כיון שכבר בא עליה בנשואין הראשונים (ט"ז). וי"א דה"ה אם פרסה נדה, אינם צריכים שמירה (תפארת למשה ברע"א). ויש שמצדד להחמיר בפרסה נדה (רע"א).
- יט. לישב - וכלה שהיה ספק אולי יקדימו את נישואיה, וספרה תיכף ז' נקיים, ולבסוף אכן הקדימו, צריכה למנות ז' נקיים מחדש מיום שהתברר שאכן מקדימים את הנישואין³⁶ (ט"ז, נוב"י בפת"ש).
- כ. ז' נקיים - וכל היכא שחתן וכלה נישאו בלא שספרה ז' נקיים כדן, ובא עליה, אין צורך להפרישם צ' יום להבחנה³⁷ (ט"ז).

א נדה סו ע"א.

ב רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ב ה ע"ב.

ג ראב"ד בבעלי הנפש שער הספירה סי' ג הי"ג, רמב"ן בהל' נדה פ"ג הי"ב, רא"ש נדה פ"י סי' ד.

ד רא"ש שם.

ה רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ב ו ע"א, ר"ן שבועות ד ע"ב.

- 27 והיכא שרצה לבעול ורק מחמת סיבות שונות לא עלתה בידו, ודאי אסורים להתייחד (שו"ת קנה בשם ח"ב סי' ס).
- 28 וכן עיקר (שיעורי שבה"ל סק"ד ועל הט"ז סק"ז, חוט שני סק"ב אות ח). וי"א דהיכא דהורגלו ג' פעמים בקירוב בשר, יש להקל, ומ"מ טוב שישנו בחדרים נפרדים, אם יש אפשרות (שו"ת מנחת שלמה ח"ג סי' קג אות יד). ולענין אם היתה העראה, ראה לעיל אות 22.
- 29 י"א דבענין דוקא קטנים (סד"ט סק"ג). וי"א דמש"כ קטנים הוא רק מפני הצניעות, ומהני הכא לשמירה גם גדולים (תוה"ש סק"ח, וחז"א יר"ד סי' צא סק"ג, כיון שאשתו משמרתו).
- 30 היינו מגיל שמרגישים ומבינים בענינים אלו, שידעו לספר דברים בשוק, י"א שהוא מגיל שבע או שמונה (סד"ט סק"ג). ומ"מ הוא לא לפני גיל חמש או שש (שו"ת שבה"ל ח"ה סי' רד, חז"א מובא בדבר הלכה סי' ד ס"ג שהוא מגיל שש). וי"א שאצלנו הגיל צריך להיות קצת יותר גדול, והכל תלוי לפי התפתחות הילד או הילדה (חוט שני סק"ב אות ג בשם החז"א).
- 31 שיעור אין מוסר עצמו לביאה היינו עד גיל תשע (סד"ט סק"ג, חכמ"א כלל קטו ס"ט, שו"ת שבה"ל ח"ה סי' רד). וי"א דבזמן הזה הוא עד גיל אחד עשרה (חז"א כפי שמובא בפתח הבית בשם הגר"ן קרליץ).
- 32 אמנם אפשר שאמא של הכלה [ה"ה אשה אחרת] תישן עמה בחדר אחר, ותנעל את הדלת, והמפתח יהא ביד האם (חז"א סי' צא סק"ה). וכן אפשר שאיש ישן עם החתן, והאיש ינעל את הדלת והמפתח יהא אצלו, והכלה בחדר נפרד לבדה (חוט שני סק"ב אות ה).
- 33 זוג שהתגירו, והפרישום ג' חדשים להבחנה, אין צריכים ז' נקיים מחשש דם חימוד (דגול מרבבה סי' רסט). וכן בעלי תשובה שחיו יחד ללא חופה וקדושין, או שנישאו בנישואין אזרחיים, ועתה נישאים כדת, מסתבר דאין צריכים לחוש עתה לחימוד, אך צ"ע למעשה (שיעורי שבה"ל סק"א).
- 34 וה"ה אם נבעלה לנואף בעודה פנויה ואח"כ נישאה לו, ג"כ צריכה ז' נקיים, ראה לעיל ס"א ס"ק א.
- 35 ראה דין זה לעיל סעיף א ס"ק א.
- 36 היינו דוקא היכא שהמועד הראשון לנישואין היה לעוד זמן מרובה, באופן שעדיין לא החלו בהכנות לנישואין, ולכן כשהקדימו הנישואין יש חימוד (פרדס רמונים, מלבושי טהרה ס"ז, פתח הבית ד"ה ואגב, [בבדה"ש סק"כ הביא להחמיר אמנם במילואים חזר בו שאין ראייה להחמיר]). וי"א דלכתחילה תבדוק בשעה שהתברר שהחתונה הוקדמה, אבל בדיעבד אם לא בדקה, יש לסמוך להקל שאינה צריכה ז' נקיים מחדש (סד"ט סק"ב ד"ה 'ולמעשה').
- 37 ואפילו פרסה נדה, שצריכה ז' נקיים מדאורייתא, מ"מ אין צריך להפריש צ' יום להבחנה בין זרע שנזרע בקדושה לשלא בקדושה (תורת השלמים סק"ו, וראה להלן סי' קצו ס"ב ס"ק מה).

- ו ר"ן שם.
 ז מרדכי שבועות סי' תשמ, הגמ"י פי"א מאיסורי ביאה אות ה בשם רשב"ם (ראה תוס' יומא יח ע"ב), הרוקח רס"י שיז.
 ח ב"י.
 ט שערי דורא הלכות נדה סי' א.
 י מהר"ם מרוטנבורג דפוס לבוב סי' קטו, מרדכי שבועות סי' תשמ, מהרי"ק שורש קנט ענף ב.
 יא ספר התרומה סי' קט, סמ"ג לאוין קיא לט ע"ב, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ב ז ע"א.
 יב כתובות ד ע"א.
 יג שלטי גבורים על הרי"ף כתובות א ע"ב אות ז.
 יד תרומת הדשן סי' רנג.
 טו רבינו ירוחם נתיב כו ח"ד רכד ע"ב.
 טז רא"ש מועד קטן פ"ג סי' לו (ורז"ה בהשגות לראב"ד בבעה"נ שער הפרישה סי' א הכ"ב).
 יז רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ב ו ע"ב.
 יח ראב"ד בבעלי הנפש שער הפרישה סי' א הכ"ב.
 יט דרכ"מ.
 כ שו"ת הרשב"ש (מכת"י סי' ב).

סימן קצג - דין דם בתולים, ובו סעיף אחד:

א. "הכונס את הבתולה, בועל בעילת מצוה וגומר ביאתו¹ ופורש מיד²,³ אפילו היא קטנה שלא הגיע זמנה לראות ולא ראתה, ואפילו בדקה ולא מצאה דם, טמאה³, שמא ראתה טיפת דם כחרדל וחיפהו שכבת זרע. הגה: ויש מקילין⁴ אם לא ראתה דם, ונהגו להקל אם לא נמר ביאה רק הערה בה⁵ ולא ראתה דם⁶, אבל אם בא עליה ביאה ממש, צריך לפרוש ממנה אף על פי שלא

¹ אופן הפרישה יהיה בדרך הרגילה, ועל כן מותר להתלבש קודם שירד ממטתה, ואינו צריך לעשות תחבולות כדי שיוכל לפרוש יותר מהר, דזהו בכלל 'גומר ביאתו' (חוט שני סק"א). ואחר שפרש, שוב אסור ליגע בה או לישן עמה במטה. וראה עוד להלן אות 11.

² אחרי שפרש אם נמצא דם, יטול ידיו ויברך בלא שם ומלכות "ברוך אשר צג אגוז בגן עדן שושנת העמקים, בל ימשול זר במעין חתום, על כן אילת אהבים שמרה בטוהר, וחוק לא הפרה, ברוך הבוחר בזרעו של אברהם" (שו"ע אה"ע סי' סג ס"ב, חכמ"א כלל קטו סי"ח). ואמנם אם רופא הוציא קצת מדם בתולים, אף שעתה ג"כ מצא דם בתולים, אין לברך ברכה זו (חוט שני סק"א אות ג).

³ דם בתולים שיצא שלא ע"י ביאה, כגון שהוציאו הבתולים ע"י רופאה מאיזו סיבה [כגון שהיו עבים ואינו מצליח לבעול], וראתה דם, י"א שאינה נטמאת ע"י דם זה (אג"מ ח"א סי' פז, הגרש"ז אויערבך מובא בשולחן שלמה ערכי רפואה ח"ג עמ' מ). וי"א שטמאה (שו"ת מהרש"ם ח"א סי' רי, חשב האפוד ח"ב סי' קיז, מנחת יצחק ח"ד סי' נח, שו"ת שבה"ל ח"ה סי' קיט, חוט שני סק"א). ומ"מ לענין ברכת הטבילה, יש קצת מקום לומר שלא תברך עכ"פ בשם ומלכות (עיין שו"ת שבה"ל ח"ט סי' קעו אות י). והוא הדין כשמוצאת דם בבדיקות של הז' נקיים שאחרי הבעילה, והתברר שהוא מחמת הבתולים, הרי זה תלוי במחלוקת הנ"ל, אי סותרת את הז' נקיים. ומ"מ אם מוצאת תמיד בצד אחד, וגם כואב לה בעת הבדיקה, יש לתלות שמא יש מכה אחרת שממנה יוצא דם (שו"ת שבה"ל ח"ה סי' קיט). הוציאו בתוליה, ובבעילה ראשונה לא ראתה דם, י"א שטהורה (אג"מ ח"א ססי' פז, חוט שני סק"א אות ט היקל אף בהוציאו קצת דם בתולים קודם לכן). ויש שמסתפק בזה (מנחת יצחק ח"ד סי' נח אות ב). ולענין עצם הנידון אם להסיר בתולים שלא ע"י ביאה, ראה מש"כ בזה גדולי ההוראה בתקיפות (שו"ת שבט הלוי ח"ז סי' קמו, חוט שני סוף סק"א).

⁴ בין בגדולה ובין בקטנה.
⁵ העראה היינו שנכנס כל העטרה (רמב"ם פ"א מאיסורי ביאה ה"י, רמ"א אהע"ז סי' כ ס"א), ואפילו הכניס יותר, כל זמן שלא נכנס כל האבר, חשיב העראה (סד"ט סק"ג ד"ה 'ועדיין' אך לא החליט כן לדינא, ושאר הפוסקים נקטוהו לדינא, חכמ"א כלל קטו סט"ו, מלבושי טהרה, בן איש חי ש"ב צו סק"ט), ויש מחמירים אם נכנס כל העטרה וגם קצת יותר (חוט שני סק"א אות יא, כדין ביאה המבואר בנוב"ת אה"ע סי' כג). הכניס את כל האבר, אף אם לא הזריע, ה"ז בעילה גמורה (חכמ"א שם). אם החתן והכלה אינם יודעים אם היה העראה או ביאה, ולא מצאה דם, יעשו שאלת חכם כיצד לנהוג.

⁶ וכן עיקר (שו"ת חת"ס אהע"ז סי' קמג, שו"ת אמרי אש סי' סז, שו"ת אבני נזר יו"ד סי' רכ סק"ו, בן איש חי ש"ב צו סק"ט). ויש מחמירים, כיון שקשה לידע אם היה גמר ביאה או לא (שו"ת בית שלמה

ראתה דם. ובעל נפש יחוש לעצמו שלא לשחוק בתינוקות⁷. ויצריכה שתפסוק במהרה ותבדוק כל שבעה⁸, ולא תתחיל למנות עד יום ה' לשימושה⁹. ונוהג עמה בכל דיני נדה לענין הרחקה, אלא שנדה גמורה אסור לו לישן על ממתה אפילו כשאינה במטה, וזו מותר לו לישן באותה מטה לאחר שעמדה מאצלו ואפילו בסדין שהדם עליו¹⁰:

- א. וגומר ביאתו - אעפ"י שהדם שותת ויורד. ומותר לו לפרוש באבר חי, ואין צריך להמתין עד שימות האבר¹¹ (ש"ך וט"ז).
 ב. אפילו היא קטנה וכו' - ואפילו הוא ודאי דם בתולים ולא דם נדה (ט"ז).
 ג. עד יום ה' לשימושה - כדין נדה המבואר לקמן סי' קצו סי"א (ש"ך). וי"א דבדם בתולים סגי להמתין ד' ימים, ומתחלת למנות ז' נקיים מהיום החמישי¹² (ט"ז).

^א נדה סה ע"ב.

^ב רש"י שם ד"ה הלכה, ירושלמי ברכות פ"ב ה"ו, ראב"ד פ"ט מאיסורי ביאה, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ב ה"ע"א ובתשובה ח"ז סי' קסא, רא"ש נדה פ"י סי' א, ר"ן שבועות ד ע"ב.

י"ד ח"א סוס"י עו, שו"ת מהר"ש ענגיל ח"ח סי' כ, הג' יד שאול סי' קצג, וערוה"ש ס"ט). ולמעשה, אם היה רק הכנסת עטרה, אפשר להקל כרמ"א, דמוכח מהנסיון במציאות שלא רואים דם, ואם נכנס רוב האבר אין להקל, ונהגו להחמיר גם כשנכנס חצי אבר, אך המיקל בחצי אבר יש לו על מי לסמוך. ואם לא יצא שכבת זרע, יש להקל אפילו נכנס רוב אבר, כיון דליכא למיחש שחיפהו שכבת זרע (שיעורי שבה"ל סק"ה וסק"ז). והיכא שהוא והיא מסתפקים, וגם היה לה צער, יש להחמיר, והיכא שספק אם היה העראה בכלל, וגם לא הרגישה צער, ודאי אינה נאסרת (בדה"ש סק"ט). ובעל נפש ישתדל לבעול בעילה גמורה מיד בפעם הראשונה (סד"ט סק"ד).

⁷ היינו שייגמור ביאתו בפעם הראשונה (סד"ט סק"ד).

⁸ היכא דטמאה רק מחמת חשש שחיפהו ש"ז, אם בדקה רק בדיקה אחת בז' נקיים, בדיעבד מהני (לחם ושמלה סק"י). אבל אם ראתה דם, אין להקל, ובשעת הדחק תעשה שאלת חכם (שיעורי שבה"ל סק"י).

⁹ וכשטובלת, מברכת על הטבילה (שו"ת חת"ס אבהע"ז סי' קמג).

¹⁰ ולענין דין הביאה השניה: אחר גמר הבעילה השניה אין צריך לפרוש ממנה, אא"כ אומרת שמרגישה דם [כאב לבד, אינו סימן לדם ואין לחוש] (שיעורי שבה"ל סק"ז), ואח"כ יש לראות אם יש דם על הסדין (ערוה"ש סי"א, שיעורי שבה"ל שם), וזה אפילו בסדין צבעוני. ואם היה לה צער בשעת הביאה, י"א שתבדוק גם את עצמה (טהרת בת ישראל פט"ו ס"ח, שיעורי שבה"ל שם). נמצא דם בביאה השניה, צריכה להטהר שוב בז' נקיים וטבילה, ואם לא ראתה עתה דם נידות, יש לה גם הקולות האמורות בביאה ראשונה (שו"ת בית שלמה י"ד ח"א סי' עו, שו"ת מהרש"ם ח"א סי' רי, ר"ש קלוגר בקנאת סופרים בהשמטות לשיורי טהרה סי' נו, טהרת בת ישראל פט"ו ס"ז ומכתב החזו"א שם בראש הספר אות ז). ומיהו אם בביאה ראשונה היתה בעילה גמורה ולא מצאה דם, ועתה בביאה שניה מצאה דם, חיישין שמא השתא הוי דם נדות, ואין להקל בה הקולות הנ"ל (בית שלמה ומהרש"ם שם). לא נמצא דם בביאה שניה, הרי זו טהורה, ואין חוששים שמא יצא מעט דם וחיפהו ש"ז, אפילו אם בביאה הראשונה לא מצאה דם (שו"ת מהר"ש ענגיל ח"ה סי' מ). ואמנם אם בביאה ראשונה היה רק העראה, ולא ראתה, והחמיר לחוש שמא ראתה, וכעת בעל בעילה גמורה, חיישין שמא רק עתה שיבר בתוליה, וטמאה (מהרש"ם בדעת תורה, שו"ת לבושי מרדכי סי' קיט הובא בדרכ"ת סק"ט). וי"א שאין לחוש לכך וטהורה (חוט שני סק"א), וי"א שאם בביאה ראשונה היתה העראה ומצאה מעט דם, ועתה בביאה שניה לא מצאה כלום, הרי זו טהורה (אג"מ ח"א סי' פה), ולענין מעשה יש לשאול מורה הוראה, כיון שצריך לברר שאכן היתה העראה, וקשה לדעת זאת, כיון שצריך לברר שאכן היתה העראה, וקשה לדעת זאת. ראתה דם בביאה שלישית והלאה, אפילו במשך כמה חודשים, הרי היא נטמאת כל פעם (פנים מאירות ח"ג סי' כא), ויש אופנים שצריך לחוש לדין רואה מחמת תשמיש, ראה לעיל סי' קפז סי"ג.

¹¹ ואמנם עפ"י קבלה אין לפרוש בשום ביאה באבר חי שמא יצא שכבת זרע (של"ה בעמק ברכה אות נב), ולפיכך גם כאן עדיף להמתין עד שימות האבר (הגרי"י קנייבסקי במכתבו אות טז). ואפילו אם מת האבר, כל זמן שלא פירש האבר לגמרי, יכול להמתין עד שיתקשה שוב ולגמור ביאתו (שו"ת שבה"ל ח"ה סי' קכא). מאידך אם פירש קודם שגמר ביאתו, מחמת צערה, אסור לחזור ולהכנס (שו"ת הרשב"א מכת"י סי' צ, הובא במשנה למלך פ"א ה"ח). וה"ה אם נשמט האבר ממקומו, אעפ"י שהוא עדין באמצע המעשה, אסור לחזור ולהכנס, וצריך להתרחק ממנה מיד (חוט שני סק"א). ולפיכך יש להורות לחתנים להזהר לא לפרוש עד גמר ביאה.

¹² אמנם אם נבעלה בין השמשות, לכו"ע צריכה להמתין חמשה ימים (ט"ז סי' קצו סק"ה). כמו כן אם חלה עונה בינונית תוך ד' ימים לדם הבתולים, חייבת לבדוק, ואם ראתה דם צריכה להשלים לחמשה ימים (שיעורי שבה"ל בט"ז סק"ד). ואם פרסה נדה אחרי הבעילה, דינה לנדה לכל דבר, ואין להקל בה שום קולא (סד"ט סק"ה, חכמ"א כלל קטו סט"ז).

ג רשב"א רא"ש ור"ן שם, הגהות מיימוניות פי"א אות ג בשם רש"י, רוקח סי' שיז, רמב"ן בהל' נדה פ"ג הי"א, מרדכי שבועות סי' תשלט.
 ד רשב"ד בבעלי הנפש סוף שער הפרישה.
 ה רשב"א בתורת הבית הקצר ב"ז ש"ב ה"ע"א, רא"ש נדה פ"י סי' ב בשם רב האי, רמב"ם פי"א מאיסורי ביאה ה"ח.
 ו ספר התרומה סי' צו, סמ"ג לאוין קיא לז ע"ד.
 ז רשב"ד בבעלי הנפש שער הפרישה סי' ג ה"ב.

סימן קצד - דיני יולדת ומפלת, ובו י"ד סעיפים:

א. "יולדת, אפילו לא ראתה דם, טמאה כנדה¹, בין ילדה חי, בין ילדה מת יאפילו נפל². וכמה הם ימי טומאתה, יעכשיו בזמן הזה כל היולדות חשובות יולדות בזוב וצריכות לספור שבועה נקיים, נמצאת אומר שיוולדת זכר יושבת ז' ללידה וז' לנקיים לזיבה, והיולדת נקבה יושבת שבועים ללידה וז' נקיים לזיבה. ימי לידה, שהם ז' לזכר וי"ד לנקבה, אם לא ראתה בהן עולים לספירת זיבתה, יואם שלמו ז' נקיים בתוך י"ד לנקבה, הרי זו אסורה עד ליל ט"ו, ואם טבלה קודם לכן, לא עלתה לה טבילה. הגה: ולאחר ז' לזכר וי"ד לנקבה, מותרת לבעלה מיד, מאחר שספרה ז' נקיים ולא חזרה וראתה³. ימיהו יש מקומות שנוהגין שאין טובלין תוך מ' לזכר ושמונים לנקבה, וואין להתיר במקום שנהגו להחמיר, אבל במקום שאין מנהג, אין להחמיר כלל רק מיד שלא ראתה דם אחר ז' לזכר וי"ד לנקבה וספרה ז' נקיים, מותרת לבעלה. אבל אם חזרה וראתה, אפילו מפת דם כחרדל, טמאה, אף על גב דמדאורייתא דם טהור הוא, כבר פשט המנהג בכל ישראל שאין בועלין על דם טהור, ודינו כשאר דם לכל דבר⁴:

א. אם לא ראתה בהן - אבל אם חזרה וראתה אחרי שספרה ז' נקיים, אפילו היא עדיין תוך שבועיים ללידת נקבה, צריכה לספור ז' נקיים מחדש (ט"ז).

ב. מותרת לבעלה - ואינה צריכה לפרוש מבעלה כליל מ"א או ליל פ"א (ט"ז)⁵.

ג. במקום שאין מנהג להחמיר - ובמדינות אלו נהגו היתר⁶ (חכמ"א בפת"ש).

ד. ודינו כשאר דם לכל דבר - ולפיכך אם מצאה כתם בימי טהור טמאה, וכן אם תבעוה לינשא בימים אלו, צריכה לישב ז' נקיים⁷. ולענין ברכת הטבילה, היכא דטבלה כבר ללידתה, ואח"כ חזרה וראתה בתוך ימי טהור, י"א דאף שצריכה ליטהר, מ"מ לא תברך על הטבילה (דגו"מ), וי"א שצריכה לברך⁸ (חת"ס בפת"ש). ולענין אם באמצע תשמיש אמרה לו נטמאתי, י"א שמותר

¹ ולענין מאימתי נטמאת היולדת, ראה להלן סעיף ב אות 10.

² "נפל" היינו שלא כלו לו חודשיו, ו"מת" היינו שכלו לו חודשיו אך נולד מת (בדה"ש סק"ג), וראה להלן סעיף ב איזה נפל מטמא. הפילה חתיכת דם קרוש, ראה להלן סעיף ג אות 18.

³ יש לעורר שבמפלת נפל לפעמים אין יודעים מתי נגמרה הפלת העובר, ולכן יש לחשב שבועיים מיום שודאי כבר הפילה, כגון ע"י גרידה או בירור אחר, ואין לחשב מיום שהתחילה לראות דם (יסוד הטהרה עמ' קכה). והטעם להמתנת שבועיים, ראה להלן סעיף ג.

⁴ וכן דעת השו"ע לעיל סי' קצ סעיף מב דדם טהור דינו כדם נדות.

⁵ ואף שהש"ך לקמן סעיף ג' [הובא בס"ק יב] כתב דבעל נפש יחמיר, מ"מ נקטינן להקל (סד"ט סק"ב, שיעורי שבה"ל בט"ז סק"ב).

⁶ וכן הורה החזו"א שאין לנהוג בחומרא זו (שיעורי שבה"ל סק"ג), אמנם למעשה טוב להמתין ששה שבועות אחרי הלידה, משום בריאות, והרבה שהקדימו אמרו שהיה קלקול בשעת מעשה (שיעורי שבה"ל בט"ז סק"ג).

⁷ וכן צריכה להמתין חמשה ימים מתחילת ראייתה, קודם שתתחיל למנות ז' נקיים (שו"ת חת"ס סי' קנז הובא בפת"ש סי' קצו סקט"ז, שיעורי שבה"ל סק"ו). וכן לענין וסתות, משמע שצריכה לחוש לראייתה כוסת שאינו קבוע (שיעורי שבה"ל סי' קפט סל"ג סק"ו).

⁸ וכן עיקר (שו"ת שבה"ל ח"ג סי' קכב, חוט שני סי' ר סק"א). וראה עוד להלן סי' ר אות 1 לענין הברכה באופנים שהטבילה מחמת ספק טומאה.

לגמור ביאתו ולפרוש באבר חי (נוב"י בפת"ש), וי"א שצריך לפרוש מיד באבר מת, כשאר דם (נחלת צבי)⁹.

ב. "המפלת בתוך מ' אינה חוששת לולד", אבל חוששת משום נדה, אפילו לא ראתה. הגה: מפני שאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם¹⁰, ונפקא מינה דמיד לאחר שספרה ז' נקיים מותרת ואינה חוששת לולד:

ה. אינה חוששת לולד - בין זכר בין נקבה. אבל אחר ארבעים צריכה לחוש לולד (ש"ך). וארבעים יום אלו, י"א שמחשבים אותם מיום הטבילה, אא"כ טבלה מחמת ראיית כתם, דאז אף אם עדיין לא עברו ארבעים יום מהטבילה, אין להקל (עבודת הגרשוני בבאר היטב, תשובה מאהבה וחכמ"א בפת"ש). וי"א דאין לחשב ימים אלו מהטבילה, דיש לחוש שמא נתעברה קודם לכן, ואין להקל אלא כשודעת שבעלה פירש ממנה ארבעים יום (חור"ד סד"ט חת"ס בפת"ש)¹¹.

ו. שאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם - ואין חילוק בין אם היא ילדה או זקנה או מעוברת או מניקה (נוב"י בפת"ש)¹².

ז. שאי אפשר לפתיחת הקבר - היינו אם הרחם נפתח ויצא ממנו כמו דבר גוש, כמו ולד או חתיכה שאינה דקה כשפופרת דק של קש, או שילדה רוח, אבל כשלא יצא דבר, או שיצא דבר דק מאד או משקה, אין אומרים 'אין פתיחת הקבר בלא דם' (נוב"י בתשובה מאהבה בפת"ש)¹³.

ח. לפתיחת הקבר - ואם היתה פתיחה מבחוץ, כגון שהרופא הכניס איזה כלי ופתח את פי הרחם¹⁴, י"א דאף בזה אי אפשר בלא דם¹⁵ (נוב"י בפת"ש). ומ"מ אם הכניס רק את אצבעו אין לחוש לפתיחת הקבר (בינת אדם וחת"ס בפת"ש)¹⁶.

⁹ וכן עיקר (הגר"ש קלוגר במי נדה סי' קפה, שיעורי שבה"ל סק"ו). אמנם אינה נעשית "רואה מחמת תשמיש" מחמת ראייה זו (ש"ך סי' קפז סק"ב).

¹⁰ מאימתי נטמאת היולדת: כתבו הפוסקים שהיולדת נטמאת משעה "שיושבת על המשבר" שאז יש לחוש ל"פתיחת הקבר" וודאי ראתה דם (שו"ת נחלת שבעה ח"ב סי' ט, פלתי סק"א, סד"ט סק"ה). והיינו משעה שאינה יכולה להלך, וה"ה אם עדיין אינה יושבת על המשבר, אלא יש לשער שצריכה כבר לישוב על המשבר (סד"ט שם). וי"א דה"ה אם הופיעו צירים חזקים ותכופים מאד, היינו כל 2-3 דקות בסדר קבוע (יסוד הטהרה עמ' קכד). ואמנם בשעת הדחק אם צריכה את עזרת בעלה, יש להקל ליגע בה, כל שלא ראתה דם בפועל (בדה"ש סק"ל). בירידת מים, המים עצמם אינם מטמאים, אך אם נראה שמתחילה לידה, היינו שיש צירים עם פתיחה כמו לפני לידה, והמים יוצאים בשפע, יש לחוש שמא יש דם במים, וטמאה (שיעורי שבה"ל ס"ב סק"ד, חוט שני סי' קפג סק"ג אות ד), ומ"מ אם ברור שהמים נקיים מדם, האשה טהורה (הגר"ש ז' אויערבך מובא במראה כהן עמ' קפד). ביציאת 'פקק' הרחם [ריר סמך היוצא מהרחם סמוך ללידה], גם אם אין דם, יש לחוש בה משום 'פתיחת הקבר' (שיעורי שבה"ל ס"ב סק"ד). אשה שעשו לה 'סטריפינג', דהיינו שמפרידים את קרומי השפיר מדפנות הרחם כדי לרזן הלידה, האשה טמאה, כי עפ"י רוב פעולה זו מוציאה דם מהרחם, וגם יש לחוש לפתיחת הקבר (מראה כהן עמ' יג). ולענין אשה שפסקו הצירים, ראה להלן סעיף י' סק"ז. ולענין בדיקות רפואיות, ראה להלן אות 16.

¹¹ בזמננו שהנשים אינן רואות וסת בג' חדשים הראשונים של ההריון, אם ראתה וסת רגיל, לא חיישין שהיתה מעוברת קודם שראתה, ומונים ארבעים יום מליל הטבילה, אבל אם ראתה רק כתם יש לחוש שהיתה מעוברת קודם לכן, ומסתבר דה"ה בראיה מועטת שלא כפי רגילותה. ואם נתברר ע"י בדיקות שלא היתה מעוברת, הוי הוכחה, ויכולים לחשב זמן העיבור מליל הטבילה (שיעורי שבה"ל סק"ב).

¹² ולענין מסולקת דמים שהרגישה שנפתח מקורה להוציא דם, אם צריכה לחוש שיצא דם, ראה לעיל סי' קצ"א ד"ה {שהיא טמאה}.

¹³ ולמעשה שיעור הפתיחה המטמא הוא אם נפתח כשיעור "שפופרת דקה שבדקים" (שו"ע סי' קפח ס"ו, ט"ז שם סק"ו, וש"ך שם סק"ב). או כמו קש (תשובה מאהבה בפת"ש סק"ד), וכתבו הפוסקים שהוא לא פחות מ-3 מ"מ (הגר"ש אלישיב מובא במשמרת הטהרה סי' א הע' 47), וי"א שהוא יותר משיעור האצבע הסמוך לאגודל, שהוא כשלושת רבעי אינץ' (כ-19 מ"מ) (שו"ת דברי מלכאל ח"ב סי' נו סק"ג, אג"מ ח"ג סי' ק וח"א סי' פט). וי"א שהוא יותר מעובי האצבע הקטנה, והוא לכל הפחות 15 מ"מ (בדה"ש סק"א שכן מורים בעלי הוראה). ואמנם מעוברת שנפתח רחמה בסוף ההריון, כפי שמצוי בהרבה נשים שהפתח נפתח מעט כבר בחודש השני או השביעי, והוא מחמת לחץ העובר, ומלידה רביעית ואילך מצוי שכבר בחודש השני או השלישי הרופאים צריכים לסגור את צואר הרחם כדי שלא תפיל, אינו נחשב פתיחת הקבר (שיעורי שבה"ל סק"ד, חוט שני סק"ג ובסי' קפח ס"ו סק"י אות ז).

¹⁴ ולענין באיזה מקום חשיב פתיחת הקבר, הנה בצואר הרחם יש שני פתחים, פתח חיצון שהוא פתח הצואר, ופתח פנימי שהוא בין צואר הרחם לרחם עצמו, וי"א שפתיחת הקבר האמורה כאן היינו שנפתח הפתח הפנימי (כן מצדד בשו"ת בית יצחק י"ד סי' יד אות ט, חשב האפוד ח"ב סי' ז). אמנם

- ג. ¹⁷המפלת כמיין בהמה חיה ועוף, או כמיין דגים וחגבים ושקצים ורמשים, ¹⁷וכל צורת ולד ¹⁷או שפיר ¹⁷או שליא¹⁷, ¹⁷או חתיכה שקרעוה ויש בה עצם, ¹⁷עכשיו שאין אנו בקיאים בצורות, חוששת לולד, ¹⁷ואם כלו ז' נקיים בתוך י"ד יום, אם טבלה קודם ליל ט"ו לא עלתה לה טבילה:
- ט. ויש בה עצם - וחתיכה שאין בה עצם, י"א להחמיר דטמאה לידה (מעיל צדקה בפת"ש), וי"א שאין לחוש לולד (סד"ט בפת"ש)¹⁸.
- י. חוששת לולד - וטמאה שבועיים, שמא הולד נקבה (ש"ך).
- יא. לולד - ולד שנולד בשינויים גדולים כדמות חיה, חלילה מלסבב לו מיתה, והוא בכלל שפיכות דמים (תשובה מאהבה בפת"ש).
- יב. לא עלתה לה טבילה - ובעל נפש יחמיר לפרוש ממנה ליל ארבעים ואחד וליל שמונים ואחד¹⁹ (ש"ך).
- ד. ¹⁷יולדה ולד חי ואחר כך הפילה שליא, אינה חוששת לולד אחר, אלא תולה אותה בולד שילדה כבר, עד כ"ג יום. ¹⁷אבל אם הפילה נפל תחלה, אין תולין בו השליא שהפילה אחר כך, וחוששת לשליא ¹⁷ליתן לה ימי טומאה של נקבה:
- יג. עד כ"ג יום - היום בו יצאה השליא אינו בכלל, אלא הוא כ"ד יום עם יום יציאת השליא (ש"ך).
- ה. ¹⁷יצאה השליא תחילה, אין תולין אותה בולד שתלד אחר כך אפילו הוא בן קיימא, וחוששת לשליא ¹⁷ליתן לה ימי טומאה של נקבה:
- יד. ימי טומאה של נקבה - ולפיכך אם ילדה אח"כ זכר, אינה יכולה לטבול קודם שיעברו שבועיים מיציאת השליא (ט"ז).
- ו. ¹⁷יצאה מקצת שליא ביום ראשון, ולא נגמרה יציאתה עד יום שני, חוששת מיום ראשון אבל אינה מונה אלא מיום שני:
- ז. ¹⁷המפלת דמות בהמה חיה ועוף, ושליא קשורה בה, אינה חוששת לולד אחר. ואם אינה קשורה בה, חוששת לולד אחר, ואף על פי שהולד הנדמה זכר, חוששין ליתן לה ימי טומאה של נקבה בשביל השליא:

למעשה חוששים ומחמירים אף בפתחה של הפתח החיצון, ויש לשאול לחכם. ומיהו בפתחה המצויה בסוף הריון שהפתח החיצון נפתח מאליו, אין לחוש (שיעורי שבה"ל סק"ד, ובסי' קפח ס"ג סק"ד). עי' לעיל הערה 10.

¹⁵ וכן עיקר (גר"א סי' קפח סק"ג, שו"ע הרב סי' קפח סק"ח, ערוה"ש סעיף נא). וי"א שאין לחוש לפתיחת הקבר מבחוץ (תפארת למושה סי' קפח ס"ב, הגהות אמרי ברוך על הנוב"י, שו"ת שואל ומשיב תליתאה ח"ב סי' מ, בינ"א סי' קכא אות כג, דברי מלכאל ח"ב סי' נו סק"י, וחזו"א סי' פג סק"א-ב). ולמעשה יש להחמיר (אג"מ או"ח ח"ג סי' ק, שיעורי שבה"ל סי' קפח סק"ד, הגר"ש אלישיב מובא באוצרות הטהרה עמ' תתצח).

¹⁶ וההוראה למעשה בבדיקות הרופאים: בבדיקה פנימית רגילה, אין צריך לחוש לפתיחת הקבר, בין אם בודק בידו, ובין אם נעזר במכשיר "ספקולום" [מכשיר המרחיב את פתח הנרתיק] (שיעורי שבה"ל סי' קפח ס"ג סק"ד, ובסיכום ההלכות שם). וכן בבדיקת אולטרא-סאונד פנימי כפי המצוי היום אין לחוש, כיון שהמכשיר אינו נכנס לצואר הרחם (הגר"ש¹⁷ אויערבך מובא באוצרות הטהרה עמ' תתצח, הגר"ש אלישיב מובא במשמרת הטהרה סי' א הע' 47). אבל בבדיקות וטיפולים שנכנסים לתוך הרחם, כגון בצילום רחם באופנים מסויימים, או שטיפת חצוצרות, יש להחמיר. וכאשר הרופא אומר שלא נכנס בבדיקה לתוך הרחם, נאמן (שיעורי שבה"ל שם). ולכן אשה המטופלת באמצעות מכשיר רפואי, תברר אצל הרופא מהו סוג המכשיר ואיזה טיפול בוצע, ותשאל לחכם. ודע דאחרי בדיקת רופא מן הדין אינה צריכה לבדוק עצמה, ואין צריך לבדוק את הכפפה של הרופא אם יש בה דם, אך יש בה "כל המרבה לבדוק משובחת" (חוט שני סי' קפג סק"ג אות ה), וי"א שכדאי לעשות בדיקת חורים וסדקים (שיעורי שבה"ל שם). ובתפירות שעושים הרופאים לרחם, גם כשיוצא דם, אינו אלא דם מכה, וטהורה. וכן בשאר בדיקות הרופאים, אם מצאה דם אח"כ, תשאל לרופא אם הוא דם מפציעה שנעשתה ע"י הבדיקה או דם מהמקור, ובכל מקרה יש לשאול לחכם (שיעורי שבה"ל שם). ואשה שהכניס לה הרופא התקן 'תוך רחמי' למניעת הריון, אף אם לא מצאה דם אח"כ, טמאה, מחמת פתיחת הקבר. וכן בזמן הוצאת ההתקן (חוט שני סי' קפג סק"ג אות ב).

¹⁷ "שפיר" היינו עור הולד שהבשר העצמות והגידיים נוצרים בתוכה, ו"שליא" היינו כמין מעטפת שהולד שוכב בתוכה (בדה"ש ס"ק לו-לז).

¹⁸ וכן עיקר. לכן אם יצא דם קרוש, אין לחוש לולד (שיעורי שבה"ל סק"ד).

¹⁹ אמנם דעת האחרונים להקל בזה, ראה לעיל אות 5.

טו. אינה חוששת לולד אחר - אמנם טמאה שבועיים מחמת מה שהפילה, כדלעיל סעיף ג (ש"ך).
 ה. ^כהיולדת טומטום או אנדרוגיניוס, נותנין לה ימי טומאה של נקבה:
 ט. ^{כז}הרגישה שהפילה ואינה יודעת מה, אפילו לא היתה בחזקת מעוברת הרי זו טמאה לידה, וחוששת שמא נקבה היתה:

י. ^{כח}נחתך הולד במעיה ויצא אבר אבר, בין שיצא על סדר האברים כגון שיצא הרגל ואחריה השוק ואחריה הירך, בין שיצא שלא על הסדר, אינה טמאה לידה עד שיצא רובו, ואם יצא ראשו כולו כאחד, הרי זה כרובו. ואם לא נחתך, ויצא כדרכו, משתצא פדחתו הרי זה כילוד, אף על פי שנחתך אחר כך. ^{כט}ולא סוף דבר שיצא לחוץ ממש, אלא אפילו משיצא חוץ לפרוזדור²⁰:

טז. אינה טמאה לידה - היינו מדאורייתא, אבל מדרבנן טמאה לידה משיצא אבר אחד, כדלקמן סעיף יא, ולפיכך אף אם ספרה ז' נקיים, אינה יכולה לטבול עד שיעברו שבועיים מזמן יציאת האבר (ש"ך).

יז. עד שיצא רובו - ואשה שאחזזה צירים וישבה על המשבר²¹, ופסקו הצירים, י"א שנטמאה וצריכה לספור ז' נקיים, אף שלא יצא דבר, דמשעה שישבה על המשבר איכא פתיחת הקבר, ואי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם, כדלעיל סעיף ב (נחלת שבעה בפת"ש), אמנם דעת האחרונים דטהורה, ולא חיישינן לפתיחת הקבר (פלתי סד"ט חו"ד נוב"י חת"ס בפת"ש).

יח. משתצא פדחתו - היינו כל פדחתו, וי"א דסגי ברוב פדחתו (ש"ך).

יא. ^{לא}הוציא העובר את ידו והחזירה, אמו טמאה לידה:

יט. את ידו - ה"ה אבר אחר (ש"ך).

יב. ^{לב}היתה מקשה לילד ושמעה קולו של וולד, חשוב כילוד, שאי אפשר שלא הוציא ראשו חוץ לפרוזדור:

כ. ושמעה קולו של וולד - וה"ה אם האשה היתה ישנה, והבעל שמע את קולו של התינוק בוכה, דטמאה י"ד יום (נוב"י בפת"ש)²².

יג. ^{לד}היולדת תאומים ושהה ולד אחר חבירו, כגון האחד קודם שקיעת החמה והאחר אחר שקיעת החמה, משיצא הראשון טמאה לידה ומונין ימי טומאה משיצא האחרון, ואם הראשון ניכר שהוא זכר והשני ניכר שהוא נקבה, או שאינו ניכר שני זה אם הוא זכר או נקבה, מונה משיצא השני ימי טומאה לנקבה:

יד. ^{לד}יוצא דופן²³, אם לא יצא דם אלא דרך דופן, אמו טהורה מלידה ומנדה ומזיבה²⁴:

^א רמב"ם פ"י מאיסורי ביאה ה"א, רש"י נדה כא ע"א.

^ב ממתני' נדה ל ע"א.

^ג רמב"ן הל' נדה פ"ז הי"ז-יח, רא"ש נדה פ"ה סי' ב.

^ד נדה לז ע"א, רא"ש הנ"ל, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ו כט ע"ב, ר"ן שבועות ד ע"ב, רמב"ם פ"ז מאיסורי ביאה הי"א.

^ה רמב"ם שם ה"ה.

^ו ב"י.

^ז שו"ת מהרי"ק שורש קמד בשם תניא, האגודה פרק ערבי פסחים סי' צו, מהרי"ל מנהגים הל' נדה עמ' תקצה.

^ח שו"ת הריב"ש סי' מ.

²⁰ נחלקו הפוסקים אימתי נחשב שיצא חוץ לפרוזדור, י"א דהיינו משיצא מהרחם, אף אם עודנו ב"בית החיצון" (קונטרס מלחמת מצוה מבן הדרכי נועם, חזו"א סי' צב סקל"ב, וכן מצדד הסד"ט ס"ק כו), וי"א דמטמא לידה רק ביציאתו לאויר העולם (מהר"ם חביב בקונטרס הנ"ל, פנים מאירות סי' ז). ולדינא יש להחמיר כשתי הדיעות, ולטמאותה כולדת משיצא מהרחם, אבל לא תתחיל למנות ימי טומאה עד שיצא לאויר העולם (בדה"ש ס"ק פב).

²¹ לענין אימתי נחשב "יושבת על המשבר" עי' לעיל הערה 10.

²² יש השואלים ששמעו את קולו של הולד, אמנם עפ"י רוב הוא רק דמיון של הנשים, וכמין חלום (שיעורי שבה"ל סק"א).

²³ היינו "ניתוח קיסר".

²⁴ אבל מצוי שיוצא דם דרך הנרתיק, ואז היא טמאה. ואם בשעת הניתוח לא יצא דם, ואחרי הניתוח יצא, צ"ע (חוט שני סק"ו).

- ט תרומת הדשן סי' רנה.
 י אגור סי' אלף שעד, ב"י.
 יא מתני' נדה ל ע"א, רמב"ם פ"י מאיסורי ביאה ה"א, רמב"ן בהל' נדה פ"ז ה"א,
 רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ו כז ע"ב.
 יב ראב"ד בבעלי הנפש שער הפרישה סי' א הט"ז, רמב"ן בהל' נדה פ"ז הט"ו, רשב"א
 בתורת הבית שם.
 יג מתני' נדה כא ע"א.
 יד רשב"א בתורת הבית הקצר ב"ז ש"ו כ"ז ע"ב.
 טו מתני' נדה כד ע"ב, רמב"ן הל' נדה פ"ז ה"ב, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ו כ"ז
 ע"ב, רא"ש נדה פ"ג סי' ד.
 טז מתני' נדה כד ע"ב כו ע"א, רמב"ן שם ה"ח, רשב"א שם כ"ח ע"א, רא"ש שם.
 יז נדה כא ע"ב, רמב"ן שם ה"ב, רשב"א בתורת הבית הקצר שם כז ע"ב.
 יח ראב"ד בבעלי הנפש שער הפרישה סי' א הי"ג, רמב"ן שם ה"ב, רשב"א שם כז ע"א.
 יט ב"י קמו ד"ה ומ"ש רבינו.
 כ נדה כז ע"א, רמב"ם פ"י מאיסורי ביאה הי"ד, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ו כז
 ע"א, רא"ש נדה פ"ג סי' ד, רבינו ירוחם נתיב כו ח"ג רכג ע"ג.
 כא נדה כו ע"ב, שאילתות פרשת תזריע סי' פו, רמב"ם פ"י מאיסורי ביאה הי"ד,
 ראב"ד בבעלי הנפש שער הפרישה סי' א הי"ח, רמב"ן הל' נדה פ"ז ה"ט, רשב"א שם.
 כב מתני' נדה כד ע"ב.
 כג נדה כז ע"א.
 כד מתני' נדה כד ע"ב.
 כה בבא קמא יא ע"א.
 כו נדה כו ע"ב.
 כז מתני' נדה כז ע"א.
 כח נדה כט ע"א.
 כט מתני' נדה כז ע"א, ובגמ' כט ע"א, רמב"ם פ"י מאיסורי ביאה ה"ו.
 ל נדה מב ע"ב, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ו כז ע"ב.
 לא נדה כז ע"א.
 לב נדה מב ע"ב.
 לג רשב"א בתורת הבית הקצר ב"ז ש"ו כז ע"ב.
 לד נדה מ ע"א, רמב"ם פ"י מאיסורי ביאה ה"ה.

סימן קצה - דברים האסורים בזמן נדותה, ובו י"ז סעיפים:

א. א"חייב אדם לפרוש מאשתו בימי טומאתה! עד שתספור ותטבול, (זואפילו שהתה זמן ארוך ולא
 טבלה, תמיד היא בנדתה עד שתטבול). זולא ישחוק? ולא יקל ראש עמה³ (זאפילו בדברים) שמא
 ירגיל לעבירה, אבל מותר להתייחד עמה, דכיון שבא עליה פעם אחת תו לא תקיף יצריה:

¹ וה"ה כאשר יש ספק על מראה או כתם אם הוא טהור וצריך לשאול לחכם, יש להחמיר בכל דיני
 פרישה והרחקה עד ששואלים (שיעורי שבה"ל סק"א), וי"א דאסורים רק בחבוק ונשוק ושאר קריבות
 המביאים לידי הרהור, אך מותרים להושיט ולזרוק זה לזה וכן נגיעה בעלמא בלי קירוב (באר משה ח"ד
 סי' נז).

² ולענין לשחק יחד במשחקים, כגון סביבון בחנוכה וכדומה, י"א להחמיר (הגר"מ פיינשטיין מובא בספר
 הל' נדה להר"ש אידער ח"ב הע' לח, הגר"ש אלישיב מובא במשמרת הטהרה פ"ח ס"ו, שיעורי שבה"ל
 סק"ב). וי"א שמותר, אא"כ הוא באופן שמביא לידי שחוק וקלות ראש (חוט שני סק"א אות ד). ומותר
 ללמוד עמה גם הלכות נדה וטבילה [אף שיכולים להביא לידי הרהור] (חוט שני שם אות י). ולענין
 קריאה מתוך ספר אחד, או הליכה משותפת מתחת למטריה אחת, לא נתפרש בפוסקים איסור, אך כיון
 שפעולות אלו נעשות בדרך כלל ע"י שמתקרבים מאד זה לזה, מן הראוי להתרחק מהם, וקשה ליתן
 בדבר קצבה, והכל לפי הענין (מראה כהן עמ' סה).

³ ולענין נתינת מתנה לאשתו נדה, יש אוסרים (תפארת צבי סק"י), ויש מתירים (פלתי סק"א), וכן עיקר,
 ולכן מותר לתת פרחים לשבת או אחרי לידה, או ליום הולדת וכדומה (חוט שני סק"א אות ו, וכע"ז
 בשיעורי שבה"ל ס"ב סק"ד). אמנם מתנה מיוחדת לקירוב לבבות, אסור (שבה"ל שם). ואסור "לזרוק
 נשיקה" בידו (שו"ת באר משה ח"ג סי' קלט).

- א. ולא ישחוק- וה"ה שאין להריח בשמים שעליה⁴ (ברכי יוסף בפת"ש), וי"א דאפילו אם הבשמים מונחים על השולחן, אסור להריחם⁵ (פת"ש עפ"י ט"ז באו"ח).
- ב. אפילו בדברים - היינו דיבורים המרגילים לערוה⁶ (ש"ך). ואין להקל בזה אפילו אם יוצא לדרך, ואשתו נדה⁷ (חמודי דניאל בפת"ש).
- ג. אבל מותר להתייחד עמה - דוקא כשאסורה רק משום נדה, אבל אשה שזינתה, שנאסרה על בעלה עולמית, אסור להתייחד עמה (תורת השלמים).
- ב. ו'לא יגע בה אפילו באצבע קטנה⁸, ו'לא יושיט⁹ מידו לידה¹⁰ שום דבר¹¹ ולא יקבלנו מידה, שמא יגע בבשרה¹² (וכן על ידי זריקה מידו לידה או להיפך, אסור):
- ד. לא יגע בה - איש ואשה הדרים בין הגנים ואין שם יהודיה¹³ אחרת, והגיע עת טבילת האשה, אם אי אפשר בענין אחר, מותר לבעלה לראות שתהא כולה תחת המים, ומותר אף לתמכה בידיו להכניסה תחת המים, כיון שמיד תהא טהורה¹⁴ (נוב"י בפת"ש).
- ה. לא יגע בה - מי שמתה אשתו רח"ל, והיא נדה, רשאי ליגע בה (שמש צדקה בפת"ש).
- ו. בה - וכן לא יגע בבגדיה בעודה לבושה בהם¹⁵ (תשב"ץ בפת"ש)¹⁶.

⁴ ובגד מבושם שאינה לבושה בו, אם הבגד מיוחד לה, אסור להריחו (חוט שני שם סקט"ז). בשמים שהניחה עליה רק כדי למנוע זיעה וכדומה, מותר להריחם כל זמן שלא מתכוין להנות מזה (חוט שני שם סק"ג).

⁵ ויש שנקטו כן למעשה לאסור להריח בשמים שלה כשהם על השולחן (חוט שני סק"ב). וי"א דבבשמים שבזמננו שאינה מניחה על עצמה את הכלי, אלא נותנת מהכלי על גופה, מותר להריח מהבושם שנותר בכלי (ערוה"ש ס"ג, בדה"ש ס"ק קיט, מראה כהן עמ' פג). ולענין בשמים של הבדלה כשמחזיקה אותם בידה, י"א שאסור להריחם (שו"ת קנה בשם ח"א סי' פו אות ג, חוט שני סק"א אות יא), וי"א דמרהיטת הפוסקים משמע שלא אסרו אלא בבשמים המיוחדים לה, וצ"ע (בדה"ש ס"ב ביאורים ד"ה ולא, וכע"ז בשיעורי שבה"ל סק"ג). ולענין להחזיק את נר ההבדלה, ראה להלן סעיף ב ס"ק 19.

⁶ ומותר לשאול בשלומה, לשבחה או לשבח מעשה ידיה, אא"כ הוא באופן שמביא לידי קירוב, ומותר גם לומר לה איזה דבר בדיחותא, וכן לספר לה דברים שיש לה הנאה בהם, אך אם הוא באופן של שחוק וקלות ראש, אסור (חוט שני סק"א אות ה-י). ולדבר עמה מעניני תשמיש, אסור (בדה"ש סק"ח). ובדאי שצריך גם בימים אלו לדבר עמה בנחת, ולגרום לה נחת רוח, אלא כוונת הדברים שצריכים להזהר בדברי חבה או קלות ראש שמכירים בעצמם שיכולים להביא לידי קירוב והרגל דבר (פתחי מגדים פ"ג ה"ח).

⁷ דין יוצא לדרך נתבאר לעיל סי' קפד ס"י.

⁸ ואפילו אינו מכויין להנות, אסור (חכמ"א כלל קטז ס"ב). ואף אם הבעל עיור, אסור לאשתו נדה להחזיקו בידו ולהוליכו, ואפילו בהפסק בגד אסור, אלא תקח בידה מטלית או מקל ותאחז בצד אחד, והוא יאחז בצד השני ותוליכנו, וגם זה אינו מותר כי אם בשעת הדחק (שו"ת פרי השדה ח"ג סי' קיט, דרכ"ת סק"ז, וכע"ז בשו"ת קנה בשם ח"א סי' צב).

⁹ וכן לא ישאו יחד משא, אפילו אם עוד אנשים נושאים יחד עמהם (חיי אדם כלל קל דיני הסדר בקצרה אות ז). ואפילו משא כבד, כגון להעלות עגלת ילדים במדרגות, אסור (אגרות משה יו"ד ח"ב סי' עה, מנחת יצחק ח"ז סי' סט, הגר"ש אויערבך מובא בנשמת אברהם ח"ב עמ' קח ובאוצרות הטהרה עמ' תתפו, הגר"ש אלישיב מובא באוצרות הטהרה עמ' תתקג, שיעורי שבה"ל בש"ך סק"ג). ויש מקילים בשעת הדחק כשאינו יכול לישא לבדו, אם הוא אוחז בצד אחד והיא אוחזת בצד שני (הגר"מ פיינשטיין מובא בספר הל' נדה להר"ש איידער הע' פג, חוט שני סק"ג אות ד, וציץ אליעזר ח"ב סי' נח הוסיף שהאיש ילבש כפפות, וראה לבושי עוז סק"ג דמטו משמיה דהחזו"א להקל). ולסייע לאדם משותק קצת ללכת, והבעל ואשתו מחזיקים בו כל אחד מצד אחר, מותר (מנחת יצחק שם), אמנם לא יחזיקו ילד משני צדיו וינדנדהו.

¹⁰ ולענין אם מותר לו להאכיל ילד שבידי האשה, ראה להלן אות 20.

¹¹ נתינת גט לאשתו בזמן נדוטה, מותר (שו"ת בית יצחק ח"ב סי' יח, שיעורי שבה"ל סק"ג, חוט שני סק"ב אות ד).

¹² ואסור להושיט גם בפני רבים, ואפילו היא חוששת שירגישו העומדים שם שהיא נדה והיא רוצה להסתיר טומאתה מחמת צניעות, מ"מ אסור, ואולם ישתדלו שיהא באופן צנוע שלא ירגישו (בית יצחק סי' יח, אג"מ ח"ב סי' עז, בדה"ש סק"ג, שיעורי שבה"ל סק"ג, חוט שני סק"ג אות ג).

¹³ היינו יהודיה יראת שמים שאפשר לסמוך עליה להלכות נדה.

¹⁴ וכן עיקר (ערוה"ש סק"ה).

ז. ולא יושיט וכו' - אפילו דבר ארוך¹⁷ (ש"ך)¹⁸.
 ח. יושיט - וה"ה אם מחזיקה נר בידה, לא ידליק "טאבק" [מקטרת או סיגריה] מהנר, ולא יתחמם מהנר, ולא ידליק ממנו נר אחר (יד אליהו בפת"ש)¹⁹.
 ט. מידו לידה - ואם מחזיקה תינוק בידה, והוא מעצמו יוצא מחיק אמו ובא אל אביו, מותר ליטלו מידה (תשב"ץ בפת"ש)²⁰.
 י. וכן ע"י זריקה מידו לידה - אבל על בגדיה משמע דמותר לזרוק²¹, וכן מותר לנפוח עפרורית מבגדיה²², ומ"מ המחמיר תבא עליו ברכה (תורת השלמים)²³. וי"א דאין להחמיר (הר הכרמל ופלתי בפת"ש).
 יא. מידו לידה - י"א דמותר לזרוק דבר כלפי מעלה, ולא כלפי אשתו, והיא פושטת ידה ומקבלתו (פלתי בפת"ש)²⁴. וי"א דאין להתיר בזה²⁵ (סד"ט בפת"ש).
 ג. ט"ל יאכל²⁶ עמה על השלחן²⁷ אלא אם כן יש שום שינוי²⁸, שיהיה שום דבר²⁹ מפסיק³⁰ בין קערה שלו לקערה שלה³¹, לחם או קנקן³², או שיאכל כל אחד במפה שלו³². הגה: י"יש אומרים הא

¹⁵ ואפילו אם הבגד בולט מגופה, והוא נוגע רק בבגד ולא בה, אסור (לבנון נטע סק"ד הובא בדרכ"ת סק"ו). אבל אם רק הבגדים נוגעים זה בזה, כשהם מרוחקים מגופם, אין בזה איסור, אם אינו מתכוין לכך (חוט שני סק"ב אות יז).

¹⁶ להסיע את מטת אשתו יולדת או חולה, או להסיעה בכסא גלגלים, יש להמנע, ובשעת הדחק מותר, כיון שאינו דומה לשאר ההרחקות האסורות, וגם אין בזה משום חיבה (חוט שני סק"ב אות יא).

¹⁷ וכן אם מחזיקה בידה תיק וכדומה, לא יניח או יקח משם חפצים. אבל להניח דבר בתוך עגלה שהיא מסיעה, מותר, דלא דמי לנגיעה (חוט שני סק"ב אות י, וכע"ז בבדה"ש סק"ז). וכן יש להמנע מלזרוק דבר לתיק שבידה, ובשעת הדחק מותר (שם סק"ג אות ז).

¹⁸ דלת הנסגרת ע"י קפיץ וכדומה, וצריך לאוחזה כדי שתשאר פתוחה, ואוחז הדלת עד שאשתו מגיעה, מותר למסור הדלת לידה (חוט שני סק"ג אות ב).

¹⁹ ובהבדלה, מותר שהיא תחזיק את הנר (אג"מ י"ד ב סי' פג, שיעורי שבה"ל סק"ג, חוט שני סק"ב אות כ). ולענין להריח בשמים שבידה בהבדלה, ראה לעיל אות 5.

²⁰ וכן עיקר (חוט שני סק"ב אות ט וסק"ג אות ג). וי"א שאסור ליקח התינוק מידה אף כשיוצא מעצמו (שו"ת שבה"ל ח"ב סי' צב). ומיהו אם התינוק יושב על ברכיה, מותר במקום צורך ליקחנו, וכן ליתנו על ברכיה, כיון שאינו נוטל או נותן בידה (חוט שני סק"ב אות ו). ואין להם להיות "קוואטר" בברית מילה, להושיט התינוק, אף ע"י שינוי, כגון על שני כרים שהתינוק על העליון, ולוקח רק את הכר העליון [אלא ישים שלחן ביניהם, ותניח את התינוק על השלחן] (שו"ת בית יצחק ח"ב סי' יח אות ד, שיעורי שבה"ל סק"ג). ולענין להאכיל את התינוק שמחזיקה בידה, י"א להחמיר (שבה"ל שם), ובשעת הדחק יש להקל להאכילו, או ליתן תרופה לפיו, או לטפטף טיפות לאזניו, ויזהרו שלא ליגע אחד בשני (חוט שני סק"ב אות יב). לנשק ולשחק עם התינוק שבידה, אסור, דחשיב קלות ראש עם אשתו (שו"ת משיב דברים סי' קי, בדה"ש סק"ז, שבה"ל שם). ולרחוץ את התינוק כשהיא מחזקת בו, ראוי לימנע, כיון שקשה ליזהר מנגיעה (חוט שני סק"ב אות יג).

²¹ לענין לזרוק דבר לתיק שבידה, ראה לעיל אות 17.

²² אפילו אם היא מרגישה, כ"ז שלא נעשה לחיבה.

²³ לשונו הוא "המחמיר תבא עליו ברכה", ואמנם יש שהביאו בשמו דאין להקל (הסד"ט סק"ד), וכן נקטינן לדינא (שיעורי שבה"ל סק"ד, חוט שני סק"ב אות יח). ואף למיקל לנפוח עפרורית מבגדיה, מ"מ לא תניף עליו במניפה, משום דהוי דבר חיבה (בן איש חי ש"ב פר' צו אות כב, מנחת יצחק ח"ז סי' ע).

²⁴ הובא גם בחכמ"א כלל קטז ס"ב, והמחמיר תבא עליו ברכה (חוט שני סק"ג אות ו).

²⁵ וכן עיקר (ערוה"ש סעיף ה, שיעורי שבה"ל סק"ד).

²⁶ ה"ה בשתיית יין ומשקאות (ספר המנהיג דיני יולדת סי' קכ, בדה"ש סק"ב, שיעורי שבה"ל סק"א). וי"א דבשעת קידוש בשבת וי"ט אין צריך היכר, כיון שעדיין לא התחיל האכילה (חוט שני סק"ד אות טז). והאיסור בזה הוא אף באכילת עראי (בדה"ש סק"ב). וי"א דבאכילת עראי אין איסור (הגר"ש) אויערבך מובא בלבושי עוז סק"א עיי"ש).

²⁷ אם יושבים בלא שולחן, י"א שאף באופן זה צריכים היכר (שיעורי שבה"ל בש"ך סק"ז ד"ה ואם). וי"א שלא גזרו אלא כשאוכלים על השולחן, אבל באופן זה אין צריכים היכר (הגר"ש אלישיב מובא באוצרות הטהרה עמ' תתקד, חוט שני סק"ד אות טו).

²⁸ ולענין אם צריך ששניהם ידעו על ההיכר, י"א דההיכר נצרך רק לבעל, ולפיכך די בכך שהבעל החליט על איזה דבר שיהא הפסק, אפילו היא אינה יודעת (חוט שני סק"ד אות יג), וי"א דההיכר נצרך לשניהם, וצריך שאף האשה תדע על ההיכר (הגר"ש אלישיב מובא באוצרות הטהרה עמ' תתקד, פתחי מגדים

דצריכין הפסק בין קערה שלו לקערה שלה, היינו דוקא כשאין אוכלין בקערה אחת כשהיא טהורה, אבל אם אוכלין בקערה אחת כשהיא טהורה, סגי אם אוכלת בקערה בפני עצמה, ואין צריך היכר אחר, וכן נוהגין. ³³יש אומרים שאסור ל³⁴לאכול משיורי מאכל שלה, כמו שאסור לשתות משיורי כוס שלה, וכמו שיתבאר:

יב. עמה - ואם גם שאר בני הבית אוכלים עמהם על השולחן, מותר (מהריק"ש ופת"ש) ³⁵. ועיין לקמן ס"ק טז.

יג. על השלחן - וכל שכן שאין לאכול עמה בקערה אחת, אפילו אין נוגעים ביחד (ש"ך). ואף אם שאר בני הבית ג"כ אוכלים עמהם מקערה זו, אסור (פת"ש). וה"ה קערה ובה חתיכות קטנות, אסור שהוא יטול חתיכה אחת והיא תיטול חתיכה אחת, עד גמר האכילה, דזה חשיב אכילה יחד. אבל קערה ובה חתיכות גדולות, וכל אחד נוטל מתוכה ומניח בצלחת שלפניו, ואוכל מהצלחת, מותר ³⁶(ט"ז).

פ"ג סעיף נה). אם מניחים היכר להפריד בין בשר לחלב, ודעתם שישימש גם להרחקת נדה, מהני (שיעורי שבה"ל סק"ג, חוט שני סק"ד אות יב).

²⁹ אף דבר שדרכו להיות מונח על השולחן, אם דרכו להיות במרכז השולחן וכדומה והם משנים את מקומו ומניחים אותו בין קערותיהם, מהני (רמ"א סי' פח ס"ב וט"ז שם). ואפשר להניח גם דבר שהוא מצרכי הסעודה, כגון כוס או צלחת קטנה או אפילו פרוסת לחם, אם החליטו שלא להשתמש בו בסעודה זו, ומייחדים אותו להפסק ביניהם (חוט שני סק"ד אות ד-ה). וי"א דלא מהני פרוסה וכדומה, דיש לחוש שמא יאכלו ממנה, אלא רק לחם שלם, ועיין לקמן ס"ק יד (לבוש או"ח סי' קעג ס"א, יד יהודה סי' פח הארוך סק"ד).

³⁰ י"א שצריך שיהא ההיכר דבר שהוא גבוה קצת, אבל לא טבעת או מפתח (הגרש"ז אויערבך מובא באוצרות הטהרה עמ' תתצה, חוט שני סק"ד אות ב), ושעון שיש קצת גובה לרצועתו, או מפית נייר מקופלת שיש בה קצת גובה, מהני (חוט שני שם). וי"א שאין צריך שיהא ההיכר גבוה (שיעורי שבה"ל סק"ג). ויש שחילק, דביושבים לבדם צריך היכר גבוה קצת, אבל כשיושבים עם אנשים נוספים, דההיכר הוי רק חומרא [כדלהלן אות 35], די בהפסק כלשהו (הגר"ש אלישיב מובא במשמרת הטהרה ח"ב סי' קצה הע' 85).

³¹ י"א דצריך שההיכר יהא דוקא בין הקערות שלהם, ולא מהני אם מונח בצד להיכר (חוט שני סק"ד אות ז, בדה"ש ס"ק לח), וי"א דאין צריך שההיכר יהא ממש בין הצלחות, אלא אפילו מרוחק כל שניכר לשניהם מהני (שיעורי שבה"ל סק"ג).

³² אם דרכם לאכול כל אחד במפה נפרדת, אין זה היכר (יד אברהם סי' פח ס"ב), ולפיכך אם רגילים להניח מפה קטנה תחת הקערה כדי שלא יתלכך השולחן וכדומה, אינו מועיל להיכר (חוט שני סק"ד אות ח). ומהני גם אם אחד מניח כלי תחת קערתו (חכמ"א כלל קטז ס"ג). שינוי נוסף הוא, שאם יש לה מקום קבוע, שתשנה את מקומה (רבינו ירוחם, ב"י, סד"ט סק"ח).

³³ אבל לאשה מותר לאכול משיירי בעלה, כדלקמן סעיף ד לענין שתיה.

³⁴ ככר לחם וכן ממרחים וכדומה המיועדים לכמה אנשים, אינם נחשבים שיירי מאכלה, אבל לחמניה קטנה המיועדת לאדם אחד, יש לאסור (אגרות משה ח"א סי' צב). אכלה מסיר אוכל המיועד לכמה אנשים, או שתתה מבקבוק גדול המיועד לכמה אנשים, יש לדון דמותר לבעל לאכול ולשתות מזה (הגר"ש אלישיב מובא באוצרות הטהרה עמ' תתקה). היו בקערתה ב' חתיכות נפרדות ואכלה אחד מהם, אין השני נחשב שיירי (אג"מ ח"א סי' צב, בדה"ש סקנ"א), וי"א דכאשר מונחים בצלחת ב' סוגי מאכלים, כגון בשר וסלט, ואכלה ממין אחד בלבד, שהמין השני נחשב שיירי מאכלה (שיעורי שבה"ל סק"ח), ויש שנתן בזה שיעור דכל מה שאדם רגיל לאכול משיירי חבירו, אין בו איסור שיריים (סוגה בשושנים פ"ו סכ"ט). מאכל שלעסה ממנו לתינוק, הנשאר אינו נחשב שיירי מאכלה (האלף לך שלמה סי' רכז). טעימה בעלמא מהתבשיל, מסתבר דאינו נותן דין שיירי מאכל על הכל (יוסף דעת להגר"ש נתנזון, שיעורי שבה"ל סק"ח).

³⁵ ויש אוסרים (רשב"א במשמרת הבית ב"ז ש"ב ג ע"ב, הובא בסד"ט סק"ז). ולמעשה נוהגים להחמיר לכתחילה, אבל לצורך גדול כגון שנמצאים אצל אחרים ועלולים להכיר ולהרגיש ויש בושה, אפשר להקל (שיעורי שבה"ל בש"ך סק"ז, וכע"ז באג"מ י"ד ח"ב סי' עז, ובדה"ש סק"ד). ואם מושיבים תינוק ביניהם, והוא אינו רגיל לישיב שם, מהני (שיעורי שבה"ל שם).

³⁶ ולפיכך כשמניחים קערה עם פירות או פיצוחים וכדומה שכל אחד לוקח משם ואוכל, יש להניח תחילה את הפרי לפניו זמן מה, ואז לאכול (שיעורי שבה"ל בט"ז סק"ב). אבל לא מהני מה שמניח רגע אחד לפניו, ומיד אוכלו (חוט שני שעה"צ סק"ד). וי"א שבפירות גדולים כתפוחים וכדומה, אין זה נחשב כאכילה מהקערה, ומותר לאכול בלא להניחו לפניו (שו"ת קנה בשם ח"א סי' פז, מראה כהן עמ' סט). וכאשר אוכלים עמהם אנשים נוספים, והגישו קערה משותפת לכולם ובה דברים יבשים כגון בוטנים או אגוזים, אינם צריכם להניח לפניהם, ויש להתיר אף אם נוטל מהקערה אחרי אשתו, [כיון

יד. לחם או קנקן - היינו לחם או קנקן שאין אוכלים ומשתמשים בהם בסעודה זו, שכיון שאין דרכו להיות מונח שם, הרי זה היכר (ט"ז).

טו. כל אחד במפה שלו - ה"ה אם תגלה מעט מהשלחן ותתן קערתה עליו (ש"ך).

טז. סגי אם אוכלת בקערה בפני עצמה - אמנם אם כעת שניהם אוכלים על שולחן אחד, ושאר בני הבית אוכלים על שולחן אחר, אסור (ש"ך).

יז. לאכול משיורי מאכל שלה - אבל מותרת להגיש לו מאכל ולתקנו בפניו, אף שאסורה למזוג לו הכוס כדלהלן ס"י, דבמאכל אין זה דרך חיבה אלא עבדות³⁷ (ט"ז).

יח. משיורי מאכל שלה - ואם אדם אחר הפסיק ואכל ממאכל זה ביניהם, מותר, כדלהלן סעיף ד (ט"ז)³⁸.

יט. מאכל שלה - אם הריחה טאבק מכלי, מותר לבעלה להריח המותר (יד אליהו בפת"ש)³⁹.

ד. ללא ישתה משיורי כוס ששתתה היא⁴⁰. הגה: לא לא שמפסיק אדם אחר ביניהם, או שהורק

מכוס זה אל כוס אחר אפילו הוחזר לכוס ראשון. ואם שתתה והוא אינו יודע ורוצה לשתות מכוס

שלה, אינה צריכה להגיד לו שלא ישתה⁴¹. והיא מותרת לשתות מכוס ששתה הוא. ואם שתתה

מכוס והלכה לה⁴², יש אומרים שמותר לו לשתות המותר, דמאחר שכבר הלכה אין כאן חבה:

כ. משיורי כוס ששתתה היא - ואפילו הוסיף על שייריה עוד משקה, אסור לשתותם. אבל אם שתתה

הכל, יכול למזוג לכוס ולשתות, ואין צריך להדיח הכוס (ש"ך).

כא. דמאחר שכבר הלכה - ואם אח"כ באמצע שתייתו חזרה ובאה לשם, מותר לסיים שתייתו. וה"ה

אם באמצע האכילה או השתיה פרסה נדה, מותר לגמור (יד אליהו ברע"א ובפת"ש).

ה. ללא ישב במטה המיוחדת לה⁴³, אפילו שלא בפניה. הגה: ואסור לישיב על ספסל ארוך

שמנתרדת⁴⁴ ואינה מחוברת לכותל, כששתה נדה יושבת עליו. ויש מתירים כשאדם אחר

מפסיק ויושב ביניהן⁴⁴. וכן לא ילך עם אשתו בעגלה אחת או בספינה אחת⁴⁵, אם הולך רק דרך

שדרך לאכול כך אף עם אדם זר], אבל בדברים לחים הנאכלים ע"י כף וכיו"ב, אסור (הגרש"י גלבר במראה כהן עמ' קצו).

³⁷ ויש נוהגים להחמיר בזה, ראה להלן סעיף י אות 66.

³⁸ ומהני להעביר את המאכל לכלי אחר, דומיא דמשקה להלן סעיף ד, אמנם דוקא אם הוא מאכל שצריך להיות מונח בכלי (מנחת יצחק ח"ז סי' ע, הגרש"ז אויערבך מובא באוצרות הטהרה עמ' תתצט, שיעורי שבה"ל סק"ח). ו"א דמהני אף במאכל שאינו צריך את הכלי (הגר"ש אלישיב מובא באוצרות הטהרה עמ' רמג).

³⁹ וה"ה משחת שיניים וכדומה, וכן שיירי תרופה מותר (שיעורי שבה"ל סק"ח).

⁴⁰ וראה להלן סעיף י וסעיף יג לענין מזיגת הכוס ושיגור הכוס.

⁴¹ אמנם אם שתתה שלא בפניו, והוא יודע שאלו שייריה, אסור לו לשתותם (ערוה"ש סי"א).

⁴² ו"א דהיינו שיצאה מהבית, או הלכה לישון, אבל לא מהני מה שיצאה מהחדר (הגר"ש אלישיב מובא באוצרות הטהרה עמ' תתקב), ו"א דמהני אפילו יצאה מהחדר (חוט שני סק"ה אות ג, וכן מצדד בשיעורי שבה"ל סק"ד).

⁴³ דוקא מטה המיוחדת לה, אבל אם שכבה עליו באופן עראי, מותר. ודוקא אם שכבה עליו כבר, אבל אם רק יחדוהו בדיבור, מותר (שיעורי שבה"ל סק"ג-ד). כאשר מתארחים במקום אחר, הרי זה נחשב עראי, אא"כ שוהים כמה ימים, או באים שם לעתים קרובות (הגר"ש אלישיב מובא בלבושי עוז סק"א, חוט שני סק"ו אות ד). אם החליטו להחליף את המטות ומעתה יישן הבעל בקביעות במטה שהיתה מיוחדת לאשתו והיא תישן במטה שהיתה מיוחדת לו, אם ישנו פעם אחת כן בימי טהרתה, מותר להמשיך כן בימי נדותה (מראה כהן עמ' עו). מטה שפעמים שוכב עליו הבעל ופעמים האשה, כגון ספה, אינה מוגדרת כמיוחדת לאף אחד מהם, ומותר לשכב עליה אפילו זה בפני זה (שו"ת מהר"ם בריסק ח"ב סי' כ).

⁴⁴ ואפילו אם מושיבים את בנם ביניהם, מותר. אבל לא מהני להניח חפץ ביניהם, אא"כ הוא חפץ גדול כגון מזוודה גדולה (חוט שני סק"ז אות א).

⁴⁵ וליסוע במכונית לטיול, יש מתירים, כיון שאינו מתנדנד מחמת האשה (אג"מ י"ד ח"א סי' צב וח"ב סי' פג, והביאו בשיעורי שבה"ל סק"א). ויש מתירים כשיושבים במושבים נפרדים (חוט שני סק"ז אות ז). ויש אוסרים אף במושבים נפרדים. אך אם נוסע עמהם אדם נוסף שרי (מראה כהן עמ' פ ועמ' קצז). ולענין טיול ברגל, ו"א שאף טיול ברגל יש להמנע (ערוה"ש סי' כ, הגר"ש אלישיב מובא באוצרות הטהרה עמ' תתקג). ו"א שאין בזה כל איסור (אג"מ ח"ב סי' פג). ומסתבר להחמיר בזה כשהולכים בהרים לבדם, כיון שיש בזה קירוב הדעת (שיעורי שבה"ל סק"י).

טיול כגון לגנות ופרדסים וכיוצא בזה⁴⁶, אבל אם הולך מעיר לעיר לצרכיו, מותר אף על פי שהוא ואשתו הם לברך, ובלבד שישבו בדרך שלא יגעו זה בזה:

כב. לא ישב - וכן עיקר (ט"ז). וי"א שהאיסור רק לשכב, אבל מותר לישב על מטתה כשהוא לבוש בבגדיו (ש"ך)⁴⁷.

כג. ישב - ולענין האשה, י"א שמותרת לשכב על מטתו (תורת השלמים), וי"א שאף היא אסורה לשכב על מטתו, אבל לישב מותר לה (ט"ז). ואף לאוסרים, היינו דוקא בפניו, אבל שלא בפניו ודאי מותר לה (פת"ש)⁴⁸.

כד. במטה - וה"ה כרים המיוחדים לה, אסור לו לשכב עליהם⁴⁹ (חכמ"א בפת"ש).

כה. במטה המיוחדת לה - ומותר לגעת במטתה וסדיניה ואין חשש (ט"ז).

כו. שלא בפניה - אך אם האשה אינה בעיר, מותר לו לשכב במטתה⁵⁰ (פת"ש).

כז. ואינה מחוברת לכותל - ספסל כבד שאי אפשר לטלטלו, הוי כמחובר, ומותר (נחלת שבעה בפת"ש)⁵¹.

ו. ה"ל לא יישן עמה במטה, אפילו כל אחד בבגדו ואין נוגעין זה בזה. הגה: וואפילו יש לכל אחד מצד בפני עצמו, וואפילו אם שוכבים בשתי ממות והממות נוגעות זו בזו, אסור:

כת. במטה - בשתי מיטות נפרדות, ווילון סוגר על שתי המיטות לצניעות, מותר (ש"ך). אבל מיטה רחבה מאוד ויש מזרון נפרד לכל אחד, אסור, אא"כ יעשו מחיצה מסדין ביניהם שלא יראנה (עיקרי דינים בפת"ש).

כט. אפילו כל אחד בבגדו - ולענין שמיעת קול זמר אשתו נדה, נראה דאסור, וצ"ע⁵² (פת"ש).

ל. והמטות נוגעות זו בזו - ואין חילוק אם נוגעים בראשם או ברגליהם. ודי ברווח קטן בין המיטות⁵³ (מקור חיים בפת"ש). ואם המיטות מחוברת לכותל, אפילו אם נוגעות זו בזו, יתכן שמותר

⁴⁶ טיול היינו דוקא כשנוסעים לגנות ופרדסים וכדומה, אבל אם נוסעים למטרה מסוימת, כגון שנוסעים לבני משפחתם וכדומה, אף שאין להם צורך בנסיעה זו, מותר (רב פעלים ג י"ד סי' יז). וה"ה בנסיעה לעלות על קברי צדיקים וכדומה, אף שהדרך רחוקה ועוברת דרך מקומות שבני אדם רגילים לטייל בהם, מ"מ אין זה בגדר נסיעה לטיול (מראה כהן שם).

⁴⁷ ולמעשה, לא ישכב על מטתה בין בפניה ובין שלא בפניה. ולא ישב על מטתה בפניה, אבל שלא בפניה אפשר להקל לישב במקום צורך (חכמ"א כלל קטז ס"ה, שיעורי שבה"ל סק"ב).

⁴⁸ ולמעשה, לא תשכב על מטתו בפניו, אבל שלא בפניו מותר. ולישב מותר לה אפילו בפניו (שיעורי שבה"ל סק"ב, חוט שני סק"ו אות א).

⁴⁹ וה"ה מצעים המיוחדים לה אסור (ערוה"ש ס"ח, סוגה בשושנים סכ"ד). ודוקא אם מיוחדים לה, אבל אם אינם מקפידים על זה, מותר (חוט שני סק"ו אות ג).

⁵⁰ אם רק יצאה חוץ לעיר, מותר לישב על מטתה, ואם תתעכב כמה ימים חוץ לעיר, מותר אף לשכב על מטתה (דעת תורה למהרש"ם). וי"א שהכל תלוי בזמן, ולפיכך אם נסעה על דעת לחזור באותו יום, כגון מירושלים לב"ב, כיון שתחזור תוך זמן קצר, אין זה נחשב כחוץ לעיר, אך אם נסעה לבית החלמה לכמה ימים, אפילו היא בעיר מותר לישן על מטתה (הגרש"ז אויערבך מובא בלבושי עוז סק"א).

⁵¹ אבל ספסל שאינו מחובר ואינו כבד, אסור, אף אם אינו מתנדנד (שיעורי שבה"ל בט"ז סק"ו). ובמושב מרופד, כגון ספה או במכונית, אם כשאחד מתיישב מרגיש השני, אסור (הגר"ש אלישיב מובא באוצרות הטהרה עמ' תתקג, שיעורי שבה"ל שם, חוט שני סק"ז אות ב). ובמקום צורך אפשר להקל במכונית כשיש דבר מפסיק ביניהם (שיעורי שבה"ל שם). ובנסיעה במכונית מעיקר הדין מותר להם לישב על ספסל אחד, ובלבד שיזהרו מנגיעה (חזו"א במכתבו בספר טהרת בת ישראל, אג"מ ח"א סי' צב).

⁵² ולמעשה, יש מתירים לשמוע קול זמר שרגיל בו, דזה לא מביאו לידי הרהור (פרדס רמונים בט"ז סק"ח, סוגה בשושנים [מרגליות] סק"ב), וי"א להקל כן רק כשאינה שרה עבורו, אלא שומע מה ששרה לעצמה וכדומה (הגר"ש אלישיב מובא במשמרת הטהרה ח"ב סי' קצה ס"ק צד). ויש אוסרים (לחם ושמלה סק"כ, ערוה"ש סכ"ג, שבה"ל סק"ב, חוט שני סק"א אות יח), ולדיעה זו גם בזמירות שבת אין היתר, אפילו כשיש עוד בני בית. גם קולה הנשמע במכשיר הקלטה, אסור לו לשמוע. אמנם אם היא מנגנת בכלי נגינה, מותר לשמוע, ומ"מ אם הוא באופן שיכול לעורר ענין של חיבה, יש להחמיר שלא לשמוע (שבה"ל שם, חוט שני שם אות יח-כב). גם אם מזמרת כדי להשקיט התינוק, אסור, אמנם אם התינוק בוכה הרבה וצריך להרגיעו, ואין לבעל מקום אחר ללכת, יש להקל (בן איש חי ש"ב צו אות כה). וכן אם לא שם לב לזה, מותר (חוט שני שם).

⁵³ ולמעשה לענין שיעור הרחקת המטות, י"א שצריך להרחיק באופן שהשמיכה שמתכסה בו לא יגע במטת אשתו (קב הישר פי"ז ס"ג בשם האריז"ל, מובא בדרכ"ת סקל"ג). וי"א דמה שהקלו במרווח קטן,

(חכמ"א בפת"ש). ובמיטות שיש להם מסגרת סביב שניכר שהם שתי מיטות, אף כשהמיטות נוגעות זו בזו מותר⁵⁴ (פת"ש)⁵⁵.
 ז. כ"ל יסתכל⁵⁶ אפילו בעקבה, ולא במקומות המכוסים שבה⁵⁷. (כ"ל מותר להסתכל בה במקומות הגלויים אף על פי שנהנה בראייתה⁵⁸):
 לא. לא יסתכל וכו' - אשה נדה מותרת לשכב על סדין ששכב עליו בעלה, אבל נזהרות מלשכב על סדין ששכב עליהם איש אחר (ט"ז).
 ח. לראויה לה שתייחד לה בגדים לימי נדוטה, כדי שיהיו שניהם זוכרים תמיד שהיא נדה:
 לב. שתייחד לה בגדים לימי נדוטה - גם אם הבגדים נאים ומקושטים מהני (תורת השלמים)⁵⁹.
 ט. בקושי התיירו לה להתקשט בימי נדוטה, אלא כדי שלא תתגנה על בעלה:
 לג. בקושי התיירו - והמתקשטת בפני בעלה, אין רוח חכמים נוחה הימנה (גר"א)⁶⁰.
 י. כ"ל מלאכות שהאשה עושה לבעלה, נדה עושה לו, חוץ ממזיגת הכוס, שאסורה⁶¹ למזוג הכוס (בפניו) ולהניחו לפניו⁶², על השלחן⁶³, אלא אם כן תעשה שום היכר, כגון שתניחנו על השלחן ביד שמאל⁶⁴, או תניחנו על הכר או על הכסת אפילו ביד ימינה⁶⁵:

היינו כשהמיטות עומדים זה אחר זה לאורך, אבל כשעומדים זה ליד זה כנהוג אצלנו, יש להרחיק בשיעור שלא יוכל להושיט ידו לגעת במטתה (טהרת ישראל אות כז). ויש שתיקנו להרחיק אמה אחת (רבני גליציה באסיפה בעיר לבוב, מובא בסוגה בשושנים עמ' קפ, וכ"ל המנחת יצחק בהסכמה לסוגה בשושנים). ולמעשה נוהגים להרחיק אמה או כשיעור הושטת יד, ואם החדר קטן אפשר להקל אף בפחות מכך (שיעורי שבה"ל סק"ב), ויש מייעצים באופן זה להניח בין המיטות דבר גבוה קצת שמסתיר קצת את הראיה מאחד לשני (חוט שני סק"ח אות ג). בשעה שהאשה אינה במטתה, מותר לבעל לישן על מטתו, אף שהמטות מחוברות (חז"א מובא בספר זה השולחן, ובשיעורי שבה"ל סק"ב).

⁵⁴ ולמעשה המנהג להחמיר אף כשיש מסגרת סביב (טהרת ישראל אות כו).

⁵⁵ מיטת קומותיים, י"א שנחשבת כמיטה אחת, ואסורים לישן אחד למעלה ואחד למטה (הגר"ש אלישיב מובא במשמרת הטהרה ח"ב סי' קצה ס"ק פה, ובבדה"ש ביאורים ד"ה ואפילו נשאר בצ"ע). וי"א דנחשבת כב' מיטות, ומותר היכא שלא ירגישו זה את זה (הגר"ש אלישיב מובא בלבושי עוז סק"א ובתמצית ההלכה אות ג).

⁵⁶ וע"י מראה ג"כ אסור להסתכל (אג"מ ח"ב סי' עה). ובגד שקוף, נחשב כראיה ממש לענין איסור הסתכלות (שיעורי שבה"ל סק"ב). אמנם אם האשה לובשת בגדים פנימיים המכסות את כל גופה, אף שאין איסור הסתכלות, מ"מ אין להקל מאחר שלא ניצל מחשש הרהורים.

⁵⁷ מקומות המכוסים שאסור לבעל להסתכל, היינו רק מקומות שמכסה אותם גם בבית, כשאינן שם איש אחר מלבד בעלה, אמנם טוב להחמיר שלא להסתכל בכל המקומות המכוסים (אג"מ ח"ב סי' עה). ונשים שנוהגות ללכת בביתן בלא גרביים, י"א שאין בזה איסור הסתכלות במקומות המכוסים (הגר"ש אויערבך מובא במראה כהן עמ' פב), ויש אוסרים (הגר"ש אלישיב מובא במראה כהן שם). והשיעור שלה, נוהגים להחשיבו כמקום המכוסה אפילו בבית (שיעורי שבה"ל סק"ב). ושערות השכיחים שיוצאים מהצדדים של כיסוי הראש, מעיקר הדין אין בהם איסור, אך משום הנהגה יש לכסותם. ושערות הצומחות על העורף, אם הוא בהמשך לשיער הראש, דינו כשיער הראש, ואם גלחתו, כל זמן שהן קטנות ואינן נראות כשערות, מותר (חוט שני סק"ט). ולענין שהיית הבעל בחדר לידה, מעיקר הדין אין בזה איסור, אך אסור להסתכל במקומות המכוסים (אג"מ ח"ב סי' עה). וי"א דבזמן הצירים מותר, אבל בזמן הלידה יש להמנע [משום שאז יש חשש גדול שיבוא לידי ראייה] (שיעורי שבה"ל סק"ג).

⁵⁸ אמנם היודע שבהתבוננות והסתכלות מרובה בא לידי הרהור, יש בזה איסור (שיעורי שבה"ל סק"ג).

⁵⁹ ולמעשה אין נוהגים עכשיו לייחד בגדים לימי נדוטה, אמנם י"א שכדאי לנהוג מנהג זה, ואין צריך בגדים פחותים (שיעורי שבה"ל סק"א), וסגי בבגד אחד כגון חולצה (משמעות הט"ז סי' א סק"ב, שיעורי שבה"ל סק"א).

⁶⁰ ונכון למעט בקישוט בכל מה שאפשר עד שיעור שלא תתגנה על בעלה (צמח צדק פסקי דינים, שערי טוהר אות יא).

⁶¹ ה"ה שהוא אסור למזוג לה, כדלהלן סעיף יג.

⁶² ולא מהני עצימת עינים, או החזרת פניו, אם מרגיש שהיא עושה עבורו (שיעורי שבה"ל סק"ו, הגר"ש אלישיב לענין הצעת המיטה, מובא באוצרות הטהרה עמ' תתקג). ואפילו היא בחדר אחר, אם הוא רואה, אסור (שיעורי שבה"ל שם). וי"א שאם מחזיר עצמו לאחוריו, אפילו באותו חדר, מותר (בדה"ש ס"ק קלד).

⁶³ בדיעבד אם מזגה בפניו את הכוס, המאכל מותר, ואין צריך לבטל את ההושטה (שיעורי שבה"ל סק"ג).

לד. שאסורה למזוג הכוס וכו' - ה"ה בדברי מאכל אסורה להגיש לפניו מאכל⁶⁶. מיהו קערה מרכזית המיועדת לכל בני הבית, מותר⁶⁷ (ש"ך ופת"ש).
 לה. הכוס - ואין חילוק בין יין לשאר משקים⁶⁸ (ש"ך).
 לו. למזוג הכוס בפניו ולהניחו לפניו - האיסור הוא דוקא אם תרוייהו לפניו, היינו גם המזיגה לכוס או לצלחת, וגם ההושטה לפניו (ש"ך)⁶⁹.
 יא. ⁷⁰אסורה להציע ממתו⁷⁰ בפניו⁷¹, ⁷²ודוקא פריסת סדינים והמכסה שהוא דרך חבה⁷², אבל הצעת הכרים והכסתות שהוא טורח ואינה דרך חבה, שרי⁷³. ושלא בפניו, הכל מותר ⁷⁴אפילו הוא יודע שהיא מצעת אותם:
 יב. ⁷⁵אסורה ליצוק לו מים לרחוץ פניו ידיו ורגליו, אפילו אינה נוגעת בו, ⁷⁶ואפילו הם מים צוננים:
 לז. ליצוק לו מים - י"א דהיינו שיוצקת עליו את המים בשעה שרוחץ, אבל מותרת ליתן מים בכלי והוא ירחץ אח"כ (ט"ז). וי"א דאף ליתן מים בכלי שירחץ בו אח"כ, אסור⁷⁴ (ש"ך).

⁶⁴ היינו אם רגילה להגיש בימין. ואם יש לה מכה ביד ימין, ועושה גם את שאר הפעולות ביד שמאל, מסתבר שאין זה היכר ואסור (שיעור שבה"ל סק"ח). ואיטרת יד, תניחנו בימין (בדה"ש ס"ק קלז). ואם מחזיקה צלחות בב' הידים, ומגיש לפניו מיד שמאל, אין כאן שינוי, ואסור (אוצרות הטהרה עמ' רמט בשם גדולי המורים).

⁶⁵ וה"ה אם מניחה על השולחן בריחוק מקום מעט, נמי הוי היכר (שערי טוהר שער טו ס"ב). ואפילו אין מקום להניח קרוב למקומו, נמי חשיב שינוי כשמניחה בריחוק (שיעורי שבה"ל בש"ך סק"ד).

⁶⁶ וי"א דמותרת להגיש לפניו המאכל (ט"ז לעיל סעיף ג, לחם סק"ג, ערוה"ש סקט"ו). ולמעשה נוהגים להחמיר כש"ך (חכמ"א כלל קטז ס"ז, שיעורי שבה"ל ס"ג בט"ז סק"ג). וכל זה במזיגה והושטה שאין בו טורח, אבל תיקון המאכל דהוי טורח ודרך עבדות פשוט דמותר (חכמ"א כלל קטז ס"ז). פרוסת המוציא, מסתבר דמותר להניח לפניו (שיעורי שבה"ל בש"ך סק"ד).

⁶⁷ אבל אסורה להגיש לו מהקערה המרכזית לצלחתו (מקור חיים ס"ק מד). ואם מביאה ב' כוסות, אחד לו ואחד לה, ואין אחד מהם מיוחד עבורו, מותר (סוגה בשושנים פ"ח סט"ז, שיעורי שבה"ל בש"ך סק"ד, חוט שני סק"ב אות טו).

⁶⁸ אבל מים מותר (רבינו יונה באגרת התשובה אות עה, צמח צדק פסקי דינים). וה"ה מי סודה, מותר, אבל שאר משקאות קלים או מים ותמצית יש מקום להחמיר (שיעורי שבה"ל בש"ך סק"ד).

⁶⁹ בדברי הש"ך איכא סתירה מסק"ג לסק"ד, ונאמרו באחרונים כמה אופנים ליישב ואכמ"ל. ולמעשה יש להחמיר בכל אחד לחוד, היינו שאסורה למזוג לפניו אף אם אחר מגיש, ואסור להגיש לפניו אף אם אחר מזג (לבוש, מחצית השקל, קיצור שו"ע סי' קנג ס"ב, דרכ"ת סקמ"ג). והיינו במזיגת יין. ובשאר משקים שמערבים אותם, כגון מיץ עם סודה, או קפה, יש גם מקום להחמיר. אבל שאר משקים וכן במאכל אין להחמיר במזיגה לבד, ומותרת למזוג המשקה לכוס, או ליתן מאכל לצלחת שלו בפניו, אם אינה מושיטה לו, אבל בהושטה לבד יש להחמיר אף שלא מזגה לו, ולפיכך בליל הסדר שנוהגים למזוג לבעה"ב, תמזוג בריחוק מקום (שיעורי שבה"ל בש"ך סק"ד). מותר להניח לפניו בקבוק או קנקן עם משקה, כיון שאינו לשתייה מיידית (בדה"ש ס"ק קכט, חוט שני סק"ב אות יד). ולענין שיגור כוס של ברכה, ראה להלן סעיף יג.

⁷⁰ וכן הבעל אסור להציע מטת אשתו בפניה (חכמ"א כלל קטז ס"י, ערוה"ש ס"ד, שיעורי שבה"ל סק"א).

⁷¹ ואם מחזיר פניו, ואינו רואה, נחלקו בזה פוסקי זמננו, ראה לעיל אות 62.

⁷² אם מסדרת את המטה כדי שהחדר יהיה מסודר, מותר. אבל מצעת את המטה כדי שיהיה מוכן ללילה, אסור, אפילו אם מצעת כבר מהבוקר. אם הציעה את המטה באופן האסור, אין צורך לסתור את ההצעה, ומותר לשכב שם (חוט שני סק"ג אות ג-ד).

⁷³ הכנסת הכר והשמיכה בציפית, מותר (שיעורי שבה"ל סק"ב).

⁷⁴ ולמעשה, יש שנקטו להקל בהכנת מים לרחיצה (מקור חיים סק"ג, ערוה"ד ס"ד). אבל דעת רוב הפוסקים לאסור (חכמ"א כלל קטז ס"ט, לחם ושמלה סק"ו, חור"ד סק"ט). ואף לאוסרים, אם מניחה את המים שלא בפניו, מותר (האשכול סי' מט, ב"ח אות ז, קרבן נתנאל כתובות פ"ה סי' כד, בדה"ש ס"ק קנ, חוט שני סק"ד אות ב). ולענין נטילה של מצוה, לרחוץ את ידיו ממש אסור (עטרת זקנים אר"ח סי' קנט ס"א, פמ"ג שם משב"ז סקט"ו). ולהכין לפניו מים לנטילה של מצוה, יש אוסרים (אשל אברהם מבוטשאטש אר"ח סי' ד ס"א, בדה"ש ס"ק קנד, חוט שני סק"ד אות ג), ולפ"ז גם לא תגיש לו מים אחרונים (בדה"ש שם), וכן לא תכין בלילה מים לנטילת שחרית בפניו (חוט שני שם). ויש מתירים להכין מים לרחיצה של מצוה, דאין בזה חיבה (שערי טוהר סק"ד, מנחת יצחק ח"ז סי' עב, שיעורי שבה"ל בש"ך סקט"ז). אם המים עבור שניהם, מותר (חוט שני סק"ד אות ג). אם צריך לרחוץ לרפואה, ומותרת להכין לו את המים (שיעורי שבה"ל בט"ז סק"ח). ולענין אם מהני שינוי שתניח לפניו ביד

יג. ל"כשם שאסורה למזוג לו כך הוא אסור למזוג לה, זולא עוד, אלא אפילו לשלוח לה⁷⁵ כוס של יין⁷⁶ אסור⁷⁷, לא שנא כוס של ברכה לא שנא כוס אחר, אם הוא מיוחד לה, אבל אם שותים הם מאותו הכוס ושתיא איהי אבתרייהו, לית לן בה⁷⁸:
 יד. ככל אלו ההרחקות צריך להרחיק בין בימי נדותה בין בימי ליבונה שהם כל ימי ספירתה. ז"ו אין חילוק בכל אלו בין רואה ממש למוצאת כתם. הגה: ז"ו יש אומרים דאין להחמיר בימי ליבונה בענין איסור אכילה עמו בקערה, וכן נוהגין להקל בזה, ויש להחמיר:
 לת. ויש להחמיר - אבל אחר כלות השבעה נקיים, אף שעדיין לא טבלה, מותר לאכול עמה, כיון שיכולה לטבול (ש"ך)⁷⁹.
 טו. אם הוא חולה⁸⁰ ואין לו מי שישמשנו זולתה⁸¹, מותרת לשמשו⁸², רק שתזהר ביותר שתוכל להזהר מהרחצת פניו ידיו ורגליו⁸³ והצעת המטה בפניו:
 לט. מהרחצת וכו' - אבל במזיגת הכוס, יש להקל בחולה⁸⁴ (ש"ך).
 טז. ז"ו אשה חולה והיא נדה, אסור לבעלה ליגע בה כדי לשמשה, כגון להקימה ולהשכיבה ולסמכה. ז"ו יש אומרים דאם אין לה מי שישמשה⁸⁵, מותר בכל⁸⁶, וכן נוהגין אם צריכה הרבה לכך):

שמאל, י"א דמהני (אשל אברהם מבוטשאטש שם, חוט שני שם אות ב), וי"א דלא מהני (בדה"ש ס"ק קנא). מותר להכין מגבת או סבון וכדומה (שיעורי שבה"ל בש"ך סקט"ז).
⁷⁵ איסור שיגור כוס הוא דוקא על האיש, אבל האשה מותרת לשלוח כוס יין לבעלה [אך לא תגיש לו] (חזקת טהרה אות ו, פרדס שמחה ס"ק מ, מראה כהן עמ' עד).
⁷⁶ ה"ה שאר משקים חשובים (צמח צדק פסקי דינים), אבל מים וכן מאכלים, מותר לשלוח לה (בדה"ש ס"ק קסג).
⁷⁷ אפילו משגר שלא בפניה, אסור (בדה"ש ס"ק קסה), וכן לא מהני לעשות שינוי (חוט שני סקט"ו אות ב). וגם לא מהני אם מעבירתו לכוס אחר (פרדס שמחה ס"ק מט בשם גדולי ההוראה).
⁷⁸ ולפיכך בכוס של קידוש, הבעל ישאיר את הכוס על השולחן, והיא תקח מעצמה (מסגרת השלחן סי' קנג אות יב). ואם יש כמה בני בית, יכול למזוג לכמה כוסות, והיא תיטול מעצמה. או שתמזוג האשה לעצמה מכוס הקידוש לכוס אחר (חוט שני סקט"ו אות א). ויש להזהר בזה בכוס של שבע ברכות בשעה שטמאה מחמת דם בתולים, שלא ישלח לה את הכוס, אלא יניח לפניו ואחרים ימסרו לה. אמנם אם מתארחים אצל בעה"ב, ובעה"ב שיגר להם שתי כוסות, מותר לבעל להעביר כוס אחת לאשתו, מאחר שבעה"ב הוא המשגר ולא בעלה.
⁷⁹ ולמעשה כתבו הפוסקים שאסור לאכול עמה עד שתטבול (רמב"ן בהל' נדה פ"ח ה"ט, חכמ"א כלל קטז ס"ג, קיצור שו"ע סי' קנג סט"ו, בדה"ש ס"ק קעה, שיעורי שבה"ל בש"ך סק"ז).
⁸⁰ היינו חולה שאין בו סכנה (ערוה"ש ס"ז, שיעורי שבה"ל סק"א). ואם אינו חולה רק יש לו מיחוש וכאב בעלמא, אסורה לשמשו, ודינו כאדם בריא (מקור חיים סקנ"ח).
⁸¹ ומ"מ אינם חייבים לשכור לו משמש (שו"ת הרדב"ז ח"ד סי' אלף עו, לחם ושמלה סק"ל).
⁸² היינו להושיט לו חפץ או לקחת ממנו, וכן שאר תשמישי גופו כגון הנעלתו והלבשת בגדיו, ותזהר כפי האפשר שלא ליגע בו אפילו דרך בגדיו, ואם צריך לכך, מותרת אף ליגע בו, כגון כשצריך להשכיבו או להקימו או לסמכו (ב"ח, ומהשו"ע סעיף טז), ומ"מ יש לדקדק שלא תגע בבשרו ממש, אלא תעשה בהפסק מפה או שאר דבר אם אפשר בכך, ואם גם זה אי אפשר, מותרת אף ליגע בבשרו, אף שאינם נמלטים מהרגש חיבה בנגיעה זו, ומ"מ ראוי להם להסיח דעתם מזה כפי האפשר (בדה"ש ס"ק קעו). ומשמע דמותרת לשמשו בכל צרכיו ולא רק בדברים הנוגעים לרפואתו (הגרש"ז אויערבך מובא בנשמת אברהם מהדו"ב ח"ב עמ' רד).
⁸³ היינו רחיצה ממש, אבל להגיש לו כלי עם מים לרחוץ, יש להקל (בדה"ש ס"ק קפג).
⁸⁴ נחלקו הפוסקים בביאור כוונת הש"ך, י"א דמיירי בהושטה בלא מזיגה, או מזיגת שאר משקים, דנחלקו הפוסקים אם הוא בכלל איסור מזיגה, בזה אף דבבריא יש להחמיר, בחולה אפשר להקל, אבל מזיגת כוס יין והושטתו דאסור מדינא, בזה אין להקל (מחצית השקל, סד"ט, שיעורי שבה"ל בש"ך סק"ח), וי"א שנקטו בפשיטות להקל בכל מזיגת הכוס (באר היטב, חו"ד, פרי דעה, חכמ"א כלל קטז ס"א, ערוה"ש סכ"ד).
⁸⁵ אבל אם הבעל מוצא לשכור לה משרתת, חייב לשכור לה (שו"ת הרדב"ז ח"ד סי' אלף עו, לחם ושמלה סק"ל).
⁸⁶ ואם שוכבת בבית חולים, וצריך להגביה את מיטתה, אם הוא ע"י חשמל, מותר, ואם הוא באופן ידני, אם יש צורך לחולה, אפשר להקל (שיעורי שבה"ל סק"ד). ולענין להסיע אותה במיטתה, או בכסא גלגלים, ראה לעיל אות 16. אם אשתו נפלה, וצריכה סיוע בכדי לקום, יכול לסייעה ובלבד שלא יגע בבשרה (אוצרות הטהרה עמ' רעז בשם גדולי המורים).

מ. אסור לבעלה - דמה שהקלו בסעיף טו לשמשו, היינו דוקא כשהוא חולה, אבל כשהיא חולה והוא בריא, חמיר טפי, ואסור לו לשמשה (ש"ך).

מא. מותר בכל - אפילו היא חולה שאין בה סכנה. אמנם אסור לרחוץ פניה ידיה ורגליה⁸⁷. ואם היא מסוכנת אצל רחיצה, אם אפשר ישליך מים עליה בלא לגעת בה, ואם אי אפשר אלא ברחיצה ע"י נגיעה, מותר (רדב"ז בפת"ש).

יו. ¹²אם בעלה רופא, אסור למשש לה הדפק. הגה: ולפי מה שכתבתי דנוהגין היתר אם צריכה אליו דמשמש לה, ¹²כ"ש דמותר למשש לה הדפק אם אין רופא אחר⁸⁸ וצריכה אליו ויש סכנה בחליה⁸⁹. ועיין באורח חיים סימן פ"ח אם מותר לנדה ליכנס לבית הכנסת ולהתפלל⁹⁰:

מב. אסור למשש לה הדפק - היינו בחולי שאין בו סכנה, אבל בחולי שיש בו סכנה, ואין שם רופאים, מותר לבעל למשש לה הדופק, כיון שאינו עושה חיבה⁹¹ (ש"ך)⁹².

מג. דמותר למשש לה הדפק - אף כאשר מותר למשש הדופק, יש להורות שניח בגד על הדופק, ואז ימשש הדופק על אותו בגד המפסיק⁹³ (מקור חיים בפת"ש).

מד. לבית הכנסת - נהגו הנשים שלא לילך לבית החיים⁹⁴ להתפלל בימי נדתה⁹⁵ (חמודי דניאל בפת"ש).

^א תוס' שבת יג ע"ב, רמב"ם פי"א מאיסורי ביאה הי"ח, סמ"ג לאוין קיא לו ע"ד, התרומה סי' צ, ראב"ד בבעלי הנפש שער הפרישה סי' א ה"ד, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ב ד ע"א, רא"ש כתובות פ"ה סי' כד.

^ב רמב"ם פי"ד מאיסורי ביאה ה"ג, ב"י.

^ג רמב"ם פכ"א מאיסורי ביאה ה"ד.

^ד אבות דרבי נתן פ"ב ה"א, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ב ג ע"ב.

^ה כתובות ד ע"א.

^ו אליהו רבה פרק טו הובא בתוס' שבת יג ע"ב, רמב"ם פי"א מאיסורי ביאה הי"ח, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ב ד ע"א.

^ז תוס' שבת יג ע"ב בשם רש"י, רא"ש נדה פ"ה סי' כד, רשב"א שם ד ע"ב, רבינו

⁸⁷ ולצורך נטילה של מצוה, יש להתיר לו לשפוך מים על ידיה (כף החיים או"ח סי' קנט ס"ק עד).

⁸⁸ ואפילו יש רופא אחר בעיר, אם אינו מומחה כמו הבעל, מותר לבעל למשש דפקה, כשיש סכנה בחולי (זרע אמת ח"ג סי' קטז).

⁸⁹ ו"א שמישש הדופק חמיר משאר צרכי החולה שהותרו לעיל סעיף טז, כיון שהתועלת שהדבר מביא היא רחוקה, ולפיכך אין היתר אלא במקום סכנה (צמח צדק פסקי דינים), ו"א שהוא חמור משאר תשמישים שבהם הוא נטרד במלאכתו שלא יקלקל, משא"כ מישש הדופק (בית שערים סי' רעד), ו"א דמישש הדופק שרי לרמ"א אף שלא במקום סכנה, ומש"כ הרמ"א אם יש סכנה, היינו להתיר אף לשו"ע (ערוה"ש סכ"ז).

⁹⁰ ומנהג ישראל לברך ולהתפלל, ורק לא להסתכל בספר התורה בבית הכנסת בשעה שמגביהים אותו (חיי אדם כלל ג סל"ח, משנ"ב סי' פח סק"ז, שיעורי שבה"ל סק"ד).

⁹¹ לענין בדיקות הרופאים, אעפ"י שהש"ך היקל, מ"מ אין היתר אלא במקום צורך, ואף במקום צורך יש להדר ללכת לרופאה אם אפשר, ואף כשיש רופא בחינם ורופאה בשכר יש ללכת לרופאה, ואם אין רופאה, או שהרופא מומחה יותר, מותר לילך לרופא, אא"כ הוא רופא המוחזק בפריצות וחשוד מפורסם על העריות, שאז אסור ללכת אליו. ושלא לצורך, אין ללכת לרופא, ולפיכך בדבר קל כשינוי וסת, או איחור הוסת מעט, או בזמן הריון שהולכים כל כמה שבועות, אין ללכת לרופא אלא רק לרופאה, כי אין בזה צורך, ומותר רק כדי לבדוק אם אין איזה מקרה ח"ו, או אם רואה דם בזמן ההריון, וכן קודם הלידה. אמנם פשוט שבמקרים רבים יש מצוה וחיוב ללכת לרופא, והוא לפי הצורך, והדברים מסורים ללב (שיעורי שבה"ל בש"ך סק"כ, וכע"ז בבאר משה ח"ג סי' קנב אות טו). אמנם יש רופאים הסבורים שיש בזה צורך, ולכן אפילו בזמן הריון שהולכים כל חודש מותר ללכת לרופא@@@@@.

⁹² ולענין איש ההולך אצל רופאה, הדבר תלוי בהרגש של כל אחד, ואם מרגיש שיש חשש שיבוא לידי הרהור, אסור (חוט שני סק"ז).

⁹³ ומהני גם כפפה מניילון דק המצוי כיום (חוט שני סק"ז אות ב).

⁹⁴ וה"ה שלא תלך לקברי צדיקים, אך אם עומדת בחוץ בריחוק מקום, שרי (חיד"א הובא בסוגה בשושנים פ"מ ס"ו, מראה כהן עמ' פז).

⁹⁵ והיינו עד שתטבול (חיי אדם כלל ג סל"ח, משנ"ב סי' פח סק"ז, שיעורי שבה"ל סק"ה). אמנם יכולות ללכת לבית הקברות ולעמוד חוץ לד' אמות של הקברים, ובמקום צורך לפעמים מקילים כשאינה שופעת (שיעורי שבה"ל שם).

ירוחם נתיב כו ח"ד רכד ע"ב.
 ה הגהות שערי דורא הל' נדה סי' יח בשם מהר"ם, שו"ת בנימין זאב סי' קנט.
 ט מתני' נדה יא ע"א.
 י ראב"ד בהשגות פי"א מאיסורי ביאה הי"ח, רמב"ן בהל' נדה פ"ח ה"ג, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ב ג ע"ב, ר"ן שבת ה ע"ב.
 יא ספר התרומה סי' צ, סמ"ג לאוין קיא לו ע"ד, רבינו ירוחם נתיב כו ח"ד רכד ע"ג.
 יב רמב"ן ור"ן ורבינו ירוחם שם.
 יג הגהות אשר"י שבת פ"א סי' לב, שלטי גבורים על המרדכי שבת סט ע"ב אות ה.
 יד קונטרס הלכות נדה.
 טו סמ"ק סי' רצג, יראים סי' כו כד ע"א, הגהות מיימוניות פי"א מאיסורי ביאה אות ל, מרדכי שבת סי' רלז.
 טז סמ"ק שם.
 יז יראים והגמ"י שם.
 יח קונטרס הל' נדה.
 יט טור עפ"י הראב"ד בבעלי הנפש סוף שער הפרישה שאסר לשכב אפילו שלא בפניה.
 כ מרדכי שבת סי' רלח בשם רש"י.
 כא ארזות חיים הל' נדה סי' ט אות יא.
 כב תרומת הדשן סי' רנא.
 כג האגודה נדה סי' מג, ארזות חיים שם.
 כד תרומת הדשן שם.
 כה שבת יג ע"א.
 כו ב"י.
 כז מרדכי שבת סי' רלח בשם מהר"ם.
 כח נדרים כ ע"א, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ב ד ע"א.
 כט רמב"ם פכ"א מאיסורי ביאה ה"ד.
 ל טור, וכן נראה מרש"י כתובות עב ע"א וקידושין פ ע"א.
 לא שבת סד ע"ב.
 לב כתובות סא ע"א.
 לג ב"י, וכן נראה מהמרדכי שבועות סי' תשמג.
 לד כתובות סא ע"א.
 לה תוס' כתובות ד ע"ב, רא"ש כתובות פ"א סי' ט, מרדכי שבועות סי' תשמג, רבינו ירוחם נתיב כו ח"ד רכד ע"ב, הגהות מיימוניות פי"א מאיסורי ביאה אות נ.
 לו רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ב ד ע"א.
 לז סמ"ג לאוין קיא לז ע"א, סמ"ק סי' רצג, הגהות מיימוניות פי"א מאיסורי ביאה אות מ, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ב ד ע"א.
 לח רשב"א שם.
 לט רשב"א בתורת הבית הקצר ב"ז ש"ב ד ע"א.
 מ ראב"ד בבעלי הנפש שער הפרישה סי' א ה"ח עפ"י שאילתות דרב אחאי פרשת אחרי שאילתא צו, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ב ג ע"ב.
 מא כמבואר לעיל בריש הסימן.
 מב רשב"א בתורת הבית הקצר ב"ז ש"ב ד ע"ב.
 מג שלטי גבורים על המרדכי שבת סי' רלח אות ד.
 מד שו"ת הרא"ש כלל כט דין ג.
 מה תרומת הדשן סי' רנב.
 מו הגהות שערי דורא הל' נדה סי' יח ד"ה כתב, שלטי גבורים על המרדכי שבת פ"א אות ה בשם הר"מ.
 מז תרומת הדשן סי' רנב בשם גדול אחד, שו"ת הרשב"א המיוחסות לרמב"ן סי' קכז.
 מח משמעות הרשב"א המיוחסות הנ"ל שם. הנניו

סימן קצו - דיני לבישת הלבון ובדיקתה, ובו י"ג סעיפים:

א. "שבעה ימים שהזבה סופרת, מתחילין ממחרת יום שפסקה בו. ² וכך משפטה, אם תראה ב' ימים או ג' ופסקה מלראות¹, בודקת² ביום שפסקה כדי שתפסוק בטהרה³, ובדיקה זו תהיה סמוך לבין השמשות⁴, (וכן נוהגין לכתחלה, ובדיעבד, ואפילו לא בדקה עצמה רק שחרית ומצאה עצמה טהורה, סגי בכך⁵). ולעולם ילמד אדם (להחמיר לכתחלה⁶ ⁷) בתוך ביתו שתהא בודקת ביום הפסק טהרתה⁸ במוך דחוק⁹ ושיהא שם כל בין השמשות¹⁰ ¹¹ ¹², שזו הבדיקה מוציאה מידי

¹ בדרך כלל צריכה להמתין ה' ימים קודם שתפסוק בטהרה, ראה להלן סעיף יא. ולענין אם צריכה להסמיך את ההפסק טהרה צמוד לז' נקיים, ראה להלן סעיף י אות 67.

² אופן הבדיקה בהפסק טהרה הוא כמו הבדיקות בז' נקיים, כדלהלן סעיף ד.

³ אפילו אם בדרך כלל פוסק דמה אחרי ששה ימים וכדומה, אינה יכולה להתחיל לספור ז' נקיים בלא בדיקה להפסק טהרה (ס"ט ס"ק כג, שו"ת רע"א סי' ס, חזו"א סי' צב סק"ב וסק"ג). ואפילו אם יש לה פצע באותו מקום או תפירות וכדומה ואינה יכולה להוציא בדיקה נקיה, חייבת בדיקה נקיה להפסק טהרה, וכדלהלן סעיף ד ס"ק כא. ואפילו אם הדם נמצא תמיד בצד העד ושאר העד נקי, אין הפסק זה עולה לה (חוט שני סק"ד), ואם מצב זה מתמשך תעשה שאלת חכם כדי למצא לה תקנה, ראה בענין זה להלן סעיף ד אות 41. בדקה ומצאה דם, יכולה לבדוק שוב ושוב עד שתצא בדיקה נקיה, אמנם בין בדיקה לבדיקה צריכה להמתין כמה דקות, וכפי שמבואר להלן סעיף ג אות 21 לענין הרחיצה שקודם הבדיקה. אמנם את המוך דחוק יכולה להניח מיד אחרי בדיקת ההפסק טהרה, ואין צריך להמתין ביניהם (חוט שני סק"ד אות ט).

⁴ היינו מזמן מנחה קטנה [כשעתיים וחצי לפני שקיעת החמה בימי ניסן ותשרי], ויש להסמיכו מה שאפשר לשקיעת החמה (ב"י, שמלה סק"ב). וכדאי להקדימו מעט קודם השקיעה כדי שאם תמצא דם תוכל לנקות ולהמתין ולבדוק שוב לפני שקיעה (שיעורי שבה"ל סק"י, וראה להלן סעיף ג אות 21 כמה זמן יש להמתין בין בדיקה לבדיקה). הפסק טהרה שנעשה אחרי שקיעת החמה, אינו מועיל ליום זה (חכמת אדם כלל קיז ס"ד, הגר"מ הברשטם בשו"ת דברי משה סי' סד אות טו, חוט שני סק"ג). הכניסה את העד קודם השקיעה, וגמרה את הבדיקה אחרי השקיעה, י"א דמהני (חוט שני שם). וי"א דלא מהני (בדה"ש סק"ג בשם מסגרת השולחן). ודע, דאין לסמוך באופן מוחלט על זמני שקיעת החמה המודפסים בלוחות, ולכן אין להסמיך את ההפסק טהרה לשקיעת החמה ממש, אלא להקדימו זמן מה קודם. וכאשר יש ספק אם עשתה את הבדיקה קודם השקיעה או אחריו, אין הפסק זה עולה לה, ועליה לפסוק בטהרה ביום המחרת (חוט שני סק"ד אות יג-יד). וראוי לשאול בזה למורה הוראה.

⁵ ולפיכך אם יודעת שלא תוכל לבדוק אחה"צ, יכולה לבדוק כבר בשחרית, ומשמע שאפשר גם בלילה קודם (חזו"א סי' צב סקמ"ה ד"ה דינים, חוט שני סק"ד אות ג). ואם אח"כ רואה שיש לה אפשרות, עדיף לעשות הפסק נוסף סמוך לשקיעה (ב"ח, לחם סק"י, חכמ"א כלל קיז ס"ה). אמנם אם ראתה דם באותו יום, י"א שצריך שההפסק יהא דווקא אחרי זמן מנחה קטנה (חזו"א סק"א, סד"ט סק"ט ד"ה היוצא, והחכמ"א כלל קיז ס"ז), וי"א דדינו כשאר ימים (הגרש"ק בטוב טעם ודעת ח"א סי' רצט, וכ"נ דעת החזו"א סי' צב סקמ"ה, בדה"ש סק"ז, חוט שני סק"ה אות ה), ולפיכך נשים העובדות אחר הצהריים, ובודקת בשחרית, אם ראתה דם באותו יום, כששמה את המוך אחר הצהריים, תסובב את המוך בחורים ובסדקים, וע"י זה תצא מכל חשש (שיעורי שבה"ל סק"י). ולענין חיוב מוך דחוק ביום שראתה בו דם, ראה להלן אות 7. ולענין אם הוא יום ראשון לראייתה, ראה להלן סעיף ב.

⁶ אשה שקשה לה מאד להניח מוך, כגון שיש לה פצעים וכדומה, או שגורם לה לפצעים, או שכואב לה הרבה, יכולה להקל שלא לעשותו (אג"מ ח"ב סי' עט, חוט שני סק"ד אות טז, בדה"ש סק"א). אמנם אם הוא יום ראשון לראייתה, אין להקל, כדלהלן סעיף ב, אלא תדחה את ההפסק למחר, ואז יכולה לעשות הפסק בלי מוך.

⁷ אם ביום זה ראתה דם, י"א שחייבת להניח מוך מדינא ומעכב אף בדיעבד (חזו"א סק"ב), וי"א שאינו חמור משאר ימים (שמלה סק"ד, פרדס רמונים פתיחה לסי' קצו סק"ה, טוב טעם ודעת ח"א סי' רצט), ולמעשה, לכתחילה יש להחמיר בזה (חכמת אדם כלל קיז ס"ז), וי"א שאם קשה לה להניח מוך, אם כבר קיימו פרו ורבו טוב שתדחה את ההפסק למחר, ואז אם לא תראה בו דם אינה חייבת להניח מוך (אג"מ ח"ב סי' עט), בדיעבד אם לא הניחה מוך ביום שראתה בו, יש להקל (חוט שני סק"ה). ולענין זמן בדיקת ההפסק טהרה ביום שראתה בו דם, ראה לעיל אות 5. ולענין יום ראשון לראייתה, ראה להלן סעיף ב.

⁸ היינו שקודם תעשה הפסק טהרה ע"י בדיקה בחורים ובסדקים באופן המובאר להלן סעיף ד, ואח"כ תניח באותו מקום מוך דחוק (חזו"א סי' קצא סק"ח). ואין צריך לסובב את המוך בחורים ובסדקים, אך אם יש חשש שמא בדיקת ההפסק לא היתה טובה, אפשר לסובב את המוך בחורים ובסדקים, ואז המוך יחשב גם כהפסק טהרה.

⁹ היינו שתכניס עד בדיקה בתוך אותו מקום (חוט שני סק"ד אות יז). י"א שצריכה להכניס המוך בעומק ממש, באופן שלא תהא אפשרות שיזוב דם מהמקור בלא שיגע במוך (שו"ת רע"א סוף סי' ס ד"ה א"כ). אמנם שאר פוסקים לא חששו לזה (עיין בדה"ש ס"ב ביאורים ד"ה צריכה לבדוק, ושיעורי שבה"ל ס"ב

כל ספק, הגה: איש אומרים אם התפללו הקהל ערבית ועוד היום גדול, אינה יכולה לבדוק אז ללבוש לבנים ולהתחיל ולמנות מיום המחרת, מאחר דהקהל כבר עשו אותו לילה, ויש אומרים דמותר אפילו עשו הקהל שבת, ונוהגין לכתחלה לזוהר, ובדיעבד אין לחוש¹³. ומקצת נשים נוהגות שאם פסקה קודם ברכו וחזרה לראות כתם או דם תוך ימי ספירתה, אז מפסיקין אפילו לאחר ברכו אם נתקלקלה סמוך לערב, וחושבים דבר זה לדיעבד, ואין למחות בידם, כי כן קבלו מאיזה חכם שהורה להן, והוא מנהג ותיקין:

- א. רק שחרית - היינו מיום שני לראייתה והלאה, אבל לענין יום ראשון של ראייתה, ראה לקמן סעיף ב (ש"ך).
- ב. ולעולם ילמד וכו' - אופן הבדיקה הראוי הוא ע"י שתעמיד רגלה אחת על הספסל ורגלה אחת על הארץ, ואז תוכל לבדוק כראוי (חת"ס).
- ג. מאחר דהקהל כבר עשו וכו' - אעפ"י שהיא עדיין לא התפללה ערבית (ש"ך).
- ד. אפילו עשו הקהל שבת - ואם גם היא התפללה ערבית, י"א שאף בזה הקלו, וי"א דבזה אין להקל כלל (ש"ך).
- ה. עשו הקהל שבת - אף לדיעה זו, אם היום ארוך, יש לחשב כאילו היום והלילה שוים, ואין להקל אחר זמן זה (ש"ך)¹⁴.
- ו. ונוהגים לזוהר לכתחילה - ונשים שלנו שממתינו ה' ימים קודם שפוסקות בטוהרה, יכולות למנות אפילו אחרי תפילת ערבית (ט"ז)¹⁵.
- ז. שאם פסקה קודם ברכו - ה"ה בתחילת ספירתה אם ראתה דם סמוך לערב, חשיב דיעבד, ויכול לפסוק בטוהרה לאחר ברכו (ש"ך).
- ב. ראתה יום אחד בלבד¹⁶ ופסקה בו ביום, צריכה לבדוק עצמה במוך דחוק ושיהא שם כל בין השמשות. הגה: ובדיעבד אם בדקה עצמה סמוך לבין השמשות ומצאה עצמה טוהרה, אף על פי שלא היה המוך אצלה כל בין השמשות, סגי, אבל בדיקת שחרית לא מהני, הואיל ולא ראתה רק יום אחד¹⁷:

סק"ד). אמנם הבגד הסמוך לגוף אינו מועיל להחשב כמוך דחוק, וכל שכן שאינו מועיל במקום בדיקה (חוט שני סק"ד אות יח).

¹⁰ ו"א דלכתחילה טוב להוציא את הפסק טוהרה ולבדוק אותו קודם שקיעת החמה, כדי שתהא ידיעה ברורה של טוהרה קודם שמתחילים הז' נקיים (אג"מ ח"ב סי' עט), וי"א שאין לחוש לכך, דמהני גם מה שרואה אותו אח"כ (בדה"ש ביאורים ד"ה בודקת).

¹¹ וצריך שהמוך יהא מונח שם כל זמן בין השמשות, וכידוע בשיעור בין השמשות יש דיעות שונות, ולפיכך לכתחילה תשהה את המוך בשיעור זמן כפי שנוהגת לענין צאת השבת, ואם קשה לה, די עד שמונה עשרה דקות או אפילו שלוש עשרה וחצי דקות אחרי השקיעה. ואולם ביום ראשון לראייתה שהמוך מעכב מדינא, כדלהלן סעיף ב, אין להקל בפחות מהזמן שנוהגת בצאת שבת (אג"מ ח"ב סי' עט, בדה"ש סק"א).

¹² בשבת במקום שאין עירוב, אסור לצאת עם המוך דחוק (חוט שני סק"ד אות כ).

¹³ וכן עיקר, דבערב שבת לכתחילה תבדוק קודם קבלת שבת, היינו קודם שתדליק נרות, ובדיעבד יכולה לבדוק עד שקיעת החמה (תוה"ש סק"ד, סד"ט סק"ו וסק"ח, חו"ד חידושים סק"ד, וחכמ"א כלל קיז ס"ה). ואפילו אם פשעה ולא בדקה קודם קבלת שבת, יכולה לבדוק עד השקיעה (סד"ט סק"ז, חכמ"א כלל קי"ז ס"ה). אם לא עשתה הפסק טוהרה עד שהגיע זמן הדלקת נרות, ואין שהות לבדוק קודם ההדלקה, תדליק נרות ואח"כ תבדוק, ועדיף שלא להתנות בהדלקת הנרות שאינה מקבל שבת (שיעורי שבה"ל סק"ז).

¹⁴ רבים מהאחרונים תמהו על ש"ך זה, והסיקו שאין להחמיר בזה כלל (תורת השלמים, פלתי, דג"מ, אמרי ברוך ועוד).

¹⁵ האחרונים תמהו על ט"ז זה, דלענין הפסק טוהרה שנעשה אחרי ערבית, ודאי אין שום חילוק בין נשים הממתינות ד' ימים או ה' (דג"מ בפת"ש).

¹⁶ ראתה בלילה, יש להחמיר שהיום הבא נחשב יום ראשון לראייתה. אמנם אם עשתה הפסק טוהרה וראתה על המוך, אין יום המחר נחשב יום ראשון לראייתה (שיעורי שבה"ל סק"א). ולענין אם ראתה כמה ימים, וגם ביום זה, ראה לעיל סעיף א אות 7.

¹⁷ למעשה, יש שנקטו כהרמ"א שבדיעבד אם בדקה אחרי זמן מנחה קטנה, אפילו לא הניחה מוך דחוק, מהני (שמלה סק"ד). ויש שפסקו כהמחבר שהמוך מעכב אף בדיעבד (סד"ט סק"ט ד"ה לכן, חו"ד סק"ב, וכן נראה דעת הגר"א סק"ח). וכתבו פוסקי זמננו דלמעשה יש להחמיר, מלבד באופנים מסויימים כגון

ת. ראתה יום אחד - דוקא ראייה, אבל אם רק מצאה כתם, אין בו חומרת יום ראשון לראייתה¹⁸ (ש"ך).

ט. ופסקה בו ביום - אף שצריכה להמתין חמשה ימים מתחילת ראייתה קודם שתפסוק כטהרה, כדלהלן סעיף יא, מ"מ נפ"מ להיכא שבתוך הז' נקיים חזרה וראתה יום אחד¹⁹ (ש"ך).

י. בדיקת שחרית לא מהני - לאו דוקא שחרית, אלא כל שנעשה קודם מנחה קטנה, לא מהני (דגו"מ בפת"ש).

ג. "ביום שפסקה מלראות ובודקת עצמה כאמור, תלבש חלוק הבדוק לה שאין בו כתם, ובלילה תשים סדינים הבדוקים מכתמים²⁰, ומיום המחלת תתחיל לספור שבעה נקיים. הגה: "ומנהג כשר הוא כשהאשה פוסקת בטהרה שתרחץ²¹ ולובשת לבנים²², אמנם אם לא רחצה רק פניה של מטה, די בכך, וכן נוהגין ואין לשנות, "אבל בשעת הדחק, כגון אשה ההולכת בדרך ואין לה בגדים, תוכל לספור ז' נקיים רק שהחלוק יהיה נקי ובודק מדם²³."

שאם תדחה את ההפסק למחר, ליל הטבילה יחול בעונת הוסת (אג"מ ח"ב סי' עט, שיעורי שבה"ל סק"ד).

¹⁸ דוקא בכתם יש להקל, אבל בראתה ע"י בדיקת עד, אף שלא הרגישה, אין להקל (תהלה לדוד סי' סה).
¹⁹ למעשה אם ראתה יום אחד בתוך הז' נקיים, מצינו כמה אופנים שהקלו הפוסקים שלא להצריך מוך בדיעבד: א] באופן שאינו ודאי אדום, אלא טמאה מחמת ספיקא (שו"ת לבושי מרדכי סי' קכא, חוט שני סק"ד אות ג). ב] אם ראתה רק מעט דם על הבדיקה (הגר"ש אלישיב מובא במשמרת הטהרה פ"י הע' 36, הגר"ש ז' אויערבך מובא באוצרות הטהרה עמ' תתצז). ג] כשלוש בודקת בגד הסמוך לגוף, יש להקל כשהפסק נעשה לאחר זמן מנחה קטנה (הגר"מ"ש קליין ביסוד הטהרה עמ' לז). ד] אם הוא עדיין תוך ז' ימים לתחילת ראייתה, יש מקילים שנחשב המשך הוסת ולא תחילת ראייה חדשה (פרדס רמונים פתיחה לסי' קצו סקט"ז ד"ה ונראה, חדרי דעה). ה] ביום ראשון של ז' נקיים יש להקל דהוי המשך הראיה הקודמת (הגר"ש אלישיב והגר"נ קרליץ מובא במראה כהן עמ' נא, אך בשיעורי שבה"ל ס"ב סק"א החמיר בזה דכיון שהמוך היה נקי, חשיב עתה ראייה חדשה).

²⁰ בזמננו שלובשות בגד תחתון הסמוך לבשר, די בכך שבגד זה הוא לבן ובודק ונקי, ואין צריך סדינים נקיים, אמנם מצד מנהג ישראל הכשר יש לשים סדינים נקיים גם בזמננו, ולכתחילה יהיה הסדין לבן (שיעורי שבה"ל סק"ג, אג"מ ח"ד סי' יז [תשובה לר"ש איידער] אות כז).

²¹ הרחיצה היא באותו מקום ומתחתיו בכל מקום שיכול להמצא דם שמקלקל אותה (שיעורי שבה"ל סק"ד). ודע, דאין לבדוק מיד אחר רחיצת אותו מקום, אלא יש להמתין כמה דקות (שו"ת מהר"ל דיסקין סי' כב, שו"ת נפש חיה סי' סא, חזו"א סי' פא), "וא להמתין לכתחילה כרבע שעה (אג"מ ח"ב סי' עא וח"ג סי' נז, הגר"ש אלישיב מובא מראה כהן עמ' מד), "וא עשר דקות (הגר"ש ז' אויערבך מובא באוצרות הטהרה עמ' תתפא), ו"א שמונה דקות (חוט שני ס"א סק"ד אות ח). ובשעת הדחק די בחמש דקות (הגר"ש אלישיב שם), ו"א שלש דקות (הגר"ש ז' אויערבך שם, חוט שני שם), אבל בפחות מכך אין להקל אפילו בדיעבד. אמנם בהפסק טהרה שמניחה אח"כ מוך דחוק שרי, לפיכך אם אין זמן להמתין מחמת שהוא סמוך לשקיעת החמה, יכולה לבדוק מיד אחרי הרחיצה ולהניח מוך דחוק (הגר"ש אלישיב מובא במשמרת הטהרה פ"י הע' 43). ו"א שאם הוא סמוך לשקיעת החמה, יכולה להקל ולבודק מיד אחר הרחיצה (שיעורי שבה"ל סק"ד, וכן מצדד בבדה"ש ס"א בביאורים ד"ה שתפסוק). וכל זה כשרחצה באותו מקום מבפנים, או שישבה במים לרחוץ עצמה, אבל אם רק רחצה עצמה מבחוץ ע"י מקלחת, יכולה לעשות הבדיקה מיד בלא להמתין (יסוד הטהרה פ"ד ס"ב). וכל דין זה נוגע גם לענין הבדיקות שבתוך ז' נקיים, ולענין אם מותרת להתרחץ בתוך ז' נקיים ראה להלן סעיף ד אות 31.

²² לכתחילה דוקא לבן ממש, ובדיעבד אפשר צבעים בהירים. ויכולה גם להניח פד לבן (שיעורי שבה"ל סק"א). ודי בכך שהבגד התחתון הסמוך לגוף הוא לבן (שיעורי שבה"ל סק"ג). ואין ללבוש צבעונים כדי להנצל מכתמים (פת"ש סי' קצ סק"ב בשם עמודי כסף כת"י), אמנם במקום צורך גדול, כגון באשה שרגילה לראות כתמים ואינה יכולה להטהר, "וא להקל שתלבש צבעונים אף בז' נקיים (שו"ת אדני פז סי' כ, שו"ת רע"א תניינא סוס"י לד, אגרות משה ח"ב סי' עח). ו"א דאין להקל אלא בימים האמצעיים ולא ביום ראשון ושביעי, וגם זה רק עפ"י הוראת חכם (שיעורי שבה"ל סי' קצ ס"י סק"ט), ואם מצאה כתם יותר מכגריס על בגד צבוע בג' ימים ראשונים, ראה להלן סעיף י ס"ק כט אם אפשר להקל. ולבישת דבר שאינו מקבל טומאה בז' נקיים, שרי לכתחילה (הגר"ש ז' אויערבך מובא באוצרות הטהרה עמ' תתפג, הגר"ש ז' אולמן מובא בדעת טהרה עמ' ט, עמק התשובה ח"ו סי' תכט). ולענין אם מצאה כתם על דבר שאינו מקבל טומאה בג' ימים ראשונים, אם אפשר להקל, ראה להלן סעיף י ס"ק כט.

²³ ואם יש לה רק בגד מוכתם, ואינה יכולה לנקותו, לא תתחיל לספור ז' נקיים (בדה"ש ס"ק נז). ואמנם בשעת הדחק יכולה לציין את מקום הכתם, שתדע אם ראתה עוד כתם אח"כ, ואין להקל בזה אלא בשעת הדחק (שיעורי שבה"ל סק"ז).

יא. ומיום המחרת תתחיל לספור ז' נקיים - אם סברה על חלק מהימים שלא יעלו לה לנקיים, הרי זה היסח דעת מהנקיים,²⁴ וימים אלו אינם עולים לנקיים (מעיל צדקה בפת"ש)²⁵.

יב. ולובשת לבנים - ואם בתוך הז' נקיים מצאה כתם על הבגד החיצון, ומכירה שהוא נשאר מימי נדותה, אין לחוש לכך, ואפילו אם אין לה טביעות עין בזה, מ"מ אם הבגד הפנימי נקי, יכולה לסמוך על הוכחה זו שהכתם עוד מימי נדותה (מעיל צדקה בפת"ש).

יג. ואין לשנות - כדיעבד אם פסקה בטהרה וספרה ז' נקיים בלא רחיצה ולבישת לבנים כלל, ואח"כ בדקה חלוקה וגופה ולא מצאה שום כתם, מותרת לטבול (תורת השלמים)²⁶.

יד. ואין לה בגדים - הוא הדין אם אין לה מים לרחוץ (תורת השלמים)²⁷.

טו. רק שהחלוקה היא נקי - וגם צריך להיות בצבע שהכתם ניכר בו (תורת השלמים)²⁸.

ד. ²⁹ בכל יום מ' ימי הספירה צריכה להיות בודקת לכתחלה ³⁰ פעמים בכל יום, אחת שחרית³⁰ ואחת סמוך לבין השמשות³¹. ואם לא בדקה בכל השבעה אלא פעם אחת, לא שנה בדקה ביום

²⁴ היסח הדעת היינו דוקא כשסבורה באופן מוחלט שיום זה אינו עולה לה לז' נקיים, אבל המסופקת אם יום זה עולה לז' נקיים, אינו נחשב היסח הדעת (בית שלמה א"ח סי' לו סק"ב, אמרי יושר ח"ב סי' לד). הסיחה דעתה במקצת היום, אין זה נחשב היסח דעת, עד שתסיח דעתה יום שלם (שו"ת בית יצחק ח"ב סי' טז, אמרי יושר ח"ב סי' לד, שו"ת שבה"ל ח"ג ססי' קכג, הגר"ש אלישיב מובא באוצרות הטהרה עמ' תתקא), ו"א דהיינו כל עונת היום (חוט שני סק"ז אות ג), ו"א דאפילו הסיחה דעתה כל היום, אם במקצת מהלילה שלפניו לא הסיחה דעתה, אינו נחשב היסח דעת (הגר"ש אלישיב שם). ודי שתכוין שיום זה הוא מהז' נקיים, ואין צורך לכוין איזה יום הוא אם ראשון או שני וכדומה (כמבואר בפוסקים שאם לא בדקה ביום ראשון של ז' נקיים, הרי יום שני נעשה יום ראשון ותבדוק אח"כ ביום שמיני והוא יהא שביעי). והדוגמאות שמצינו בפוסקים להיסח הדעת הם, כגון שהתקלקלה בתוך הז' נקיים וחשבה שאינה יכולה להתחיל למנות שוב ז' נקיים עד שיעברו חמשה ימים, ואחר כמה ימים נודע לה שלא היתה צריכה להמתין (מעיל צדקה), או שסברה שבעלה נסע למקום אחר (חכמ"א), או שראתה דם והיתה בטוחה שטמאה, ולבסוף התברר שאינה טמאה. אבל אם עדיין מסתפקת שמא אינו מראה טמא, ובדעתה לשאול לחכם, אין זה היסח דעת (בית שלמה שם). ולכן המוצאת מראה טמא, לא תחליט בודאות שהוא טמא, עד שתשאל מורה הוראה. ואם לא הסירה את הבגדים הלבנים, ורגילה לבדוק אח"כ אם אין עליהם כתם, מוכח שלא הסיחה דעתה (שיעורי שבה"ל ס"ד סק"ד). היה לה כעס עם בעלה, ואמרה לו שאינה ממשיכה למנות ז' נקיים, ופסקה מלבדוק יום אחד, הוי היסח דעת, אף שלבסוף התפייסה (חוט שני סק"ז אות ה). שכחה שהיא בז' נקיים מחמת טרדה, אינו נחשב היסח דעת (אמרי יושר שם). טעתה וסברה שהיא טהורה, אין זה היסח דעת (חוט שני שם אות ז).

²⁵ וכן עיקר (ס"ט סק"ח ד"ה מיהו, שו"ת בית שלמה א"ח סי' לו סק"ב, שו"ת אמרי יושר ח"ב סי' לד, חכמ"א כלל קיז סי"ב, ופרדס רמונים בפתיחה לסי' קצו פ"א ח"ג סק"ד). ויש המקילים בדין זה (שו"ת עונג יו"ט סי' פג, וכן פקפק השמלה סק"ז, שו"ת בית דוד סי' ב, וכתב בחשב האפוד ח"א סי' קס סק"ב שה'טעפליקער רב' היקל בזה כיון שבשו"ת צמח צדק [החדשות] סי' קנה היקל בזה, וכן החזו"א סי' צב סק"א נשאר בצ"ע). ולמעשה במקום עיגון אפשר להקל (אמרי יושר ח"ב סוס"י לד). וזע, דאף אם אין צריך כוונה לז' נקיים, מ"מ בשעת בדיקת ראשון ושביעי ודאי צריך שיהא בליבה שבדיקה זו היא לנקיים, אבל אם בדקה לענין אחר, כגון לבדוק אם פסק הדם, אינו עולה לבדיקת ז' נקיים, דשמא לא הכניסה לחורים וסדקים או לא עיינה בעד אח"כ (שו"ת עונג יו"ט סי' פג). הסיחה דעתה ועתה רוצה להתחיל שוב למנות, ו"א שצריכה הפסק טהרה מחדש (חכמ"א כלל קיז סי"ב), ו"א שאינה צריכה הפסק טהרה חדש (שערי טוהר סק"ח, וכן עולה לפי הבית שלמה א"ח סי' לו סק"ב, שו"ת אמרי יושר ח"ב סי' לד, חזו"א סי' צב סק"א, שכתבו שאין לחוש שמא ראתה בימים אלו, וכן פסק בשו"ת מנחת יצחק ח"ד סי' עג). ספרה שני ימים ואח"כ הסיחה דעתה, ו"א ששני הימים הראשונים עלו, ודי להשלים עליהם עוד חמשה (אמרי יושר ח"ב סי' לד), ו"א שצריכה להתחילה למנות מחדש, אך במקום צורך גדול אפשר להקל בזה (מנחת יצחק ח"ד סי' עג, שו"ת שבה"ל ח"ג סי' קכג).

²⁶ וכן עיקר (שו"ת מהרש"ם ח"א סי' קפט). אמנם אם פשעה ולא לבשה לבנים, ראוי לקנסה (חכמ"א כלל קיז ס"ח). ולענין אם מותרת ללבוש צבעונים בז' נקיים כדי להנצל מכתמים, ראה לעיל אות 22.

²⁷ אם אין לה מים לרחוץ, יכולה לקנח עצמה, ויכולה גם לרחוץ ע"י מי רגלים (ס"ט סק"ג).

²⁸ משמע בתורת השלמים שאם לבשה בגדי צבעונים בז' נקיים, לא עלו לה כלל. אמנם דעת הפוסקים להקל בזה כדיעבד (חכמ"א כלל קיז ס"ח, טהרת ישראל אות יז).

²⁹ אשה ששכחה באיזה יום היא מתוך הז' נקיים, עליה להחמיר ולמנות רק מהאפשרות המאוחרת ביותר שעשתה את ההפסק (חכמ"א כלל קיז ס"ו). ואם טבלה בטעות במוצאי היום הששי, ראה הדין להלן סעיף יב.

³⁰ הבדיקות בז' נקיים, ו"א שיש לעשותם דוקא ביום, אבל אם בדקה עצמה בלילה, לא עלתה לה (האשכול סי' מד, ב"י בסוף הסעיף, ס"ט סק"ט, בית שלמה שם). ויש מקילים לעשות את בדיקת

ראשון של השבעה או ביום השביעי³¹ או באחד מהאמצעים, מאחר שבדקה ביום שקודם השביעי ומצאה טהורה, עלו לה, אבל אם לא בדקה בכל השבעה, וביום השמיני בדקה ומצאה טהורה, אין לה אלא יום שמיני בלבד ומשלמת עליו. ויש אומרים שצריך שתבדוק ביום ראשון מהשבעה וביום השביעי, ואין להקל³². הגה"ה ובהבדיקה תהיה לאור היום ולא לאור הנר, ובידיעבד מהני אפילו לאור הנר³³:

טז. ימי הספירה - י"א שצריכה לספור כל יום בפה, ותאמר היום היום וכו' (השל"ה בפת"ש³⁴), וי"א שאינה צריכה לספור בפה (מהר"ם רדב"ז ונוב"י בפת"ש³⁵).

יז. בודקת - היינו שבדקת עצמה וחלוקה (רע"א)³⁶. ודוקא בדיקה, אבל לא מהני מה שלא הרגישה דם (חוו"ד בפת"ש), ויש מי שמיקל בבדיקת ז' נקיים, דמהני אם בטוחה שכל שבעת הימים לא הרגישה את אחת ההרגשות הרגילות בשעה שיוצא הדם, אך זו בדיקה קשה מאד (חת"ס בפת"ש)³⁷.

יח. אלא פעם אחת - היינו מלבד בדיקת ההפסק טהרה, בדקה עצמה פעם אחת בתוך הז' נקיים (ש"ך).

יט. ביום ראשון מהשבעה - ה"ה אם בדקה באחד הימים האמצעיים וגם ביום השביעי, עלו לה (דגול מרובבה). אבל אם בדקה בראשון ובאחד האמצעיים, כגון ראשון ושלישי, אינה יכולה לטבול בשביעי, ואם אח"כ לא בדקה עד העשירי, צריכה להתחיל למנות מחדש, והיום העשירי הוא יום ראשון, אבל אם בדקה ביום השמיני או התשיעי, טובלת לערב, כיון שלא עברו חמשה ימים בלא בדיקה (נוב"י בפת"ש). ומזה מוכח שאם בדקה רק באחד הימים האמצעיים ובשביעי, דלא מהני³⁸, ודלא כמש"כ בדגול מרובבה (פת"ש)³⁹.

שחרית אף בלילה שקודם היום (שו"ת מעיל צדקה סי' סג ד"ה בפרק, לחם ושמלה סק"ה, פרדס רמונים בפתיחה לסי' קצו פ"א ח"ג סק"ה ד"ה ומעתה וסק"ו ד"ה המורם, וכן מצדד החז"א סי' צב סק"ב ונשאר בצ"ע). ולמעשה אין להקל בזה (שיעורי שבה"ל ס"ו סק"ט, ובשעת הדחק גדול יש בזה כמה צירופים, ראה חוט שני סק"ז וסק"ח אות ג, ומש"כ הגר"מ פטרובר בסוף ספר מראה כהן עמ' ריד). זמן הבדיקה ביום הוא לכתחילה אחר הנץ החמה, ובידיעבד מהני מעלות השחר (תוס' נדה סט ע"א), ואף בידיעבד אם בדקה אחר עלות השחר קודם הנץ, עליה לבדוק שוב ביום אם אין בזה טירחה יתירה (הגר"מ פטרובר שם). ולענין בדיקה שנעשתה אחרי השקיעה, עיין להלן אות 32.

³¹ י"א שאם צריכה לרחוץ בתוך אותו מקום בז' נקיים, תרחץ דוקא אחרי הבדיקה (אג"מ ח"א סי' צד וח"ג סי' נז). ויש שכתב שיש מקום להחמיר עפ"י שלא לילך לבריכה בז' נקיים (הגר"ש"ז אויערבך מובא באוצרות הטהרה עמ' תתפז), וי"א לחוש לכך רק ברחיצה בחמין אם היא נמשכת כשעה או שעתיים (לבושי מרדכי ח"א סי' קג), וי"א שאין לחוש לכך (לבנון נטע סי' קפח סק"א, מובא בדרכ"ת סי' קפח סק"ט, אג"מ ח"ב סי' ע).

³² בדקה ביום הראשון, וביום השביעי בין השמשות, אפשר להקל. ואמנם באופן שמדובר שתפסיד רק יום אחד, כדאי להחמיר ולדחות את הטבילה (שיעורי שבה"ל סק"ט). בדקה ביום הראשון, ומסופקת אם בדקה ביום השביעי, אם אומרת שקרוב שבדקה רק יש לה איזה ספק, אפשר להקל, אך אם אינה זוכרת כלל, צ"ע אם להקל (שיעורי שבה"ל בהוספות במהדור' תשנ"ח עמ' שעח).

³³ היינו לענין ראיית העד (בית שלמה ח"ב סי' מא), וראה גם לעיל סי' קפח ס"א אות 9. ולענין זמן הבדיקה עצמה, ראה לעיל אות 30.

³⁴ וכן נכון לעשות, ויכולה לספור גם בלשון אשכנז (חכמ"א כלל קיז סי"ד).

³⁵ וכן עיקר (רמב"ן ויקרא כג טו, האשכול סי' מד, ספר החינוך מצוה של, מעיל צדקה סי' סג, סד"ט סק"ח ד"ה ומ"מ).

³⁶ וכן עיקר (סד"ט סק"טו), אבל בידיעבד אם לא בדקה חלוקה, אינו מעכב (טהרת ישראל אות כד, פתחא זוטא אות י), ובזמננו יש לבדוק את הבגד הסמוך לגוף (שבה"ל סק"א). ויש חולקים וסוברים שאינה צריכה לבדוק חלוקה כלל (פרדס רמונים בפתיחה לסי' קצו ח"ד סק"י).

³⁷ ראה להלן אות 44.

³⁸ וכן עיקר (שו"ת בית שלמה ח"ב סי' מא, לחם ושמלה סק"ד, פרדס רמונים בפתיחה לסי' קצו פ"א ח"ג סק"ז).

³⁹ בדקה ששה ימים ולא בדקה בשביעי, י"א דמהני בידיעבד (הגר"ש אלישיב מובא במשמרת הטהרה פ"א הע' 22, עפ"י שו"ת מהרא"ל צינץ סי' לא אות יג, ועיי"ש במשמה"ט דמורי הוראה מובהקים לא הסכימו לזה), ומ"מ אם עדיין לא טבלה, תבדוק עכשיו וטבול, ואם כבר טבלה בלא בדיקה, בידיעבד עלתה לה טבילה (הגר"ש אלישיב מובא באוצרות הטהרה עמ' תתקב).

כ. ואין להקל - אמנם אם כבר לנתה עם בעלה, יש להקל כשבדקה בראשון או בשביעי, אבל אם לא בדקה בהם אלא באחד הימים האמצעיים, אין להקל אפילו בדיעבד⁴⁰ (חת"ס בפת"ש).
 כא. להקל - אשה שיש לה פצע באותו מקום, וקשה לה להוציא בדיקה נקיה, אפשר להקל שתבדוק רק בדיקה להפסק טהרה ובדיקה יום אחד מהשבעה נקיים, ודי בכך⁴¹ ⁴², ומיהו שני בדיקות אלו צריכות להיות נקיות לגמרי בלא דם⁴³ (חוו"ד בפת"ש). ולענין אשה שנטמאה מחמת שהיה לה מכה המוציאה דם, והגיע יום וסתה, וכיון שאין תולים במכה בעונת הוסת, נטמאה, אבל לא נטמאה מחמת שראתה דם נדות, י"א דאף היא צריכה הפסק טהרה ובדיקה אחת נקיה בלא דם כלל (חוו"ד בפת"ש), וי"א שבאופן זה אם עברו הימים שבדרך כלל שופע דם וסתה, יכולה להפסיק בטהרה ע"י שבמשך כל בין השמשות, תסיח דעתה מכל הרהורים ומחשבות, ותתרכז ותשים לב שאינה מרגישה פתיחת פי המקור, ודי בכך (חת"ס בפת"ש)⁴⁴.
 ה. כ"ב בדקה עצמה ביום שפסקה מלראות ומצאה טמאה, ובדקה לאחר שלישה או ד' ימים ומצאה טהורה, הרי זו בחזקת טמאה עד שתפסוק בטהרה, שלעולם אינה סופרת עד שתבדוק אם פסקה, ואז מונה למחרתו:

כב. בדקה עצמה וכו' - ה"ה אם לא בדקה עצמה, אלא שראתה, ולאחר כמה ימים מצאה טהורה, הרי היא בחזקת טמאה עד שפסקה בטהרה (ש"ך)⁴⁵.
 ו. כ"ג כל בדיקות אלו, בין בדיקת הפסק טהרה בין בדיקת כל השבעה, צריכות להיות בבגד⁴⁶ פשתן כ"ג לבן ישן, או בצמר גפן, או בצמר לבן נקי ורך⁴⁷, וזאתכניסנו באותו מקום⁴⁸ בעומק לחורים

⁴⁰ ואפילו אם לא שמשה, רק לנתה, מקילים בדיעבד (בדה"ש ציונים ס"ק קנח). מיהו אם עדיין לא לנתה עם בעלה, אפילו כבר טבלה, אסור להקל, וחייבת להשלים ז' נקיים, ולטבול שוב, ומיהו לא תברך על הטבילה השניה (שיעורי שבה"ל סק"ט). וכן יש להקל בשעת הדחק גדול אצל בעלות תשובה בתחילת דרכן וכדומה, כשלא בדקה אלא ביום ראשון ויש חשש מכשול. ותבדוק גם קודם הטבילה (משמרת הטהרה פ"א ס"ז).

⁴¹ וי"א שאין להקל (סד"ט סקט"ו). ולמעשה מורים להקל בזה באשה שקשה לה להטהר לבעלה (בית אפרים סי' מח ד"ה ולפי, ערוה"ש סכ"ו, מנחת יצחק ח"ה סי' קל), וי"א דדוקא במקום עיגון (חכמ"א כלל קיז סי"ב). ויש להזהר בזה שלא יעברו יותר מששה ימים בין ההפסק לבדיקת ז' נקיים, היינו שאם לא תתחיל למנות נקיים מיד למחרת ההפסק טהרה, ותבדוק רק בשביעי שלה, לא עלו לה, כיון שעברו יותר מששה ימים בין ההפסק טהרה לבדיקה של הז' נקיים (סד"ט סי' קצב סק"ב ד"ה לפי זה, וכן עולה בתוה"ב הקצר ב"ז ש"ב ה. לענין דם חימוד). ובזמננו יש עיצה ללכת לאחות המוסמכת ע"י הרבנים שהיא תבדוק ותעקוף את מקום הפצע וכדומה, ויש להתייעץ בכל זה עם מורה הוראה.

⁴² אשה שכואב לה מאד כשבדקה עצמה, יש להורות לה שתבדוק ביום ראשון וביום שביעי בלבד. וכן אם היו לה פצעים, ויש חשש שמחמת ריבוי הבדיקות יפתחו הפצעים, תבדוק רק בראשון ובשביעי, ובשאר ימים תקנח רק מבחוץ ותראה שאין דם (נוב"י הובא לקמן סעיף ו בפת"ש סק"ח), וכדאי שתבדוק גם ביום רביעי, היינו לבדוק ראשון רביעי ושביעי (הגר"ש ואזנר מובא באוצרות הטהרה עמ' שנא). ואמנם אין להקל בכל האמור כאן אלא עפ"י הוראת חכם. ולענין אם אפשר להקל לאשה זו שלא להניח מוך דחוק, ראה לעיל סעיף א אות 6. ולענין אם אפשר להקל שלא תבדוק בחורים ובסדקים, ראה להלן סעיף ו אות 54. ואשה שרגילה לראות כתמים קטנים, וחוששת עתה שמא תמצא דם בבדיקה מחמת כן, י"א שחלילה להקל באופן זה למעט בבדיקות (שו"ת שם אריה סי' לט, בדה"ש ביאורים ד"ה וי"א, יסוד הטהרה עמ' מב), וי"א להקל אף באשה זו (מרחשת סי' לה אות ב סק"ט, אג"מ ח"ב סי' עח). ולענין אם להקל לה שתלבש בגדי צבעונים בז' נקיים, ראה לעיל סעיף ג אות 22.

⁴³ בדקה בדיקות נוספות ומצאה בהם דם, אם ברור בודאות שיש לה מכה המוציאה דם, יש אופנים שאפשר לתלות במכתה, ואינה מתקלקלת ע"ז, ראה להלן סעיף י ס"ק לא, ויש לעשות שאלת חכם. אמנם לענין מוך דחוק, יש שהחמיר שלא לסמוך על תלייה במכה (הגר"ש אלישיב מובא במשמרת הטהרה פ"ה הע' 9).

⁴⁴ למעשה אין להקל בזה אלא עפ"י הוראת חכם.

⁴⁵ ואפילו הזקינה ופסקו דמיה, אינה נטהרת אלא ע"י בדיקה להפסק טהרה (חוט שני סק"ט).

⁴⁶ יש לבדוק בחתיכת בד, ונקראת "עד בדיקה" (שו"ע סי' קצ סעיף לג). וצריך שיהא נח להחזיק בו ולבדוק בחורים ובסדקים, ובאשה בינונית הגודל הטוב הוא 7-8 ס"מ (שיעורי שבה"ל סק"א). בדיקה באצבע בלי עד לא מהני כלל (הגהות שערי דורא הל' נדה סי' ח, הובא בסד"ט סק"ב, וחכמ"א כלל קיז ס"ט). אם בסיום הבדיקה גילתה שהעד נשמת מראש האצבע, לא עלתה לה בדיקה. ואין לבדוק ע"י הכנסת גוש צמר גפן וכדומה [טמפון], כיון שאינו בודק בחורים ובסדקים. לבישת בגד הסמוך לגוף, אף שהוא לבן ונקי, אינה נחשבת כבדיקה כלל (חוט שני סק"י אות ו, ז, יח)

ולסדקים⁴⁹ כ"ע עד מקום שהשמש דש⁵⁰ ותראה אם יש בו שום מראה אדמומית, ולא שתכניסוהו מעט לקנח עצמה. כ"ו ואם יקשה בעיניה מאוד להכניסו כל כך בעומק⁵¹, לפחות בדיקה של יום הפסק טהרה ובדיקה של יום ראשון מהשבעה תהינה עד מקום שהשמש דש⁵². הגה: כ"ו ואם לא עשתה כן בבדיקת יום ראשון, תעשה פעם אחת כן בבדיקות שאר הימים, כ"ו מיהו בדיעבד אם לא עשתה כן כלל רק שבדקה עצמה יפה בחורין ובסדקין בעומק היטב כפי כחה, אף על פי שלא הגיע למקום שהשמש דש, סגי לה:

כג. לפחות בדיקה של יום וכו' - אם כואב לה הרבה בשעת הבדיקה, יכולה למעט בבדיקות ולא לבדוק בכל הימים אלא רק ביום ראשון ושביעי, וטוב שתקנח קינוח כל דהו מבחוץ אם לא יכאב לה (נוב"י בפת"ש)⁵³.

כד. עד מקום שהשמש דש - ואשה שקשה לה מאד להטהר, י"א דאפשר להקל שרק בהפסק טהרה תבדוק בחורים ובסדקים, ותניח מוך דחוק בעומק הרבה, ואח"כ בשאר הימים תבדוק בדיקה קלה ולא בעומק כלל (נוב"י בפת"ש)⁵⁴.

⁴⁷ י"א שלכתחילה צריך דוקא בד פשתן ישן (מכובס), או צמר, או צמר גפן, המוזכרים בשו"ע, ורק בדיעבד אפשר בשאר דברים (סד"ט סק"ב). אבל האחרונים נקטו דלאו דוקא, אלא כל בד רך ולבן מהני, ואילו הם לסימנא בעלמא (שיעורי שבה"ל סק"ב). צמר גפן כשר מדינא, אך לא כדאי לבדוק בו (שיעורי שבה"ל סק"ד). ולענין נייר, לא תבדוק בו, אך בשעת הדחק מהני בנייר רך שהדם נספג בו, והוא לבן ודק שנכנס בחורים ובסדקים (שיעורי שבה"ל סק"ב). והעיקר הוא שיספג את הדם, ולא ישרטנה.

⁴⁸ אם לא בדקה במקום הנכון, ראה שו"ת שבה"ל ח"ט סי' קפד.

⁴⁹ תכניס את העד בפנים בעומק ככל האפשר, אך לא לפגוע בצואר הרחם ממש, ותסובב בחורים ובסדקים, ויש לסובב גם בכל משך היציאה [או לסובב מהתחלה ולעומק] (שיעורי שבה"ל סק"ו). בתולה שאינה יכולה לבדוק בעומק, עליה לבדוק עד היכן שיכולה, ודי בכך, (ב"ח סי' קצב סק"ד, חוט שני סק"ב אות ב).

אשה שיש לה "התקן תוך רחמי" [הוא הנמצא בתוך הרחם עצמו, ואי אפשר להוציאו אלא ע"י רופא], מותרת לבדוק בשעה שההתקן בגופה, אבל אשה שיש לה התקן חוץ רחמי, כגון טבעת הנקראת "נובה רינג" [הוא נמצא בחלל אותו מקום, ויכולה להוציאו בעצמה], אין לה לעשות שום בדיקה עד שתוציא את הטבעת (חוט שני סק"ב אות ז). ואם יש לה טבעת שאי אפשר להוציאה, ראה להלן סי' קצח סק"ה ס"ק מח לענין אופן הבדיקה, וכן לענין חציצה בטבילה.

⁵⁰ אופן הבדיקה הראוי הוא ע"י שתעמיד רגלה אחת על כסא וכדומה ורגלה אחת על הארץ, ואז תוכל לבדוק כראוי (חתי"ס לעיל סעיף א). ואשה שאומרת שיכולה לבדוק טוב יותר בעומק כשהיא יושבת, יכולה לבדוק לכתחילה כשהיא יושבת, רק שתבדוק היטב בעומק ובחורים ובסדקים. אשה שצריכה לשכב עפ"י פקודת הרופאים וכדומה, מותר לה לבדוק בשכיבה, רק שתבדוק היטב כפי כחה ובחורים ובסדקים (חוט שני סק"ב אות ה), וי"א דבדיקה בשכיבה על גבה מהני רק אם בודקת בעומק עד מקום שהשמש דש, אבל אם לא מגיעה עד שם, לא מהני לה הבדיקה (שו"ת קנה בשם ח"א סי' צז).

⁵¹ אם המקום יבש וקשה לבדוק, מותר ללחלח את העד במעט מים ולבדוק בו (שו"ת מהרש"ם ח"א סי' קמו), והיינו שיהא מעט לח, אבל לא יהא כשיעור "טופח על מנת להטפוח" [היינו שהנוגע בו נרטב במידה כזו שאם יגע במקום אחר, ירטיבנו]. ויכולה להניח משחה באותו מקום כשעה או שעתיים קודם הבדיקה, כך שיספג קודם הבדיקה, ורצוי זולין שקוף (שיעורי שבה"ל ססק"ח). אם סכה באותו מקום בהרבה שמן, עד שהעד נהיה משומן, לא עלתה לה הבדיקה. אמנם הבודקת בעד, ויצא העד ספוג ממש מהלחות הטבעית שיש באותו מקום, עלתה לה הבדיקה (חוט שני סק"י אות יג-טו).

⁵² הנכון שתבדוק בעומק כפי כחה, אולי תגיע עד צואר הרחם, ואם לא, לא נתנה תורה למלאכי השרת (סד"ט סק"ד, חכמ"א כלל קי"ז ס"ט). ואין הכוונה לדחוק בכח, אלא כפי האפשרות והיכולת שלה (חוט שני סק"ב). נשים מעוברות שהבדיקות בעומק סכנה להריון, או נשים אחרי ניתוח, או שיש להן תפירות שאינם יכולות להגיע כ"כ בעומק, תבדוק בחורים בסדקים היטב כפי כחה. אמנם אם היא אחרי ניתוח והמקום הולך ומתרפא, ובעוד כמה ימים תוכל לבדוק לעומק, חייבת להמתין (חוט שני שם אות ג, ט). אשה ששברה את ידה וכדומה, ומחמת כן אינה יכולה לבדוק בעומק כפי כחה, אבל אם תבדק ע"י אשה אחרת, אפשר להגיע לעומק, הרי היא חייבת להבדק ע"י אחרת [אפשר ע"י "אחות" המוסמכת לכך ע"י הרבנים] (חוט שני סק"ב אות ח).

⁵³ ראה לעיל אות 42 לענין למעט בבדיקות.

⁵⁴ אמנם האחרונים חלקו על קולא זו, דאין להקל בלי בדיקת חורים וסדקים בז' נקיים (חור"ד סק"ד, לחם ושמלה סק"א). ואמנם אפשר להקל לאשה זו שקשה לה להטהר [מחמת פצעים וכדומה], שתבדוק רק הפסק טהרה בחורים ובסדקים, וכן יום אחד מז' נקיים בחורים ובסדקים, ובשאר ימים תעשה קינוח

ז. כ"הסומא בודקת עצמה ומראה לחבירתה:

ח. להחרשת ששומעת ואינה מדברת או שמדברת ואינה שומעת, הרי הן כפקחות, אבל אם אינה שומעת ואינה מדברת⁵⁵, וכן השומה או שנמרפה דעתה מחמת חולי, צריכות פקחות לבדוק אותן⁵⁶ ולקבוע להן וסתות כדי שתהיינה מותרות לבעליהן⁵⁷. להוקבע להן וסת, הרי הן כשאר כל הנשים, לא הוקבע להן, חוששות משלשים יום לשלשים יום ובודקות על ידי פקחות:

ט. להאשה שמרבה לבדוק, בין בימי ספירתה בין בימים שלא ראתה בהם, הרי זו משובחת⁵⁸, אף על פי שיש לה וסת קבוע:

י. להשבעה נקיים צריך שיהיו רצופים שלא תראה דם בהם, שאם ראתה דם אפילו בסוף יום השביעי סתרה כל הימים וצריכה לפסוק במהרה ולחזור ולמנות שבעה נקיים⁵⁹. הגה: להיש אומרים דבשלשה ימים ראשונים של ימי הספירה אם מצאה כתם אין תולין אותו להקל⁶⁰ כמו שתולין שאר כתמים, דג' ימים ראשונים צריכים להיות נקיים לגמרי, אבל אחר כך דינו כשאר כתם, וכן נוהגין. ודוקא כתם שהוא יותר מכגרים ועוד, אבל פחות מכגרים ועוד תולה בכינה אפילו בג' ימים ראשונים. והוא הדין אם היה לה מכה בגופה ויודעת שמוציאה דם⁶¹, תולה בה אפילו ביתר מכגרים ועוד⁶², אלא שאין מקילין בשלשה ימים הראשונים לתלות במכה שאין ידוע שמוציאה דם או בשאר דברים שתלינן בהם כתם, כמבואר לעיל סימן ק"צ:

כה. אפילו בסוף יום השביעי - ה"ה אם ראתה בשמיני, לעולם צריכה ז' נקיים סמוך לטבילתה, ופשוט (ש"ך).

בלבד (ר"ש קלוגר בקנאת סופרים בהשמטות לשיירי טהרה תשובה מה, בדה"ש ביאורים ד"ה רק). ועיין לעיל סעיף ד ס"ק יט.

⁵⁵ ואף אם נולדה בריאה והיתה שומעת ומדברת, ואח"כ התחרשה ונעשתה אילמת, גם היא בכלל שוטה האמורה כאן (ש"ך סי' א סק"ב, משנ"ה ביאוה"ל סי' נה ס"ח, חוט שני סק"ג). חרשת אילמת שלימדו אותה בבית ספר מיוחד להבין מה שמדברים עמה, ואף היא מרמזת בהשכל, יש אופנים שיש לה דין פקחת, ויש לדון על כל מקרה לגופו (חוט שני שם).

⁵⁶ חרשת או שוטה שבדקו בעצמן, ואחרות עומדות על גבן וראו שבדקו כדין, מהני, ועלתה לה בדיקה (חוט שני סק"ג).

⁵⁷ בדיעבד אם בדקה רק בהפסק טהרה ובראשון ושביעי, נראה דמהני, אף שאין בה דעת להבחין אם מרגישה בדם, וצ"ע (חזו"א סי' צב סק"א).

⁵⁸ ראה לעיל סי' קפד סעיף א אות 1.

⁵⁹ אם שמשו בטעות [ר"ל] בתוך ז' נקיים, אותו יום אינו עולה לז' נקיים, ומלבד זאת עליה להמתין ד' ימים קודם שתמשיך לספור, ראה להלן סעיף יב.

⁶⁰ אמנם כתם שניכר עליו שהוא מהדבר שתולים שהגיע משם, או שיש הוכחה שהוא משם, כגון שהבגד הפנימי נקי ובבגד החיצון מצאה כתם והוא בגד שלבשה גם בימי נדתה, תולים להקל אף בג' ימים ראשונים (מעיל צדקה סוף סי' צג, סד"ט סי' קצ סקמ"ב). וכן אם נתעסקה בצבעים או בדם וכדומה, והיה ברור לה שנתלכלכה מהם, ומצאה אח"כ כתם, יכולה לתלות אף בג' ימים ראשונים (חוט שני סקט"ו אות יב).

⁶¹ לבשה בג' ימים ראשונים בגד שלבשה בימי נדותה, ומצאה בו כתם, י"א דיכולה לתלות שהכתם מימי נדותה, לדעת הרמ"א, דהוי כמו תליה במכה שודאי מוציאה דם כיון שהוא מגופה (ש"ך סי' קצ סקנ"א), וי"א דזה גרע, ואין להקל לתלות בזה (תורת השלמים סי' קצ ס"ק מה, משנה למלך פ"ט מאיסורי ביאה הכ"ט ד"ה ודע שהרב, הובא בסד"ט סי' קצ סקפ"ב, חכמ"א כלל קיג ס"מ). ולמעשה, אין לתלותו. אך אם ידוע לה שהבגד נכתם בימי נדותה, רק מסתפקת שמא נוסף עליו עוד כתם, יש להקל אף בג' ימים ראשונים (חוט שני סקט"ו אות טו). ואם מצאה את הכתם אחרי ג' הימים הראשונים, ראה דינו להלן ס"ק כח.

⁶² מצאה דם בבדיקת עד בג' ימים ראשונים, י"א דאף לפי הרמ"א אין להקל לתלותו כלל (שו"ת רע"א סי' עח ד"ה 'ואולם', סד"ט סי' קצ סקס"א ד"ה 'כתב', הובא בפת"ש סי' קצ סקל"ח), מאידך מצינו פוסקים שלא חילקו בין כתם לבדיקת עד (מעיל צדקה סי' נט, חכמ"א כלל קיג סקל"ו, דגול מרבבה סי' קצ סל"ד בפת"ש סי' קצ סקל"ט), ולמעשה אם יש רגלים לדבר ומוכח מאד שהוא מהתליה, כגון שהדם נמצא תמיד במקום מסויים בעד, נוהגים להקל לתלותו [ע"י בדיקת אחות] (שיעורי שבה"ל סק"ז). ולענין תליה בהפסק טהרה, ראה לעיל סעיף ד אות 43.

כו. דבשלשה ימים ראשונים של ימי הספירה - היינו כשנטהרת מחמת ראיית דם⁶³, אבל אם נטהרת מחמת שמצאה כתם, יכולה לתלות אף בג' ימים ראשונים⁶⁴. וכל שכן בכלה שנטהרת רק מחשש דם חימוד⁶⁵ (דגול מרבבה ופת"ש). נטמאה מחמת וסת, וראתה כתם בתוך ג' ימים ראשונים, והתחילה שוב ז' נקיים, ובנקיים השניים שוב מצאה כתם בג' ימים הראשונים, תולה להקל (תורת השלמים⁶⁶). והוא הדין היכא שנטמאה מחמת שהיה לה מכה וראתה דם בשעת וסתה, דאז אין תולין במכה, ועתה סופרת ז' נקיים מחמת טומאה זו, דתולה אף בג' ימים ראשונים (ברית אברהם בפת"ש).

כז. ימים ראשונים - ג' ימים אלו יש למנותם מבדיקת ההפסק טהרה. בדקה עצמה שלא לשם הפסק טהרה, וברור לה שלא היה דם בבדיקה זו, ו"א שיכולה למנות את ג' הימים מבדיקה זו, אף שבדיקת ההפסק טהרה ותחילת הז' נקיים היו רק למחרת או אחרי כמה ימים (עבודת הגרשוני וסד"ט בפת"ש), וי"א דאין לסמוך על בדיקה כזו אף לא לענין ג' הימים (צמח צדק בפת"ש). ומכל מקום יכולה לבדוק להפסק טהרה גם אחר ב' ימים לראייתה, ואף שג' הימים הבאים אין עולים לה לנקיים כיון שצריכה להמתין חמשה ימים מראייתה מחמת דין "פולטת" כדלהלן סעיף יא, מכל מקום מועילה הבדיקה לענין למנות ממנה את ג' הימים הראשונים, ומיום ששי והלאה תמנה ז' נקיים, ותוכל לתלות בהן מתחילתן⁶⁷ (חת"ס בפת"ש).

כת. אם מצאה כתם - מצאה כתם לאחר ג' ימים הראשונים, ויתכן שהוא היה כבר בתוך ג' הימים הראשונים, יש שהחמירו דדינו ככתם שנמצא בתוך ג' ימים ראשונים (בית אפרים בשם אחיו בפת"ש⁶⁸). וי"א דדינו ככתם שנמצא אחר ג' ימים ראשונים, ויכולה לתלותו במכה, וכן אם הוא בגד שלבשה בימי נדתה, יכולה לתלות שהכתם מאז, למרות שלפ"ז הכתם היה כאן גם בג' הימים הראשונים⁶⁹ (בית אפרים ותפארת צבי ופנים מאירות בפת"ש).

כט. אין תולין אותו להקל - ואם נמצא כתם על דבר שאינו מקבל טומאה, אף תוך ג' ימים ראשונים אין חוששין לו (חמדת שלמה בפת"ש⁷⁰). וכן אם נמצא כתם על בגד צבוע, אפשר להקל בו גם תוך ג' ימים ראשונים (מעיל צדקה בפת"ש⁷¹).

ל. פחות מכגריס - וה"ה אם הוא מקום שמצויים פשפשים, אמנם אם יכולה להזהר מזה, כגון שיכולה לשכב במקום שאין פשפשים, אין להקל (חמודי דניאל בפת"ש).

לא. תולה בה וכו' - וי"א דאפילו במכה שידוע שמוציאה דם, אין תולין בה בג' ימים ראשונים, ורק באשה המלאה שחין ותמיד יוצא ממנה דם אפשר להקל (ש"ך). וי"א להקל אם היא מכה שאי אפשר להזהר שלא תתלכלך ממנה (ט"ז), ואפילו במכה שאי אפשר ליזהר, אם הדימום עתיד

⁶³ הטמאה מחמת איזו נקודה קטנה אדומה או שחורה, יכולה לתלות בכל התליות גם בג' ימים ראשונים (חכמ"א כלל קיז ס"ז, שיעורי שבה"ל סק"ה לענין נקודה קטנה מאד כראש מחט).

⁶⁴ וכן עיקר (סד"ט ס' קצ סקע"ד, וחכמ"א כלל קיז ס"ז).

⁶⁵ היינו כשנטהרת מחשש דם חימוד בלבד, ולא מחמת נידות. אבל בתולה שמעולם לא טבלה, ועתה נטהרת גם מנדותה, אין להקל (שיעורי שבה"ל סק"ה). כלה אחרי בעילת מצוה, כשנטהרת מחמת דם בתולים ולא מחמת שפירסה נדה, ג"כ תולה בג' ימים ראשונים (בית שמואל אבע"ז ס' סג סק"ג).

⁶⁶ וכן משמע דעת הסד"ט ס' קצ סקע"ד, וכן הוכיח בשו"ת שבט הלוי ח"ג ס' קכו אות ג.

⁶⁷ ואף לכתחילה אפשר לעשות כן (צמח צדק ס' סה, תורת השלמים סק"ג, חו"ד סק"ו, סד"ט ס' קצ סקע"ד). וי"א שאין להפסיק בטהרה בחמשת הימים שממתינה מחמת דין 'פולטת' (פרדס רמונים בפתיחה לסי' קצו פ"א ח"ב סק"ד). ואמנם אין חיוב להסמיך את שבעת הימים להפסק טהרה, ואם רוצה יכולה להמתין כמה ימים אחר ההפסק טהרה, ואח"כ לבדוק שבעה ימים ולטבול (האשכול ססי' מד, תפארת למה שעיף ד"ה בשו"ע ס"ד, סד"ט סק"ח ד"ה ולכאורה, וחז"ל ס' צב סקמ"ה). וי"א דמ"מ אין להרחיק את הז' נקיים מההפסק טהרה יותר משבעה ימים (לחם ושמלה סק"ז), וי"א שיכולה להרחיק אף יותר מכך (מנחת פתים).

⁶⁸ וכן מצדד להחמיר התפארת למה שאין. ובסד"ט (ס' קצ סקע"ד ד"ה אך) נשאר בצ"ע.

⁶⁹ ולמעשה, דעת רוב הפוסקים להקל דהולכים לפי שעת מציאת הכתם, ולפיכך כתם שנמצא אחרי הג' ימים, אם הכתם יכל לבוא אחרי הג' ימים הראשונים, תולים אותו (שיעורי שבה"ל סק"ו). וכן אם תולה שהוא מימי נדותה, יכולה לתלותו (חוט שני סקט"ו אות טו), וי"א שאם לבשה אותו גם כל הג' ימים, נראה להחמיר (שיעורי שבה"ל סק"ו). ולענין אם מצאה כתם תוך ג' ימים ראשונים, אם יכולה לתלותו שהוא מימי נדותה, ראה לעיל אות 61.

⁷⁰ ולענין אם מותרת ללבוש דבר שאינו מקבל טומאה בתוך ז' נקיים, ראה לעיל סעיף ג אות 22.

⁷¹ ולענין אם מותרת ללבוש בגד צבוע בתוך ז' נקיים, ראה לעיל סעיף ג אות 22.

להפסק בימים הקרובים, אין לתלותו בג' ימים ראשונים (חת"ס בפת"ש). וי"א דאחרי ג' בדיקות, היינו הפסק טהרה, שחרית, וערבית, יש להקל כהרמ"א (חת"ס)⁷².

יא. ה"הפולטת שכבת זרע בימי ספירתה, אם הוא תוך ו' עונות לשמושה סותרת אותו יום. לפיכך המשמשת מטתה וראתה אחר כך ופסקה, (הגה: ⁷³ויאפילו לא מצאה רק כתם), אינה מתחלת לספור שבעה נקיים עד שיעברו עליה ו' עונות שלימות שמא תפלוט, לפיכך אינה מתחלת לספור עד יום ה' לשמושה, כגון אם שמשה במוצאי שבת אינה מתחלת לספור עד יום ה', דקיימא לן אין שכבת זרע מסריח עד שיעברו עליו שש עונות שלימות מעת לעת, ואם שמשה במוצאי שבת ופלטתה ליל ד', קודם עת שימושה במוצאי שבת, עדיין היא עומדת בתוך עונה ששית לשמושה וסותרת, הילכך יום ה' יהיה יום ראשון לספירתה. הגה: ותפסוק יום ד' לעת ערב, ויום ה' עולה למנין. ⁷⁴ויש שכתבו שיש להמתין עוד יום אחד, דהיינו שלא תתחיל למנות עד יום הששי והוא יהיה יום ראשון לספירתה, דחיישינן שמא תשמש ביום ראשון בין השמשות ותסבור שהוא יום, ואפשר שהוא לילה, ואם תתחיל למנות מיום חמישי יהיה תוך ששה עונות לשמושה, על כן יש להוסיף עוד יום אחד, דמעתי אי אפשר לבא לידי טעות⁷³, וכן נוהגין בכל מדינות אלו, ואין לשנות⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶. ויש נשים שנהגו להחמיר עוד להמתין עד שבעה ימים, ואין טעם בדבר, ⁷⁷והחמיר יחמיר והמיקל נשכר להקדים עצמו למצוה.⁷⁸ ויש שכתבו שעכשיו אין לחלק בין שמשה עם בעלה ללא שמשה, וכל אשה שרואה, אפילו כתם, צריכה להמתין ה' ימים עם יום שראתה בו ותפסוק לעת ערב ותספור ז' נקיים, וכן נוהגין במדינות אלו ואין לשנות⁷⁷:

לב. ו' עונות - עונה היינו י"ב שעות (ש"ך וט"ז).

לג. שש עונות שלימות מעת לעת - כלומר ע"ב שעות (ש"ך).

⁷² יש שפסקו לקולא כהרמ"א לתלות בג' ימים ראשונים בכל מכה שודאי מוציאה דם (כרתי ופלתי סק"ה), ויש שמצדד להחמיר כהש"ך (סד"ט סק"ד ד"ה ומ"מ). ולמעשה יש להחמיר בזה, ובמקום צורך גדול תעשה שאלת חכם. ואמנם אם לבשה בגד הסמוך לגוף והוא נקי, אפשר לתלות את הכתם במכה. וכן אם ניכר ונראה שהכתם מהמכה, אפשר לתלות ולטהר (חוט שני סק"ו אות טז-יח). ולענין טחורים, האחרונים נוטים להחמיר שלא לתלות, אבל אשה שיש לה טחורים תמיד, מסתבר מאד שאפשר להקל, ובפרט אם היו לה טחורים באותו יום ולא ניקתה המקום, דאפשר לתלות לפי הענין, וצריך שאלת חכם (שיעורי שבה"ל בש"ך סק"ג).

⁷³ ראתה דם בין השמשות, י"א דיכולה למנות את יום העבר ליום אחד (הגר"מ פיינשטיין בתשובה להרב שמעון איידער, נדפס באג"מ ח"ד סי' יז סק"כ, וכתב שם דעד תשע דקות אחרי השקיעה אפשר להקל, חוט שני סק"ז אות ד, בדה"ש ס"ק קסט), וי"א דאינה יכולה למנות את יום העבר (שיעורי שבה"ל בש"ך סק"ט).

⁷⁴ אשה שאינה יכולה להתעבר אלא רק ביום יא לטבילתה, ואם תמתין ה' ימים לא תוכל להתעבר, יש מי שכתב להקל שלא תשמש ג' ימים קודם וסתה, ותמנה מאז ה' ימים (אג"מ ח"ב סי' פד), וי"א שתדלג על טבילת חודש אחד, ואז אינה צריכה להמתין. ואמנם החזו"א היקל בדברים אלו, ולצורך גדול תעשה שאלת חכם (שבה"ל שם). וי"א שיומיים קודם הוסת תשקר לבעלה ותאמר שראתה, שאז תאסר על בעלה [כדלעיל סי' קפה ס"ג], ואז יכולה למנות ה' ימים משעה שנאסרה (אור לציון ח"א י"ד סי' ו, ראה גם להלן אות 86).

⁷⁵ אם הבעל צריך ליסוע לזמן רב, ואם תמתין ה' ימים לא תספיק ליטהר קודם נסיעתו, י"א שאין להקל בזה (מראה יחזקאל סי' נד), ולפיכך אין להקל בזה בלא שאלת חכם (שיעורי שבה"ל סק"ו).

⁷⁶ טעתי והמתנה רק ד' ימים, וספרה ז' נקיים, וטבלה ושמשה, הרי זו טהורה, ואינה צריכה למנות יום נוסף (סד"ט סק"ב ד"ה ולענ"ד, חכמ"א כלל קיז סי"ח). ואם טבלה וטרם שמשה, יש מקילים (שו"ת הרד"ם סי' מ), ויש שמצדד להחמיר למנות יום נוסף ולטבול שוב [בלא ברכה] (דרכ"ת סקצ"ד). טעתי והמתנה רק ג' ימים, וטבלה ושמשה, צריכה להמתין ה' ימים, ואח"כ למנות עוד יום אחד נקי, וכדלהלן סעיף יב, ובכל הימים שבינתיים צריכה לבדוק עצמה (חוט שני סק"ז אות יז וכדלהלן אות 88).

⁷⁷ היכא דלא שמשה קודם שראתה, וספרה מיד ז' נקיים בלא להמתין כלל, וטבלה (באיסור) ושמשה, אינה צריכה לספור עוד כדי להשלים החמשה ימים ולטבול שנית, דשמא נתעברה, והקילו כדי שלא להוציא לעז על העובר (חכמ"א כלל קיז סי"ח).

לד. להמתין עוד יום אחד - אמנם כלה אחרי בעילת מצוה, אם נטהרת רק מחמת דם בתולים ולא דם נדות, יכולה למנות מיום חמישי לשימושה. אך אם נבעלה בין השמשות, צריכה להמתין ה' ימים עם היום הקודם (ט"ז)⁷⁸. ולענין כלה קודם נישואה, ראה להלן ס"ק לז.

לה. עד יום הששי - ראתה דם ביום [לפני שקיעה] לאחר שהתפללו הקהל ערבית, ואפילו היא התפללה ערבית, יכולה למנות יום זה כיום א' של חמשה הימים (מהרש"ל בש"ך), ונראה דה"ה לדעת המחבר דכל אשה ממתנה ד' ימים, אפשר למנות יום זה (ש"ך).

לו. אין לחלק וכו' - אמנם היכא שאם תמתין ה' ימים יחול ליל הטבילה בליל שבת שאחר יו"ט וכדומה, ותצטרך להרחיק את החפיפה מהטבילה, אם לא שמשה עם בעלה, מוטב שתמתין רק ד' ימים ותקרב החפיפה לטבילה (של"ה בפת"ש, תורת השלמים). וי"א דבנדון כזה יש להתיר אף אם שמשה, שתפסיק ביום ד' לשימושה (סד"ט בפת"ש⁷⁹).

לז. אין לחלק בין שמשה ללא שמשה - ואפילו בעלה אינו בעיר, נהגו להחמיר להמתין ה' ימים (ש"ך וט"ז)⁸⁰. ולענין כלה שנטהרת קודם הנישואין, י"א שכל זמן שלא נתייחדה עם החתן, אינה ממתנת כלל (ט"ז). וי"א דנוהגים שממתנת ה' ימים אחר ראייתה, מלבד באופן שהדבר יגרום שתהא חופת נדה (ש"ך), ונראה דחומרא זו נאמרה רק היכא שקודם ראייה זו היתה טהורה מדם נדות, כגון בכתולה שראתה עתה פעם ראשונה, או בזיווג שני והיתה עדיין טהורה מנשואיה הקודמים, אבל היכא שהיתה נדה קודם ראייה זו, ודאי אין צריכה להמתין ה' ימים (דגול מרבבה)⁸¹.

לח. בין שמשה ללא שמשה - אשה שראתה מיד אחרי טבילתה קודם שבאה לביתה, י"א שאף באופן זה חייבת להמתין ה' ימים (נוב"י בפת"ש), וי"א שאם ראתה קודם שבאה לביתה, אינה צריכה להמתין (תורת השלמים בסולת למנחה), וי"א שאפילו אם הגיעה לביתה, אם ראתה קודם ששמשו, אינה צריכה להמתין (מעיל צדקה לפני יהושע וסד"ט בפת"ש)⁸².

לט. וכל אשה שרואה אפילו כתם - אמנם היכא דלא שמשה קודם שראתה הכתם, יש להקל להתחיל למנות ממחרת יום מציאת הכתם, ולטבול מיד אחרי ד' נקיים (ש"ך⁸³). ובדיעבד אפילו בשמשה, אם לא המתנה אחרי מציאת הכתם והתחילה מיד למנות ד' נקיים, י"א דעלו לה הנקיים⁸⁴ (חת"ס בפת"ש). ונראה דגם בדם טוהר יש להקל בלא שמשה, היינו אשה אחרי לידה ונטהרה מהלידה, וחזרה וראתה בתוך ימי טוהר, דאם לא שמשה בה' הימים האחרונים, אינה צריכה להמתין (פת"ש), וי"א דדם טוהר דינו כדם נדות, וחייבת להמתין⁸⁵ (חת"ס בפת"ש).

מ. אפילו כתם - אמנם אשה שנתקלקלה בתוך ד' נקיים או אחרי המתנת ה' ימים, אינה צריכה להמתין שוב ה' ימים, ויכולה להפסיק בטהרה באותו יום ומונה למחרת (ש"ך וט"ז)⁸⁶. וה"ה אחרי לידה, אם לא נטהרה וראתה, אינה צריכה להמתין ה' ימים (פת"ש).

⁷⁸ ולענין ביאה שניה, שראה בו דם בתולים, י"א דאף בזה אפשר להקל דדי להמתין ד' ימים (טהרת בת ישראל פט"ו ס"ז), וכן הסכים החזו"א (במכתבו שם בראש הספר אות ז דהמחמיר עליו הראיה).

⁷⁹ וכן עיקר (חכמ"א כלל קיז ס"ב).

⁸⁰ ואפילו בעלה אינו בעיר זמן רב, צריכה להמתין (חכמ"א כלל קיז ס"א).

⁸¹ ולמעשה היכא דלא נהגו כן, אין להחמיר בזה כלל (סד"ט ס"ק לט). וכן המנהג כיום שמתחילה למנות ד' נקיים מיד כשפסק דם וסתה (חוט שני סקט"ז אות ז). וי"א דלכתחילה טוב לנהוג בכל כלה שתמתין ה' ימים, כיון שזהו תחילת חינוכה לטהרה, אך במקום שיביא לחופת נדה ודאי אין להמתין (שיעורי שבה"ל בט"ז סק"ז).

⁸² וכן עיקר (חכמ"א כלל קיז ס"ג, חזו"א במכתבו בספר טהרת בת ישראל אות ג), ואפילו עברו כמה שעות מהטבילה, כל זמן שלא שמשו. אך אם כבר היה קירוב כחיבוק ונישוק, ואח"כ ראתה, בזה צריך שאלת חכם אם להקל לפי הצורך (שיעורי שבה"ל בט"ז סק"ז).

⁸³ וכן עיקר להקל (סד"ט סק"מ, וכן מוכח בדגו"מ לעיל בש"ך סק"ו). אמנם למעשה המנהג להחמיר (פרדס רמונים בש"ך סק"א), ובמקום צורך תעשה שאלת חכם (שיעורי שבה"ל סק"ט).

⁸⁴ כוונת החת"ס להקל רק אם כבר טבלה (פתחא זוטא סק"ז). ולמעשה יש מחמירים בזה אף בטבלה ושמשה, שצריכה למנות עוד ה' ימים לז' נקיים (לחם ושמלה סק"ה, הובא בשיעורי שבה"ל בש"ך סק"א).

⁸⁵ וכן עיקר (שיעורי שבה"ל סי' קצד ס"א סק"ו).

⁸⁶ ראתה מראה מסופק, ופרשו, ואח"כ ראתה דם, מונה ה' ימים משעה שפרשו (שיעורי שבה"ל סק"ג, חוט שני סקט"ז אות יג). ואם עתה התברר שהמראה הראשון היה טהור, י"א דאע"פ כן יכולה למנות ה' ימים משעת הפרישה (שבה"ל שם), וי"א שצריכה למנות מראייתה (אג"מ ח"ב סוס"י סח). פרשו ביום

יב. ⁸⁷אם טענה במנין יום אחד וטבלה ושמש⁸⁷, צריכה להמתין ששה עונות שלמות⁸⁸ ואחר כך תמנה יום אחד נקי⁸⁹ ותטבול. אך סתירה שלאחר שבעה, כגון שלא טבלה כראוי ושמש, הרי זו טובלת בכל עת:

מא. אם טענה במנין יום אחד - ופשוט דה"ה אם טענה בשני ימים, דצריכה להמתין ו' עונות, ואח"כ תמנה ב' ימים (ט"ז).

מב. טענה במנין - אשה שסבורה שספרה ז' נקיים, וחברתה אומרת לה שטענה וספרה רק ו' נקיים, אם ברור לה בוודאות שספרה ז' ימים, הרי היא נאמנת, ואם חוששת שמא טענה, תספור יום נוסף, ואם כבר טבלה ושמש, יש מי שהיקל עם כמה צירופים, ויש לעשות שאלת חכם (תשובה מאהבה ונוב"י בפת"ש).

מג. ששה עונות שלמות - היינו שתמתין ד' ימים⁹⁰, ואין צריכה ה' ימים (ש"ך).
מד. אך סתירה דלאחר שבעה וכו' - י"א להקל אף בטבלה בליל שביעי ושמש ביום השביעי, דיכולה לטבול שוב בליל שמיני ואינה צריכה להמתין יום נוסף (ב"י), וי"א דצ"ע לדינא דבפשטות אין להקל אלא כששמש לאחר שבעה דוקא (ש"ך⁹¹).

מה. טובלת בכל עת - י"א דבכל האופנים שלא טבלה כראוי, אם קודם לכן בעלה לא היה אצלה במשך תשעים יום, צריכים לפרוש עתה תשעים יום להבחנה אם הולד הוא בן הנדה, וצ"ע למעשה (ט"ז), ואפילו אם בין שימוש בעלה לראיה היה רק זמן מועט, מ"מ צריכה הבחנה תשעים יום (חת"ס בפת"ש). וי"א דאין צריכים להמתין להבחנה (ש"ך בנקוה"כ). וי"א דאם נטמאה מחמת כתם, אין צריכים הבחנה (חת"ס בפת"ש)⁹².

יג. ⁹²האשה ששמש מטתה וראתה אחר כך ופסקה, ורוצה לספור מיום מחרת ראיתה, תקנה יפה יפה אותו מקום במוך או בבגד להפליט כל הזרע, או תרחוץ במים חמין והם יפליטו כל הזרע. הגה: ⁹³וייש אומרים דאין אנו בקיאים בזמן הזה ואין לסמוך על זה, והכי נהוג, דהרי כבר נתבאר שאנו נוהגין להמתין אפילו לא שמש כלל, כדי שלא לחלק בין ספירה לספירה, כל שכן בכהאי גוונא, וכל הפורץ גדר בדברים אלו במקום שנהגו להחמיר, ישכנו נחש⁹³:

מו. אפילו לא שמש כלל - ואמנם אף באופנים שהקלו בלא שמש למנות מיד ז' נקיים בלא המתנה, אם שמש אין להקל ע"י קינוח ורחיצה (ש"ך⁹⁴).

הוסת מעת לעת מחמת חומרת אור זרוע, או בעונה בינונית, ואח"כ מיד ראתה, צ"ע אם אפשר לצרף יום זה להמתנת ה' ימים (שבה"ל שם). ימים האסורים בתשמיש מחמת היום, כגון יום הכיפורים ותשעה באב, וראתה מיד אחריהם, אין הם עולים לימי המתנה (חוט שני סק"ז אות י). שיקרה לבעלה שראתה, ונאסרו מחמת כך [כדלעיל סי' קפה ס"ג], ואח"כ ראתה, יכולה להחשיב ימים אלו להמתנה (חוט שני שם אות יב).

⁸⁷ אם גילתה טעותה אחר טבילה קודם תשמיש, ממשיכה למנות רגיל, ואותו יום עולה לה (מלבושי טהרה אות כח).

⁸⁸ ובאותם ימים צריכה לבדוק עצמה כל יום (חכמ"א כלל קיז ס"ח, מלבושי טהרה אות כו).

⁸⁹ י"א שצריכה הפסק טהרה קודם שמשלימה את היום הנקי (ערוה"ש סמ"א), אבל כתבו הפוסקים שאינה צריכה הפסק טהרה קודם יום זה (פרדס רמונים בש"ך סק"ב, חוט שני סק"ז).

⁹⁰ היינו ג' ימים שלמים כדי פולטת שכ"ז ויום שבה שמש.

⁹¹ ולמעשה יש שמצדד להחמיר (סד"ט סקמ"ד), ויש שמצדד להקל (שמלה סקכ"ו).

⁹² ולמעשה דעת הרבה פוסקים להקל דאין צריך הבחנה, ויש להקל כדבריהם (בדה"ש ס"ק קפג). בשידוך עם בן הנדה, אם ההורים או אחרים שואלים על כך, צריך לומר את האמת, וכיון שיש פגם ראוי להרחיק [וצ"ע אם גם בנדה דרבנן], ומ"מ מותר לומר להם שאם לא יחוו יתכן שיצליחו ויזכו שיקויים בהם מי יתן טהור מטמא (שיעורי שבה"ל בט"ז סק"א). ולענין שידוך עם בן להורים שאינם שומרי תורה ומצוות, ולא שמרו על טהרת המשפחה, אם הוא בן תורה ובעל מידות טובות, יש לסמוך על סימנים אלו שאינו בן הנדה (אג"מ אבה"ע ח"ד סי' יד וסי' כג אות ג).

⁹³ אמנם בעלת תשובה שבעלה טרם חזר בתשובה, יש מקום להתיר לסמוך על קינוח והדחה במים חמים יפה יפה, ולצורך גדול יעשו שאלת חכם אם לסמוך על זה (שיעורי שבה"ל סי"ב סק"ב).

⁹⁴ וי"א דהמיקל באופנים אלו ע"י רחיצה וקינוח היטב, לא הפסיד (סד"ט סקמ"ח).

- א נדה לג ע"א, רא"ש פ"ד סי' א, וכן הסכימו כל הפוסקים.
- ב רא"ש נדה פ"י סי' ה, ושאר פוסקים.
- ג רא"ש בקיצור הלכות נדה.
- ד ב"י בדעת הרא"ש, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ה כד ע"א.
- ה רשב"א שם.
- ו רשב"א בתורת הבית הקצר ב"ז ש"ה כד ע"א.
- ז תרומת הדשן סי' רמח.
- ח שו"ת מהרי"ל החדשות סי' צה, האגור סי' אלף שעז.
- ט רמב"ן בהל' נדה פ"ב ה"א, רמב"ם פ"ו מאיסורי ביאה ה"כ, רא"ש בקיצור הל' נדה לפי הבנת הפרישה ס"ק ד.
- י רמב"ן בהל' נדה פ"ב ה"א בשם י"א, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ה כ"ד ע"א בשם י"א.
- יא רא"ש בקיצור הל' נדה אות ב, ספר התרומה סי' פז, מרדכי שבועות סי' תשלז.
- יב הרוקח סי' שיז-שיח, מרדכי שם.
- יג האגור סי' אלף שעא, שערי דורא הל' נדה סי' יט.
- יד תוס' נדה ז ע"ב, רמב"ן בהל' נדה פ"ב ה"ג, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ה כד ע"א, רא"ש פ"י סי' ה.
- טו ספר התרומה סי' פז, סמ"ג לאוין קיא לו ע"ד, סמ"ק סי' רצג, מרדכי שבועות סי' תשלז בשם הרוקח סי' שיז.
- טז נדה סט ע"א, רמב"ם פ"ו מאיסורי ביאה הכ"ב, ראב"ד בבעלי הנפש שער הספירה סי' ב ה"ד, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ה כד ע"א, רא"ש פ"י סי' ה.
- יז ראב"ד ורא"ש שם.
- יח תוס' נדה ז ע"ב, ספר התרומה סי' פח, סמ"ג לאוין קיא לו ע"ד, מרדכי שבועות סי' תשלז, האגור סי' אלף שעו, הגהות מיימוניות פ"ו אות ו.
- יט רבינו ירוחם תולדות אדם וחוה נתיב כו ח"ב רכא ע"ד, רשב"א בתורת הבית הקצר ב"ז ש"ה כה ע"ב.
- כ ב"י.
- כא מתני' נדה סח ע"א, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ה כד ע"א.
- כב נדה יז ע"א
- כג רמב"ם פ"ד מאיסורי ביאה הט"ו, סמ"ג לאוין קיא לו ע"ד, רא"ש בקיצור הלכות נדה אות ב.
- כד סמ"ג לאוין קיא לו ע"ד, סמ"ק סי' רצג, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ה ד ע"ב, רא"ש נדה פ"י סי' ה.
- כה רא"ש שם, הגהות מיימוניות פ"ו מאיסורי ביאה ה"ד, רבינו ירוחם נתיב כו ח"ב רכא ע"ד.
- כו ב"י.
- כז ב"י.
- כח כדעת התרומת הדשן סי' ח"ב סי' עח ושאר הראשונים.
- כט נדה יג ע"ב.
- ל נדה יג ע"ב.
- לא רמב"ן בהל' נדה פ"ב ה"ג.
- לב מתני' נדה יג ע"א.
- לג טור.
- לד נדה לז ע"א סז ע"ב.
- לה ספר התרומה סי' צב, מרדכי שבועות סי' תשלה, הגהות מיימוניות פ"ט מאיסורי ביאה אות ז, רבינו פרץ בתשבץ קטן סי' תעט.
- לו תרומת הדשן סי' רמט.
- לז דרכי משה.
- לח תוס' נדה לג ע"א, ספר התרומה סי' צה, סמ"ג לאוין קיא לז ע"ג, סמ"ק סי' רצג, רא"ש נדה פ"ד ס"א, הגהות מיימוניות פ"ו מאיסורי ביאה אות ב, מהר"י בירב ב"י.
- לט הגה זו מופיעה בדפו"ר ואח"כ נשמטה (ראה שו"ע מכו"י הגהות והערות אות מ*).
- מ שו"ת מהרי"ל החדשות סי' צג אות ב, שערי דורא הל' נדה סי' ב, האגור סי' אלף שעב, תרומת הדשן סי' רמה, מהרי"ק שורש לה.
- מא רמ"א.
- מב תרומת הדשן שם בשם אור זרוע, ומהרי"ק שם.

^{מב} סמ"ק סי' רצג.

^{מד} ספר התרומה סי' צה, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ה כו ע"א, רא"ש נדה פ"ד סי' א.

^{מה} סמ"ק סי' רצג, הגהות מיימוניות דפוס קושטא פ"ו מאיסורי ביאה הט"ז.

סימן קצז - דין שלא תטבול האשה ביום, ובו ה' סעיפים:

א. "אין הנדה והזובה והיולדת עולות מטומאתן בלא טבילה, שאפילו אחר כמה שנים חייב כרת הבא על אחת מהן אלא אם כן טבלו כראוי במקוה הראוי":

א. טבלו כראוי במקוה הראוי - היינו בלא חציצה, במקוה שיש בו ארבעים סאה (ט"ז).

ב. ² אם בעלה בעיר, מצוה לטבול בזמנה², שלא לבטל מפריה ורביה אפילו לילה אחד³. הגה: יומותרת לטבול ליל שבת⁴ אם לא יכלה לטבול קודם לכן, ודוקא אם בעלה בעיר, אבל בלאו הכי אסור. ואם היה אפשר לה לטבול קודם לכן, כגון שהיה אחר לידה⁵ או שלא היה בעלה בעיר ובא בערב שבת, ⁷ יש אומרים שאסורה לטבול, וכן נהגו במקצת מקומות⁶, אבל במקום שאין מנהג אין להחמיר, ובמקום שנהגו להחמיר, גם במוצאי שבת לא תטבול, דמאחר שהיה אפשר לה לטבול קודם לכן אין מרחיקין הטבילה מן החפיפה. ⁷ וכן אלמנה⁷ שאסורה לטבול טבילה ראשונה בליל שבת, משום דאסור לבא עליה ביאה ראשונה בשבת, אסורה לטבול גם כן במוצאי שבת. ⁸ ויש מקילין ומתירין לטבול במוצאי שבת, הואיל שלא טבלה בשבת משום חשש איסור:

ב. אם בעלה בעיר מצוה לטבול בזמנה - אבל אם בעלה אינו בעיר, אין מצוה לטבול⁸. וכן אלמנות ובתולות אינן טובלות, דטבילה בזמנה לאו מצוה (ש"ך).

ג. לטבול ליל שבת - ודע, דאסור לטבול במים חמים בשבת, ומותר רק בפושרים⁹. ואם אינה יכולה לטבול את קור המים, תדחה את הטבילה למוצ"ש, ואם גם זה לא אפשרי, יש להתיר שתטבול

¹ ועיר שאין בה מקוה כשר, צריך להזהר מאד שלא לגור שם עם אשתו בקביעות, ואפילו יש להם ילדים ועיקר פרנסתם תלויה בעיר זו, ישים בטחונו בה' שלא יעזבוהו ולא תקופח פרנסתו בכל מקום שיהא (הח"ח בנדחי ישראל פרק מא אות כג). היינו כשאין מקוה במרחק נסיעה סביר.

² חל ליל טבילתה בראש השנה, והדבר מפריע להם מפני קדושת היום, אם שניהם מסכימים לדחות את הטבילה, מותר (הגרש"ז אויערבך מובא באוצרות הטהרה עמ' תתפט). באופן שאם תטבול ביום חול, יהא פרסום גדול לטבילתה, מותרת לאחר את טבילתה עד שבת (שו"ת יהודה יעלה סי' ריז), והיינו דוקא בפרסום גדול, אבל מחשש שירגישו יחידים, כגון שהם בבית הוריהם או שיש אורחים, אין לדחות הטבילה, ובפרט אם לא קיים פרו ורבו, ויעשו ככל האפשר להצניע (שיעורי שבה"ל בש"ך סק"ג). וראה עוד להלן סי' קצח סעיף מח לענין הסתרת הטבילה.

³ וגם במעוברת וזקנה שלא שייך בהם פרו ורבו, חייבת לטבול משום מצות עונה. ואפילו היכא שלא יוכלו לשמש מחמת סיבה רפואית וכדומה, מ"מ צריכה להטהר לצורך שאר קריבות. ודוקא בתנאי שיודע בנפשו שלא יבא לידי מכשול של הוצאת זרע לבטלה (שיעורי שבה"ל סק"ג, חוט שני סק"ג). וגם ת"ח יש עליו מצות עונה בליל טבילת אשתו, ועליו לבטל מלימודו כדי לקיים המצוה (חוט שני שם). ולענין אם חל טבילתה בעונת וסתה, אם תטבול, עיין לעיל סי' קפד סי' ס"ק כו.

⁴ ותיזהר מאד מחשש סחיטה (משנ"ב סי' שכו סק"ד).

⁵ שדרך הנשים היה להמתין אחרי לידה כמה שבועות, מחמת חולשה.

⁶ וכן הביא המשנ"ב סי' שכו סק"ד. והיינו דוקא בשבת, אבל ביו"ט מותרת לטבול

⁷ ה"ה גרושה (בדה"ש ס"ק לז).

⁸ אמנם אם יש צד שבעלה יגיע, צריכה לטבול [עם ברכה] (שיעורי שבה"ל סק"א). והטובלת כשבעלה לא נמצא באותו לילה, יש בזה גם חשש סכנה. ויש נוהגים שטובלת, ומניחה תינוק אצלה, וסכין תחת הכר (הובא בשו"ת יעקב ח"ג סי' עז), היינו סכין תחת המזרון (יסוד הטהרה עמ' סג). ונהגו ברוב תפוצות הגולה שאינה טובלת כשבעלה לא בעיר, אך אם הבעל חוזר מחו"ל, אפשר להקל שתטבול יום לפני בואו, ולא תישן לבדה אלא עם אשה או תינוק בחדר, ובשעת הדחק שאין מי שישן עמה סגי להניח סכין תחת הכר (שיעורי שבה"ל סק"א). אשה שטבלה למרות שבעלה אינו בעיר, ואינו עתיד להגיע עד שתראה את הוסת הבא, הוי ברכה לבטלה (הג' חת"ס מהדו"ב). ודע, דאין חיוב שהז' נקיים והטבילה יהיו סמוכים זה לזה, ולפיכך אף אם יודעת שלא תוכל לטבול בסיום הז' נקיים, מ"מ יכולה מיד להתחיל למנותם. וקודם הטבילה לכתחילה תבדוק עצמה (הגר"ש קלוגר במי נדה ריש סי' קצז). ו"א עיצה טובה שלכתחילה תבדוק עצמה כל יום עד הטבילה (שיעורי שבה"ל סי' קצז ס"ד סק"א).

בחמין בבין השמשות, ושלא תבוא לביתה עד הלילה (חכם צבי בפת"ש). וי"א שאם דוחה את הטבילה מחמת כך, אסור לה לטבול במוצ"ש, אלא תדחה ליום ראשון (בית לחם יהודה ולבושי שרד בפת"ש). ויש להזהיר את הבלנים שיתנו את החמין בערב שבת בעוד היום גדול, כדי שלכשתחשך יהיו פושרים (נוב"י בפת"ש). ואין להתיר לנשים לטבול בעוד יום, ואף במקומות שנוהגים כן, אין להתיר אלא בשבת אחרי אמירת ברכו, אבל לא בחול אפילו אחרי אמירת ברכו (חוט השני בפת"ש). וי"א שאף במקומות שנהגו כן, יש לבטל מנהג זה (חינוך בית יהודה בפת"ש).

ד. היה אפשר לה לטבול קודם לכן וכו' - ה"ה אשה שהיה מותר לה להתחיל למנות ז' נקיים מיד, אך היא החמירה והמתנה ה' ימים קודם ז' נקיים, ועי"ז חל ליל טבילתה בשבת, אסורה לטבול¹⁰ (פת"ש). אמנם אם ביום שהיתה צריכה להפסיק בטהרה, סברה שעוד היום גדול ונתאחרה לביתה, והוצרכה לדחות את ההפסק טהרה למחר, ומחמת כן חל טבילתה בליל שבת, נחשבת שוגגת, ומותרת לטבול בשבת (נוב"י בפת"ש). וכך אשה שהיה לה איזה אונס שלא יכלה לטבול קודם בזמנה, כגון שהיתה קצת חולה והיתה זו טרחא רבה לבא לטבול, או שהיה לה איזה כאב והמים מזיק לה, ונתרפאת בערב שבת, מותרת לטבול בשבת (לבושי שרד בפת"ש).

ה. אחר לידה - היינו שעבר זמן מאז שראתה דם טמא, ולא טבלה, אבל אם עתה ראתה שוב דם טמא, וחל ליל טבילתה בליל שבת, יכולה לטבול (מהר"י וייל בש"ך). י"א דהיינו דוקא אם ראתה לאחר ל"ג יום מלידת זכר, או ס"ו יום מלידת נקבה, אבל אם ראתה קודם לכן, דהוי דם טוהר, אף שחל ליל טבילתה בשבת, אסורה לטבול (ש"ך). וי"א דאף אם ראתה דם טוהר, שרי לטבול, כיון שאנו מחמירים בדם טוהר (דגול מרכבה ולבושי שרד בפת"ש¹¹).

ו. יש אומרים שאסורה לטבול - מיהו אם טבלה בליל ששי, ואח"כ התברר שלא טבלה כראוי, כגון שמצאה לכלוך תחת הצפורן, מותרת לטבול בשבת (מהר"ם לובלין בש"ך). וה"ה היכא שצריכה לחזור ולטבול רק משום חומרא, כגון אם אחר הטבילה או למחרת הטבילה מצאה ששכחה לחתוך צפורן אחת, ואין שום לכלוך תחת הצפורן, ג"כ מותרת לטבול בשבת. וה"ה בכל מקום שיש ספק אם טבלה כראוי (ש"ך).

ז. שאסורה לטבול - ואם הוא יוצא לדרך, מותרת לטבול בליל שבת, אפילו פשעה ולא טבלה קודם. וכן לטבול ביום [שמיני והלאה], אפשר דשרי¹² (חמודי דניאל בפת"ש).

ח. שאסורה לטבול - אם עברה וטבלה בשוגג, מותרת מיד. ואם במזיד, יש להחמיר לאוסרה על בעלה עד מוצאי שבת (חוט השני ומנחת יעקב בפת"ש), וי"א שאף אם טבלה במזיד מותרת מיד (סד"ט ומשמעות חכם צבי בפת"ש).

ט. שאסורה לטבול - ולענין יו"ט, י"א דלכתחילה דינו כשבת, שאסורה לטבול אם דחתה (חוט השני בפת"ש). וי"א שביו"ט מותרת לטבול לכתחילה (מנחת יעקב וסד"ט בפת"ש).

י. במקום שאין מנהג - ובמקום שהנשים הממונות על הטבילה אינן יודעות היאך לנהוג בזה, מוכח שאין מנהג, ואין להחמיר (אבן השהם בפת"ש).

יא. אין להחמיר - לדעת הרמ"א אפילו אם יכלה לטבול קודם שבת, ולא טבלה מחמת חולשה או שבעלה לא היה בעיר וכדומה, במקום שאין מנהג להחמיר, מותרת לטבול, וכן עיקר¹³ (ש"ך).

⁹ וי"א דהאיסור הוא דוקא רחיצה, אבל טבילה בחמין מותרת בשבת (קרבן נתנאל שבת פ"ב ס"ק ק), ולמעשה צריך ליזהר שלא יהיו המים חמים אלא פושרים (משנ"ב סי' שכו סק"ז, שו"ת שבה"ל ח"ה סי' מד), ובמקום שנהגו להקל אין למחות בידם (סד"ט ס"ק טז, ובשו"ת דברי חיים ח"ב סי' כו כתב שנהגו היתר בזה והנח להם לישראל), ובשעת הדחק יש לסמוך להקל (משנ"ב סי' שכו סק"ז ושעה"צ סק"ה), ומ"מ אסור לשהות במים אלא רק לטבול ולצאת מיד (אבני נזר או"ח סי' תקכו). וגדר שעת הדחק הוא, באם צריך לדחות את הטבילה משום כך (חוט שני סק"ד). ושיעור פושרים לענין זה, י"א שהוא כחמימות הרוק [37 מעלות] (תהלה לדוד ח"ב סי' שכו סק"ג, הביאו במנחת יצחק ח"ד סי' מד סק"ו), וי"א שיהא פחות ממדת חום שדרך סתם בני אדם להתרחץ בהם ביום חול (אג"מ או"ח ח"ד סי' עד רחיצה אות א). וי"א שיהא בשיעור שאין בני אדם נהנים מחמימות המים (חוט שני סק"ד).

¹⁰ וי"א דהאיסור לטבול הוא רק כשסיימה ז' נקיים ולא טבלה, אבל אם דחתה את ההפסק טהרה, מותרת לטבול (כתבי הדעת קדושים, הובא גם בדעת תורה ד"ה ואם) [אמנם דבריו נסתרים מהפת"ש והנוב"י, וצ"ע].

¹¹ וכן עיקר (חכמ"א כלל קיח ס"ח).

¹² וכן עיקר, שיוכלה לטבול בין השמשות, או אפילו מבעוד יום, ותבא לביתה רק משתחשך (סד"ט סק"ד, חכמ"א כלל קיח ס"ח).

תורת השלמים). וי"א דאין להקל אלא כשלא טבלה מחמת איזה אונס, אבל אם יכלה לטבול קודם שבת, ונמנעה שלא מחמת אונס, אסורה לטבול בשבת (ט"ז).
יב. במוצאי שבת לא תטבול - ובכלה אין חשש שתטבול במוצאי שבת, כיון שיכולה גם לחפוף במוצאי שבת, כיון שאינה מהומה [ממהרת] לביתה (נוב"י בפת"ש).
יג. וכן אלמנה - אבל כלה בתולה, אף שטוב להקדים טבילתה קודם שבת, מ"מ אם אירע טבילתה בליל שבת, מותרת לטבול, ואף שנוהגים שלא לבעול בעילת מצוה בשבת¹⁴, מ"מ הא מותרת בשאר קריבות, ושאר קריבות נמי מצוה הן (מהר"ם מלובלין בש"ך). וה"ה אשה שבעלה אבל ויום שביעי חל בשבת, מותרת לטבול בשבת, דאף שאסורים בתשמיש עד אחר יציאה מבית הכנסת ביום השבת, ואסור לשמש ביום, מ"מ הא מותר בשאר קריבות (אבן השהם בפת"ש).
יד. דאסור לבא עליה ביאה ראשונה בשבת - משום שקונה אותה בכיאה זו, ולפיכך אין לעשות נישואין לאלמנה בשבת כשחל טבילתה בשבת, ואם טבלה קודם שבת צריך שיבא עליה דוקא בערב שבת, אחר החופה, אבל יחוד ביחוד, לא מהני לשיבעול אותה בשבת פעם ראשונה (ט"ז).

טו. ויש מקילין - י"א דמקילין דוקא באלמנה שאסורה לטבול בשבת מן הדין. אבל אשה אחר לידה או שבעלה לא היה בעיר וכדומה, שלא טבלה קודם שבת, אסורה לטבול גם במוצאי שבת (ט"ז), וי"א דמקילין גם בשאר נשים, שכולן יכולות לטבול במוצאי שבת (מקום שמואל בפת"ש).

ג. אסורה לטבול ביום ז'¹⁵, ואפילו אם ממתנת מלטבול עד יום ח' או ט' אינה יכולה לטבול ביום משום סרך בתה (פירוש דבוק הבת וקורבתה לעשות כמעשה האם שתטבול ביום כמוה ולא תבחין שאמה לאחר שבעה טבלה ולא בשביעי עצמו). הגה: "והכלות הטובלות קודם החופה יכולות לטבול ביום¹⁶, דהא לא באין אצל החתן עד הלילה, אבל אחר החופה דינן כשאר נשים:

טז. ביום ז' - ואפילו אם תטבול סמוך לחשיכה, ותבא לביתה משתחשך, אסור ביום שביעי, ויש למחות ביד העושות כן¹⁷ (ש"ך).

יז. יום ח' או ט' - ה"ה יום י' ואילך (ש"ך).

יח. אינה יכולה לטבול ביום - יש נוהגים להקל ביום שמיני ואילך לטבול סמוך לחשיכה ותבא לביתה משתחשך, ונכון להחמיר שלא תטבול עד חשיכה (ש"ך). וגם לא תצא מביתה מבעוד יום לילך לבית הטבילה, אא"כ רוחצת וחופפת בבית הטבילה¹⁸ (ש"ך). וי"א שבמקום שהדבר יגרום ביטול עונה לילה אחת, יש להקל אפילו ביום השביעי, שתטבול ביום ותבא לביתה משתחשך (סד"ט בפת"ש). וכן עיקר, והמחמיר ביום שביעי תבא עליו ברכה, והמיקל לא הפסיד. ועיצה טובה לצאת דעת המחמירים, לאשה שאינה יכולה לטבול בזמנה בלילה, שתעשה הפסק טהרה גם ביום ד' לראיתה, וגם ביום ה', ותתחיל למנות ז' נקיים מההפסק השני, ותטבול ביום שביעי,

¹³ וכן נקטינן למעשה (סד"ט סק"ד ד"ה הנה, חכמ"א כלל קיח ס"ח, ערוה"ש ס"ח, שיעורי שבה"ל סק"י). אמנם אם דחתה במרד ובשאט נפש בלא שום טעם, אין להתיר לה לטבול בשבת (סד"ט סק"ד ד"ה 'ועוד נראה', לחם ושמהל סק"ב, חכמ"א כלל קכ ס"ט, שיעורי שבה"ל בש"ך סק"ג). אבל במוצ"ש אע"פ שפשעה, נקטו להתיר שתחפוף ותטבול במוצ"ש (חוט שני סק"ה אות יא). אשה שהורו לה שבבדיקות של ז' נקיים תבדוק רק ראשון ושביעי, ובבדיקת יום ראשון היתה איזו שאלה, ולא שאלה עליו אלא רק אחר כמה ימים, והצריכה למנות מתחילה, ומחמת כן חל טבילתה בליל שבת, יש מי שהחמיר שלא תטבול בליל שבת, משום דהוי כפשיעה, כיון שיכלה לשאול מיד (הגרי"ש אלישיב מובא בלבושי עוז סק"א).

¹⁴ מנהג זה שלא לבעול בעילת מצוה עד מוצ"ש הוא מנהג של שטות, והיום נתבטל מנהג זה (שיעורי שבה"ל סק"ו, וכ"ה במשנ"ב סי' רפ סק"ד).

¹⁵ עד צאת הכוכבים (שו"ת חכם צבי סי' יא, קיצור שו"ע סי' קסב ס"ב).

¹⁶ ואם עדיין לא בדקה את הבדיקה של היום השביעי, וטבלה, תבדוק אחרי הטבילה, כל זמן שהוא עדיין יום. ואם צריכה לטבול לפני פלג המנחה, עדיף שתעשה את הבדיקה אח"כ סמוך לשקיעה (שיעורי שבה"ל סק"ב).

¹⁷ ויש מקילים בזה, ראה להלן סעיף ד אות 25.

¹⁸ מיהו לפעמים יש צד להקל בערים הגדולות שיש הרבה נשים וצריכות לחכות לטבילה, די"ל שהבת תאמר שהלכה מוקדם כדי שלא תצטרך להמתין הרבה, וצ"ע בזה (שיעורי שבה"ל בש"ך סק"ו). ואמנם אם המקוה רחוק מביתה, מותרת לצאת למקוה מוקדם, באופן שלא תגיע למקוה לפני צאת הכוכבים (יסוד הטהרה עמ' סד).

שהוא שמיני להפסק הראשון, ותבא לביתה משתחשך. ודע, דכאשר טובלת ביום, אסורה לילך לשום בית, אלא צריכה לשהות בבית הטבילה או בדרך עד חשיכה¹⁹ (חת"ס בפת"ש).
 יט. משום סרך בתה - שתסבור שאמה טבלה בשביעי מבעוד יום, ותעשה כן גם היא. ואפילו אשה שאין לה בת, אסור. ולענין אשה שהתברר שלא טבלה כראוי, וצריכה לטבול שוב כעבור ב' או ג' ימים, לכתחילה לא תטבול ביום, ובדיעבד מותר²⁰ (ש"ך).
 כ. יכולות לטבול ביום - היינו דוקא אם המתינה ה' ימים קודם שהחלה לספור ז' נקיים²¹, אבל כלה שספרה ז' נקיים מיד אחרי ראייתה, אסורה לטבול ביום השביעי (ש"ך). וי"א דבשעת הדחק יש להקל אף ביום שביעי, ובלבד שלא יעשו את החופה עד צאת הכוכבים (דגול מרבכה²²). ולטבול ביום שביעי קודם שהאיר היום, אסור לכל הדיעות (פנים מאירות בפת"ש), והיינו שלכתחילה לא תטבול עד הנץ החמה, ובדיעבד אם טבלה אחר עלות השחר, מהני (רע"א).
 ד. ²³היכא דאיכא אונס, כגון שיראה לטבול בלילה מחמת צינה או פחד גנבים וכיוצא בזה²³, או שסוגרין שערי העיר, יכולה לטבול בשמיני מבעוד יום²⁴. אבל בשביעי לא תטבול מבעוד יום אף על גב דאיכא אונס²⁵:

כא. דאיכא אונס - נראה דלא מהני אונס, אלא אם האונס לכל הנשים שבעיר²⁶ (חמודי דניאל בפת"ש).

כב. וכיוצא בו - הוא הדין היכא שאינה יכולה להצניע טבילתה ויתפרסם הדבר, מיקרי אונס, ומותרת לטבול ביום שמיני (שו"ת הרמ"א בתורת השלמים).

כג. יכולה לטבול בשמיני מבעוד יום - ותסתיר טבילתה מבעלה עד הלילה²⁷ (תורת השלמים).
כד. אבל בשביעי לא תטבול מבעוד יום - ואותן נשים שכשחל טבילתן בליל שבת, טובלות מבעוד יום, כיון שאינן רוצות לחלל שבת, לא יפה הן עושות, ויש למחות בהן (באר שבע ומהר"ש בתורת השלמים). ויש מקומות שנהגו שטובלות בעוד היום גדול מיד אחרי שהחזן אמר ברכו, ומסתירות טבילתן מהבעל עד הלילה, ובמקום שאין מנהג אין להקל (חוט השני בתורת השלמים). ואפילו כשיש בביתן עוד אנשים, ומתביישות, וממהרות לטבול בעוד יום כדי שיבואו לביתן קודם הסעודה ולא ירגישו בהן, לא יפה הן עושות, וראוי למחות בהן (צמח צדק בפת"ש).

¹⁹ ויש מקילים בערב שבת כשטובלת מבעוד יום, שאחרי שהבעל יוצא לבית הכנסת לתפילה סמוך לזמן הדלקת נרות, מותרת לחזור לביתה (אג"מ ח"ג סי' ס).

²⁰ לפיכך אם יש קצת דוחק, מותר (חכמ"א כלל קיח ס"ז).

²¹ כוונת הש"ך היכא דעשתה הפסק טהרה ביום ג' או ד' לראייתה, ולא התחילה לספור ז' נקיים עד יום ו' לראייתה, אבל אם עשתה הפסק טהרה ביום ה' לראייתה, הרי היא ככל הנשים. וכבר חלקו האחרונים על הש"ך (חזו"א סי' צג סק"ט).

²² ויש שהקלו כרמ"א (פנים מאירות ח"ב סי' ד, סד"ט סק"א).

²³ היכא שלא תוכל לטבול גם בליל שמיני, חשיב אונס, כיון שמתבטלת לילה אחת ממצות עונה (שו"ת עבודת הגרשוני סי' כ, סד"ט סק"ט).

²⁴ אם חל יום שמיני בשבת, אין לטבול ביום, כיון שמרחיקה את החפיפה מהטבילה, ואין מקילים שני קולות יחד, ראה שו"ע סי' קצט ס"ז.

²⁵ ויש מקילים במקום שיש אונס ואינה יכולה לטבול בלילות, שתטבול אפילו ביום השביעי, ולא תבא לביתה עד שתחשך (עבודת הגרשוני סי' כ, סד"ט סק"ט, אג"מ ח"ג סי' ס), ולהלכה יש להחמיר, וכמש"כ הש"ך לעיל ס"ג סק"ו [הובא לעיל ס"ק טז], אך במקום צורך גדול יש אופנים שניתן להקל, ויש לעשות שאלת חכם (שיעורי שבה"ל ס"ג בש"ך סק"ו). ואם ביום שביעי של ז' נקיים צריכים ליסוע למקום שאין שם מקוה, וישהו שם זמן רב, דעת החזו"א להחמיר שאסורה לטבול ביום, ונראה שאם נוסעים לכמה שבועות ולא רק כמה ימים, ושם לא תהא אפשרות למצוא מקוה כלל, די ש להתיר שתטבול ביום, ולא יפגשו עד הלילה (שיעורי שבה"ל ס"ד סק"ב). וראה לעיל סעיף ג ס"ק יח עיצת החת"ס.

²⁶ וכן עיקר, ולפיכך אם צריכה לילך לחתונה משפחתית, או שהם נוסעים לשבת או לליל הסדר וכדומה למקום שבושה לטבול שם שמא ירגישו אחרים, אין לה לטבול ביום, אפילו ביום השמיני, אלא תדחה טבילתה ליום אחר, ותטבול בלילה כדין (חוט שני סק"ה אות יד). ויש חולקים דאפילו אונס פרטי חשיב אונס (לחם ושמלה סק"ח, דברי מלכיאל ח"ב סי' נז), ולמעשה יש להחמיר לכתחילה, ובמקום שהאונס ניכר לכל, יש לסמוך להקל (שיעורי שבה"ל סק"א).

²⁷ ראה להלן ס"ה ס"ק כו.

ה. ²⁷אם עברה וטבלה בח' ביום בלא אונס, אפילו הכי עלתה לה טבילה. ²⁸וּכֹן אִם עָבְרָה וְטָבְלָה בְּז' ביום, עלתה לה טבילה. ²⁹הגה: ³⁰וּמְכַל מְקוֹם לֹא תִשְׁמַשׁ אֶפִּילוּ בְּשִׁמְנֵי עַד הַלַּיְלָה, ותסתיר טבילתה מבעלה עד הלילה:

כה. וטבלה בז' ביום עלתה לה טבילה - אמנם דעת כמה ראשונים דלא עלתה לה טבילה, וטוב להחמיר היכא דאפשר, לטבול שנית בלילה ²⁹(ש"ך). ובמקום שיש ספק אם טבלה ביום או בלילה, כגון שהיה יום המעונן וכדומה, או שטבלה בין השמשות, אינה צריכה להחמיר ולטבול שנית ³⁰(חמודי דניאל בפת"ש).

כו. ותסתיר טבילתה מבעלה - וי"א דזה דוקא כשטובלת בשביעי, אבל בשמיני אינה צריכה להסתיר טבילתה ³¹(גר"א).

א רמב"ם פ"ד מאיסורי ביאה ה"ג, והוא עפ"י גמ' שבת סד ע"ב, תוס' יומא עז ע"א ויבמות מז ע"א.
 ב ב"י, כדעת ר"ת בתוס' יומא ח ע"א דטבילה בזמנה לאו מצוה, עירובין סג ע"ב, זוהר משפטים קיא ע"א.
 ג תרומת הדשן סי' רנה-רנו.
 ד שו"ת מהרי"ל סי' קלט ובשו"ת מהרי"ל החדשות סי' צו, תרוה"ד שם, מהרי"ל וייל דינים והנהגות אות מח ואות נד.
 ה דרכ"מ.
 ו שו"ת מהרי"ל החדשות שם, האגור סי' אלף שפג.
 ז מהרי"ל הל' שבת עמ' רי.
 ח ב"י.
 ט נדה סז ע"ב, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ז ל ע"ב.
 י נדה שם, תוס' שם, רמב"ם פי"א מאיסורי ביאה הי"ד, סמ"ג לאוין קיא לח ע"ב, ספר התרומה סי' קא, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ז ל ע"ב, ר"ן שבועות ו ע"א, רא"ש הל' מקואות סי' לו, רבינו ירוחם נתיב כו ח"ה רכא ע"ד.
 יא מהרי"ל מנהגים הל' נדה עמ' תקצד.
 יב נדה סז ע"ב.
 יג ראב"ד בבעלי הנפש שער הטבילה סי' א ה"ה, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ז לא ע"א, ר"ן שבועות פ"ב ו ע"א, רבינו ירוחם נתיב כו ח"ב רכב ע"ד.
 יד רשב"א ורבינו ירוחם שם, רמב"ם פי"א מאיסורי ביאה הי"ז, רמב"ן הל' נדה פ"א ה"כ, ראבי"ה סי' קצ, רבינו שמחה בהגהות מיימוניות פי"א מאיסורי ביאה אות י.
 טו ב"י עמ' קעה בדעת האגור סי' אלף שפד.

²⁸ ואם באה לביתה קודם שתחשך, צריכה טבילה שנית (חכמ"א כלל קיח ס"ו).

²⁹ ולא תברך על טבילתה (שיעורי שבה"ל בש"ך סקי"א).

³⁰ בטבלה בשביעי או בשמיני, גם באופנים שעלתה לה טבילה, מ"מ אסורים בכל ההרחקות עד הלילה, כיון שאסורים לשמש (שיעורי שבה"ל סק"א).

³¹ ובחכמ"א כלל קיח ס"ו פסק דאף בשמיני צריכה להסתיר טבילתה עד הלילה.

סימן קצח - דיני טבילה וחציצתה, ובו מ"ח סעיפים:

א. "צריכה שתטבול כל גופה בפעם אחת¹, לפיכך צריך שלא יהיה עליה שום דבר החוצץ².
 יאפילו כל שהוא³, אם דרך בני אדם לפעמים להקפיד עליו, חוצץ, יאפילו אם אינה מקפדת עליו
 עתה, ואו אפילו אינה מקפדת עליו לעולם כיון שדרך רוב בני אדם להקפיד עליו, חוצץ⁴. ואם הוא
 חופה רוב הגוף, אפילו אין דרך בני אדם להקפיד בכך, חוצץ. הגה: "ולכתחלה לא תטבול אפילו
 בדברים שאינן חוצצין, גזרה אטו דברים החוצצין:

א. אם דרך בני אדם לפעמים להקפיד וכו' - היינו שדרך מקצת בני אדם להקפיד על כך⁵, וגם היא
 לפעמים מקפדת⁶ (ט"ז). ודוקא אם מקפדת לעתים מזומנות, כגון טבעת שמסירה בשעת לישנה,
 ויתכן שתסירנו היום או מחר, אבל אם מקפדת רק פעם אחת לזמן מרובה, לא⁷ (זכרון יוסף
 בפת"ש).

ב. אינה מקפדת עליו וכו' - אמנם אם היא מקפדת, אפילו רוב בני אדם אינם מקפידים, הרי זה חוצץ
 (ש"ך וט"ז).

ג. כיון שדרך רוב בני אדם להקפיד עליו - אבל אם היא אינה מקפדת על כך לעולם, ורק מקצת בני
 אדם מקפידים על כך, אין זו חציצה⁸ (ט"ז).

ד. אפילו בדברים שאינן חוצצין - היינו שהחציצה במיעוט הגוף, ואינה מקפדת עליו⁹ (ט"ז).

¹ בשעת הטבילה צריכה האשה העומדת על הטבילה [הבלנית] להשגיח היטב שלא יצאו מן השערות
 חוץ למים, ואפילו משהו משיער אחד, שאם לא כן תשאר נדה גמורה וחייב עליה כרת (משנ"ב סי' עה
 ס"ב בביאור"ל).

² אשה שאינה רוצה לשמוע בקול חכמים, ואינה רוצה להסיר החציצה החוצצת מדרבנן, ורוצה לטבול
 כך כדי שלא תכשל באיסור כרת, אין להתיר לה לטבול כך, ומ"מ באופנים מסויימים אין למחות בהן
 (שו"ת אחיעזר ח"ג סי' לג).

³ דבק שקוף שנדבק ממנו מעט על ידיה, הרי הוא חוצץ (חוט שני סק"ג אות יז).

⁴ ואפילו אם היא רוצה שדבר זה יהא עליה, מ"מ חוצץ, כיון שרוב בני אדם מקפידים עליו (חוט שני
 סק"ג אות ו). ולענין המסופקת אם היה עליה מיעוט המקפיד, ראה להלן סעיף כ.

⁵ ואזלינן בתר רוב נשים, ולא תלוי באנשים (מתני' מקוואות פ"ט מ"ג, שיעורי שבה"ל סק"ה).

⁶ אשה שיש עליה איזה לכלוך וכדומה, שבביתה אינה מקפדת עליו אמנם כאשר היא הולכת ברחוב היא
 מקפדת, הרי זה חוצץ. ולפיכך גננת שצובעת או מצירת לילדי הגן, וידיה צבועות וכדומה, ובהיותה בגן
 אינה מקפדת [דהוי כאומן שידי צבועות, כדלהלן סעיף יז], אבל כשהולכת ברחוב מקפדת, אפשר
 דנחשב "לפעמים מקפדת", ועליה להסיר את כל הצבעים והדבקים לפני טבילתה (חוט שני סק"ג אות
 טז).

⁷ עדשות מגע, ו"א שאינן חוצצות כיון שהמים נכנסים תחתיהם, ורק לכתחילה יש להסירן קודם
 הטבילה [כדעת הרמ"א] (אג"מ ח"א סי' קד). ו"א שיש לחוש שמא עצמה עיניה ביותר, וצריכה לחזור
 ולטבול, אא"כ כבר לנתה עם בעלה דאז יש להקל [כדלהלן סעיף לט]. עדשות מגע רכות בדרך כלל אינן
 מהודקות ביותר, ומיהו אם יש חשש שהן מהודקות יש לברר אם אכן כך המציאות, דאז אפשר שיש
 לחוש אף בדיעבד (שו"ת שבה"ל ח"ב סי' צז ושיעורי שבה"ל סעיף ז סק"ב). ו"א שעדשות מגע חוצצות
 אף בדיעבד (מנחת יצחק ח"ו סי' פט, הגרש"ז אויערבך מובא בנשמת אברהם ח"ד עמ' קט, הגר"ש
 אלישיב מובא באוצרות הטהרה עמ' תתקיב, חוט שני סק"ג אות יד). עדשות שיכולות להשאר בעין
 לזמן מרובה, ו"א שאם גם היא עצמה רגילה להשאירן לזמן מרובה, אינן חוצצות (הגרש"ז אויערבך
 שם), ו"א שאף עדשות אלו חוצצות (חוט שני שם), ועי' לקמן הערה 27.

⁸ לפיכך נקודות שחורות שומניות המצטברות בגומות שבפניה, אם אינה מטפלת בזה להסירן, חשיב
 אינה מקפדת. ואף אם טיפלה בהם קודם נישואה, וכעת אינה מטפלת בזה רק מחמת חוסר זמן וכדומה,
 מ"מ מיקרי אינה מקפדת, ואף אם רוב הנשים מטפלות בזה, כיון שגם אצל הרוב ישנם זמנים או מצבים
 שאינן מקפידות על כך, ממילא במצב זה אין רוב שמקפידות (חוט שני סק"ג אות טו), ואמנם דבר
 שמקפדת עליו, אלא שעתה אינה יכולה להסירן, כגון מחמת איסור שבת, מיקרי "מקפדת", וחוצץ (שם
 אות יא). ולענין דבר שיש בו צורך רפואי, ראה להלן סעיף י.

⁹ וכן דבר רפוי שאינו חוצץ, יש להסירו לכתחילה (סד"ט ס"ק ו, וראה עוד להלן סעיף כג). וכן צבע או
 יוד העשוי לרפואה או צבע של עט וכדומה שאין בו אלא חזותא בעלמא שאינו חוצץ [ראה להלן סעיף
 יז], מ"מ לכתחילה יש להסירו קודם טבילה (חוט שני סק"ד). ובכל אלו שצריך לכתחילה להסירם, אם
 לא הסירתם וטבלה, כל שלא לנתה, אם יכולה בקל לטבול שוב, עדיין חשיב לכתחילה, ותטבול שוב
 (הגר"ש אלישיב מובא במשמרת הטהרה ח"ב סי' קצח סק"ז, אמנם עי' לקמן הערה 18 החולקים),
 ואמנם אשה שהשתדלה להסיר את אחד מהדברים הנ"ל [כגון שרחה היטב בסבון וכדומה], ולא

ב. 'אלו הדברים שחוצצין, חוטי צמר וחומי פשתן ורצועות שכורכין בהם השיער בראש¹⁰, לא תטבול בהם עד שתרפם, וואם הם בתוך קליעת שיערה אינו מועיל בהם רפיון¹¹. וואם הם כרוכים בשאר מקומות בגוף, לא תטבול בהם עד שתרפם, חוץ מאם הם כרוכים בצואר, שאינם חוצצין, לפי שאינה מהדקן, אבל קטלא, שהיא רצועה חלקה ורחבה שכורכת סביב צוארה, חוצצת, מפני שהונקת עצמה בחוזק כדי שיהיה בשרה בולט ותראה בעלת בשר, ומתוך שהרצועה חלקה ורחבה אינה מזיקתה:

- ה. שחוצצין - ואשה שהניחה ספוג באזנה לשאוב הזוהמה, ושכחה ליטלו בשעת טבילה, יתכן שלא נכנסו מים באזנה, ועל כן תטבול שנית בלא ברכה (פני אריה בפת"ש)¹².
- ג. 'אם החוטין האלו חלולים, עשוי מעשה רשת, אינם חוצצין:
- ו. אינם חוצצין - משום שהם רפויים מאד, והמים נכנסים תחתיהם¹³ (ש"ך)¹⁴.
- ד. 'חוטי שיער¹⁵ אינם חוצצין. הגה: וואם היו מוזהבות, חוצצין, דמקפדת עליהם שלא תטנפם, וכן אם היו מטונפים תחלה, מקפדת עליהם שלא תתלכלך מהן במים, וחוצצין¹⁶:
- ז. אינם חוצצין - כיון שאינם מתהדקים על השערות, אלא רק נכרכים (ט"ז).
- ח. ואם היו מוזהבות וכו' - דין מוזהבות ומטונפים קאי גם על סעיף ג בחוטים חלולים (ש"ך).
- ט. דמקפדת וכו' שלא תטנפם וכו' שלא תתלכלך מהן וכו' - ולפיכך מקפדת להסירם, והווי חציצה (ט"ז). ו"א דאף שהחוטים רפויים, מ"מ כל דבר רפוי שמקפדת עליו, הוי חציצה¹⁷ (ראשונים בפת"ש), ולדיעה זו ה"ה דבר רפוי על רוב הגוף, אף אם אינה מקפדת, חוצץ (לבוש בפת"ש). ו"א שאין לחוש בדבר רפוי לחציצה, אלא כאן חששו חז"ל שמא לא תטבול כראוי, כדי שלא יתקלקלו חוטי הזהב, או שלא תתלכלך מהחוטים (פרישה בפת"ש). וכן עיקר, ומ"מ לכתחילה יש לנהוג להסיר כל דבר רפוי, אבל אם כבר טבלה אין להחמיר כלל¹⁸ (לבושי שרד בפת"ש). ו"א דבמקום שיש עוד צד להקל, יש להקל לכתחילה (סד"ט בפת"ש).
- ה. 'שתי שערות או יותר שהיו קשורים כאחד קשר אחד, אינם חוצצין. הגה: וואין חילוק בין אם קשר ב' שערות עם שתי שערות, או שקשר ב' שערות בפני עצמן. וישערה אחת שנקשרה, חוצצת, והוא שתהא מקפדת עליה, אבל אם אינה מקפדת עליה עלתה לה טבילה, ו"עד שיהא¹⁹

הצליחה יותר להסירו, או בשבת ואי אפשר להסירו מחמת איסור שבת, מותר לה לטבול כן, ואינה צריכה לדחות טבילתה, ובלבד שדברים אלו אינם חוצצים (חוט שני סק"ד).

- ¹⁰ לענין כינים בשערות, ראה להלן סעיף מז.
- ¹¹ קליעת שיער, אף אם אין בה חוטים, יש לחוש שהמים לא נכנסים בין השערות, וכן מצד החפיפה יש לסתור את הקליעה ולסרק את השיער. וכשחל טבילתה בשבת, יש לסתור את הקליעה לפני שבת (פמ"ג אר"ח סי' שג משב"ז סק"א), ויכולה לסתור הקליעה בשבת ע"י נכרית (ראה משנ"ב שם סק"ד). אמנם אשה האוספת שערותיה וקושרת אותן בחוט וכדומה, אין זה בכלל קליעת שערות, ומותר להסיר החוטים בשבת [אבל לא להתיר קשרים שבשערות, דהווי איסור גזוז] (חוט שני סק"ה).
- ¹² אשה שאסור שיכנסו מים באזנה, יכולה להכניס צמר גפן לא מהודק, לתוך האוזן, ולהוציאו בזריזות תיכף ומיד אחר הטבילה טרם שהמים יספיקו להגיע לבשר האוזן (הגרש"ז אויערבך מובא בנשמת אברהם ח"ב סי' קצח הערה יב, עיי"ש עוד). וכן יכולה לטפטף שם כמה טיפות שמן [עדיף שמן דגים], ואין בזה משום חציצה בטבילה (הגר"מ הברשטם בדברי משה סי' נז-נט, וראה גם לקמן אות 50).
- ¹³ ומ"מ לכתחילה אין טובלים אפילו עם דבר רפוי, כמבואר לעיל ברמ"א סעיף א. ולענין טבילה בבגדים, עיי' לקמן הערה 118.

¹⁴ בזמננו מצוי בגד העשוי מעשה רשת, אבל סביב הבגד יש חוט שע"י קושרים ומהדקים אותו על הראש, ופשיטא שאם החוט מהודק הוי חציצה [לכתחילה, אמנם אם הוא מהודק כל כך באופן שיש לחוש שאחרי הטבילה חלק מן הגוף נשאר יבש, הרי זה חציצה אף בדיעבד] (חוט שני סק"ו).

¹⁵ היינו חוטים העשויים משיער.

¹⁶ דין שערות הצבועות לנוי יבואר להלן סעיף יז.

¹⁷ יש מבארים דהווי חומרא דחז"ל והחמירו דוקא אם מקפדת עליו בשעת טבילה (סד"ט סק"ג).

¹⁸ וכן עיקר (חוט שני סק"ח). וראה גם להלן סעיף כג.

¹⁹ כיון ששיעור "מיעוט שאינו מקפיד" בשערות נמדד בשערות לבדן, ולא יחד עם כל הגוף, ולפיכך אם יש חציצה על רוב השערות, הרי זו חציצה על "רוב" ומעכב אף כשאינה מקפדת. ואם יש חציצה על רוב כמות השערות, אך בכל שיערה הוא רק על מיעוט שלה, כגון שברוב השערות יש קשר אחד בכל שיערה, ו"א דאין זה נחשב רוב (שו"ת אבני נזר סי' רסג סק"ד), ו"א דזה נחשב רוב שערות, ומעכב (חוט שני סק"ט). וכתבו הפוסקים שכל מקום קיבוץ שיער נמדד לבדו, לפיכך שיער הראש נמדד לבדו, ושיער שבגוף כל מקום קיבוץ שיער נמדד לבדו, כגון רוב שיער בית השחי, או רוב בית הסתרים וכדומה

רוב שיערה קשור נימא נימא בפני עצמו²⁰:

י. ואין חילוק וכו' - וכן שיערה אחת שנקשרה, אין חילוק בין אם קשורה לחברתה, או קשורה בפני עצמה, בכל ענין חוצצת (ש"ך).

יא. והוא שתהא מקפדת עליה - וכן אם דרך רוב בני אדם להקפיד על כך, אע"פ שהיא אינה מקפדת, הרי זה חוצץ, כדלעיל סעיף א (ש"ך).

ו. ^טשיער שכנגד הלב ושזוקן הנדבק זה בזה מחמת זיעה, חוצץ, שבראש ושבבית השחי, אינו חוצץ²¹, ושבאותו מקום, באיש אינו חוצץ, ובאשה, בנשואה חוצץ², בפנויה אינו חוצץ. הגה: ^{כא}ואותן שיש להן כמין קליעות שערות דבוקות זו בזו, ונעשית בלילה על ידי שרד וסכנה להסירם, לא הייצו²².

יב. {ושבבית השחי} אינו חוצץ - לפי שאין מקפידים עליו²³ (ש"ך).

יג. בנשואה חוצץ - לפי שמקפדת שלא תתגנה על בעלה (ש"ך וט"ז). ואפילו אם בעלה אינו מקפיד על זה, הרי זה חוצץ, כיון שרוב נשואות קפדי (ט"ז)²⁴.

יד. קליעות שערות - קליעות אלו נקראות בלשון אשכנז "מארצעפ" או "מארלאקין", ובלשון פולין ורוסיה "קאלטיניש" (ש"ך).

טו. דבוקות זו בזו - היינו אפילו אם רוב שערות דבוקות (פנים מאירות בפת"ש). אבל אשה שעושה "מארלאקין" לרפואה, ע"י שמפזרים בראשה סמים כתושים כמו קמח, ועי"ז השערות מסתבכות, ואם ידיחו השערות אח"כ במים, השערות לא תהיינה מסובכות ויחזור החולי, אם רוב שערותיה נקלעות, אין להקל, אבל אם רק מיעוט נקלעות ורופא מומחה אומר שיעלה לה רפואה עי"ז, יש להקל (פנים מאירות וסד"ט בפת"ש). והיינו דוקא ע"י סמים, אבל לדבק שעה בשערותיה לצורך רפואה, פשיטא דחוצץ ואין להקל כלל (חת"ס בפת"ש)²⁵.

טז. לא חייצי - ומ"מ צריכה לשהות במים עד שיכנסו המים היטב בכל שערותיה (חמודי דניאל בפת"ש).

ז. ^{כב}לפלוף (פירוש צואת העין) שחוץ לעין חוצץ²⁶, ^{כג}אפילו הוא לח, ^{כד}ולפלוף שבעין אינו חוצץ, ^{כה}ואם הוא יבש, חוצץ, והוא שהתחיל להוריק²⁷:

(תפארת למשה ד"ה בב"י דף רכג, חכמ"א כלל קיט ס"ג). וכן גבות העיניים, וריסי העיניים, אבל השערות שבפרקי האצבעות לא חשיב מקום כינוס שיער (חוט שני סק"ט). ויש מצדדים דדוקא שיער הראש נמדד לבדו, אבל שאר מקומות שבגוף אינם חשובים כמקום בפני עצמו, ונידונים יחד עם שאר הגוף (שו"ת שבה"ל ח"ו סי' קלה סק"ה). ולפי המחמירים כאן, אשה שרגילה להזיע, יש לה להזהר בפרט בימות הקיץ שלא ידבקו שערותיה, ובפרט אם איזה זמן בין החפיפה והטבילה שיתכן שתתייבש הזיעה שבשערות, ועליה לנקות מקומות הללו היטב קודם הטבילה [דאף אם אינה מקפדת מ"מ אפשר דחשיב "רובו"]. אשה שנדבקו שערותיה ע"י משחה או תחבושת וכדומה, הרי זה נחשב מקפדת, וחוצץ אף אם הוא על מיעוט השערות (חוט שני סק"א אות ז-ח).

²⁰ ולענין שיער העומד ליקצץ, ראה להלן סעיף כא אות 69.

²¹ ראה לעיל סעיף ה אות 19 לענין אשה שנדבקו שערות בגופה מחמת זיעה או ע"י משחה.

²² לענין קליעת שערות רגילה, ראה לעיל סעיף ב אות 11.

²³ וכן פסק החכמ"א כלל קיט ס"ה. ויש שנוקט עפ"י הראשונים דאשה מקפדת על שיער בית השחי שלא יהא דבוק, ולפיכך חוצץ (סד"ט סק"ח). ולמעשה, לכתחילה יש לחוש לכך, ותסרק את השיער שם כדי שלא יהא דבוק, ובדיעבד אם רק מיעוט שיער דבוק, יש להקל כשו"ע. וכן בשעת הדחק, כגון בליל שבת שאינה יכולה לסרק השיער, יש להקל במיעוט שיער דבוק בבית השחי (חוט שני סק"י).

²⁴ בנות ספרד נהגו לגלח את שיער מקום הערוה לפני הטבילה, ובדיעבד אם שכחה ולא גילחה, אינו חוצץ (ברכי יוסף). ובליל שבת, אם שכחה לגוזז השערות קודם שבת, אין לה לדחות טבילתה מחמת זה (חוט שני סק"י). וראה גם להלן סעיף כא אות 69.

²⁵ אשה שעברה ניתוח בראש, אין להתיר לה לטבול עם כיסוי על מקום הניתוח כדי שלא יכנסו בו המים, אף אם הוא על מיעוט שערותיה (חוט שני סק"א).

²⁶ ולפיכך לפלוף בצדי העין, וכן הדבוק על ריסי העינים, הרי זה חוצץ. ואמנם לפלוף יבש שחוץ לעין, ואינו דבוק כל כך, אם הוא באופן שמים נכנסים תחתיו, אינו חוצץ (חוט שני סק"ב אות ב-ד).

²⁷ טיפות עינים שמניחים בתוך העין, אינו חוצץ. לענין עדשות מגע, ראה לעיל סעיף א אות 7. טבלה עם משקפים, יש לחוש שהם מהודקים, וצריכה לחזור ולטבול. גוף זר ואפילו קטן כגרגיר חול, שנמצא בתוך העין, הרי זה חוצץ [כגון ריס] (חוט שני סק"ב אות ה-ח). לענין איפור בעינים, ראה להלן סעיף יז.

- יז. לפלוף - ולענין לפלוף יבש שבתוך החוטם, מה שהוא בתוך החלל הפנימי פשיטא שאינו מעכב כלל, ורק במקום שדרכו להיות מגולה לפעמים, כגון תוך העין ובית הסתרים וקמטים²⁸, ונכון ליהרהר מאד על שפת החוטם בפנים שלא יהא בו לפלוף יבש (רמ"ע מפאנו ברע"א).²⁹
- יח. חוצץ - י"א דהיכא שאפשר שתטבול שנית, יש להחמיר, אבל היכא דלא אפשר, יש להקל דלפלוף יבש בתוך העין אינו חוצץ³⁰, וכן בדינים דלהלן בסעיפים ח-ט לענין כחול וגלד (ש"ך).
- ה. כ"כחול שבעין אינו חוצץ, ושחויץ לעין חוצץ,³¹ ואם היתה פותחת ועוצמת (פירוש וסוגרת) עיניה תדיר, אף שחויץ לעין אינו חוצץ:
- יט. כחול - כחול שניתן לרפואה, חוצץ³¹, ושניתן לנוי אינו חוצץ³². ונהגו בנות ישראל שאין סכות שמן בשעת טבילה כלל³³ (ש"ך).
- כ. ואם היתה פותחת וכו' - היינו שמנהגה כך (ט"ז).
- ט. כ"הים יבש שעל המכה, חוצץ³⁴, כ"וריר שבתוכה, אינו חוצץ. ל"יצא הריר מתוכה³⁵, כל תוך ג' ימים לח הוא ואינו חוצץ, לאחר מכאן, יבש הוא וחוצץ³⁶. לפיכך אשה בעלת חמטים צריכה לחוף במים עד שיתרכבו³⁷:
- כא. וריר שבתוכה - היינו שהוסר הגלד מעליה³⁸ (ט"ז).³⁹
- כב. כל תוך ג' ימים - נראה דהיינו ג' ימים מעת לעת, והמיקל כן לא הפסיד, והמחמיר לומר מקצת היום ככולו, תבא עליו ברכה (חת"ס בפת"ש)⁴⁰.
- כג. לאחר מכאן וכו' - וכן אשה שהקיזה דם, תוך ג' ימים אינו חוצץ, מכאן ואילך חוצץ כל זמן שהגלד עליו עד שיתרפא כהוגן (ש"ך וט"ז). וי"א דאשה שיש לה גלד, צריכה להסירו קודם הטבילה, ואין להקל בזה אף אם כואב לה הרבה⁴¹ (ט"ז).
- י. ל"רטיה שעל המכה, חוצצת⁴²:

²⁸ היינו כגון בית השחי ותוך הפה וכדומה, כמבואר להלן סי' קצט ס"א ס"ק א.

²⁹ וה"ה לענין האוזן, השעוה שבו מעכבת רק במקום שדרכו להתגלות לפעמים, אבל מה שבתוך האוזן בפנים, אינו מעכב כלל (חכמ"א כלל קיט ס"ז). וה"ה בצואה, אם יצא קצת מפי הטבעת, הרי זה חוצץ (חוט שני סק"ב). וכן יש להזהר בטבור, ובחורי האוזניים העשויים לעגילים. ואם טבלה וחזרה לביתה, ומצאה צואת החוטם הניכר כלפי חוץ, ויודעת שמקפדת עליו, בדיעבד אינו חוצץ (הגר"י פ"ש מובא בפתחי מגדים עמ' תקמו), וי"א שכיון שמקפדת, צריכה לחזור ולטבול (הגר"מ הלברשטם מובא בפתחי מגדים עמ' תקמו). וראה להלן סעיף מג, בדין בית הסתרים ומקום בלוע.

³⁰ אבל דעת המחבר משמע שהוא לעיכובא.

³¹ דין כחול שניתן לרפואה לא הובא בפוסקים, ומשמע שסוברים להקל אף בכחול שניתן לרפואה, ויש להקל כן בעת הצורך (בדה"ש ס"ק סב). וראה להלן סעיף י לענין דבר הניתן לרפואה.

³² לענין איפור שניתן לנוי, ראה להלן סעיף יז.

³³ וכן משחות שיש בהן ממשות, הרי הן חוצצות (חוט שני סק"ג). ואמנם מותרת לחפוף ראשה במרכך שיער [קונדישנר] (מראה כהן עמ' צו). אם צריכה לסוך אבר אחד לצורך רפואה, כגון מחמת "אגזמה", מותרת לסוכו בשמן קודם הטבילה (הגר"מ הלברשטם מובא בפתחי מגדים פט"ו סל"ז).

³⁴ הוא הדין אם הדם אינו יבש לגמרי, אלא נסרך, כלומר שאם תוחבים בו אצבע, נמשך ממנו חוט של דם, הרי זה חוצץ, כדלהלן סעיף טז.

³⁵ היינו שהריר התחיל להקשר ולהתעבות (בדה"ש ס"ק עג).

³⁶ שריטות בגוף, וכן מקום שנעשו שם זריקות, ונעשה שם ריר וגלד, דינו כדין הריר שבתוך המכה המוזכר כאן, ואם נצבר שם דם והתייבש, הרי זה חוצץ (חוט שני סקט"ו אות ג).

³⁷ ודע, דאם היתה שערה דבוקה בגלד, הרי זה חוצץ, כדלהלן סעיף מד.

³⁸ שטבע המכה שמתקרב ומתעבה על פניו, וקרישה זו נקראת גלד, ואם הוסר הגלד ונראה הריר שבתוך המכה, אין הריר הזה חוצץ כיון שהוא לח (בדה"ש ס"ק עב).

³⁹ בועות שתחת העור, הממולאות מים או מוגלה, והעור סגור וחתום מכל צדדיו, אין זה חציצה. אמנם אם נפתח העור, כפי שמצוי בכוויות, יש לקלף את העור היבש עד כמה שאפשר, והיתר אינו חוצץ (חוט שני סקט"ו אות י). וראה עוד להלן סעיף כב אות 74 לענין קילופי עור.

⁴⁰ ג' ימים אלו מונים אותם מעת יציאת הריר, ולא מעת שארעה המכה (ערוה"ש סל"ג, חוט שני סקט"ו אות ב).

⁴¹ וי"א שאם כואב לה מאד, די לרככו היטב במים (סד"ט סקכ"ג). ולמעשה, כשיש גרב קטן שאפשר להסירו בנקל, אז יש להסירו, אבל בשאר גרב, אין להסירו כיון שע"י הסרתו יצא דם או ריר ויתכן שיחצוץ, אלא יש לרככו במים (שיעורי שבה"ל בט"ז סק"ד). וה"ה אם הסרת הגלד תגרום להשאת צלקת, אין צורך להסירו, אלא תרככו במים. והריכוך יהא במים חמים (חוט שני סקט"ו אות ו-ז).

יא. ⁴² לחיץ או קוץ התחוב בבשר, אם נראה מבחוץ, חוצץ, ואם אינו נראה, אינו חוצץ: כד. אם נראה מבחוץ וכו' – "נראה מבחוץ" היינו כשהוא שוה לבשר⁴³, ו"אינו נראה" היינו כשהוא משוקע בבשר, אף אם אפשר לראותו⁴⁴ (ש"ך⁴⁵).
 כה. חוצץ - אמנם אם עלה עליו קרום של בשר, אינו חוצץ, אפילו אם נראה תחת הקרום (ט"ז).
 יב. ⁴⁶ לגלכוכי צואה שעל הבשר מחמת זיעה⁴⁶, אינם חוצצין, ⁴⁷ נגלד כגליד⁴⁷, חוצץ: יג. ⁴⁸ מלמולין שעל הבשר, חוצצין:
 כו. מלמולין - פירוש, כשהאדם מגבל טיט או לש עיסה, ומשפשף ידיו זו בזו נופל מהן כמו חוטיץ, אם נופלין על בשרה, חוצצין⁴⁸ (ש"ך וט"ז).
 יד. ⁴⁹ טיט היון, וטיט היוצרים, וטיט דרכים הנמצא שם תמיד אפילו בימות החמה, כל אלו חוצצין, ושאר כל הטיט, כשהוא לח אינו חוצץ שהרי הוא נמחה במים⁴⁹, וכשהוא יבש, חוצץ, (מ"מיהו אם היא מקפדת אפילו בדבר לח חוצץ)⁵⁰:

⁴² ולפיכך אין לטבול עם תחבושת, או פלסטר וכדומה, ועליה להסירם קודם טבילה. וה"ה בגבס כמבואר להלן סעיף כג. ואף שהאשה רוצה בדברים אלו שיהיו על גופה לצורך הרפואה, מ"מ נחשב דבר שמקפידים עליו, כיון שבאמת רוצה להסירו אלא שאינה יכולה (חכמ"א כלל קיט ס"ח ובבינת אדם אות יב, וכן הסתפק במשנה אחרונה מקוואות פ"ט מ"ג, אג"מ ח"א סי' צז ענף ו). ואף ברטיה שדבוקה עליה למשך כמה חודשים, ולא ניתן להסירה בתוך הזמן, אין להקל (כתב סופר סי' צא). ויש מקילים באופן זה שסכנה להסיר הרטיה בתוך הזמן, או שיש בכך כאב גדול, דבאופן זה די להדיח מקום הרטיה במים חמים ולטבול (דברי חיים ח"ב סי' סה, וכפי שצדד בשו"ת כתב סופר סי' צא), ויש שהקל בזה דוקא ברטיה שעתידיה להשאר עליה לעולם, או לכל הפחות חצי שנה (אבנ"ז סי' רנג), ויש שהיקל אף אם ישאר שבעה ימים (חלקת יואב סי' ל). ולענין מעשה, הדבר תלוי בכל מקרה לגופו, ותעשה שאלת חכם. ולענין תחבושת וכדומה בבית הסתרים, ראה להלן סעיף מג.

ולענין תפרים שעושים הרופאים, וצריך להוציאם אחר זמן, החוט חוצץ (אג"מ ח"ב סי' פז, קובץ תשובות ח"א סי' פא, הגרש"ז אויערבך מובא בנשמת אברהם ח"ב סי' קצח הערה ה, שיעורי שבה"ל סי"א סק"ג, חוט שני סק"ג ס"ק לא) [וגם לא מועיל לחתוך החוט הבולט מעל העור, כמבואר להלן סעיף יא אות 43]. אבל תפרים הנמסים מאליהם, ו"א שאינם חוצצים (הגרש"ז אויערבך מובא במראה כהן עמ' קפג, שיעורי שבה"ל הנ"ל, בדה"ש סעיף כג ביאורים ד"ה באגד), ו"א שאף הנמסים חוצצים (חוט שני הנ"ל, הגר"ש אלישיב מובא במראה כהן עמ' קטו).

⁴³ ולפיכך תפרים שעושים הרופאים, אף אם יחתכו את החוטים עד גובה הבשר, הרי הם חוצצים, דמ"מ במקום השווה לבשר הוי חציצה, וה"ה שאר התקנים רפואיים. אבל תפרים בצואר הרחם כגון מה שמצוי שתופרים אחרי לידה, אינו חוצץ, דהוי בלוע (חוט שני סק"ז). ובתפרים בעקירת שיניים, בשעת הדחק אפשר להקל לחתוך החוט עד שווה לבשר, וצריך שאלת חכם (שיעורי שבה"ל סק"ג), ו"א שאם התפרים הינם בעומק ואינם נראים, אין זה חציצה, אבל אם התפרים נראים, עדיף לדחות את הטבילה (אג"מ י"ד ח"ב סי' פז, הגרש"ז אויערבך מובא בשערי טבילה ס"ח לה). וראה עוד לעיל סעיף י אות 42 לענין תפרים. ולענין סתימות בשיניים וכדומה, ראה להלן סעיף כד אות 81.

⁴⁴ ו"א דהיתר בדבר המונח בעומק הבשר הוא רק אם עתידים להשאירו שם ולא להוציאו (תשובה מאהבה ח"ג סי' שסו על הש"ך סקט"ז, הובא בדרכ"ת ס"ק מה ובקיצור שו"ע סי' קסא ס"ד, גלות עליות מקוואות פ"י מ"ח פסקא ד), אמנם האחרונים מצדדים להקל בזה אף בדבר שעתידים להוציאו (שו"ת רע"א סי' ס, שו"ת רב פעלים ח"ב י"ד סי' כח וח"ג י"ד סי' טז, שו"ת שבה"ל ח"ב סי' צד). ולפיכך אשה שעשו לה הרופאים נקב עמוק לניקוז מוגלה, ושמו לה צמר גפן בעומק הנקב, וציוו עליה שלא להוציאו, ויש חשש סכנה להוציאו, אפשר להקל לטבול כך (שבה"ל שם). וה"ה אם יש לה חתך, ובתוכו איזה סיב של בגד או לכלוך, אינו חוצץ. אמנם זהו דוקא בחתך שעתידי להסגר לכשיתרפא, אבל חתך שעתידי להשאר פתוח קצת גם כשיתרפא, אין בזה היתר של "אינו נראה", ואם יש בחתך זה סיב או לכלוך, הרי זה חוצץ. ויש להזהר בזה אם יש ממשות של "יוד" בתוך חתך זה, הרי זה חוצץ, ומ"מ ע"י שריה במים חמים, יורדת הממשות, והנשאר הוי חזותא בעלמא (חוט שני סקט"ו אות יב-יג). ראה להלן אות 55 דין חזותא בעלמא. אשה חולת לב, ששמו לה הרופאים קוצב לב, הוי בלוע ואינו חוצץ (שיעורי שבה"ל סק"ג). לענין טבעת ברחם, ראה להלן סעיף כה ס"ק מח.

⁴⁵ בש"ך לפנינו נדפס "ונראה לחומר", והוא ט"ס וצ"ל "ונראה לקולא" (סד"ט סקכ"ה).

⁴⁶ היינו לכלוך שנעשה על הבשר מהזיעה (שיעורי שבה"ל סק"א).

⁴⁷ היינו כשיש זיעה מרובה על בשרו היא מתייבשת ונעשית כמין גלד (ר"ש מקוואות הובא בב"י).

⁴⁸ ולא רק מלמולים של בצק, אלא אף מלמולין שנעשים מזיעה, חוצצים (חוט שני סק"ט).

⁴⁹ למעשה אין אנו בקיאים במיני הטיט, ולפיכך יש להחמיר בכל טיט אפילו הוא לח (סד"ט ס"ק ל). וטיט לח בשיעור שפרה שוחה ושותה ממנו, אפשר דאינו בכלל זה (שיעורי שבה"ל סק"ב). וחול ים, אינו חוצץ, כיון שהוא דק מאד (שיעורי שבה"ל סוף סעיף לג). ולענין לטבול עם אבק על הרגלים, ראה להלן סעיף מה.

מה. ¹¹⁷גלא תטבול באבק של רגליה. ואם טבלה, ¹¹⁸יש מי שאומר שאינו חוצץ, ¹¹⁹ויש מי שאומר שחוצץ אלא אם כן שפשפה או שטבלה בחמין:

סת. שאינו חוצץ - אמנם נשים שקוצותם תלתלים, ונפזר על ראשיהן אבק לבן שקורין פוד"ר¹¹⁷, הרי זה חוצץ לכו"ע, דאף שעשוי לנוי, מכל מקום מיד כשנכנסות למים כבר אינו נוי (פני אריה בפת"ש).

מו. ¹²⁰נדה שטבלה בבגדיה, מותרת לבעלה:

סט. מותרת לבעלה - דוקא אם הבגדים רחבים ורפויים עליה, אבל אם הבגדים מהודקים, לא עלתה לה טבילה (ש"ך)¹¹⁸.

מו. ¹²¹מין כנים שדבוקים בבשר ונושכים בעור במקום שיער ונדבקים בחוזק בבשר, צריך להסירן על ידי חמין ולגורדן בצפורן, ואם אינו יכול להסירן, אינו חוצץ:

ע. ונדבקים בחוזק בבשר - ונקראים בלשון אשכנז "פילץ לייז" ¹¹⁹(ש"ך). וכן אותן כנים קטנים מתים הדבוקים בשיער, צריך להסירן, דהווי חציצה (חמודי דניאל בפת"ש)¹²⁰.

עא. צריך להסירן וכו' - וכל שיכולה להסירן ולא הסירה, הרי הם חוצצים אף בדיעבד (ש"ך). מה. ¹²²נדה שטבלה בלא כוונה, כגון שנפלה לתוך המים או שירדה להקר, הרי זו מותרת לבעלה. הגה: ¹²³ויש מהמירין ומצריכין אותה טבילה אחרת, ויש להחמיר לכתחלה. יש שכתבו שיש לאשה להיות צנועה בליל טבילתה, וכן נהגו הנשים להסתיר ליל טבילתן שלא לילך במהומה או בפני הבריות, שלא ירגישו בהן בני אדם¹²¹, ומי שאינה עושה כן, נאמר עליה ארור שוכב עם בהמה (דברים כז, כא). ¹²⁴ויש לנשים לזוהר כשיוצאות מן הטבילה שיפגע בה חברתה¹²², שלא יפגע בה תחילה דבר טמא או עובד כוכבים, ואם פגעו בה דברים אלו, אם היא יראת שמים תחזור ותטבול¹²³. ועיין לקמן סוף סימן ר"א אם מותר להטיל חמין למקוה או אם מותר לרחוץ אחר הטבילה:

עב. ויש מחמירין - אך אם אנסתה חברתה וטבלה, הוי טבילה לכל הדיעות כי כוונת חברתה מהני לה (ט"ז וש"ך). ודוקא חברתה, אבל איש לא מהני (חמודי דניאל בפת"ש). ואם ירדה להקר, ובעודה במים כיוונה לטבילה, אך לא הגביה רגליה מהקרקע, יש להקל שהמים שקדמו לרגילה

¹¹⁷ ולענין ג'ל וספריי, לכאורה תליא בנדון של דבר שיש בו ממשות והאשה רוצה בו לנוי, הובא לעיל סעיף יז אות 55.

¹¹⁸ והיום כמעט לא שייך שאחד הבגדים לא יהיה מהודק באיזה מקום, ואם טבלה בבגדים צריכה לטבול שוב בברכה, והברכה הראשונה היתה לבטלה (שיעורי שבה"ל בש"ך ס"ק נו). וכן אם טבלה עם "בגד ים" לא עלתה לה טבילה (מנחת יצחק ח"ד סי' לה, שו"ת בצל החכמה ח"ב סי' מב). טבלה עם נעלי בית, ראה דינה לעיל סעיף לא אות 100.

¹¹⁹ לכאורה כוונתו לכעין קרציות המצויות כיום בבעלי חיים שהן נדבקות בחוזק לבשר ומוצקות דם (מעדני אשר נדה סי' פח).

¹²⁰ וכן ביצי כינים שנדבקים בשיער, חוצצים (שערי טוהר שער יח סכ"ו). אבל שאר מיני כינים, אינם נדבקים בגוף, והמים נכנסים בהם, ואינם חוצצים (הג' שערי דורא הל' נדה סי' יב, סד"ט ס"ק פח). ולמעשה כשיש כינים וביצים, יש לסרק במסרק סמך וכדומה להסיר כל מה שיכולים, ויש לעשות כל דבר שיכול להועיל אם אינו כרוך בהוצאה וטירחה גדולה, ואם עשו כן אין השאר חוצץ (שיעורי שבה"ל סק"א). וי"א שאין להסתמך על סירוק לבד, אלא יש להשתמש בתכשיר [להתחיל כמה ימים קודם], באופן שיש להניח שהכינים כבר לא פעילות וכן ביצי הכינים התקלקלו, או שעכ"פ אינם דביקות יותר (יסוד הטהרה עמ' נו ועמ' קצב). ויל"ע היכא שסברה שאין לה כינים, ולא בדקה וטבלה, ואח"כ מצאה כינים או ביצים, לא עלתה לה הטבילה, ואפילו שמשוה רח"ל צריכה לטבול שנית. ראה מעדני אשר נדה סוסי" פח.

¹²¹ בליל שבת, אם צריך שהבעל יתפלל ביחידות בבית, כדי שיוכל לשמור על הילדים ולא ירגישו בטבילתה, מותר. והכל לפי הענין (חוט שני ס"ק מג). וראה עוד לעיל סי' קצז ס"ב אות 91.

¹²² יש גורסים "שנוגעת בחברתה", הלכך טוב שתבא לקראתה כשעולה מהטבילה, וגם תגע בה (סד"ט ס"ק צא).

¹²³ ואם פגעה תחילה בחברתה, ואח"כ פגעה בדברים אלו, אינה צריכה לחוש (מהרי"ל מנהגים הל' נדה עמ' תקצה, סד"ט ס"ק צא). אשה שאינה עתידה לשמש בלילה הטבילה, אין לה לחוש בפגיעות אלו (לבוש, סד"ט ס"ק צא).

קודם שכיוונה מהני (לבושי שרד בפת"ש). ואשה שבעלה היה חולה, וטבלה בכדי שתוכל ליגע בו ולא כיוונה לתשמיש, אותה טבילה מועילה גם לתשמיש¹²⁴ (חמודי דניאל בפת"ש).
עג. ומצריכין אותה טבילה אחרת - מיהו לא תברך כשתחזור ותטבול (ש"ך).
עד. ויש להחמיר לכתחילה - היינו שלכתחילה תחזור ותטבול בכוונה, אם אפשר¹²⁵ (ש"ך).
עה. ואם פגעו בה דברים אלו וכו' - כגון כלב, חמור, עם הארץ, גוי, גמל, חזיר, סוס, מצורע וכיו"ב. וי"א שאם פגע בה סוס, אדרבה יש בזה מעלה, ותלך ותשמש (ש"ך). ומש"כ "עם הארץ", היינו עם הארץ גמור, שאינו קורא קריאת שמע (חמודי דניאל בפת"ש). איש הפוגע באשה העולה מהטבילה¹²⁶, יאמר "שופך בוז על נדיבים, ויתם בתוהו לא דרך" (תהלים קז, מ), וי"א שיאמר "שופך בוז על נדיבים, ומזיח אפיקים רפה" (איוב יב, כא), הלכך יש לומר את שתייהם. ואם אינו אומר כן, אוחזתו רוח זנונים (ש"ך).

- א תורת כהנים פרשת אמור פרשה ד פ"ד ה"ז, רמב"ם פ"א ממקואות ה"ז.
 ב נדה סז ע"ב, עירובין ד ע"ב, סוכה ו ע"א, תוס' שם, רא"ש חולין פ"ח סי' טו, רמב"ם פ"א ממקואות הי"ב, וכ"נ דעת הרשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ז לא ע"א.
 ג ראב"ד בבעלי הנפש שער הטבילה סי' ב ה"י.
 ד רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ז לב ע"א, רבינו ירוחם נתיב כה רכד ע"ג.
 ה הגהות שערי דורא הל' נדה סי' יב.
 ו מתני' מקואות פ"ט מ"א.
 ז מתני' שבת נז ע"א.
 ח תוס' שבת נז ע"א, רא"ש שבת פ"ו ס"א.
 ט שבת נז ע"א, ורש"י שם.
 י שבת נז ע"א, ראב"ד בבעלי הנפש שער הטבילה סי' ג הל' א-ב, ר"ן שבת כו ע"א.
 יא מתני' מקואות פ"ט מ"א, שבת נז ע"ב.
 יב רא"ש שבת פ"ו ס"ב, רבינו ירוחם נתיב כו ח"ה רכד ע"ד.
 יג רש"י שבת נז ע"א, רבינו ירוחם שם.
 יד נדה סז ע"א, רמב"ם פ"ב ממקואות ה"ו, סמ"ג לאוין קיא לח ע"ד.
 טו רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ז לב ע"ב, ב"י בדעת הר"ן שבת כו ע"א.
 טז נדה סז ע"ב.
 יז רמב"ם שם.
 יח רא"ש נדה הל' מקואות סי' כו, רמב"ם שם בשם הגאונים, רבינו ירוחם נתיב כו ח"ה רכה ע"א.
 יט מתני' מקואות פ"ט משנה ב-ג.
 כ תוספתא הובא בר"ש סוף פ"ח דמקואות, ובהג' הגר"א לתוספתא מקואות פ"ו ה"ד הגיה כן בתוספתא.
 כא ראבי"ה סי' תתקצא, מרדכי שבועות סי' תשנא, אגור סי' אלף שצ, הג' שערי דורא הל' נדה סי' יב.
 כב מתני' מקואות פ"ט מ"ב.
 כג תוס' נדה סז ע"א, וכן נראה ברמב"ם פ"ב ה"א הי"ד וה"כ, סמ"ג לאוין קיא לח ע"ד בשם ר"ת.
 כד מתני' מקואות פ"ט מ"ד.
 כה נדה סז ע"א.
 כו נדה סז ע"א.
 כז רש"י שם.
 כח תוספתא הובא ברא"ש נדה הל' מקואות סי' כו.
 כט משנה מקואות פ"ט מ"ב ומ"ד.
 ל רא"ש נדה פ"י הלכות מקואות סי' כה, עפ"י נדה סז ע"א.
 לא משנה מקואות פ"ט מ"ב.
 לב משנה מקואות פ"י מ"ח.
 לג משנה מקואות פ"ט מ"ד.
 לד שם מ"ב.

¹²⁴ לענין אם יש לטבול כאשר אי אפשר לשמש, ראה לעיל סי' קצז ס"ב ס"ק יג.
¹²⁵ אמנם אם כבר עבר לילה, אינה צריכה להחמיר. ואם השעה מאוחרת וכבר נסגרו המקואות, הרי זה כעבר לילה (שיעורי שבה"ל סק"ו).
¹²⁶ אף אם אינו הראשון הפוגע בה, כל שמרגיש שעלתה מהטבילה (חוט שני ס"ק מד).

- לה משנה מקואות פ"ט מ"ב.
 לו משנה מקואות פ"ט מ"ב, וכביאור הרמב"ם פ"ב מהל' מקואות ה"א, וסמ"ג עשין רמח דף רמב ע"ב.
 לז רוקח סי' שעה, יראים סי' כו וסי' כח, מרדכי שבועות סי' תשמח.
 לה תוספתא מקואות פ"ו ה"ה, רמב"ם פ"ב מהל' מקואות ה"ב, רבינו ירוחם נתיב כו ח"ה רכד ע"ד.
 לט רמב"ם פ"ב מהל' מקואות ה"ב, רבינו ירוחם נתיב כו ח"ה רכד ע"ד.
 מ רשב"א בתורת הבית הקצר ב"ז ש"ז לב ע"א, ובשו"ת הרשב"א המיוחסות לרמב"ן סי' קכד, רא"ש נדה הל' מקואות סי' כז, רבינו ירוחם נתיב כו ח"ה רכה ע"א.
 מא זבחים עח ע"ב, רשב"א רא"ש ורבינו ירוחם הנ"ל.
 מב תוספתא מקואות פ"ו ה"ה, ר"ש מקואות פ"ט מ"ד, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ז לג ע"א, רא"ש נדה הל' מקואות סי' כו, רבינו ירוחם נתיב כו ח"ה רכד ע"ד.
 מצ משנה מקואות פ"ט מ"ב, תוספתא הנ"ל.
 מד רשב"א ורבינו ירוחם הנ"ל.
 מה רשב"א ורבינו ירוחם הנ"ל, ר"ן שבועות ו ע"ב, רא"ש נדה הל' מקואות סי' לה ובקיצור הל' נדה סי' ב, התרומה סי' קד, סמ"ג לאוין קיא לט ע"א.
 מז מרדכי שבועות פ"ב סי' תשמח.
 מח מרדכי שבועות פ"ב סי' תשנא בשם ראבי"ה סי' תתקצ בשם הגאונים.
 מה הג' שערי דורא הל' נדה סי' טו.
 מט תוספתא מקואות פ"ו ה"ה, ר"ש מקואות פ"ט מ"ד, רא"ש נדה הל' מקואות סי' כו, מרדכי שבועות סי' תשמח.
 נ תוספתא מובא ברא"ש נדה הל' מקואות סי' כו, רמב"ם פ"ב ממקואות ה"ב.
 נא סמ"ג עשין סי' רמח רמב ע"ב בשם ר"י.
 נב תוספתא מקואות פ"ו ה"ד, ר"ש מקואות פ"ט מ"ד, רמב"ם פ"ב ממקואות ה"ד, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ז לג ע"א, רא"ש נדה הל' מקואות סי' כו, רבינו ירוחם נתיב כו ח"ה רכה ע"א.
 נג רמב"ם שם.
 נד קדושין כה ע"א, נדה סו ע"ב.
 נה רבינו ירוחם נתיב כו ח"ה רכד ע"ג.
 נו רא"ש בקיצור הל' נדה סי' ב.
 נז שערי דורא הל' נדה סי' יב.
 נח ראב"ד בבעלי הנפש שער הטבילה סי' ב הל' א-ב.
 נט ראב"ד שם.
 ס משנה מקואות פ"ח מ"ה.
 סא משנה מקואות פ"ח מ"ה.
 סב רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ז לב ע"ב.
 סג מסכת דרך ארץ רבה פ"י, תוספתא מקואות פ"ה ה"י, רמב"ם מקואות פ"א ה"ט, לביאור הב"י.
 סד ראב"ד בבעלי הנפש שער הטבילה סי' ג ה"ח, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ז לא ע"ב, רא"ש נדה הל' מקואות סי' כא.
 סה לשון הרשב"א בתורת הבית הקצר ב"ז ש"ז ל ע"א, וכדאיתא בנדה סו ע"ב, ראב"ד בבעלי הנפש שער הטבילה סי' א ה"ד, רבינו ירוחם נתיב כו ח"ה רכה ע"ד.
 סו שו"ת הרשב"א ח"א סי' תתכח, ושו"ת מהר"ם פאדו"ה סי' לא.
 סז שו"ת הרא"ש כלל לא דין ג.
 סח נדה סו ע"ב סז ע"א, רש"י שם.
 סט רש"י שם, וראב"ד בבעלי הנפש שער הטבילה סי' ג ה"ז.
 ע תוס' נדה סו ע"ב, רא"ש נדה הל' מקואות סי' לג, רי"ף שבועות ו ע"ב, רמב"ם פ"א מהל' מקואות ה"א, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ז לב ע"א, רבינו ירוחם נתיב כו ח"ה רכו ע"ב.
 עא רשב"א ורבינו ירוחם שם.
 עב נדה סז ע"א, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ז לב ע"ב.
 עג תוס' שם.
 עד תוס' שם, ר"ש נגעים פ"ב מ"ד, רשב"א הנ"ל, ר"ן שבועות ו ע"ב, סמ"ג לאוין קיא דף לח ע"ג.
 עה הערוך ערך עדר.
 עו ראב"ד בבעלי הנפש שער הטבילה סי' ב ה"ה.

- ע" שו"ת הרשב"א סי' תתיט, הרשב"ץ ח"א סי' יז.
 עה נדה סז ע"א.
 עט רבינו ירוחם נתיב כו ח"ה רכה ע"ד בשם הגאונים, שו"ת הר"ן סי' סו.
 פ קידושין כה ע"א.
 פא משנה מקואות פ"ח מ"ה.
 פב רא"ש בקיצור הל' נדה סי' ב.
 פג נדה סז ע"א.
 פד תוס' שם בשם רש"י בתשו', רא"ש נדה הל' מקואות סי' לה ובשו"ת כלל כט סי' ב, מרדכי שבועות סי' תשמח.
 פה רא"ש נדה סי' כח, רשב"א בתורת הבית הקצר ב"ז ש"ז לב ע"ב.
 פי כל בו סי' פו נה ע"א, האגור סי' אלף שפז.
 פז ראב"ד בבעלי הנפש שער הטבילה סי' א ה"ז, שו"ת הרשב"א מכת"י סי' קב.
 פח נדה סז ע"א, תוס' שם בשם ר"ח, רמב"ם פ"ב ממקואות הי"ב.
 פט רמב"ם פ"ב ממקואות ה"ח.
 צ תוספתא מקואות פ"ח ה"ה, רמב"ם פ"ב ממקואות ה"ט.
 צא שערי דורא הל' נדה סי' יד, ראב"ן נדה סי' שכו קלח ע"ב.
 צב תוספתא מקואות פ"ח ה"ה, רמב"ם פ"ב ממקואות ה"ט.
 צג משנה מקואות פ"ט מ"ב, תוספתא מקואות פ"ח ה"א, רמב"ם פ"ב ממקואות ה"י.
 צד רמב"ם שם.
 צה ר"ש מקואות פ"י מ"ד.
 צו ביצה יח ע"א, רמב"ם פ"א ממקואות ה"ז, רא"ש נדה הל' מקואות סי' כח.
 צז הרוקח סי' שעו, הג' שערי דורא הל' נדה סי' יב.
 צח חולין לא ע"א, רמב"ם פ"ב ממקואות ה"ח, סמ"ג עשין רמח דף רמב ע"א, ר"ן חולין ז ע"א.
 צט רשב"א חולין לא ע"ב, הג' אשרי חולין פ"ב סי' ח, הרוקח סו"ס שעט, רבינו ירוחם נתיב כו רכד ע"ג.
 ק שערי דורא הל' נד סי' כג, כל בו סי' קמה, רוקח סי' שיז, אגודה עירובין סי' נו.

סימן קצט - שצריכה האשה לבדק בית הסתרים ודיני חפיפה בשבת ובחל, ובו י"ג סעיפים
 א. צריכה להדיח בית השחי ובית הסתרים שלה במים, ולא בשאר משקין, ולסרק שער ראשה יפה במסרק שלא תהיינה שערותיה נדבקות זו בזו. וכן צריכה האשה לעין בעצמה ובבשרה ובודקת כל גופה סמוך לטבילתה, שלא יהא עליה שום דבר מאוס שחוצץ. ונתחוף כל גופה, ונתשטוף במים חמין² בשעת חפיפת גופה ושערה.
 א. בית השחי ובית הסתרים - צריכה להדיח בכל קמטיה כגון תחת אצילי ידיה³ ותחת שוקה, וכן בכל סתריה כגון נקבי החוטם ואזנים ולפנים מהשפה⁴ (ט"ז).
 ב. ולא בשאר משקים - האיסור להדיח בשאר משקים הוא דוקא בקמטים, אבל שאר הגוף מותר להדיח בשאר משקים (חמודי דניאל בפת"ש).
 ג. ולסרק שער ראשה - ה"ה שאר מקום שיער שבה, כגון שיער בית השחי ובית הערוה⁵, יש לפספס אותן בידיה יפה יפה (ש"ך)⁶.

¹ וצריכה גם לחצוץ שיניה (שו"ע סי' קצח סכ"ה עי' מש"כ שם). לענין משך זמן החפיפה, ראה להלן סעיף ג ס"ק ח. ומן הדין אינה צריכה לשהות במים חמים שבאמבטיה, אך יש בזה מעליותא, שע"י כך יורדים יותר בקלות כל מיני חציצות, וכן יש בזה ריכוך טוב לגלדי מכה (חוט שני סק"ו אות ה). ואמנם נשים מעוברות, בפרט בג' חודשים ראשונים, ידוע שמים חמים יכולים להזיק לה, ופשוט שיכולה לרחוץ בלא לשבת במים, וכן תזהר שלא תטבול במים חמים ביותר (שו"ת שבה"ל ח"ה סי' קיב).

² לענין חפיפה בפושרים, ראה להלן סעיף ב אות 9.

³ היינו בית השחי.

⁴ ובכלל מקומות אלו: בית השחי, בין הרגלים, עגבותיה, תחת הדדים, בין אצבעות רגליה, וכן קמטים בשאר הגוף כגון קמטים בכרס, והטבור, פיה, שיניה, בית הערוה, נקבי החוטם והאזנים (חוט שני סק"א, ולענין איזה עומק יש לנקות בנקבי האף והאוזן, ראה לעיל סי' קצח ס"ז ס"ק יז). אם לא הדיחה מקומות אלו, וטבלה, ראה דינה לעיל סי' קצח סעיף כה-כו.

⁵ ה"ה ריסי עיניה (חכמ"א כלל קכא ס"א).

ד. ותחוף כל גופה - מדאורייתא צריכה לעיין בכל גופה, ותקנת עזרא שגם תחפוף שער, ונהגו להחמיר לחפוף ולשטוף את כל הגוף (ש"ך). ואם בשעת החפיפה מעיינת ובודקת עצמה, די בכך, ואינה צריכה לעיין בבדיקה מיוחדת דוקא⁷. והעיון במקומות שאינה יכולה לראות, הוא ע"י משמוש (ט"ז). אשה שטבלה, ומסופקת אם עיינה בשערותיה, צריכה טבילה מחדש, ויתכן דה"ה אם מסופקת אם סרקה (פת"ש)⁸.

ב. חפיפה שבמקום שער לא תהיה במים קרים, לפי שמסבכין את השער, אלא במים חמוין⁹. זמיהו אפילו בחמי חמה סגי¹⁰. "ולא תחף בנתר" הנקרא בערבי מפל ובלע"ז גריד"א, לפי שמחתך השער וחוזר ומסתבך, ולא באהל, לפי שמסבך השער, "ולא בכל דברים המסבכים השער. הגה: "וכל זה לכתחלה, אבל אם חפפה בנתר וכיוצא בו, וראתה בעצמה שאין שערות שלה קשורין ומסבכין, שרי. ואשה שצוו אותה הרופאים שלא תחף ראשה במים, רק בייין, יש לשאל לרופאים אם היין מסבך השערות, ואם אומרים שאינו מסבך יש לסמך עליהן, ואם אין הרופאים בקיאים בדבר, יש לאשה לנסות לעצמה תחלה אם היין אינו מסבך השערות.

ה. ובלע"ז גריד"א - ומשמע דבנתר שקורין בלשון אשכנז "זייף"¹¹ מותר לחוף, שאינו מסבך, אדרבה מנקה הזוהמא, וכן נוהגים, ומחשיבים זאת למצוה (ש"ך).

ו. שרי - היינו אם כבר עשתה כן שרי לה לטבול, ואינה צריכה לחוף שוב. אבל לא תסמוך על זה לעשות כן שוב לחפוף בנתר ואהל ומים קרים, אפילו אם עשתה כן ג' פעמים ולא נסתבכו שערותיה (ש"ך).

ז. יש לאשה לנסות - שלש פעמים. ואפילו אנו רואין שהיין אינו מסבך שערות של נשים אחרות, אין לסמוך על כך, אלא צריכה לבדוק על שערותיה (ש"ך).

ג. חפיפה צריכה להיות לכתחלה "סמוך לטבילתה"¹². "והמנהג הכשר שתתחיל לחוף מבעוד יום ועוסקת בחפיפה עד שתחשך, ואז תטבול. "וכן מנהג כשר שאף על פי שחפפה, תשא עמה מסרק לבית הטבילה ותסרוק שם. הגה: "ובשעת הדחק שצריכה לחוף ביום, או שא"א לה לחוף ביום וצריכה לחוף בלילה, יכולה לעשות¹³, ובלבד שלא תמהר לביתה ותחוף כראוי.

ח. סמוך לטבילתה - וי"א דיותר טוב שהחפיפה תהיה ביום, היכא דאפשר. ולפיכך אם חל טבילתה במוצאי שבת או במוצאי יו"ט שחל אחר השבת, אפילו אם חלו שני ימים טובים אחר השבת וחל טבילתה במוצאי יו"ט שני, או חל יו"ט ביום חמישי וששי, לעולם תשטוף ותחפוף ביום בערב שבת, ותחזור ותשטוף ותחוף בליל טבילתה, אם הוא בחול. ויש מקומות שמחשש שירגישו רבים בטבילתן, תקנו לחפוף לעולם בלילה, ושתעסוק בחפיפה במשך שעה דוקא¹⁴, כדי שלא תמהר לביתה (ש"ך).

⁶ הסירוק יש לעשותו דוקא לאחר הרחיצה כשהשערות עדיין רטובות (סד"ט סק"ט ד"ה מיהו), ואם סרקה קודם החפיפה בעוד השערות יבשות, לא עלתה לה החפיפה (חכמ"א כלל קכ ס"ב).

⁷ ההתעסקות להוריד חציצה, הרי הוא כמו עיון, ולפיכך אם בשעת הרחיצה שמה לב שאין חציצה והמקום נקי, הרי זה עיון (חוט שני סק"ו אות ז).

⁸ ולמעשה, המסופקת אם סרקה, צריכה לחזור ולסרוק ולטבול, אא"כ אם כבר לנתה עם בעלה (סד"ט סק"ו, מקור חיים סק"ה), אמנם אם בטוחה שעל כל פנים העבירה אצבעותיה בשערה ולא היו קשרים, וגם היה עיון, יש להקל (שו"ת שבה"ל ח"ב סי' קא). ולענין אם ודאי לא סרקה במסרק אלא רק פספסה השערות בידיה, ראה להלן סעיף ח אות 29.

⁹ גדר מים חמים, היינו מה שנקרא בפי העולם "מים חמים" (בדה"ש סק"כ). וי"א שיכולה לחפוף גם בפורים (חכמ"א כלל קכא ס"א), ולמעשה לכתחילה יש לחפוף דוקא בחמים, ורק בדיעבד או כשאין מקוה אחר, יש להקל בפורים הנוטים לחמימות (שיעורי שבה"ל סק"ב).

¹⁰ היינו מים שהוחמו ע"י השמש.

¹¹ סבון.

¹² גדר "סמוך לטבילתה", י"א שהוא עד ג' שעות (יראים סי' קצב, הובא בשואל ומשיב ח"א סי' קכט ובדעת תורה, אמנם ע"י תועפות ראם שם), ומ"מ לכתחילה יש לסמוך ממש, ובפרט בקיץ שמזיעים ביותר (שיעורי שבה"ל סק"ב). ובמקום אונס מותר להרחיק את החפיפה מהטבילה שני ימים, אבל לא שלשה (סד"ט סק"ק יח, כג), עיין לקמן סעיף ח אות 28.

¹³ כלה יכולה לחפוף בלילה (פת"ש סי' קצז סק"ז).

¹⁴ ראה עוד להלן אות 17.

ט. לבית הטבילה וכו' - ובמדינות אלו נוהגות להשתטף ולרחוץ ולחוף ולסרוק הכל בבית המרחץ סמוך מיד לטבילה, ונכון הוא¹⁵ (ש"ך).

י. ובשעת הדחק - היינו שצריכה לחוף דוקא ביום, ואינה יכולה לחוף בלילה, מחמת איזה אונס כגון שהגוים יש להם איזה חג באותו לילה שאינם מניחים להדליק אש בשום בית, או שלא יהיו לה מים חמים בלילה. וכן להיפך אם אינה יכולה לחוף ביום מחמת איזה אונס אלא רק בלילה. אבל כל שאפשר גם ביום וגם בלילה, תחוף ביום ובלילה (ש"ך וט"ז). ואף כשמקילים לחוף רק ביום, מ"מ צריכה עיון ובדיקה כל גופה קודם הטבילה, וכדלהלן סעיף ו (ט"ז)¹⁶.

יא. יכולה לעשות - וה"ה אם בעלה לא היה בעיר, ובא בלילה, ולא ידעה שעתיד לבא בלילה, מותרת לחוף בלילה ולטבול (בית הלל בבאה"ט).

יב. ובלבד שלא תמהר - כאשר חופפת בלילה, תקנו שתעסוק בחפיפה במשך שעה (חת"ס)¹⁷.

ד. "חל טבילתה במוצאי שבת, שא"א לחוף מבעוד יום, תחוף בליל טבילתה. הגה: "ומ"מ מנהג יפה הוא שתרחץ היטב בערב שבת, ובמוצ"ש תחזור ותחוף ותסרוק מעט"¹⁸.

יג. מנהג יפה - וי"א שכן הוא עיקר הדין, ולא רק מנהג יפה, כדלעיל סעיף ג ס"ק ח (ש"ך).

ה. "נודמנה לה טבילה בליל שבת"¹⁹, תחוף ביום.

יד. תחוף ביום - ותזהר מלעסוק בין החפיפה לטבילה בדברים הנזכרים בסעיף הבא²⁰ (ט"ז).

ו. "אחל ליל טבילתה במוצאי שבת והוא יום טוב שאי אפשר לחוף, אז תחוף בערב שבת"²¹. וכן אם חלו ב' ימים טובים ביום חמישי וששי, וחל ליל טבילתה בליל שבת, תחוף ביום רביעי בשבת ותקשור שערתיה כדי שלא יתבלבלו. הגה: "גם תזהר בימים שביין החפיפה לטבילה מכל

¹⁵ ובמקומות שיש נשים רבות בבית הטבילה ולא תוכל לחפוף במתינות, אם תוכל לחפוף לפחות במשך חצי שעה, עדיף שתחפוף בבית הטבילה, ואם לא, עדיף שתחפוף בביתה (שו"ת שבה"ל ח"ה סי' קיב). ובמקום שאין פותחים את בית הטבילה אלא סמוך לצאת הכוכבים, עדיף שתחפוף בבית הטבילה בלילה במתינות במשך כשעה [או כשיעור הזמן הנצרך לה, ראה להלן אות 17], מאשר לחפוף בביתה מבעוד יום, ואם אינה יכולה לשהות שם כפי הזמן הנצרך לה, תחפוף בביתה מבעוד יום וגם תחזור לרחוץ קצת בבית הטבילה בלילה (אג"מ י"ד ח"ב סי' פא).

¹⁶ אשה המטופלת בילדים, ואינה יכולה להכין את עצמה בביתה במתינות כראוי מבעוד יום, מותרת לעשות את החפיפה בלילה, ואולם תשהה בעסק החפיפה כשיעור שעה. אכן ראוי לאשה שהדבר ביכולתה להקדים ולקצוץ את צפרניה בשעות הבוקר וכדומה, בזמן שאינה עסוקה וטרודה, וכן אם יש באפשרותה לעשות אז את האמבטיה כנהוג תעשה, ובערב תשוב ותרחוץ [במקלחת] ותסרוק ותבדוק כל גופה (מראה כהן עמ' צח). ואברכי כולל, נראה שצריכים להשתדל לחזור לביתם כדי שתוכל לילך בזמן, ולא גרע משאר צרכים שיוצאים, וכאן הוא דבר מצוה (שיעורי שבה"ל סוף ס"ג), וי"א שאם יש לו חברותא אין לו לבטל, משום ביטול תורה, ואם לומד לבדו מותר לבטל (חוט שני סק"ד).

¹⁷ אינה צריכה לשהות במים שעה, אלא תעסוק בכל צרכי החפיפה והרחיצה וגזיזת הציפורניים וכו' במשך שעה. והיינו שעה דוקא, ובשעת הדחק גדול אפשר להקל בחצי שעה (שיעורי שבה"ל בש"ך סק"ו, דרכי תשובה סק"ג). וי"א שאם יודעת שאינה צריכה שעה שלימה, תקבע את הזמן הנצרך לה לעשות חפיפה טובה במתינות בלא מהירות, וקודם הזמן שתקבע לא תטבול בשום אופן (אג"מ י"ד ח"ב סי' פא). ואם סיימה את חפיפתה קודם סיום השעה, י"א שתשהה עד כלות השעה קודם הטבילה (חוט שני סק"ו אות יח), וי"א דדי בכך שתעשה החפיפה במתינות על דעת שיקח שעה שלמה, אבל אם אירע שגמרה החפיפה מעט קודם מלאת השעה, תוכל לירד לטבול (פותח שער סי' כ ס"ב). כאשר מתחילה לחפוף ביום, מעיקר הדין אינה צריכה להתעסק במשך שעה, ובאופן רגיל די שחפיפה תהא ממעט קודם שקיעה עד צאת הכוכבים, ותשער כל אחת בעצמה כמה זמן היא צריכה לכך (חוט שני סק"ד), וי"א שלכתחילה גם כשחופפת ביום תעסוק בהכנות במשך שעה, ולפחות חצי שעה (שו"ת שבה"ל ח"ה סי' קיב).

¹⁸ חל טבילתה במוצאי תשעה באב, י"א שתחפוף רק במוצאי תשעה באב, ולא בערב תשעה באב, ואם אינה יכולה לחפוף במוצאי תשעה באב, תחפוף בערב תשעה באב (רמ"א א"ח סי' תקנא סט"ז, קיצור שו"ע סי' קכב ס"ב, חיי אדם כלל קלג ס"ט, שיעורי שבה"ל סק"ב), וי"א שתרחוץ בערב תשעה באב, אפילו כשאפשר לה לרחוץ במוצאי תשעה באב, ובמוצאי ת"ב תחפוף שוב מעט, ואם לא חפפה בערב תשעה באב תעשה כל החפיפה במוצאי ת"ב (משנ"ב סי' תקנד סק"ח וביאוה"ל סי' תקנא סט"ז, טהרת בת ישראל פ"ו הט"ו, הגר"מ ברנדסדורפר מובא באוצרות הטהרה עמ' תב).

¹⁹ לענין טבילה בשבת, ראה לעיל סי' קצז ס"ב.

²⁰ לענין אכילה בין החפיפה לטבילה, ראה לעיל סי' קצח ס"ד. אשה הנוהגת להתאפר, אין לה להתאפר לאחר חפיפתה בערב שבת, [אף אם היא לכבוד שבת] (חוט שני סק"ו אות כג).

²¹ דע, דבאופן זה עדיף להפסיק בטהרה ביום רביעי לראייתה, אם אפשר, ולא להמתין ה' ימים כרגיל, כדי שלא תצטרך להרחיק החפיפה מהטבילה, כמבואר לעיל סי' קצו ס"א ס"ק לו.

מינופת, ושלא ידבק בה שום דבר. גם מנגיעת תבשילין, או מנתינתן לבניה הקטנים, תיזהר אם אפשר לה לזוהר, אם הם דברים הנדבקים. ואם אי אפשר לה לזוהר, כגון שאין לה מי שיעשה במקומה או שצריכה ליגע בהן בשעת אכילה, אין לחוש, ומ"מ תרחוץ ידיה כל פעם שלא תבא לידי חציצה²². ושבשעת טבילה תעיין ותבדוק היטב כל גופה ושערות ראשה, שלא יהא דבר חוצץ,²³ ותדיח בית הסתרים במים חמים שהוחמו אפילו ביום טוב,²⁴ וכן תחצוץ שיניה בטוב בשעת הטבילה שלא ישאר פירוורין ולא בשר ולא עצם²⁵. (וע"ל סימן קצ"ז אם לא חל טבילתה במוצ"ש, אם תוכל לטבול במוצ"ש).

טו. גם תזהר - היינו בכל מקום שהחפיפה מרוחקת מהטבילה יום או יומיים (ש"ך).
טז. ובשעת טבילה תעיין וכו' - צריכה לעיין ולבדוק גם בשעת החפיפה וגם שוב בשעת הטבילה (ש"ך).

יז. ותדיח בין הסתרים וכו' - כאשר חל יו"ט בערב שבת וטובלת בליל שבת, צריכה לרחוץ קמטיה וסתריה בחמין ביום טוב קודם שבת (ט"ז).

יח. בית הסתרים - אבל לא תרחץ כל הגוף ביו"ט. וה"ה בשבת, מותרת לרחוץ פניה ידיה ורגליה או שאר איברים בחמין שהוחמו מערב שבת, אבל לא כל גופה, וכמו שנתבאר באו"ח סי' שכו (ש"ך).

יט. שהוחמו אפילו ביו"ט - ויש מפקפקים דבמים שהוחמו ביו"ט מותר להדיח רק פניה ידיה ורגליה, אבל לא שאר איברים (משאת בנימין בש"ך)²⁴.

ז. במקום שיראות לטבול בלילה, אין להתיר לחוף מערב שבת ולטבול ביום שבת, דתרי קולי בהדדי לא מקילינן, קולא דסרך בתה, וקולא דהרחקת חפיפה מטבילה²⁵.

ח. כ"ב בימי חול (וכל שכן ביו"ט), אם חפפה ועיינה עצמה היום וטבלה בליל יום אחר, עלתה לה טבילה²⁶ בדיעבד²⁷, אף על פי שלא היו חפיפה ובדיקה סמוך לטבילה²⁸. אבל אם לא חפפה כלל, לא עלתה לה טבילה²⁹ אף על פי שעיינה בעצמה בגופה, ואפילו חפפה מיד אחר הטבילה וסרקה במסרק ולא מצאה שום נימא קשורה, לא עלתה לה טבילה. ואין צ"ל אם חפפה במקום שיער, ולא עיינה בשאר גופה³⁰, שלא עלתה לה טבילה, שעיון הגוף הוא דבר תורה³¹.

ט. כ"ב בד"א, בשאר כל הגוף, אבל בבית הסתרים כיון שאין צריכים לביאת מים, אם לא עיינה אותם קודם לכן ואחר כך עיינה אותם ולא מצאה בהם שום דבר, עלתה לה טבילה.

²² אבל אינה צריכה להדיח פיה ולחצוץ שיניה כל פעם שאוכלת, רק סמוך לטבילה (בדה"ש ס"ק עז).

²³ וכן תנקה צואת אזנה וחוטמה (חכמ"א כלל קכ ס"י).

²⁴ ולדינא יש להקל בזה, אף לחמם מים ביו"ט לצורך ההדחה, אמנם היכא דאפשר עדיף ע"י עכו"ם (בדה"ש ס"ק פה).

²⁵ אך בדיעבד אם טבלה בשבת ביום, עלתה לה טבילה (בדה"ש ס"ק צא).

²⁶ היינו דוקא אם לא נתעסקה בינתיים בדברים החוצצים, כדלהלן סעיף יג.

²⁷ אבל אם עדיין לא טבלה, צריכה לחפוף עתה שוב. ואם פשעה ולא חזרה לחפוף בלילה, ואח"כ ארע אונס שלא יכולה לחוף, אסורה לטבול. ומ"מ אם טבלה, עלתה לה טבילה (סד"ט ס"ק כב).

²⁸ היינו עד הפרש של ג' ימים בין החפיפה לטבילה, אבל אם טבלה בליל רביעי לחפיפה, לא עלתה לה טבילה אף בדיעבד (סד"ט ס"ק כג). וראה גם לעיל סעיף ג אות 12.

²⁹ היינו שלא חפפה שיערה, אבל אם חפפה שיערה ולא חפפה גופה, אינו מעכב בדיעבד, אם עיינה בגופה, כמבואר להלן סעיף יא ס"ק כד. לא סרקה שיערותיה, וחל טבילתה בליל שבת, תדחה טבילתה למוצאי שבת, ולא מהני לסרק ע"י גויה, כיון שצריך בדיקה והרגשה בכל שיערה ושערה (חוט שני סק"ו אות ג ואות כט). וי"א דמהני לסרק ע"י גויה (מהרי"ל דיסקין הובא בלבושי עוז סי' קצט ס"ה סק"ב, וכן פסק שם בתמצית אות ד). לא סרקה שיערות ראשה במסרק אך פספסה אותן ביד, יש להקל אם כבר לנתה עם בעלה (חכמ"א כלל קכ ס"ב, בדה"ש ס"א ביאורים ד"ה שער ראשה). אם לא רחצה קמטיה, עיין שו"ע לעיל סי' קצח סכ"ה וכו'.

³⁰ ואפילו אם רק במיעוט הגוף לא עיינה, לא עלתה לה טבילה (סד"ט סי' קצח סקנ"א). ולענין אם לא עיינה בבית הסתרים, ראה סעיף הבא.

³¹ ולענין המסופקת אם עיינה, ראה לעיל סעיף א ס"ק ד.

י. לחפפה ועיינה ומבלה, ובעלייתה נמצא עליה דבר חוצץ,³² אם בתוך עונה שחפפה מבלה, אינה צריכה טבילה אחרת, ואם לאו, צריכה טבילה אחרת.³² הגה: אף על פי שהיתה החפיפה סמוך לטבילה, כגון שחפפה ביום סמוך לערב ומבלה בתחילת הלילה, הואיל והיה בשתי עונות.³² ולהרמב"ם, בין כך ובין כך צריכה טבילה אחרת, אלא שזו אינה צריכה לחזור לחוף וזו צריכה. כ. אם בתוך עונה וכו' - וי"א שאין הדבר תלוי בעונה, אלא אם חפפה סמוך לטבילה, ויש להחמיר כשתי הדיעות, ולא להקל אלא אם חפפה באותה עונה וגם סמוך לטבילה.³³ (ש"ך). כא. ואם לאו וכו' - היינו אפילו אם עיינה סמוך לטבילה, כיון שלא חפפה סמוך לטבילה.³⁴ (ש"ך). כב. צריכה טבילה אחרת - ויש להחמיר כן.³⁵ (שב יעקב בפת"ש). יא.³⁷ במה דברים אמורים, כשלא נתעסקה באותו המין אחר טבילה, אבל אם נתעסקה בו בין טבילה לבדיקה אינה צריכה טבילה אחרת, שאני תולה אותו במין שנתעסקה בו.³⁷ אבל אם לא חפפה קודם טבילה, אין תולין בו אף על פי שנתעסקה בו אחר טבילה. כג. אינה צריכה טבילה אחרת - וי"א שצריכה טבילה אחרת, אא"כ ברור לה שלא היה עליה בשעת הטבילה, וכן עיקר (ש"ך³⁶). כד. לא חפפה קודם טבילה וכו' - בין אם לא חפפה כלל, ובין אם חפפה, אלא שבין החפיפה לטבילה היו כמה עונות, כגון שחפפה בערב שבת וטבילה במוצאי שבת (ט"ז). וכן אם חפפה רק ראשה ולא גופה, דבדיעבד אם טבלה כן, עלתה לה טבילה, ועתה מצאה חציצה על גופה (ש"ך). יב.³⁸ בד"א, בשאר כל הגוף, אבל בית הסתרים, אם לא עיינה אותם קודם טבילה ואחר טבילה גם כן לא עיינה עד שנתעסקה בדבר החוצץ, ואחר כך נמצא בהם מאותו המין, תולין להקל. כה. אם לא עיינה - וכ"ש אם לא חפפה (ש"ך). כו. תולין להקל - ויש מחמירים, וכן עיקר, כמבואר לעיל סי' קצח סעיף כו ס"ק מט³⁷ (ש"ך). יג. לחפפה קודם טבילה, ובין חפיפה לטבילה נתעסקה בדברים החוצצין, או שנתנה לבנה תבשיל להראוי לידבק בה, לא עלתה לה טבילה, אפילו אם בדקה מיד אחר טבילה ולא מצאה עליה שום דבר חוצץ, שאני אומר בעלייתה מהמים נפל ממנה, וצריכה טבילה אחרת. הגה: תמיהו אם בדקה עצמה קודם טבילה וראתה שלא נדבק בה שום דבר, א"צ טבילה אחרת.³⁷ אבל מותרת ללבוש בגדיה בין חפיפה לטבילה,³⁸ ולא תקח תנוק אצלה (וע"ל סימן קצ"ח³⁸). כז. או שנתנה לבנה תבשיל - ה"ה אם היה ביד בנה תבשיל, או שהיה מלוכלך בטיט, ולקחה אותו על ידיה ערומה, ואח"כ טבלה ולא עיינה בגופה, לא עלתה לה טבילה (ש"ך).

^א נדה סו ע"ב.

^ב מהרי"ק שורש קנט ענף א.

^ג תקנת עזרא בב"ק פב ע"א, ורש"י שם.

^ד רבינו שמעיה בתוס' נדה סו ע"ב, רא"ש נדה הל' מקואות סי' לז, מרדכי שבועות סי' תשמח, סמ"ג לאוין קיא דף לח ע"ד.

^ה ר"ן שבועות ו ע"א, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ז לא ע"א.

³² וי"א שצריכה גם לחפוף שוב בחמים (סד"ט ס"ק כח, חכמ"א כלל קכ סט"ו). ולפיכך, אם אירע כן בליל שבת ויר"ט שאסורה לחוף ראשה בחמים, תדחה את הטבילה למוצאי שבת, אמנם אם הטבילה לא היתה במים קרים שמסבכים את השיער, והחציצה נמצאה על גופה ולא על שערותיה, יש להקל לחזור ולטבול בלא חפיפה, רק שתעיין בכל גופה ובראשה (חכמ"א שם).

³³ וכן עיקר (סד"ט ס"ק כז). ואם התחילה לחפוף ביום וסיימה בלילה, חשיב שחפפה באותה עונה, ואף אם סיימה לחפוף אחרי השקיעה, יש לצדד להקל (חוט שני סק"ו). ושיעור "סמוך לטבילה", י"א שהוא תוך ג' שעות (יראים סי' כו), וי"א שהוא כל שלא היתה עסוקה בדבר אחר בין החפיפה לטבילה (חוט שני סק"ו).

³⁴ וכן עיקר (חכמ"א כלל קכ סט"ו, לחם ושמלה ס"ק לג).

³⁵ ולמעשה, אם אפשר בקל, כדאי שתחזור ותטבול [ואינה צריכה לחפוף שוב] (סד"ט ס"ק לא, חכמ"א כלל קכ סט"ז). ולענין כמה זמן אחרי הטבילה עדיין יש לחוש שמא היתה החציצה בשעת הטבילה ולהחמיר שתחזור ותטבול, הענין תלוי בהסתברות, שאם מסתבר שבא אחרי הטבילה, יש להקל (חוט שני סק"ו).

³⁶ וכן נקטינן (סד"ט סקל"ג, חכמ"א כלל קכ ס"ז).

³⁷ עיי"ש אות 92.

- י נדה סו ע"ב,
 ז רש"י שם, רמב"ם פ"ב ממקואות הי"ח, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ז ל ע"ב, רא"ש
 נדה הל' מקואות סי' כד.
 ח נדה סו ע"ב.
 ט רמב"ם בפירושו המשניות כלים פ"ב מ"א.
 י שו"ת הריב"ש סי' לה.
 יא טור.
 יב שו"ת מהרי"ק שורש קנט ענף א.
 יג נדה סח ע"א.
 יד שאילתות פרשת אחרי שאילתא צו.
 טו ספר התרומה סי' ק, סמ"ג לאוין קיא לח ע"ב, מרדכי שבועות סי' תשמט.
 טז תוס' סח ע"א, רא"ש נדה הל' מקואות סי' לז.
 יז רמב"ם פ"ב ממקואות הט"ז.
 יח נדה סח ע"א, רש"י שם.
 יט טור.
 כ טור.
 כא תוס' נדה סח ע"א.
 כב שאילתות פרשת אחרי שאילתא צו, ראב"ד בבעלי הנפש שער הטבילה סי' ג ה"ו,
 רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ז לא ע"ב, ר"ן שבועות ז ע"א.
 כג רא"ש נדה הל' מקואות סי' לז, ספר התרומה סי' ק, סמ"ג לאוין קיא לח ע"ב.
 כד ר"ן שבועות ז ע"א, רשב"א בתורת הבית הקצר ב"ז ש"ז לא ע"א.
 כה רא"ש נדה הל' מקואות סי' לז.
 כו ספר התרומה סי' ק, סמ"ג לאוין קיא לח ע"ב.
 כז תוס' נדה סז ע"ב, רא"ש נדה הל' מקואות סי' לז, מרדכי שבועות סי' תשמז,
 סמ"ג לאוין לח ע"ב, סמ"ק סי' רצג, ספר התרומה סי' קא, רבינו ירוחם נתיב כו
 ח"ה רכה ע"ב.
 כח ראב"ד בבעלי הנפש שער הטבילה סי' ג ה"ד, רשב"א בתורת הבית ב"ז ש"ז לא
 ע"א.
 כט ראב"ד בבעלי הנפש שער הטבילה סי' ב ה"ב.
 ל נדה סו ע"ב.
 לא רשב"א בתורת הבית הקצר ב"ז ש"ז לא ע"א, רז"ה בהשגות לבעלי הנפש שער
 הטבילה אות ד.
 לב רמב"ם פ"ב מהל' מקואות הי"ז.
 לג רשב"א בתורת הבית הקצר ב"ז ש"ז לא ע"א.
 לד טור.
 לה ראב"ד בבעלי הנפש שער הטבילה סי' ב ה"ב.
 לו נדה סז ע"א.
 לז רשב"א בתורת הבית הקצר ב"ז ש"ז לא ע"א.
 לח הגהות שערי דורא הל' נדה סי' יב, מרדכי שבועות סי' תשמח, רשב"א שם.
 לט הגהות שערי דורא שם.
 מ רמב"ם פ"ב מהל' מקואות הי"ב.
 מא סעיף מא.

סימן ר - אימתי תעשה ברכת הטבילה, ובו סעיף אחד.

א. "כשפושטת מלבושיה, כשעומדת בחלוקה, תברך אשר קדשנו במצותיו וצונו על הטבילה,¹ ותפשוט חלוקה ותטבול. וְאִם לֹא בִּרְכָה אֹז, תִּבְרַךְ לְאַחַר שֶׁתִּכְנַס עַד צְוֹאֲרָה בְּמִים, וְאִם הֵם

¹ הטובלת צריכה לברך בין אם טובלת משום ראיית וסת, או מחמת מציאת כתם, וכן אם טובלת על דם בתולים או על דם טוהר, ואף אם החכם הורה לה לטבול מכח ספק, הרי היא מברכת על טבילה זו, ואמנם אם הטבילה היא לחומרא ולא מן הדין, אינה מברכת (חוט שני סק"א אות ב, וכע"ז בשיעורי שבה"ל סק"י, וע"ע שיעורי שבה"ל סי' קצ ס"א ס"ק יא). הטובלת לבעלה רק משום קירוב של חיבוק ונישוק ולא משום תשמיש, כגון שיש סיבות רפואיות שאינם יכולים לשמש, מברכת על טבילתה (חוט שני שם). ולענין כשנטהרת מדם טוהר, ראה גם לעיל סי' קצד ס"א ס"ק ד. ולענין ברכת הטבילה לאשה

צלולים, עוברתן ברגליה ומברכת. הגה: ייזש אומרים שלא תברך עד אחר הטבילה, וכן נוהגים שלאחר הטבילה בעודה עומדת תוך המים, מכסית עצמה בגדרה או בחלוקה, ומברכת.

א. עד אחר הטבילה - וי"א דאף במקום שנוהגים לברך קודם הטבילה, היינו דוקא בחול, אבל בשבת יש לברך אחרי הטבילה, או קודם הטבילה בלחש (הר הכרמל בפת"ש).

ב. וכן נוהגים וכו' - ועכשיו נהגו שאינה מכסה עצמה, אלא אחר שטבלה מברכת בעודה במים עד צוארה², ואין צריכה לעכור את המים (ט"ז וש"ך), ולכתחילה תחבק זרועותיה להפסיק בין ליבה לערוה בשעת הברכה (ט"ז³). ונהגו אנשי מעשה לטבול שוב אחרי הברכה⁴ (של"ה בדגו"מ).

ג. ומברכת - אמנם מקואות שמחממים אותם, ויש בהם הרבה זוהמא, דינו כמרחץ שאסור לברך שם (מג"א וט"ז באו"ח בפת"ש). ולפיכך יש לברך קודם שתכנס לבית הטבילה, ולא תפסיק בדיבור⁵. ואמנם מי שיש לו בביתו מקוה והוא מכוסה בנסרים, מותר ללמוד באותו חדר, אך מהיות טוב יעמיד מחיצה המיטלטלת בין הלומד למקום המקוה (מור וקציעה בפת"ש).

^א ראב"ד בבעלי הנפש שער הטבילה סי' ג' ה"ט, רא"ש בקיצור הל' נדה סי' ב.
^ב ראב"ד שם.
^ג בה"ג סי' מא עמ' תלט, רש"י פסחים ז ע"ב.

שהוציאו את רחמה, ראה לעיל סי' קצב ס"א אות 8. כלה כשטובלת פעם ראשונה, לא תברך ברכת שהיינו, ובמקום שנהגו לברך אין למחות בידן (חוט שני סק"א אות ג).
² ובשעה שמברכת, לא תסתכל בתוך המים (חכמ"א כלל קכא סי"ד).
³ וכן עיקר (משנ"ב סי' עד ס"ק טו). ויש להזהר שכף ידה לא יגע בבשרה (שיעורי שבה"ל בט"ז סק"ג).
⁴ ויש נוהגים לטבול ג' פעמים (ספר חסידים סי' שצד).
⁵ אמנם מקואות שלנו אין המקום מזוהם, ואין לשנות מהמנהג לברך במקוה. ומיהו לענין עניית אמן, אין לענות, עכ"פ במקום שיש גם אמבטיה, וכן לענין שאר ברכות אין להקל לברך שם. ותפילת יהי רצון שנוהגים לומר אחרי הטבילה, תאמר מחוץ למקוה כשהיא לבושה, ואפשר גם בתוך המקוה אך בלא שם ומלכות (שיעורי שבה"ל סק"ז).